

Handboek Voorbereiding Rampenbestrijding

Overzicht Documentatie Rampenbestrijding

Inleiding

VERVALLEN

VERVALLEN

Handboek Voorbereiding Rampenbestrijding
BIBLIOTHEEK
Postbus 3010 - 6001 HA Antwerpen

Handboek Voorbereiding Rampenbestrijding

Overzicht Documentatie Rampenbestrijding

Deel A: Rampenbestrijding

VERVALLEN

NEERVALLEN

Deel A: Rampenbestrijding

1	Wettelijk en organisatorisch kader	A1-1
1.1	Inleiding	A1-1
1.2	Geschiedenis van de rampenbestrijding	A1-1
1.3	Wettelijke grondslagen	A1-3
1.4	Begrippen in de rampenbestrijding	A1-4
1.5	Schematisch overzicht van de rampenbestrijding	A1-8
1.6	Bestuurlijke organisatie	A1-10
1.6.1	Taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van gemeenten	A1-10
1.6.2	Taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de provincie	A1-11
1.6.3	Taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de waterschappen	A1-11
1.6.4	Taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de provincie	A1-12
1.6.5	Taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de rijksoverheid	A1-13
1.7	Operationele organisatie	A1-14
1.7.1	De rol van de brandweer	A1-14
1.7.2	De rol van geneeskundige organisaties	A1-15
1.7.3	De rol van de politie	A1-17
1.7.4	De rol van gemeentelijke diensten	A1-18
1.7.5	De rol van overige organisaties	A1-18
1.8	Rampenbestrijding in uitzonderlijke omstandigheden	A1-19
1.9	Wettelijk kader voor de rijksaansprakelijkheid	A1-19
1.10	Financieringssysteem van de rampenbestrijding	A1-21
2	Voorbereiding op de rampenbestrijding	A2-1
2.1	Inleiding	A2-1
2.2	Voorbereiding: een cyclisch proces	A2-1
2.3	Van risicoprofiel naar zorgniveau	A2-2
2.4	Planvorming	A2-4
2.5	Organisatie van de voorbereiding	A2-6
2.6	Revisie en evaluatie	A2-7
2.7	Kwaliteitsborging	A2-8
3	Organisatie van de rampenbestrijding	A3-1
3.1	Inleiding	A3-1
3.2	Organisatiestructuur op hoofdlijnen	A3-1
3.3	Opschaling volgens coördinatieniveaus	A3-5
3.4	Provinciale coördinatie	A3-6
3.5	Coördinatie op rijksniveau	A3-6

VERVALLEN

I Wettelijk en organisatorisch kader

I.1 Inleiding

De (voorbereiding op) de rampenbestrijding vindt plaats binnen een specifiek wettelijk en organisatorisch kader. Dit kader wordt in dit hoofdstuk beschreven. Allereerst wordt beknopt ingegaan op de geschiedenis van de rampenbestrijding in Nederland. Vervolgens komen de wettelijke grondslagen aan de orde en worden enkele centrale begrippen in de rampenbestrijding gedefinieerd. Daarna wordt de bestuurlijke organisatie van de rampenbestrijding beschreven. Tot slot wordt op hoofdlijnen ingegaan op de operationele organisatie van de rampenbestrijding en de daarin optredende diensten.

I.2 Geschiedenis van de rampenbestrijding

Rampenbestrijding in Nederland is lange tijd vooral gericht geweest op de bescherming van de bevolking tegen de gevolgen van oorlogsgeweld.¹ Dit vloegde voort uit de ervaringen van de Tweede Wereldoorlog en de verplichtingen in het kader van de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO). De rampenbestrijdingsorganisatie was hierbij ingebed in de civiele verdediging.

In 1952 trad de Wet bescherming bevolking in werking. Deze voorzag in de oprichting van de organisatie Bescherming Bevolking (BB).² De BB was in zoverre kringen van samenwerkende gemeenten georganiseerd. Op provinciale en landelijke schaal bestonden coördinerende staven en logistieke bijstandseenheden. Voordat de BB in actie kon komen, moest zij worden gemobiliseerd. Daardoor was het doorgaan pas na een aanzienlijk tijdsverloop inzetbaar voor zogenaamde vredesrampenbestrijding. Omdat behoefte bestond aan een sneller inzetbare rampenbestrijdingsorganisatie, voorzag de *Nota hulpverlening bij ongevallen en rampen* uit 1975 in de totstandkoming van regionale brandweeren en in de omvorming van de BB tot een gedeconcentreerde rijksdienst gericht op het bestrijden van zowel oorlogsgeschiedenis als vredesrampen.³ Uiteindelijk besloot de regering in 1980 echter om de BB op te heffen.

Nota hulpverlening
bij ongevallen en rampen

In samenhang met de opheffing van de BB zagen wetsvoorstellen voor een nieuwe Brandweervet (1980) en een Rampenwet (1981) het licht. Het eerste wetsontwerp voorzag in het wettelijk kader voor de lokale en regionale brandweerzorg. Het tweede wetsontwerp legde een nieuwe basis voor de rampenbestrijdingsorganisatie. Vooruitlopend op het van kracht worden van nieuwe wettelijke regelingen achtte de Tweede Kamer het van belang, dat gemeenten zo snel mogelijk verplicht zouden worden om een rampenplan vast te stellen. Deze verplichting (samen met die betreffende rampbestrijdingsplannen) werd opgenomen in de Wet rampenplannen. Deze bepalingen zijn later in de Rampenwet (1985), thans Wet rampen en zware ongevallen, opgenomen.

De feitelijke opbouw van de rampenbestrijdingsorganisatie kreeg haar beslag in het Project reorganisatie rampenbestrijding. Naast de gemeentelijke en regionale brandweeren waren hierbij ook de ambulancediensten en de colonnes van het Rode Kruis Korps betrokken. In eerste instantie werd hierbij gebruik gemaakt van de concepten en het materieel van de BB. Deze uitrusting werd daarna echter drastisch gemoderniseerd. Geleidelijk verschoof het accent van het optreden in buitengewone omstandigheden naar rampen en zware ongevallen.

1 Zie uitgebreide bijlage 2 bij het rapport van de VNG-commissie Brouwer, Krachten bundelen voor veiligheid. Regionaal denken, lokaal doen, Den Haag, mei 2001.
2 Wet bescherming bevolking, 1952. (ingetrokken)
3 Nota hulpverlening bij ongevallen en rampen, 1975.

Project Versterking Brandweer	<p>Nadat ons land vanaf begin jaren negentig door verschillende rampen was getroffen, ontstond het besef dat de organisatie van en de voorbereiding op de rampenbestrijding te wensen overlieten. In het <i>Project Versterking Brandweer (PVB)</i> hebben gemeenten en het Rijk van 1995-2000 samengewerkt aan de versterking van de brandweer en rampenbestrijding.¹ Het project richtte zich in het bijzonder op de coördinerende rol van de regionale brandweer bij de (voorbereiding op) de rampbestrijding en het aandeel daarvan van de gemeentelijke brandweerkorpsen. Alle brandweerregio's hebben het totale takenpakket nader bezien en knelpunten in de veiligheidsketen (pro-actie, preventie, preparatie, repressie en nazorg) in kaart gebracht. Het project heeft er ook voor gezorgd dat er referentiekaders zijn ontwikkeld: richtinggevende normen voor het toetsen en vaststellen van het gewenste kwaliteitsniveau van brandweertzorg en rampenbestrijding. In alle regio's is vervolgens gestart met de aanpak van de meest urgente knelpunten.</p>
PGHOR	<p>Uit onderzoek halverwege de jaren negentig bleek dat het in de spoedeisende medische hulp en de geneeskundige hulpverlening bij grootschalige ongevallen en rampen moest aan een integrale, concrete en realistische aanpak.² Met name ontbrak het aan samenwerking en afstemming tussen de diverse medische sectoren. Naar aanleiding van deze conclusie is in 1996 het <i>Project versterking Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen (PGHOR)</i> gestart.³ Het project was gericht op het tot stand brengen van een samenhangende functionele organisatie van de spoedeisende medische hulpverlening die in staat is om naadloos op te schalen van klein naar grootschalig optreden. Het streven naar een slagvaardige geneeskundige kolom binnen de rampbestrijding is verder uitgewerkt in de nota <i>Met zorg verbonden</i> uit 1997.⁴ Belangrijke verbeterpunten zijn de kwaliteit van de afzonderlijke schakels in de geneeskundige hulpverleningsketen, de samenhang van de schakels binnen de keten en het totstandbrengen van één bestuurlijke en organisatorische structuur.</p>
Met zorg verbonden	<p>Met de afronding van de projecten PVB en PGHOR is een belangrijk proces van kwaliteitsverbetering in de rampenbestrijding in gang gezet. Om een kader te bieden voor de verdere versterking van de afzonderlijke disciplines binnen de rampenbestrijding en de verbetering van de samenwerking tussen de disciplines werd in 1999 de beleidsnota <i>Rampenbestrijding 2000-2004, De veiligheidsketen gesmeed</i> uitgebracht.⁵ In de nota wordt de nadruk gelegd op het vergroten van de aandacht voor pro-actie en preventie, het versterken van de hulpverleningsorganisatie en de realisering van een gecoördineerde aanpak van de rampenbestrijding.</p>
De veiligheidsketen gesmeed	<p>De vuurwerkramp in Enschede en de nieuwjaarsbrand in Volendam toonden aan waar het ingezette beleid verdere aanscherping behoeft. In de kabinetsstandpunten naar aanleiding van de commissie Oosting (vuurwerkramp) en Alders (nieuwjaarsbrand) zijn accenten gelegd die moeten bijdragen aan de ontkokering van het veiligheidsbeleid, de verbetering van de multidisciplinaire samenwerking in de gehele veiligheidsketen, de verbetering van de communicatie, verscherping van het toezicht en de handhaving en het stoppen van het gedogen van maatschappelijk ongewenste situaties.⁶</p>

1 Stuurgroep PVB, Eindrapportage Project Versterking Brandweer: Van project naar proces, november 1999.

2 Inspectie Brandweertzorg en Rampenbestrijding en de Inspectie voor de Gezondheidszorg, Rapportage inzake de opbouw van de organisatie van de geneeskundige hulpverlening bij rampen, Den Haag, augustus 1995.

3 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Eindrapportage Project Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen, Den Haag, november 1999.

4 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, *Met zorg verbonden*: Naar een nieuwe structuur voor ambulancezorg, traumazorg en geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen, Den Haag, juli 1997.

5 Ministerie van BZK, Beleidsnota rampenbestrijding 2000-2004, *De veiligheidsketen gesmeed*, Den Haag, 1999.

6 Kabinetsstandpunt vuurwerkramp Enschede, Tweede Kamer, vergaderjaar 2000-2001, 27 157, nr. 20; Kabinetsstandpunt Nieuwjaarsbrand Volendam, Tweede Kamer, vergaderjaar 200-2001, 27 575, nr. 5.

In 2001 bracht de Algemene Rekenkamer een kritisch rapport uit over de voorbereiding op de rampenbestrijding.¹ De rekenkamer constateert dat samenwerking tussen de verschillende diensten (brandweer, politie en geneeskundige hulpverleningsinstanties) moeizaam tot stand komt, waardoor de bestrijding van eventuele rampen onvoldoende is gewaarborgd. Ook vindt de Rekenkamer dat het ontbreekt aan systematisch risicobeleid, dat de planvorming gebreken vertoont, dat verschillende deelnemers aan de rampenbestrijdingsorganisatie onvoldoende zijn opgeleid en dat er te weinig wordt geoefend.

Begin 2002 verscheen het tussentijds evaluatierapport Zicht op vooruitgang, vooruitgang in zicht.² Daarin wordt geconstateerd dat met het proces van versterken van de organisatie van de rampenbestrijding voortgang is geboekt, maar dat nog een forse inspanning van alle betrokkenen is vereist voordat sprake is van een slagvaardige organisatie. Geconstateerd wordt dat het veiligheidsbewustzijn van burgers, overheden en bedrijven te zwak is ontwikkeld en de geneeskundige hulpverlening nog een zorgenkinderd. Daarnaast leggen de vele beleidsvoornemens op het gebied van pro-actie, preventie en oefeningen een te grote slag op de personele capaciteit van de brandweer en de geneeskundige hulpverleningsinstanties. Het gebruik van informatietechnologie binnen de rampenbestrijding is onderbelicht en het opleiden en oefenen gebeurt te vrijblijvend.

Bewust veiliger

Naar aanleiding van deze evaluatie is het Actieprogramma rampenbeheersing en brandweer 2002-2006, *Bewust Veiliger* uitgebracht.³ Daarin wordt aangegeven dat er door ministeries, provincies, gemeenten en parate diensten hard wordt gewerkt om reeds in gang gezet beleid uit te voeren. Het actieprogramma bevat daarom voor een groot deel acties die al lopen, maar presenteert die in samenhang. Daarnaast wordt een beperkt aantal nieuwe initiatieven gepresenteerd. Het omwerken van de Handleiding rampenbestrijding naar het voorliggende Handboek is één van de vijf belangrijkste actiepunten die in het actieprogramma worden opgesomd.

1.3 Wettelijke grondslagen

WRZO

De *Wet rampen en zware ongevallen* (WRZO) vormt het wettelijk kader voor de rampenbestrijding.⁴ In deze wet worden de verantwoordelijkheden en taken van de te onderscheiden bestuurslagen (Rijk, provincie en gemeente) in het kader van de rampenbestrijding benoemd, in aanvulling op de reguliere verantwoordelijkheden en taken, zoals neergelegd in de reguliere wetgeving.

Figuur 1.1 Wettelijk kader

De WRZO biedt het wettelijk kader voor:

- De bevoegdheden en taken van de diverse bestuursorganen bij de bestrijding van een ramp of zwaar ongeval;
- De voorbereiding op de rampenbestrijding;
- De inhoud van de wettelijke planfiguren (rampenplan, rampbestrijdingsplan en provinciaal coördinatieplan) in het kader van de rampenbestrijding;
- Rampenbestrijding in buitengewone omstandigheden; en
- Rijksbijdragen aan gemeenten in de kosten van de bestrijding van een ramp of zwaar ongeval.

1 Algemene Rekenkamer, Rapport Voorbereiding rampenbestrijding, Den Haag, TK, vergaderjaar 2000-2001, 27795, nrs. 1 en 2.

2 Berenschot, COT, Cebeon i.o.v. Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Tussentijdse evaluatie beleidsnota rampenbestrijding 2000-2004. Zicht op vooruitgang, vooruitgang in zicht, Utrecht/Den Haag/Amsterdam (2002).

3 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Actieprogramma rampenbeheersing en brandweer 2002-2006, *Bewust veiliger*, Den Haag, 11 oktober 2002.

4 Wet rampen en zware ongevallen, 1985.

De WRZO regelt de bevoegdheden van bestuursorganen. Naast bestuursorganen spelen ook diverse operationele diensten een rol in de rampenbestrijding, met name brandweer, geneeskundige organisaties en politie. Deze zijn onderworpen aan eigen regelingen, waaronder de Brandweerwet 1985, de Wet geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen en de Politiewet 1993.¹ Daarnaast zijn diverse andere regelingen van belang. Het geheel aan wetgeving dat bij rampen en zware ongevallen van toepassing kan zijn, is daarmee verspreid over een groot aantal wettelijke bepalingen en andere voorschriften.

Wetsvoorstel kwaliteitsbevordering rampenbestrijding

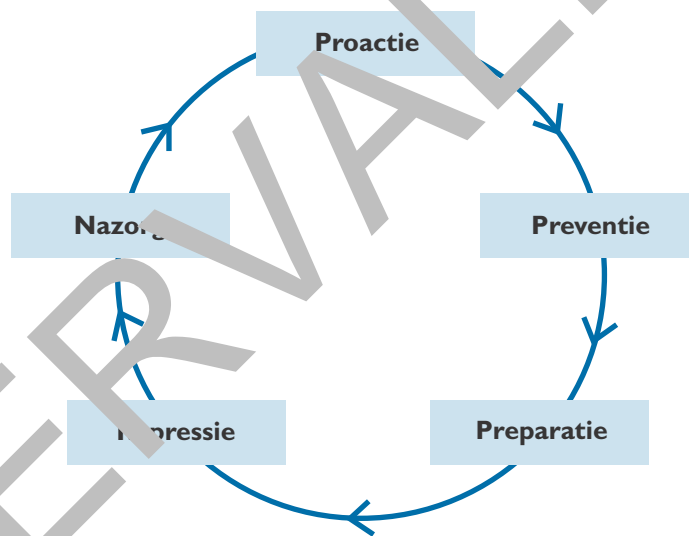
Binnenkort wordt de parlementaire behandeling van het wetsvoorstel *kwaliteitsbevordering rampenbestrijding* verwacht.² Dit voorstel bevat aanpassingen van de WRZO 1985, de brandweerwet 1985 en de WGHR 1991. In het onderstaande wordt uitgegaan van de bepalingen zoals voorgesteld in het wetsvoorstel.

1.4 Begrippen in de rampenbestrijding

Veiligheidsketen

Rampenbestrijding is in beleidsmatig opzicht onderdeel van het veiligheidsbeleid. Centraal uitgangspunt in het veiligheidsbeleid is de zogeheten *veiligheidsketen*.³ Deze keten is een schematische voorstelling van alle activiteiten die zijn gericht op het bevorderen van veiligheid en kan op alle deelreinen van het veiligheidsbeleid worden toegepast. Samenhangende clusters van activiteiten vormen de schakels in de veiligheidsketen. Voorgaans worden de volgende vijf schakels onderscheiden: pro-actie, preventie, preparatie, repressie en nazorg.

Figuur AI.2 De veiligheidsketen

Pro-actie

Pro-actie betreft het wegnemen van structurele oorzaken van onveiligheid ter voorkoming van het ontstaan ervan. Dat betekent dat met name op het terrein van ruimtelijke ordening en infrastructuur vroegtijdig rekening wordt gehouden met mogelijke risico's. Pro-actie omvat activiteiten zoals normstelling, wetgeving en planvorming, gericht op het uitsluiten of minimaliseren van het kunnen ontstaan van gevaarlijke situaties. Ook het simpelweg niet accepteren van risico's behoort ertoe. Pro-actie is de meest wezenlijke schakel in de veiligheidsketen. Voorkomen is immers beter dan genezen.

1 Wet Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen, wetswijziging WGHR 1991; Brandweerwet, 1985; Politiewet, 1993.

2 Wetsontwerp Wet Kwaliteitsbevordering Rampenbestrijding, Kamerstukken II 2002/2003, 28 644.

3 Uitgewerkt in de Nota veiligheidsbeleid 1995-1998, Kamerstukken II 1994/1995, 24 225; Ministerie van BZK, Beleidsnota rampenbestrijding 2000-2004, De veiligheidsketen gesmeed, Den Haag, 1999.

Preventie	<p>Niet alle risico's kunnen echter worden voorkomen. Wonen, werken, leven en transport brengen nu eenmaal risico's op het gebied van veiligheid met zich mee.</p> <p><i>Preventie</i> is erop gericht om de risico's zo klein mogelijk te houden en de (soort) gevolgen van eventuele ongevallen te beperken. Dat kan bijvoorbeeld door voorlichting of door eisen te stellen in vergunningen voor evenementen (zoals voetbalwedstrijden), bouwen, productie, opslag en het vervoer van gevaarlijke stoffen, en door het adequaat handhaven van deze vergunningen. Het kan ook door publiek te weren in bepaalde gebieden of door voorzieningen te creëren zoals vluchtwegen in gebouwen en tunnels en het treffen van maatregelen zodat deze voorzieningen ook bereikt en gebruikt kunnen worden. Preventieve maatregelen zijn gericht op het voorkomen en/of beperken van (gezondheids)gevaarlijke gebeurtenissen en/of gedrag. Preventieve maatregelen kunnen zowel een algemeen karakter hebben (zoals bewustwordingscampagnes, het impregneren van brandbare stoffen in publieke ruimten) als meer incidentgebonden (zoals "crowd control" door de politie tijdens een manifestatie en preventieve ringvaccinatie na het vaststellen van een meningokoktusschenblijfschotsing).</p>
Preparatie	<p>Goede pro-actie en preventie sluiten niet uit dat risico's blijven bestaan en dat zware rampen en zware ongevallen kunnen voordoen. De <i>preparatie</i> omvat de voorbereiding op de bestrijding van ongevallen en rampen. Belangrijke onderdelen van de preparatie zijn: planvorming, informatievoorziening, oefenen en opleiden, en het aanschaffen van de juiste materialen.</p>
Repressie	<p><i>Repressie</i> is het daadwerkelijk bestrijden van onveiligheid en het zorgen voor de daarbij behorende hulpverlening. Het betreft een groot aantal activiteiten (processen) die hieronder nader zullen worden toegelicht.</p>
Nazorg	<p>De <i>nazorg</i> vormt het sluitstuk van de veiligheidsketen. Bij nazorg gaat het erom dat wordt teruggekeerd naar de normale situatie. Het kan daaraan activiteiten betreffen als medische en sociaal-psychische zorg voor slachtoffers en personeel van hulpverleningsdiensten, schadeafhandeling en milieuzorg, het evalueren van de kwaliteit van de rampenbestrijding en het afleggen van verantwoording voor bestuurders.</p> <p>In de rampenbestrijding komen verschillende schakels van de veiligheidsketen aan bod. In dit Handboek wordt onder <i>rampenbestrijding</i> verstaan de voorbereiding op de bestrijding van rampen en zware ongevallen, de daadwerkelijke bestrijding en de zorg na rampen. Het gaat dus om de schakels preparatie, repressie, en nazorg.</p> <p>Rampenbestrijding is een beperkter begrip dan <i>rampenbeheersing</i>. Rampenbeheersing omvat behalve rampenbestrijding ook het voorkomen en beperken van risico's die tot rampen en zware ongevallen kunnen leiden. Rampenbeheersing bestrijkt dus de gehele veiligheidsketen. Met het begrip rampenbeheersing wordt uitdrukking gegeven aan de gedachte dat zonder goed proactief en preventief beleid geen echte winst valt te boeken op het gebied van veiligheid.</p>
Ramp of zwaar ongeval	<p>Volgens artikel I van de Wet Rampen en zware ongevallen moet onder een <i>ramp of zwaar ongeval</i> worden verstaan een gebeurtenis:</p> <ul style="list-style-type: none"> - waardoor ernstige verstoring van de openbare veiligheid is ontstaan, waarbij het leven en de gezondheid van vele personen, het milieu of grote materiële belangen in ernstige mate worden bedreigd of zijn geschaad; - waarbij een gecoördineerde inzet van diensten en organisaties van verschillende disciplines is vereist om de dreiging weg te nemen of de schadelijke gevolgen te beperken.¹
Ramptypen	<p>Deze gebeurtenissen kunnen een uiteenlopend karakter hebben. In dit Handboek worden diverse <i>ramptypen</i> onderscheiden, variërend van een luchtvaartongeval en ongevallen met giftige stoffen, via overstromingen en grootschalige ordeverstoringen tot natuurbranden en</p>

¹ Wet rampen en zware ongevallen, artikel I, 1985.

extreme weersomstandigheden. Rampen van een bepaalde type lijken op elkaar qua soort effecten en ontwikkeling in de tijd.

Figuur A1.3 bevat een opsomming van de gehanteerde ramptypen. Deze opsomming komt overeen met de typologie zoals opgenomen in de Leidraad maatramp¹ en de Leidraad operationele prestaties.² De ramptypen zijn geclusterd naar categorie. Deze clustering maakt een toekomstige uitbreiding van het Handboek mogelijk naar andersoortige crises dan genoemde rampen. Te denken valt aan situaties als extreem geweld en terrorisme.³

Het is goed om op te merken dat de typologie vooral handelt over plotseling opkomende rampen en dat de verschillende ramptypen elkaar niet uitsluiten. Bevolking en gebieden kunnen door meerdere ramptypen tegelijkertijd getroffen worden. Verder wordt in de typologie vooral gekeken naar rampen met maatschappelijke en gezondheidseffecten, er is geen aparte categorie rampen met betrekking tot het milieu opgenomen. Niettemin zijn er in de praktijk uiteraard milieurampen aanwijsbaar (zoals grootschalige lozing van giftige stoffen op het water en olierampen). Het voornemen is om in een latere versie van het Handboek de typologie uit te breiden naar specifieke milieurampen.

Het gaat bij de ramptypen niet om voorspellingen of scenario's omtrent het soort ramp dat zal plaatsvinden. De typologie dient louter om de consequenties voor de voorbereiding op de rampenbestrijding zichtbaar te maken. In hoofdstuk B2 van het Handboek worden de verschillende ramptypen nader uitgewerkt.

1 Ingenieurs/adviesbureau SAVE en Adviesbureau Van Dijke, Leidraad Maatramp, i.o.v. het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2000.

2 AVD/ SAVE/ NIVU/ NIBRA, Leidraad Operationele Prestaties, i.o.v. Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2001.

3 Het is de bedoeling dat dit handboek wordt in de toekomst om wordt gevormd of opgaat in een handboek crisisbeheersing.

Figuur AI.3 Ramptypen

1 Rampen met betrekking tot verkeer en vervoer
- Luchtvaartongeval - Ongeval op het water - Verkeersongeval op het land
2 Rampen met gevaarlijke stoffen
- Ongeval met brandbare explosieve stof - Ongeval met giftige stof - Kernongeval
3 Rampen met betrekking tot de volksgezondheid
- Bedreiging volksgezondheid - Ziektegolf
4 Rampen met betrekking tot de infrastructuur
- Ongevallen in tunnels - Branden in grote gebouwen - Instortingen van gebouwen - Uitval nutsvoorzieningen
5 Rampen met betrekking tot de bevolking
- Paniek in menigten - Grootschalige ordeverstoring
6 Natuurrampen
- Overstromingen - Natuurbelastingen - Extremee weersomstandigheden
Ramp op afstand

De wet maakt geen onderscheid tussen rampen en zware ongevallen. Dat heeft te maken met de Europese regelgeving. Ongevallen die volgens de WRZO als ramp worden aangemerkt, worden in de Europese regels aangeduid als zwaar ongeval. Maar ook de praktijk heeft laten zien dat het voorheen gehanteerde onderscheid tussen ramp en zwaar ongeval nauwelijks betekenis heeft. Zware ongevallen vergen in bestuurlijke en operationele zin dezelfde voorbereiding en bestrijding als een ramp.

Incident

De wet kent niet het begrip *incident*. Een (grootschalig) incident heeft een beperkter bereik dan een ramp of zwaar ongeval. Er is geen sprake van een ernstige verstoring van de openbare veiligheid, maar de bestrijding van het incident kan wel vragen om gecoördineerd optreden. Hierbij speelt dat rampen zich niet in omvang laten definiëren: er is sprake van een glijdende schaal. Vanuit dit besef dient ook de voorbereiding op de rampenbestrijding plaats te vinden. Enerzijds dient in de rampenbestrijding aansluiting gevonden te worden bij de dagelijkse routine rond incidentenbestrijding. Vanuit die dagelijkse routine kan opschaling van de incidentbestrijdingsorganisatie plaatsvinden. Andersom is kennis van rampenbestrijding evenzeer van belang voor incidentbestrijding.

Nationaal handboek crisisbesluitvorming

Het beleid ten aanzien van rampenbestrijding maakt een verbreding door in de richting van crisisbeheersing. Een crisis wordt in het *Nationaal handboek crisisbesluitvorming* omschreven als een ernstige verstoring van de basisstructuren dan wel aantasting van fundamentele waarden en normen van het maatschappelijk systeem.¹ Incidenten, zware ongevallen en rampen kunnen worden opgevat als bijzondere vormen van een crisis.

Crisisbeheersing

De samenleving kan worden geconfronteerd met een veelheid aan crises. Daarom is het van groot belang dat de overheid werkt vanuit één kader voor *crisisbeheersing*. Crisisbeheersing is het geheel van maatregelen en voorzieningen dat de overheid treft in samenwerking met andere organisaties met het oog op noodsituaties ter waarborging van de veiligheid in brede zin.² Rampenbestrijding geldt als een bijzondere vorm van crisisbeheersing.

1.5 Schematisch overzicht van de rampenbestrijding

Rampenbestrijding is een activiteit van vele organisaties gezamenlijk. Het land kent niet één afzonderlijke rampenbestrijdingsorganisatie, die uitsluitend met de rampenbestrijding taak is belast. Daarvoor is deze taak ook te omvangrijk. Onderstaande figuur geeft een schematisch overzicht van de rampenbestrijding.

Figuur AI.4 Schematisch overzicht van de rampenbestrijding

In dit schema wordt de voorbereiding op de rampenbestrijding centraal gesteld. De voorbereiding op de rampenbestrijding is een cyclisch proces dat start met het bepalen van het risicoprofiel van een bepaald gebied en eindigt met een evaluatie van het gevoerde beleid. In het volgende hoofdstuk van dit Handboek wordt dit proces nader uitgewerkt. Alle bestuurslagen hebben verantwoordelijkheden, taken en bevoegdheden ten aanzien van de voorbereiding op de rampenbestrijding.

Het niveau van de voorbereiding op de rampenbestrijding dient te zijn afgestemd op de aanwezige risico's. De voorbereiding op de rampenbestrijding is daarmee afhankelijk van het gevoerde risicobeleid. Risicobeleid omvat het voorkomen en beperken van risico's die kunnen leiden tot rampen en zware ongevallen. Het gaat daarbij dus om de schakels pro-actie en preventie van veiligheidsketen.

Risicobeleid

Risicobeleid behoort tot de reguliere taken van de overheid, in het bijzonder van gemeenten, provincies en waterschappen. Zij geven hieraan vorm via ondermeer ruimtelijke en infrastructurele planvorming en het verlenen en handhaven van vergunningen. De rijksoverheid is verantwoordelijk voor de algemene beleidsontwikkeling op dit terrein. Verschillende ministeries geven hieraan inhoud; de coördinatie voor de interne veiligheid (rondom arbeidsomstandigheden) is in handen van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, die voor de externe veiligheid berust bij de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu.³

Daadwerkelijke bestrijding

De voorbereiding op de rampenbestrijding is bepalend voor de *daadwerkelijke bestrijding* van de rampen en zware ongevallen. Ook hier hebben de diverse bestuurslagen hun eigen verantwoordelijkheden, taken en bevoegdheden. Tijdens de rampenbestrijding kunnen vele rampbestrijdingsprocessen een rol spelen. Deze processen zijn verzamelingen activiteiten gericht op een zelfde resultaat.

1 Nationaal Coördinatie Centrum, Nationaal Handboek Crisisbesluitvorming, Den Haag, 1998.

2 Nationaal Coördinatie Centrum, Nationaal Handboek Crisisbesluitvorming, Den Haag, 1998.

3 Kabinetsstandpunt externe veiligheid, 2001.

Figuur A1.5 bevat een opsomming van processen ingedeeld naar vier hoofdprocessen. Deze opsomming komt grotendeels overeen met de elders gebruikelijke indeling.¹ Activiteiten als alarmering, communicatie (verbindingen), logistiek en verslaglegging, worden in dit Handboek niet gezien als afzonderlijke processen, maar als algemene activiteiten die deel uitmaken van één proces. In hoofdstuk B3 van dit Handboek wordt een toelichting gegeven op de indeling en worden de verschillende processen nader uitgewerkt.

Figuur A1.5 Rampbestrijdingsprocessen

<p>A. Bron- en effectbestrijding (brandweer)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Bestrijden van brand en emissie gevaarlijke stoffen - Redden en technische hulpverlening - Ontsmetten mens en dier - Ontsmetten voertuigen en infrastructuur - Waarnemen en meten - Waarschuwen van de bevolking - Toegankelijk maken en opruimen 	<p>B. Geneeskundige hulpverlening (GHOR)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Geneeskundige hulpverlening-somatisch - Preventieve openbare Gezondheidszorg - Geneeskundige hulpverlening-psychosociaal
<p>C. Rechtsorde en verkeer (politie)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ontruimen en evacueren - Afzetten en afschermen - Verkeer regelen - Handhaven openbare orde - Identificeren slachtoffers - Begidsen - Strafrechtelijk onderzoek 	<p>D. Bevolkingszorg (gemeente)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Voorlichten en informeren - Opvangen en verzorgen - Uitvaartverzorging - Registratie van slachtoffers - Voorzien in primaire levensbehoeften - Registratie van schade en afhandeling - Milieuzorg - Nazorg

De basis van de rampenbestrijding bestaat uit de reguliere, dagelijkse organisatie van de gemeente en van operationele diensten (brandweer, geneeskundige organisaties en politie), die in geval van een ramp opschalen tot een gecoördineerde rampenbestrijdingsorganisatie. Dit opschalingsproces wordt in hoofdstuk B1 van dit Handboek nader uitgewerkt.

Zorg na rampen

Zorg na rampen betreft het geheel van maatregelen om te komen tot een normale situatie en is een eerste verantwoordelijkheid van de gemeente. Afhankelijk van de gevolgen van de ramp en daaraan verbonden medische, psychosociale, juridische en economische aspecten, kunnen daarbij vele andere organisaties betrokken zijn. De organisatie van de nazorg is een onderwerp dat in hoofdstuk B3 van dit Handboek wordt behandeld.

¹ Gebruikelijke indelingen zoals in:

- Ministerie van Binnenlandse Zaken, Handleiding Rampenbestrijding, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990;
- Ingenieurs/Adviesbureau SAVE en Adviesbureau Van Dijke, Leidraad Maatramp, versie 1.3, 2000;
- AVD/ SAVE/ NIVU/ NIBRA, Leidraad Operationele Prestaties, versie 4.0, i.o.v. Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, (2001).

1.6 Bestuurlijke organisatie

De diverse bestuursorganen hebben elk verschillende taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden, zowel bij de voorbereiding als tijdens de bestrijding van rampen en zware ongevallen. Deze taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden worden hieronder beschreven.

1.6.1 Taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van gemeenten

De primaire verantwoordelijkheid voor de rampenbestrijding ligt bij gemeenten. Gemeenten worden bij uitstek in staat geacht om een samenhangend veiligheidsbeleid vast te stellen, de aanwezige risico's te beoordelen en daarvoor passende maatregelen te treffen.

College van burgemeester en wethouders

Het *College van burgemeester en wethouders* is op grond van artikel 2 van de WRZO belast met de voorbereiding op de bestrijding van zware ongevallen en rampen. Het college bevordert het houden van oefeningen en ook het maken van afspraken voor rampenbestrijding in regionaal verband.¹

Rampenplan
Burgemeester

In het kader van de voorbereiding op de rampenbestrijding stelt het college tenminste eenmaal per vier jaar een rampenplan vast, waarin de aanwezige risico's zijn geïnventariseerd, de organisatie van de rampenbestrijding (inclusief verantwoordelijkheden, taken en bevoegdheden) wordt beschreven en het beleid ten aanzien van het vaststellen van rampbestrijdingsplannen wordt vastgelegd.² Het *rampenplan* dient tussentijds te worden geactualiseerd, wanneer gewijzigde omstandigheden daartoe aanleiding geven. Verder dient de *burgemeester* op grond van artikel 4 van de WRZO eenmaal per vier jaar rampbestrijdingsplannen vast te stellen, voor de naar plaats, aard en gevolgen voorzienbare rampen of zware ongevallen en conform het beleid zoals vastgelegd in het rampenplan.³

Opperbevel

Tijdens een ramp treedt het regionale rampenplan in werking en heeft de *burgemeester*, op grond van artikel 11 van de WRZO, het *opperbevel*.⁴ Dat houdt in dat hij de bevoegdheid heeft, om in geval van een ramp of bij ernstige gevaar voor het ontstaan daarvan alle bevelen of regels te geven die hij nodig acht. De *burgemeester* heeft voor de uitoefening van zijn bevoegdheden in rampsituaties geen officiële *rampverklaring* nodig. Wel is het voor een efficiënte en effectieve rampbestrijding wenselijk dat relevante functionarissen zo spoedig mogelijk in kennis worden gesteld van het functioneren van betrokken organisaties volgens de structuur van het rampenplan.

Geen rampverklaring

1.6.2 Taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van regio's

Veiligheidsproblemen overstijgen dikwijls het gebied van afzonderlijke gemeenten. Ook de voorbereiding op de rampenbestrijding dient derhalve in groter verband te worden aangepakt. Op grond van de Brandweerwet 1985 wordt per algemene maatregel van bestuur een verdeling van gemeenten naar regio ingesteld.⁵ De Colleges van burgemeester en wethouders van de gemeenten die behoren tot één regio dienen een gemeenschappelijke regeling te treffen voor een doelmatige organisatie van de brandweezorg en rampenbestrijding. Bij deze gemeenschappelijke regelingen zijn *regionale brandwerven* ingesteld. Deze regio's zijn een vorm van verlengd lokaal bestuur.

Regionale brandwerven

De regionale brandweer is de spil in de multidisciplinaire voorbereiding op de rampenbestrijding. Het bestuur van de regionale brandweer dient op grond van de WRZO met de besturen van de geneeskundige hulpverleningsregio en politieregio afspraken te maken over hun inzet en capaciteit ten behoeve van de rampenbestrijding.⁶ Deze afspraken moeten vierjaarlijks worden vastgelegd in een *regionaal beheersplan rampenbestrijding*.

Regionaal beheersplan rampenbestrijding

Het beheersplan bevat daarmee het regionale beleid ten aanzien van de multidisciplinaire voorbereiding van de rampenbestrijding en ten aanzien van het waarborgen van de benodigde kwaliteit en capaciteit van de organisatie.

1 Wet rampen en zware ongevallen, artikel 2 (na wijziging door WKR), 1985.

2 Wet rampen en zware ongevallen, artikel 3 (na wijziging door WKR), 1985.

3 Wet rampen en zware ongevallen, artikel 4 (na wijziging door WKR), 1985.

4 Wet rampen en zware ongevallen, artikel 11 (na wijziging door WKR), 1985.

5 Brandweerwet 1985, artikel 3 (na wijziging door WKR).

6 Wet rampen en zware ongevallen, artikel 5 (na wijziging door WKR), 1985.

Organisatieplannen Het beheersplan dient per discipline (brandweer, geneeskundige hulpverlening en politie) te worden uitgewerkt in afzonderlijke *organisatieplannen*.
Over de voortgang in het realiseren van de gemaakte afspraken in het beheersplan dient het bestuur van de brandweerregio jaarlijks te rapporteren aan de Commissaris van de Koningin.¹ Omdat het beheersplan ook de maatregelen in het kader van de geneeskundige hulpverlening en het aandeel van de politie in de rampenbestrijding bevat, overlegt de regio over de rapportage met de besturen van de GHOR-regio en de politieregio.

Coördinerend bestuurder Tijdens rampen vervult de regionale brandweer belangrijke faciliterende en staffuncties. De wet voorziet niet in een regionaal opperbevel. Wel is het wenselijk dat samenwerkende gemeenten een regeling treffen voor de afstemming tussen burgemeesters, indien een ramp zich uitstrekt over meerdere gemeenten. Met deze regeling wordt dan de figuur van de *coördinerend bestuurder*, vaak ook coördinerend burgemeester geheten, in het leven geroepen.

Congruente gebiedsindeling De regio zal de komende jaren verder aan belang voor de rampenbestrijding toekomen. Waar het niet samenvallen van de grenzen van de brandweerregio's, geneeskundige hulpverleningsregio's en politieregio's lange tijd een obstakel is geweest voor een goed gecoördineerde aanpak van de rampenbestrijding, is een *congruente gebiedsindeling* thans wettelijk voorgeschreven.²

Veiligheidsregio's Verdergaande regionalisering in de vorm van *veiligheidsregio's* met een gezamenlijk bestuur ligt in het verschiet.

1.6.3 Taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de waterschappen

Waterschap Bij sommige rampen en zware ongevallen kan de waterstaatszorg in het geding zijn. Te denken valt niet alleen aan watersnoodrampen, maar ook aan wateroverlast als gevolg van langdurige regenval en ernstige verontreiniging van het oppervlaktewater. Verantwoordelijk voor de waterstaatszorg zijn de beheerders van waterstaatswerken. Het *waterschap* is een belangrijke beheerder van waterstaatswerken. De rol die het waterschap in het kader van de rampenbestrijding vervult, hangt nauw samen met de wettelijke taken waarmee het waterschap is belast. Dit zijn:³

- de zorg voor de bescherming van het land tegen overstroming (waterkeringszorg);
- de zorg voor de waterhuishouding (grond- en oppervlaktewaterbeheer, zowel in kwantitatieve als in kwalitatieve zin);
- de zorg voor land- en vaarwegen.

Waterstaatswet 1900 De *Waterstaatswet 1900* verplicht het waterschapsbestuur (en andere beheerders van waterstaatswerken) tot het treffen van voorbereidingen op waterstaatkundige calamiteiten. So dienen er met regelmaat oefeningen te worden georganiseerd, zodat het technisch, ambtelijk en bestuurlijk apparaat bij (dreigende) rampen doeltreffend kan optreden.⁴ Verder dient het dagelijks bestuur van het waterschap een eigen rampenplan vast te stellen en bekend te maken: het *calamiteitenplan*.⁵ Het calamiteitenplan is te karakteriseren als een organisatieoverzicht en een waarschuwings- en afspraken-

Calamiteitenplan schema voor het optreden bij waterstaatkundige calamiteiten. Het is van belang dat het calamiteitenplan goed is afgestemd is op de calamiteitenplannen van andere waterbeheerders dan het waterschap, op gemeentelijke rampenplannen, provinciale coördinatieplannen en relevante rampbestrijdingsplannen. In de wetgeving zijn daartoe afstemmingsverplichtingen opgenomen.⁶

1 Wet rampen en zware ongevallen, artikel 10d (na wijziging door WKR), 1985.

2 Brandweerwet 1985, artikel 3 (na wijziging door WKR).

3 Waterschapswet 1991, artikel 2.

4 Waterstaatswet 1900, artikel 68 lid 1.

5 Waterstaatswet 1900, artikel 69 lid 1.

6 Wet rampen en zware ongevallen, artikel 5 jo 8 (na wijziging door WKR); Waterstaatswet 1900, artikel 69 lid 6.

De Waterstaatswet 1900 kent het algemeen bestuur van het waterschap (en andere beheerders van waterstaatswerken) een aantal bijzondere bevoegdheden toe. In geval van “gevaar” is het waterschapsbestuur bevoegd maatregelen te treffen die het nodig acht, zo nodig in afwijking van wettelijke voorschriften.¹ Onder “gevaar” wordt in de wet verstaan de omstandigheid waaronder de veiligheid van een of meer waterstaatswerken in onmiddellijk en ernstig gevaar is of dreigt te komen.

Op het moment dat een situatie van gevaar samenvalt met een ramp of zwaar ongeval, moet afstemming plaatsvinden van de uitoefening van de bijzondere bevoegdheden door het waterschapsbestuur op de rampbestrijdingsactiviteiten van andere bestuursorganen en diensten. Deze afstemming vindt steeds plaats binnen de bestuurlijke randvoorwaarden die de burgemeester als opperbevelhebber stelt. Bij sommige, typisch waterstaatkundige, rampen (zoals overstromingen) ligt het voor de hand dat de burgemeester een waterschapsfunctionaris verzoekt de operationele leiding van de rampbestrijding op zich te nemen.

1.6.4 Taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheid van de provincie

Ook de provincie heeft taken in het kader van de rampbestrijding en dient deze voor te bereiden. Daarnaast heeft de provincie toezichhoudende bevoegdheden ten aanzien van de voorbereiding op de rampenbestrijding door gemeenten en waterschappen. Verder vormt de provincie een belangrijke schakel tussen gemeenten en rijksoverheid.

Provinciaal
coördinatieplan

De WRZO bepaalt dat de provincie een eigen rampenplan dient te hebben: het *provinciaal coördinatieplan*.² Daarin zijn opgenomen de leiding over en de inzet van diensten bij een ramp of zwaar ongeval op provinciaal niveau en regelingen over het verzoeken en verlenen van bijstand. Dit plan wordt door de Commissaris van de Koningin vastgesteld en dient tussentijds te worden gewijzigd indien omstandigheden daartoe aanleiding geven.

College van
gedeputeerde staten

Het *College van gedeputeerde staten* heeft een toetsende bevoegdheid ten aanzien van gemeentelijke rampenplannen³, commissieplannen van (andere) beheerders van waterstaatswerken zoals waterschappen (en ook het rijk)⁴ en regionale beheersplannen.⁵

Commissaris van de
Koningin

De *Commissaris van de Koningin* heeft een dergelijke toetsingsbevoegdheid ten aanzien van rampbestrijdingsplannen en hij beoordeelt de bestuurlijke rapportages van de regionale brandwerven over de uitvoering van het beheersplan.⁶

Beleidsaanwijzingen

Over hun bevindingen omtrent de kwaliteit van de voorbereiding op de rampenbestrijding rapporteren de commissarissen jaarlijks aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.⁷ Gedeputeerde Staten rapporteren elke vier jaar aan de minister van Verkeer en Waterstaat over de stand van zaken met betrekking tot oefeningen en calamiteitsplannen van de waterschappen.⁸

Wanneer zich een ramp of zwaar ongeval voordoet en deze is van meer dan plaatselijke betekenis, dan heeft de Commissaris van de Koningin de bevoegdheid om *beleidsaanwijzingen* te geven aan de burgemeesters in de provincie.⁹ Hij kan burgemeesters verzoeken bepaalde beslissingen te nemen en handelingen te verrichten of na te laten. De burgemeester neemt bij zijn opperbevel deze aanwijzingen in acht. Verder heeft de commissaris tijdens rampen een taak op het gebied van de informatievoorziening tussen overheden en instanties. Indien gemeenten bijstand behoeven, dan richten zij daartoe een verzoek aan de commissaris.¹⁰ Deze coördineert in geval van een ramp de bijstandsverlening.

1 Waterstaatswet 1900, artikel 72.

2 Wet rampen en zware ongevallen, artikel 6 (na wijziging door WKR), 1985.

3 Wet rampen en zware ongevallen, artikel 7 (na wijziging door WKR), 1985.

4 Waterstaatswet 1900, artikel 69.

5 Wet rampen en zware ongevallen, artikel 9.

6 Wet rampen en zware ongevallen, artikel 8 en 10 (na wijziging door WKR), 1985.

7 Wet rampen en zware ongevallen, artikel 10 (na wijziging door WKR), 1985.

8 Waterstaatswet 1900, artikel 71.

9 Wet rampen en zware ongevallen, artikel 12 (na wijziging door WKR), 1985.

10 Wet rampen en zware ongevallen, artikel 15 jo 18.

1.6.5 Taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de rijksoverheid

Het Rijk is verantwoordelijk voor het systeem van rampenbestrijding als zodanig. Het schept de noodzakelijke randvoorwaarden zodat alle verantwoordelijke besturen en diensten hun taken goed kunnen uitvoeren: het Rijk zorgt voor de betreffende wet- en regelgeving, toetst de kwaliteit van de rampenbestrijdingsketen, financiert een gedeelte van de kosten en treft aanvullende voorzieningen voor grootschalig optreden, zoals verbindingen, het sirenenet en het benodigde materieel.

Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Inspectie openbare orde en veiligheid

De *minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties* rapporteert tenminste vierjaarlijks aan de Tweede Kamer over de stand van zaken met betrekking tot de rampenbestrijding en de voorbereiding daarop.¹ Hij maakt daarvoor met name gebruik van de bevindingen van de commissarissen van de Koningin, van de bevindingen van de *Inspectie openbare orde en veiligheid* (IOOV) en van de resultaten van incidentonderzoek.

Onderzoeksraad voor veiligheid

De Inspectie openbare orde en veiligheid toetst, in samenwerking met andere bestuurs- en rijksinspecties, de kwaliteit van de regionale voorbereiding en de rampenbestrijding door middel van periodieke doorlichtingen en thematische onderzoeken.

Incidentonderzoek is primair ondergebracht bij de onafhankelijke *Onderzoeksraad voor veiligheid*.² Als de Onderzoeksraad van deze mogelijkheid gebruik maakt, vervalt voor de IOOV de mogelijkheid om diezelfde ramp of ongeval te evalueren en voor de gemeente de plicht om dat te doen.

Rijkswaterstaat

De rijksoverheid is, net als waterschappen, gemeenten en provincies, ook beheerder van waterstaatswerken. Het Rijk is beheerder van het zogeheten waterhuishoudkundig hoofdsysteem (grote rivieren en kanalen en de Noordzee) en van de dammen tussen de Zeeuwse en Zuid-Hollandse eilanden, en van de Afsluitdijk. *Rijkswaterstaat* (RWS) is de uitvoeringsorganisatie van het ministerie van Verkeer en Waterstaat die in de praktijk aan deze beheerdersrol gestalte geeft. RWS werkt onder andere aan de bescherming tegen overstromingen.

Minister van Verkeer en Waterstaat

De Waterstaatswet 1900 geeft beheerders van waterstaatswerken eigen bevoegdheden wanneer gevaar dreigt voor deze werken.³ Op rijksniveau zijn deze bevoegdheden in de handen gelegd van de *minister van Verkeer en Waterstaat*. In geval van "gevaar", bijvoorbeeld een dijkdoorbraak, is de minister bevoegd maatregelen te treffen die hij nodig acht, zo nodig in afwijking van wettelijke voorschriften.

Wet bestrijding ongevallen Noordzee (wet BON)

De rijksoverheid is ook verantwoordelijk voor de bestrijding van rampen en zware ongevallen op zee. De *Wet bestrijding ongevallen Noordzee (wet BON)* legt die verantwoordelijkheid bij de minister van Verkeer en Waterstaat.⁴ De organisatie en werkwijze bij de rampenbestrijding op zee zijn vastgelegd in het Rampenplan voor de Noordzee.⁵ Volgens dit rampenplan liggen de operationele leiding en de coördinatie van de afhandeling van een incident op zee in handen van de directeur Kustwacht.

Voor gemeentelijk ingedeeld zeegebied (tot 1 km uit de Noordzeekust) overlappen de BON en de WRZO elkaar. De bestrijding van rampen en zware ongevallen in dit gebied door of namens de minister van Verkeer en Waterstaat gebeurt in overeenstemming met andere ministers, tenzij onmiddellijk moet worden ingegrepen. Onder andere de minister van BZK is daartoe vertegenwoordigd in het interdepartementale beleidsteam Noordzeerampen. Over voorgenomen rampbestrijdingsmaatregelen op zee dient vooraf overleg te worden gevoerd met de betrokken burgemeester, indien deze maatregelen van invloed zijn op het gebied van de gemeente. Aan de Commissaris van de Koningin moeten de nodige inlichtingen worden verstrekt.

1 Wet rampen en zware ongevallen, artikel 10 (na wijziging door WKR), 1985.

2 Rijkswet Onderzoeksraad voor veiligheid, artikel 2.

3 Waterstaatswet 1900, artikel 72.

4 Wet Bestrijding ongevallen Noordzee, 1992.

5 Rampenplan voor de Noordzee 2000, Besluit van 23 januari 1997, stb. 1997, nr. 3.

Search and Rescue
(SAR)

Directeur kustwacht

Bij rampenbestrijding op zee zal er in veel gevallen ook sprake zijn van opsporings- en reddingsactiviteiten, meestal aangeduid als Search and Rescue (SAR). In internationale verdragen is bepaald dat kuststaten de verplichting hebben een SAR-dienst in stand te houden. Deze verplichting is voor Nederland vastgelegd in een afzonderlijke SAR-beschikking.¹ Volgens deze regeling is de Directeur kustwacht verantwoordelijk voor het functioneren van de SAR-dienst, de coördinatie van de opsporing en redding en het opstellen van operationele procedures in een Operationeel Plan Search and Rescue (OPPLAN-SAR). Het verantwoordelijkheidsgebied voor de SAR-dienst strekt zich uit over de Noordzee boven het Nederlands deel van het Continentaal Plat, de Nederlandse kustwateren, de Waddenzee, het IJsselmeer (inclusief de randmeren) en de Zuid-Hollandse en Zeeuwse stromen. Voor gemeentelijk ingedeeld zeegebied geldt dat de SAR-operaties onder de operationele leiding van de Directeur Kustwacht worden uitgevoerd, onder verantwoordelijkheid van de minister van Verkeer en Waterstaat. In de overige gebieden wordt de SAR-taak uitgevoerd door de Directeur Kustwacht onder verantwoordelijkheid van de commandant van het incident zich voordoet.

Nationaal Handboek
Crisisbesluitvorming

Wanneer zich in het algemeen een ramp of zwaar ongeval voordoet en er van zwaarwegende belangen in het geding (nationale rampen of buitengewone omstandigheden), dan coördineert de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties het overheidsoptreden. In zulke gevallen kan de minister de Commissarissen van de Koninging aanwijzingen geven. Bij zeer ernstige verstoringen van de veiligheid zal gauw sprake zijn van een crisis. Als leidraad voor de eenduidige coördinatie- en besluitvormingstructuren voor de beheersing van crises die een optreden van de rijksoverheid vereisen, bestaat het *Nationaal Handboek Crisisbesluitvorming*.²

1.7 Operationele organisatie

De uitvoering van rampenbestrijdingstaken is in eerste instantie opgedragen aan de diensten die ook met de dagelijkse hulpverlening zijn belast. Primair zijn dit de brandweer, de politie, en organisaties op het terrein van de spoedeisende medische hulpverlening. Daarnaast spelen gemeentelijke diensten een prominente rol in de uitvoering en leveren andere organisaties een bijdrage aan de rampenbestrijding, zoals de Nationale Reserve en reddingsbrigades.

1.7.1 De rol van de brandweer

Brandweerwet 1985

Zowel bij de voorbereiding op de bestrijding van rampen en zware ongevallen als bij de daaropvolgende bestrijding ligt de uitvoerende spilfunctie bij de brandweer. De brandweer vormt de "rode" kolom binnen de rampenbestrijding. De organisatie en taken van de brandweer zijn vastgelegd in de *Brandweerwet 1985*. De brandweer is onderdeel van de gemeentelijke organisatie. Gemeenten die tot een bij algemene maatregel van bestuur vastgestelde regio behoren, zijn verplicht deel te nemen aan een gemeenschappelijk regeling, waarbij een regionale brandweer wordt ingesteld.³

De taken van de regionale brandweer bij de rampenbestrijding zijn vastgelegd in artikel (4, wetswijziging) van de *Brandweerwet 1985* en betreffen onder meer:

- het instellen en in stand houden van een regionale brandweeralarmcentrale;
- het aanschaffen en beheren van gemeenschappelijk materieel;
- het voorbereiden van de coördinatie bij de bestrijding van rampen en zware ongevallen;
- het voorbereiden van de organisatie voor het optreden van de brandweer in buitengewone omstandigheden en het regelen van de operationele leiding bij de bestrijding van rampen en zware ongevallen;
- het verzamelen en evalueren van gegevens ten behoeve van de waarschuwing en alarmering van de bevolking in geval van een ramp of een zwaar ongeval of van ernstige vrees voor het ontstaan daarvan;
- het waarschuwen van de bevolking door middel van het sirenenet, het verkennen van gevaarlijke stoffen en het verrichten van ontsmetting.

1 Regeling inzake SAR-dienst 1994, 26 augustus 1994, stb. 1994, nr. 188.

2 Nationaal Handboek Crisisbesluitvorming, 1998.

3 Brandweerwet 1985.

Bevelvoerder
Officier van dienst

Bij de rampenbestrijding is de brandweer bij diverse multidisciplinaire activiteiten betrokken en heeft daarnaast een aantal monodisciplinaire taken, waaronder met name: bron- en effectbestrijding, redden en technische hulpverlening, en waarnemen en meten. De brandweer werkt binnen een hiërarchische operationele structuur, die afhankelijk van de omvang van het incident wordt opgeschaald. Bij incidenten worden één of meer tankautospuitten of andere voertuigen ingezet. Elke tankautospuiter kent een *bevelvoerder*, die de leiding heeft over de inzet. Bij de inzet van meer voertuigen wordt een *officier van dienst* gealarmeerd en bij verdere opschaling van de inzet wordt eerst gewerkt in pelotonsverband (minimaal bestaande uit vier tankautospuitten) en daarna met brandweercompagnieën (bestaande uit twee pelotons).

1.7.2 De rol van geneeskundige organisaties

Bij rampen en zware ongevallen is het redden van en verstrekken van geneeskundige hulp en zorg aan slachtoffers de eerste prioriteit. Eerste hulp, vervoer van gewonden en opvang en behandeling in het ziekenhuis vormen samen een geneeskundige hulpverleningsketen. Het opzet van deze keten is het garanderen van een vloeiende overgang van de dagelijkse spoedwettende medische hulpverlening naar geneeskundige hulpverlening bij rampen en zware ongevallen.

Centrale Post
Ambulancevervoer

De organisaties binnen de geneeskundige keten vormen de “witte” kolom binnen de rampenbestrijding. Belangrijke organisaties zijn:

- de *Centrale Post Ambulancevervoer (CPA)*, die belast is met de coördinatie van het ambulancevervoer in een bepaalde regio;
- ambulancediensten;
- ziekenhuizen;
- de gemeenschappelijke gezondheidsdienst (GGD), een gemeentelijke of regionale gezondheidsdienst ter uitvoering van aan de gemeente opgedragen taken op het gebied van de volksgezondheid; en
- het Rode Kruis.

Wet geneeskundig
hulpverlening bij
ongevallen en rampen

Het wettelijk kader voor de geneeskundige hulpverleningsketen wordt naast de WRZO bepaald door de *Wet geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen*.¹ Deze wet regelt de organisatie en uitvoering van de geneeskundige hulpverlening en de voorbereiding daarop. Daarnaast is het Besluit Rode Kruis, waarin de inzet van het Rode Kruis wordt geregeld.² Ook de regelingen die gelden voor de dagelijkse gezondheidszorg zijn

Wet ambulancevervoer

relevant voor het bijzonder de *Wet ambulancevervoer*.³ Tot slot kan worden gewezen op de Kwaliteitswet zorginstellingen, de *Wet collectieve preventieve volksgezondheid* en de *Wet beroepen individuele gezondheidszorg*.⁴

GHOR-regio

Om de bestuurlijke verantwoordelijkheid voor het functioneren van de gehele geneeskundige hulpverleningsketen eenduidig te organiseren en in één hand te leggen, dienen gemeenten die behoren tot één regio een gemeenschappelijke regeling te treffen, waarbij een openbaar lichaam voor geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen, een *GHOR-regio*, wordt ingesteld.

Taken van de GHOR-regio bij de bestrijding van rampen zijn in artikel 4 van de WGHOR vastgelegd en betreffen onder andere:

- het instellen en in standhouden van een meldkamer ten behoeve van het ambulancevervoer, de CPA;
- het vaststellen van de taken van de binnen de regio werkzame gezondheidsdiensten en de realisering daarvan;

1 Wet Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen (na naamswijziging door WKR), 1985.

2 Besluit Rode Kruis 1988, stb. 1988, nr. 680.

3 Wet Ambulancevervoer 1971, stb. 1971, nr. 369.

4 Kwaliteitswet zorginstellingen; Wet collectieve preventieve volksgezondheid; Wet Beroepen individuele gezondheidszorg.

- het zorgdragen voor onderlinge bijstand bij de uitvoering van de geneeskundige hulpverlening.

De taken van de GHOR-regio zijn gericht op het samenhangend functioneren van de zorginstellingen binnen de geneeskundige hulpverleningsketen onder alle omstandigheden. Belangrijk aandachtspunt is dat, anders dan bij de brandweer en de politie, de bij de geneeskundige hulpverlening betrokken diensten en organisaties, niet rechtstreeks onder het gezag van het openbaar bestuur staan. Ook het regiobestuur, dat verlengd lokaal bestuur is, heeft geen bevoegdheden ten aanzien van de, voornamelijk privaat georganiseerde, gezondheidssector. Het bestuur van de GHOR is beperkt tot het bevorderen van de totstandkoming van afspraken.

Regionaal Geneeskundig Functionaris

Voor de voorbereiding van en de leiding over de geneeskundige hulpverlening tijdens rampen wordt door de regiobesturen een *Regionaal Geneeskundig Functionaris* (RGF) aangesteld. De RGF gebruikt de structuur van de dagelijkse spoedeisende medische hulpverlening om deze te benutten voor de geneeskundige hulpverlening bij rampen en zware ongevallen. Hij dient daartoe afspraken te maken met de organisaties in de geneeskundige keten. In rampsituaties heeft de RGF de leiding over de geneeskundige hulpverlening. Deze rol is tijdens rampen vergelijkbaar met de leiding van de regionale brandweercommandant over de brandweer en de leiding van de korpschef over de politie.

Regionale Ambulancevoorzieningen

Voor de totstandkoming van een samenhangende en doelmatige ambulancezorg worden er *Regionale Ambulancevoorzieningen* (RAV's) opgericht. Een RAV is een samenwerkingsverband tussen ambulancediensten en de CPA. De RAV wordt op dezelfde schaal georganiseerd als de GHOR-regio.

Net als bij andere incidenten in de geneeskundige hulpverleningsketen bij grootschalige incidenten erop gericht om slachtoffers op de plaats te stabiliseren alvorens ze te vervoeren naar een ziekenhuis of een andere behandelinstantie, zoals een opvanglocatie, de huisartsenpost of een veldhospitaal. De nadruk ligt daardoor op het zo snel mogelijk ter plaatse krijgen van medische behandelcapaciteit.

Officier van dienst geneeskundig Commandant van dienst geneeskundig

Om de inzet daarvan te coördineren wordt een *officier van dienst geneeskundig* (OvDG) gealarmeerd. Bij een omvangrijk incident waarbij intensieve multidisciplinaire afstemming aan de orde is, zal een *commandant van dienst geneeskundig* de operationele leiding van de medische hulpverlening overnemen.

Ambulancebijstandsplan

De geneeskundige inzet bestaat in eerste aanleg uit het oproepen van ambulances, het afstemmen van de OvDG en een geheel of gedeeltelijke inzet van een geneeskundige combinatie. Voor de aanvraag van ambulancebijstand uit andere regio's dient de CPA over een *ambulancebijstandsplan* te beschikken.

Mobiel medische teams

In Nederland zijn tien ziekenhuizen aangewezen als traumacoördinatiecentrum. Deze dienen er zorg voor te dragen dat ongevalspatiënten, naar aard en ernst van het letsel, in het juiste ziekenhuis terecht komen. Voor de uitoefening van hun zorgtaak beschikken de traumacentra over *mobiel medische teams* (MMT) die 24 uur per dag inzetbaar zijn en die hulp kunnen bieden op de plaats van de ramp of het zware ongeval, ter aanvulling op de ambulancezorg. Vier traumacentra hebben een helikoptervoorziening. Verder bestaat in Utrecht het *calamiteitenhospitaal*, dat als speciaal ziekenhuis voor slachtoffers van calamiteiten zijn capaciteit ter beschikking kan stellen.

Calamiteitenhospitaal

Snel inzetbare groepen ter medische assistentie

Naast MMT's kunnen *snel inzetbare groepen ter medische assistentie* (SIGMA) van het Nederlandse Rode Kruis en (speciale) ambulance teams worden ingezet. De SIGMA-teams assisteren de professionele hulpverleners. MMT, SIGMA en ambulanceteams treden gezamenlijk op als geneeskundige combinatie. Elke regio beschikt over tenminste één *geneeskundige combinatie*.

Geneeskundige combinatie

1.7.3 De rol van de politie

Politiewet 1993

Ook de politie vervult, als “blauwe” kolom, een belangrijke rol bij de rampenbestrijding. Het belangrijkste wettelijke kader is de *Politiewet 1993*.¹ Deze legt de taken, de organisatie en het beheer van de politie vast en bepaalt het gezag waaraan de politie bij het uitoefenen van haar taken ondergeschikt is.

De politie is bij rampen en grootschalige ongevallen systeemverantwoordelijk voor diverse processen. De evacuatie uit en het ontruimen van bedreigde gebieden, het afzetten van bron- en effectgebieden en het afschermen van bijvoorbeeld opvang- of actiecentra, maar ook voor de handhaving van de openbare orde, het treffen van verkeersmaatregelen en begidsing van bijstandverlenende eenheden. Het strafrechtelijk onderzoek, bijvoorbeeld naar de oorzaak van de ramp en de identificatie van de slachtoffers zijn eveneens politieprocessen. Het spreekt voor zich dat effectuering van bestuurlijke maatregelen ook tot de politietaken gerekend moet worden. Verder ondersteunt de politie waar nodig de partners bij de uitvoering van hun taken.

Driehoeksoverleg

Bij de handhaving van de openbare orde en bij de hulpverlening staat de politie onder het gezag van de burgemeester. Wanneer de politie optreedt in het kader van de strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde is de (hoofd-)officier van justitie het bevoegde gezag. Beide gezagsdragers overleggen, samen met de regionale korpschef, voor het optreden van de politie bij deze taken. Dit overleg, tussen de (hoofd-)officier van justitie, burgemeester en de korpschef, wordt het *driehoeksoverleg* genoemd.

Referentiekader
Conflict- en Crisis-
beheersing 2002 (RKCCB)

De politie is regionaal georganiseerd. Politieregio's zijn voor de basispolitiefunctie geografisch verder opgedeeld in districten en afdelingen of basisteams/-eenheden. Ten behoeve van grootschalige en bijzondere incidenten kent de politie het *Referentiekader Conflict- en Crisisbeheersing 2002* (RKCCB).² Dit is een door de politie aan zichzelf opgelegde verplichting, opgesteld vanuit een perspectief van samenwerking en onderlinge uitwisseling, maar ook uniformiteit en professionaliteit. Het RKCCB beslaat de domeinen rampenbestrijding, openbare orde en grootschalige justitiële opsporing. Het RKCCB wordt onderdeel van het te ontwikkelen handboek CCB. Elke referentie wordt in dit Handboek, waar mogelijk en relevant, ondersteund met good practice, checklists, handleidingen, modellen en regelingen.

Bureau Conflict- en
CrisisBeheersing

Het RKCCB kent een projectstructuur, aangestuurd door een Staf Grootschalig en Bijzondere Optreden (SGBO), voor de aanpak van grootschalige en/of bijzondere incidenten. De kern van de staf is samengesteld uit een algemeen commandant (AC), een chef operatie (CHOP), een chef ondersteuning (CHON) en een chef informatie (CHIN). De algehele leiding van de staf GBO is in handen van de algemeen commandant. Deze heeft voor uitvoering van zijn taak de beschikking over experts.

Mobiele Eenheid

De politie bedient zich voor de uitvoering van de haar toebedeelde taken vaak van de *Mobiele Eenheid*, waarbij het optreden in groepsverband en duidelijke hiërarchische lijnen centraal staan. Iedere regio beschikt, afhankelijk van de regiogrootte, over 1 of meerdere pelotons ME. Een peloton is samengesteld uit 2 secties, ieder bestaande uit twee groepen. Een peloton ME bestaat uit ongeveer 50 politieambtenaren, die voor dit werk, op oproepbasis, uit de reguliere dienst worden gehaald.

1 Politiewet 1993.

2 Expertisecentrum Conflict- en Crisisbeheersing, Referentiekader Conflict- en Crisisbeheersing, Thieme, Deventer, 2002.

1.7.4 De rol van gemeentelijke diensten

De taken van de ambtelijke organisatie van gemeenten in het kader van de rampenbestrijding liggen voornamelijk op het terrein van de bevolkingzorg. Daartoe behoren onder andere de voorlichting tijdens rampen, de registratie van slachtoffers, de opvang en verzorging van (niet-gewonde) slachtoffers en direct betrokkenen en de uitvaartverzorging. Gemeenten heten ook wel de “oranje” kolom binnen de rampenbestrijding.

Gemeentelijke
actiecentra

In tegenstelling tot de operationele diensten is voor gemeenten, naast de WRZO, geen aanvullend wettelijk kader beschikbaar dat het functioneren van gemeenten tijdens rampomstandigheden regelt. Gemeenten dienen op grond van de WRZO een rampenplan vast te stellen waarin dit is geregeld. In rampenplannen wordt doorgaans de instelling van *gemeentelijke actiecentra* ter uitvoering van de gemeentelijke processen voorgeschreven.

Intergemeentelijke
“pools”

In navolging van de regionalisering van de parate diensten begint nu in verschillende regio's bij gemeenten het besef door te breken dat het lastig is de gemeentelijke actiecentra in het kader van de rampenbestrijding adequaat voor te bereiden op de gemeentelijke schaal.¹ De omvang van de gemeentelijke organisatie is hiervoor meestal niet te bereiken. In sommige regio's zijn *intergemeentelijke “pools”* en “vliegende brigades” voor de gemeentelijke taken opgezet. Op die manier wordt capaciteit gebundeld.

1.7.5 De rol van overige organisaties

Naast de hierbovengenoemde diensten, kunnen tal van andere organisaties een rol spelen bij de daadwerkelijke bestrijding van rampen en zware ongevallen, zoals nutsbedrijven, bedrijfsbrandweer en de chemische industrie die deskundigheid kan leveren indien sprake is van ongevallen met gevaarlijke stoffen.

Nederlandse Rode
Kruis (NRK)

Reeds genoemd is het *Nederlandse Rode Kruis (NRK)*, die bij de bestrijding van rampen en zware ongevallen wordt ingezet in de medische hulpverlening (de SIGMA-teams), maar bijvoorbeeld ook bij de registratie van getroffen en getuigen. Het NRK kent vier gewesten, 74 districten en 470 plaatselijke afdelingen. Van de 30.000 personen die werkzaam zijn bij het NRK zijn er ongeveer 7.000 werkzaam op het terrein van de rampenbestrijding, waarvan het merendeel als vrijwilliger.

Natres

Het onderdeel van de krijgsmacht, dat in rampsituaties veel wordt ingezet, is de *Nationale Reserves (Natres)*. De *Natres* bestaat uit ongeveer 3.000 vrijwilligers en 100 beroepskrachten verspreid over 40 compagnieën die vallen onder de drie bataljons van deze organisatie.

Koninklijke Nederlandse
Bond tot het redden
van Drenkelingen

Een belangrijke hulpverlenende instantie is verder de *Koninklijke Nederlandse Bond tot het Redden van Drenkelingen (KNBRD)*. De in totaal 30.000 vrijwilligers zijn actief in 180 reddingsbrigades. 60 brigades hebben elk 15 varend redders paraat voor de rampenbestrijding.

Koninklijke Nederlandse
Redding Maatschappij

Tot slot is op zee actief de *Koninklijke Nederlandse Redding Maatschappij (KNRM)*. De KNRM garandeert in Nederland dat mensen in nood op zee dag en nacht en onder alle weersomstandigheden kunnen rekenen op hulp van reddingboten en redders. Op 38 plaatsen langs de Nederlandse kust liggen 60 reddingboten paraat en staan 12 beroeps en ruim 700 vrijwillige redders klaar om uit te varen. De Radio Medische Dienst van de KNRM (voorheen uitgevoerd door het Nederlandse Rode Kruis) is 24 uur per dag oproepbaar voor beroepszeevarenden die, waar ook ter wereld, medisch advies nodig hebben voor een zieke of gewonde opvarende.

¹ Vereniging van Nederlandse Gemeenten, Krachten bundelen voor veiligheid. Regionaal denken, lokaal doen. Een strategische visie uit gemeentelijk perspectief op de zorg voor brandweer, geneeskundige hulpverlening en rampenbestrijding in de kabinetsperiode 2002-2006, VNG-commissie Brouwer (2002).

1.8 Rampenbestrijding in buitengewone omstandigheden

Om een doelmatige coördinatie van de rampenbestrijding mogelijk te maken, is een zekere hiërarchie in de bestuurlijke organisatie nodig. Er zijn immers situaties denkbaar waarin de bevoegdheden zoals hiervoor zijn beschreven (en die betrekking hebben op hoofdstuk III van de WRZO; artikelen 11-14) naar het oordeel van de regering niet toereikend zijn om de ramp adequaat te bestrijden. Een dergelijke situatie zou zich kunnen voordoen, wanneer zich meer rampen voltrekken in een kort tijdsbestek met veel slachtoffers.

Deze hiërarchie kan worden aangebracht met gebruik van hoofdstuk V van de WRZO: bij Koninklijk Besluit kunnen de artikelen 22-24 in werking worden gesteld om gebruik te kunnen maken van specifieke (buitengewone) bevoegdheden. Zo spoedig mogelijk nadat het Koninklijk Besluit genomen is, dient een wetsvoorstel te worden ingediend over het voortduren van die inwerkingstelling. De verdeling van bevoegdheden ziet in er dan het volgende uit.

Commissaris van
de Koningin

Op grond van artikel 22 kan de *Commissaris van de Koningin* aan de burgemeester aanwijzingen geven over de bestrijding van de ramp of het zware ongeval in haar geheel; het gaat hier dus om meer dan alleen strikte beleidsaanwijzingen. Deze aanwijzingen kunnen gegeven worden op last van de minister.

De minister van BZK kan, op grond van artikel 23, indien “het algemeen belang dit dringend vereist”, voorzien in de uitoefening van de bevoegdheden van de Commissaris en de burgemeester. Dit kan plaatsvinden door die uitoefening geheel of gedeeltelijk naar zich toe te trekken of door daarmee een andere autoriteit te belasten. De minister kan dus een andere persoon dan de burgemeester belasten met het opperbevel over de bestrijding van de ramp of het zware ongeval. De operationele leiding staat dan onder het bevel van de aangewezen opperbevelhebber. De minister kan ook een operationeel leider aanwijzen. Het is de vrijheid van de minister om daarvoor commandanten te wijzen die hij daarvoor (bijvoorbeeld qua discipline en/of persoonlijke kwaliteiten) geschikt acht.

Naast de algemene bepalingen in de WRZO is er een groot aantal wetten en besluiten waarin specifieke bepalingen zijn opgenomen over de bevoegdheden van bestuursorganen in bijzondere omstandigheden. Voorbeelden zijn de al genoemde Waterstaatswet 1900 en de Kernenergiewet. Voor zover deze wetgeving leidt tot afwijkend optreden bij de daadwerkelijke rampbestrijding, wordt daarop in hoofdstuk B2 van dit Handboek ingegaan.

Buitengewone
omstandigheden

Het begrip *buitengewone omstandigheden* omvat niet de uitvoering van artikel 103 van de Grondwet. Daarin is bepaald dat in door bijzondere wet te bepalen gevallen van de grondwettelijke bepalingen inzake de bevoegdheden van gemeente-, provincie- en waterschapsbesturen alsmede van een aantal grondrechten afgeweken kan worden. De uitvoering van dit artikel is geregeld in de *Coördinatiewet Uitzonderingstoestanden*.¹ In die wet is bepaald dat, als buitengewone omstandigheden dat noodzakelijk maken, de beperkte of algehele noodtoestand kan worden afgekondigd. Zodra een beperkte of algehele noodtoestand wordt afgekondigd, kunnen bij Koninklijk Besluit voor Nederland, of een gedeelte daarvan, bepalingen van (nood)wetten in werking worden gesteld. Voorbeelden van noodwetten zijn de Distributiewet, de Vorderingswet, en de Wet verplaatsing bevolking.

Coördinatiewet
Uitzonderingstoestanden

1.9 Wettelijk kader voor de bijstandsverlening

Om een goede bestrijding van rampen mogelijk te maken, is het nodig dat de burgemeester op tal van instanties een beroep kan doen. Hij kan bijvoorbeeld een beroep doen op andere gemeenten. Wanneer intergemeentelijke pools zijn gevormd voor bepaalde functies (bijvoorbeeld op het gebied van voorlichting, registratie), kan van daaruit bijstand worden verleend.

¹ Coördinatiewet Uitzonderingstoestanden, stb. 1996, nr. 365 en stb. 1997, nr. 172.

Bijstandsbepalingen	<p>Voor de bijstand van parate diensten zijn in de wetgeving <i>bijstandsbepalingen</i> opgenomen. Enerzijds wordt in deze bepalingen een belangrijke rol toegekend aan de burgemeester, die steeds in eerste instantie bijstand aanvraagt bij de Commissaris van de Koningin. Anderzijds wordt een rol toegekend aan de Commissaris en de minister, die aanvragen beoordelen en daarover beslissen. In het algemeen geldt dat de Commissaris van de Koningin de interregionale bijstand binnen de provincie regelt. De regeling van bijstand naar en uit andere provincies geschiedt door tussenkomst van de Commissaris in samenspel met de minister. Op deze wijze is een goede afstemming tussen de verschillende bestuurlijke niveaus gewaarborgd.</p> <p>De bijstand door provinciale en rijksdiensten en door militairen is geregeld in de WRZO.¹ De bijstand door operationele diensten is geregeld in de desbetreffende organisatiewetten (Brandweerwet 1985, Politiewet 1993, WGHOR).</p>
Brandweerbijstand	<p>De onderlinge of binnen-regionale verlening van <i>brandweerbijstand</i> tussen gemeenten die samenwerken in een regionale brandweer, is geregeld in de gemeenschappelijke regeling van die brandweer. De regeling voor de bijstandsverlening door andere brandweerregio's is vastgelegd in de artikelen 7, 8 en 9 van de Brandweerwet 1985. Deze regeling gaat er van uit dat, als de binnenregionale bijstandsverlening tekort schiet, allereerst via de Commissaris van de Koningin een beroep wordt gedaan op het bijstandspotentieel van andere regionale brandwerven binnen de provincie. Is dit niet toereikend, dan zal bijstand van buiten de provincie moeten worden verleend. De Commissaris richt daartoe een verzoek aan de minister, die zich tot de andere commissarissen zal wenden. Om een snelle en uniforme toepassing van de bijstandsbepalingen mogelijk te maken, is een <i>Procedure Brandweerbijstand</i> vastgesteld.²</p>
Bijstandsverlening door de politie	<p>De <i>bijstandsverlening door de politie</i> verloopt volgens de bepalingen zoals neergelegd in de artikelen 54, 55 en 57 van de Politiewet 1993. In situaties waarin de capaciteit van het regionale politiekorps voor het grootschalige optreden tijdens een ramp niet toereikend is, dient de burgemeester een aanvraag voor politiebijstand in bij de korpsbeheerder. De korpsbeheerder kan vervolgens tot de Commissaris van de Koningin een verzoek indienen om bijstand van politieregio's uit andere provincies. In het potentieel in de provincie onvoldoende, dan wordt de minister in kennis gesteld, die vervolgens passende maatregelen zal treffen.</p>
Geneeskundige bijstand	<p>De artikelen 17 en 18 van de WGHOR voorzien in een regeling voor <i>geneeskundige bijstand</i> van andere regio's, mocht de capaciteit van de eigen regio niet toereikend zijn. De burgemeester richt daartoe een verzoek aan de Commissaris van de Koningin. Verder geldt de systematiek zoals beschreven in de Brandweerwet 1985.</p>
Reddingsbrigades Nederland	<p>Bij rampen en zware ongevallen kan ook de inzet worden verlangd van de reddingsvloten van de <i>Reddingsbrigades Nederland</i>. De bijstandsregeling daarvoor is in een circulaire neergelegd. Deze regeling is eveneens afgeleid van de systematiek zoals beschreven in de Brandweerwet 1985.³</p> <p>De WRZO voorziet in artikel 15 tot en met 18 in regelingen voor bijstand van provinciale diensten (ook uit andere provincies), rijksdiensten en van militaire bijstand en steunverlening. Daarbij is er steeds een rol voor de Commissaris van de Koningin en, tenzij het de bijstand van de eigen provincie betreft, tevens voor de minister. Een verzoek om bijstand van provinciale diensten van de eigen provincie richt de burgemeester tot de Commissaris. Kan de Commissaris niet aan het verzoek voldoen, dan verzoekt hij de minister om bijstand uit andere provincies. Een verzoek om bijstand van rijksdiensten richt de burgemeester tot de Commissaris van zijn provincie, die zich wendt tot de minister van BZK. Deze wendt zich tot de minister van het betrokken vakdepartement, die de nodige voorzieningen treft.</p>

¹ Wet rampen en zware ongevallen, hoofdstuk IV, artikel 15 jo 18, 1985.

² Procedure Brandweerbijstand, stb. 1989, nr. 91.

³ Circulaire EB2000/51225, 24 februari 2000 van de minister van BZK.

Militaire bijstand

Wanneer het potentieel van provinciale en/of rijksdiensten niet toereikend, of ongeschikt is, kan de Commissaris een verzoek om militaire bijstand richten tot de minister van BZK. Deze wendt zich tot de minister van Defensie, die de nodige maatregelen treft. Militaire bijstand is vastgelegd in het Voorschrift militaire bijstand en steunverlening in Nederland in vreedetijd.¹

Tot slot kan bijstandsverlening uit het buitenland verlangd worden. Met België en Duitsland zijn daartoe overeenkomsten gesloten.²

1.10 Financieringssysteem van de rampenbestrijding

Besluit doeluitkering rampenbestrijding

De voorbereiding op de rampenbestrijding wordt in het verlengde van de lokale verantwoordelijkheid voor de rampenbestrijding gefinancierd door gemeenten. Daarnaast is er aanvullende financiering vanuit het Rijk. Op grond van het Interim *Besluit doeluitkering rampenbestrijding* (IBDUR) worden bijdragen verstrekt aan de brandweerregio's en de GHOR-regio's. Voor de rampbestrijdingstaken van de gemeenten en de politie worden geen geoordeelde rijksbijdragen; deze moeten binnen de eigen begrotingen worden gefinancierd.

De formele regelingen met betrekking tot de rijksbijdrage-regeling zijn vanaf 1985 enkele malen gewijzigd. In de Beleidsnota Rampenbestrijding 2000-2004, de Veiligheidsketen gesmeed, wordt een nieuwe financieringssysteem aangekondigd.³ In de nota wordt aangegeven dat de tot dan toe bestaande doeluitkering onvoldoende resultaat doet aan de bestuurlijke verantwoordelijkheid van gemeenten en regio's voor het realiseren van een adequate organisatie van de rampenbestrijding. Ook is de tot dan toe gehanteerde verdeling van middelen tussen regio's onvoldoende gebaseerd op het actuele risicobeeld in de regio.

De nieuwe financieringssysteem zal in een Besluit ter vervanging van het IBDUR worden neergelegd. Voorzien wordt in een jaarlijkse algemene bijdrage aan de brandweer- en GHOR-regio's volgens een vast verdeling. De hoogte van de bijdrage die per regio beschikbaar is, zal worden bepaald op basis van een vast bedrag per regio, aangevuld met een bedrag op basis van regio-specifieke kenmerken. Het vaste bedrag is bedoeld als bijdrage voor het instandhouden van een aantal basisvoorzieningen die in iedereen regio getroffen moeten worden. Het aanvullende bedrag wordt gebaseerd op een aantal objectieve structuurkenmerken, waarmee recht wordt gedaan aan behoeftverschillen als gevolg van de in de regio aanwezige risico's.

De wijziging van de financieringssysteem wordt stapsgewijs ingevoerd. De interimregeling, die op 1 januari 2001 in werking is getreden, wordt omgebouwd naar een permanente regeling. In eerste instantie zal de interimregeling worden verlengd tot 2005.

1 Voorschrift militaire bijstand en steunverlening in Nederland in vreedetijd, ministerie van Defensie, MP 11-10; circulaire.

2 Overeenkomst tussen het Koninkrijk der Nederlanden en het Koninkrijk België inzake wederzijdse bijstandsverlening bij het bestrijden van rampen, 14 november 1984; Overeenkomst tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Bondsrepubliek Duitsland inzake wederzijdse bijstandsverlening bij het bestrijden van rampen, 7 juni 1988; zie ook Nota Internationale aspecten van het beleid inzake brandweer en rampenbestrijding, ministerie van BZK, december 2000.

3 Ministerie van BZK, Beleidsnota rampenbestrijding 2000-2004, De veiligheidsketen gesmeed, Den Haag, 1999.

VERVALLEN

2

Vorbereiding op de rampenbestrijding

2.1 Inleiding

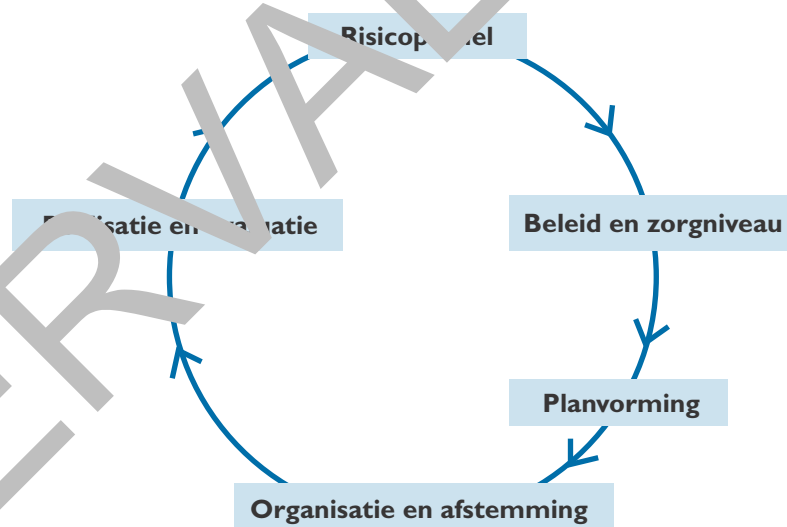
De kwaliteit van de rampenbestrijding is afhankelijk van de voorbereiding. In dit hoofdstuk worden de activiteiten in het kader van de voorbereiding beschreven. Allereerst wordt op hoofdlijnen een overzicht van de voorbereiding geschetst. Vervolgens komen de diverse activiteiten in het kader van de voorbereiding aan de orde. Achtereenvolgens wordt ingegaan op risicoprofilering, beleidsontwikkeling, planvorming, organisatie, kwaliteitsborging en evaluatie.

2.2 Vorbereiding: een cyclisch proces

Rampenbestrijding omvat de voorbereiding op, de daadwerkelijke bestrijding van en de nazorg bij rampen en zware ongevallen. Het is van groot belang dat de voorbereiding een systematisch karakter heeft. Systematisch wil in dit verband zeggen dat het beleid, de planvorming en de organisatie van de rampenbestrijding worden gebaseerd op aanwezige risico's en de gevolgen daarvan, en dat periodiek wordt gezien of de geleverde prestaties nog wel in overeenstemming zijn met deze risico's.

De cyclus van de voorbereiding op de rampenbestrijding kan als volgt schematisch in beeld worden gebracht:

Figuur A2.1 Vorbereiding op de rampenbestrijding

De basis van deze cyclus bestaat uit het inventariseren en analyseren van de aanwezige risico's. Op grond van het aldus opgestelde risicoprofiel kan vervolgens het zorgniveau bestuurlijk worden vastgesteld, alsmede het veiligheidsbeleid ter beheersing van de risico's. Beleid en zorgniveau zijn de grondslag voor de planvorming, de inrichting van de organisatie en de afstemming tussen de bij de rampenbestrijding betrokken diensten. Binnen deze organisatie kunnen de verschillende functionarissen worden opgeleid en geoefend. Via een evaluatie van de prestaties die in oefeningen en tijdens incidenten worden geleverd en van de mate waarin afspraken zijn gerealiseerd, kunnen plannen en organisatie worden bijgesteld.

Het doorvoeren van de resultaten van die evaluatie en het continu actualiseren van risicoanalyses maken de cyclus rond.

Idealiter wordt binnen de rampenbestrijdingsorganisatie een kwaliteitssysteem ingericht ter waarborging van het goed en steeds beter functioneren van deze cyclus.

2.3 Van risicoprofiel naar zorgniveau

De capaciteit en kwaliteit van de rampenbestrijdingsorganisatie werden tot voor kort vooral bepaald door de omvang en het inwonertal van het verzorgingsgebied van gemeenten, brandweer, politie en geneeskundige organisaties in de regio. De laatste jaren heeft een omslag in het denken daarover plaatsgevonden. Steeds meer wordt het risicoprofiel van het verzorgingsgebied als uitgangspunt voor de voorbereiding op en organisatie van de rampenbestrijding genomen. Kleine, frequente risico's bepalen het reguliere zorgniveau van de hulpverleningsorganisaties en grote risico's geven de maat voor grootschalig optreden.

Risicoprofiel	<p>Het <i>risicoprofiel</i> van een verzorgingsgebied is een omvattend beeld van de aard, omvang en effecten van risico's in een regio. Er bestaan tussen regio's verschillen in risicoprofiel hetgeen aanleiding kan geven tot verschillen in de organisatie van en voorbereiding op de rampenbestrijding.</p> <p>Het risicoprofiel wordt opgesteld door middel van risico-inventarisatie en -analyse. Op gemeentelijk niveau is een risico-inventarisatie op grond van de Wet Rampen en Zwaar Ongevallen (WRZO) verplicht. In verband met het regionale karakter van de voorbereiding op de rampenbestrijding is het wenselijk dat deze gemeentelijke inventarisaties een uniform karakter hebben. Het wenselijk dat risico-inventarisaties en -analyses regelmatig worden geactualiseerd. Met het oog op een goede communicatie van risico's naar de bevolking wordt een <i>model risicokaart</i> ontwikkeld, die voor alle gemeenten toepasbaar is.¹</p>
Model risicokaart	
Leidraad Maatramp Leidraad Operationele Prestaties	<p>Uit de informatie die uit risico-inventarisaties en -analyses beschikbaar komt, kunnen conclusies worden getrokken over de toereikendheid van de huidige voorbereiding, organisatie en prestaties van de rampenbestrijding, op grond waarvan bestuurlijke besluitvorming kan plaatsvinden over het wenselijke zorgniveau in de toekomst. Hiertoe zijn hulpmiddelen ontwikkeld in de vorm van de <i>Leidraad Maatramp</i> en de <i>Leidraad Operationele Prestaties</i>.²</p>
Hulpbehoefte	<p>De Leidraad Maatramp geeft met behulp van gegevens uit regionale risico-inventarisaties en -analyses een indicatie van de <i>hulpbehoefte</i> bij verschillende ramptypen en rampscenario's, uitgedrukt in termen van het aantal te verwachten slachtoffers, de omvang van brandbestrijdings- en reddingsoperaties, de aard en omvang van de politiewerkzaamheden, enzovoorts. Met de Leidraad Operationele Prestaties kan vervolgens de vertaalslag worden gemaakt van die hulpbehoefte naar een indicatie van de <i>inzetbehoefte</i>, in termen van het aantal politiemensen dat nodig zou zijn, het aantal brandweereenheden en ambulances, het aantal voorlichters, enzovoorts.</p>
Inzetbehoefte	<p>Toepassing van beide leidraden maakt duidelijk of er een evenwichtige verhouding is tussen hetgeen nodig is bij rampen in de regio en hetgeen beschikbaar is. Met die kennis wordt het mogelijk om beide beter op elkaar af te stemmen. Er zijn grenzen aan de prestaties die verwacht mogen worden van rampbestrijdingsorganisatie. Het bepalen van die grenzen is een verantwoordelijkheid van het bestuur.</p>
Risicobeleid Zorgniveau	<p>De bestuurlijke afwegingen kunnen de gehele veiligheidsketen bestrijken. Het verkleinen van eventuele verschillen tussen de capaciteitsvraag en het capaciteitsaanbod hoeft immers niet altijd plaats te vinden door het organiseren van méér hulpverleningspotentieel. Het kan ook door in pro-actieve zin risico's te elimineren, preventieve maatregelen te treffen, aanwezig potentieel beter op elkaar af te stemmen, bijstandsverlening beter te organiseren, of door gewoonweg een bepaald tekort te accepteren. De bestuurlijke beslissingen hieromtrent bepalen de inhoud van het <i>risicobeleid</i> en het <i>zorgniveau</i> waarop de voorbereidingen op rampenbestrijding vervolgens worden afgestemd.</p>

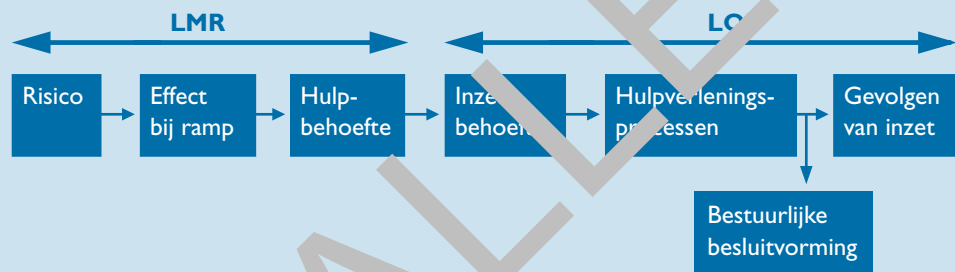
1 Nog in ontwikkeling. Register in kader externe veiligheid; zie kabinetsstandpunt externe veiligheid.

2 Ingenieurs/Adviesbureau SAVE en Adviesbureau Van Dijke, Leidraad Maatramp, versie 1.3, 2000 AVD/ SAVE/ NIVU/ NIBRA, Leidraad Operationele Prestaties, versie 4.0 (2001), i.o.v. Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Figuur A2.2 Van risico-inventarisatie naar operationele prestatie

De Leidraad Maatramp en de Leidraad Operationele Prestaties

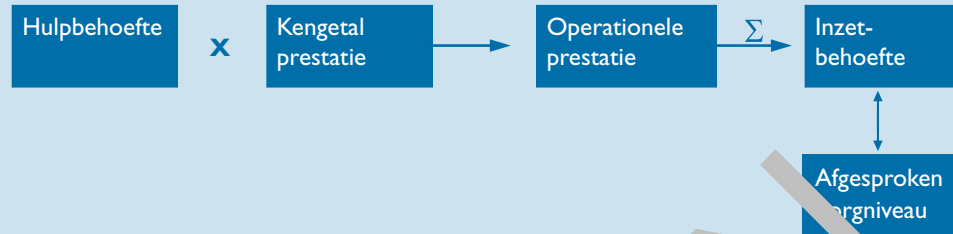
Met de Leidraad Maatramp (LMR) en de Leidraad Operationele Prestaties (LOP) is een systematiek geïntroduceerd waarmee op eenvoudige wijze een vertaling kan worden gemaakt van de specifieke risicokarakteristieken zoals deze zich binnen een regio kunnen voordoen, naar de benodigde operationele prestaties van de hulpdiensten bij rampen. De LMR geeft inzicht in de hulpbehoefte; via de LOP kan de potentiële inzetbehoefte wordt bepaald. Dit geeft handvatten voor bestuurders om keuzen te maken over het zorgniveau dat in regionaal niveau kan worden geboden. Het onderstaande schema geeft grofweg het stramien weer dat doorlopen wordt met de twee leidraden. De gegevens uit de risico-inventarisatie vormen hierbij het startpunt en voeren via de hulpbehoefte en de afgestemde inzetbehoefte naar het uiteindelijke resultaat van de rampenbestrijding. Het onderstaande figuur geeft de strekking ervan schematisch weer.

In de Leidraad Maatramp wordt een algemene typologie van rampen geïntroduceerd. Deze 18 ramptypen kunnen zich per regio manifesteren in variërende omvang op basis van de uitgevoerde risico-inventarisatie. Per ramptype is de hulpbehoefte gespecificeerd, uitgedrukt allereerst in monodimensionale hoofdprocessen en verder geconcretiseerd in een mix van specifieke hulpverleningsprocessen, zoals deze in de rampenbestrijding gehanteerd worden. Zo is dus per ramp een maatscenario aan te geven, overeenkomstig de mate waarin een specifiek risico zich in een regio manifesteert. Met dit overzicht is het mogelijk hieruit de grootste maatgevende behoefte aan hulp te destilleren. Deze “pieken” gezamenlijk vormen de zogenaamde Maatramp; de grootst mogelijke hulpbehoefte waar een regio zich voorgesteld ziet. De Maatramp vormt hiermee evenwel een fictieve ramp die in deze gecombineerde vorm niet zal optreden. Hij dient alleen als samenvatting van de grootste maatgevende hulpbehoeften. Bij de besluitvorming en de daarbij te maken bestuurlijke afweging is van belang van belang wat het algehele beeld van de maatscenario’s in de betrokken regio is. De maatramp moet dus steeds in combinatie met de maatscenario’s worden beschouwd. Voor de concrete voorbereiding heeft de maatramp geen andere functie dan aan te geven hoe hoog de lat voor de verschillende disciplines wordt gelegd.

Hiermee is de hulpbehoefte in beeld gebracht. De Leidraad Operationele Prestaties sluit aan bij de maatvoering van de Leidraad Maatramp. Gezocht is naar een mogelijkheid om de hulpbehoefte te vertalen in een inzetbehoefte per proces. Bijvoorbeeld: een grootschalig incident geeft een aantal slachtoffers. Een deel van deze slachtoffers moet worden vervoerd naar een ziekenhuis. Gewondenvervoer geschiedt met ambulances. In de Leidraad Operationele Prestaties wordt voor de capaciteit van onder andere ambulances een kengetal gegeven. In zo’n kengetal worden kwaliteit, kwantiteit en tijdsduur met elkaar in relatie gebracht (één ambulance kan x-slachtoffers in y-minuten vervoeren naar een ziekenhuis). Vervolgens is duidelijk wat de inzetbehoefte is bij het aangegeven aantal slachtoffers. Deze in wezen eenvoudige systematiek wordt in de LOP verder uitgewerkt om te komen tot duidelijkheid over de wenselijke en de haalbare prestaties.

Deze worden in beeld gebracht door allereerst te kijken naar de processen uit de Maat-ramp. Per proces hieruit wordt de hulpbehoefte (gestandaardiseerd weergegeven in de Leidraad) bekeken tezamen met de (eveneens gestandaardiseerde) kentallen van de prestatie die hierbij hoort. Dit gezamenlijk geeft de inzetbehoefte aan. Deze behoeftestelling is van invloed op het af te spreken zorgniveau. De onderstaande figuur geeft dit schematisch aan.

Aan de hand van de resultaten van deze exercitie, uitgewerkt per hulpverleningsproces en voor elk ramptype, wordt een overzicht verkregen van de regionale inzetbehoefte. Dit vormt vervolgens het vertrekpunt voor een bestuurlijk besluitvormingsproces ten aanzien van het te bieden zorgniveau. Immers, de totale zorgvraag is nu in beeld. Nu is het vervolgens aan het regiobestuur om op basis hiervan het ambitieniveau voor de rampenbestrijding te formuleren.

Het spanningsveld tussen kunnen, willen en moeten is hiermee in beeld gebracht. Onder andere om morele en wettelijke redenen is duidelijk dat er sprake dient te zijn van voorbereiding op de rampenbestrijding (moeten). Het "kunnen" is niet tot een gemeente of een regio begrensd, immers bij grootschalig oplopen vindt al snel interregionale en zelfs internationale opschaling plaats. Zowel de vuurwerkramp in Enschede (2000) en de nieuwjaarsbrand in Volendam (2001) zijn hierin voorbeelden van.

2.4 Planvorming

De bestuurlijke besluitvorming over het zorgniveau is bepalend voor de planvorming op het terrein van de rampenbestrijding. Onderscheid kan worden gemaakt tussen bestrijdingsplannen en besturingsplannen.

Bestrijdingsplannen

Bestrijdingsplannen zijn gericht op de daadwerkelijke bestrijding van rampen en zware ongevallen. Deze plannen hebben een dynamisch karakter. Voorbeelden zijn het rampenplan, rampenbestrijdingsplannen, het provinciaal coördinatieplan en het calamiteitenplan waterschappen.

Bestrijdingsplannen

Besturingsplannen zijn de beleids- en organisatieplannen. Deze plannen hebben veel meer een statisch karakter en omvatten de condities waarbinnen de rampenbestrijdingsorganisatie kan functioneren. Voorbeelden zijn het regionale beheersplan rampenbestrijding en de organisatieplannen die per discipline worden opgesteld om de doelstellingen zoals vastgelegd in het beheersplan te kunnen realiseren.

Rampenplan

De WRZO schrijft voor dat het College van burgemeester en wethouders tenminste eenmaal per vier jaar een *rampenplan* vaststelt.¹ Het rampenplan bevat een overzicht van de risico's die binnen de gemeente aanwezig zijn. In het plan worden de belangrijkste afspraken over de organisatie en het functioneren van betrokkenen tijdens calamiteiten geregeld en wordt het beleid ten aanzien van het vaststellen van rampbestrijdingsplannen geregeld. Rampenplannen dienen te worden afgestemd op de calamiteitenplannen van de waterschappen.

¹ Wet rampen en zware ongevallen, artikel 3 (na wijziging door WKR), 1985.

In figuur A2.3 worden de onderwerpen opgesomd die in elk geval in het rampenplan moeten zijn opgenomen.

Figuur A2.3 Inhoud van het rampenplan

Op grond van artikel 3 WRZO dient een rampenplan in ieder geval te bevatten:

- Begripsomschrijvingen;
- Een risico-inventarisatie in de vorm van een overzicht van de soorten rampen en zware ongevallen die de gemeente bedreigen en de mogelijke gevolgen daarvan en in de vorm van een overzicht van de risicovolle situaties binnen de gemeente waarbij zich een ramp of een zwaar ongeval kan voordoen en de mogelijke gevolgen daarvan;
- Weergave van het beleid ten aanzien van het vaststellen van rampbestrijdingsplannen;
- Een overzicht van diensten, instanties, organisaties en personen die bij de bestrijding van rampen en zware ongevallen kunnen worden betrokken;
- Een schema met betrekking tot de leiding over en de gecoördineerde inzet van diensten en organisaties bij de bestrijding van rampen en zware ongevallen;
- Een intern en extern verbindings- en alarmeringsschema;
- Een plan met betrekking tot de wijze waarop het college informatie verschaft aan de bevolking, de Commissaris van de Koningin en de minister over rampen en zware ongevallen die de bevolking en het milieu kunnen treffen, de maatregelen die zijn getroffen ter voorkoming en bestrijding van deze rampen en zware ongevallen en de bij deze rampen en zware ongevallen te volgen gedragslijn;
- Een plan met betrekking tot de wijze waarop de burgemeester de bevolking, de commissaris en de minister informatie verschaft over de oorsprong, omvang en gevolgen van een ramp die de bevolking en milieu raakt en over de aanpak ervan;
- Een plan met betrekking tot de waarschuwing van de bevolking;
- Een plan met betrekking tot maatregelen te nemen bij een verplaatsing van de bevolking;
- Een plan met betrekking tot de noodzakelijke organisatie op het terrein waar een ramp of een zwaar ongeval heeft plaatsgevonden;
- Een plan met betrekking tot de opvang en verzorging van slachtoffers;
- Een plan met betrekking tot psychosociale nazorg;
- Een plan met betrekking tot de voedselvoorziening van de bevolking;
- Een plan met betrekking tot maatregelen ten behoeve van de bevoorrading van met de bestrijding van rampen en zware ongevallen belaste diensten, instanties, organisaties en personen;
- Een plan met betrekking tot het beperken van de schadelijke gevolgen;
- Een plan met betrekking tot de vastlegging van gegevens met betrekking tot veroorzaakte schade;
- Een plan met betrekking tot de organisatie en inrichting van een centraal registratie- en inlichtingenbureau;
- Een plan met betrekking tot de verslaglegging;
- Een verzendlijst.

Procesdeelplannen

In het rampenplan worden de rampbestrijdingsprocessen op hoofdlijnen beschreven. In de praktijk worden deze vaak uitgewerkt in "procesdeelplannen", die vervolgens weer verder worden uitgewerkt in praktische draaiboeken voor de verschillende gemeentelijke diensten. Omdat het van belang is dat de diverse gemeenten in een regio zich op een zelfde manier op de rampenbestrijding voorbereiden, stellen de meeste regio's een model rampenplan op.

Rampbestrijdingsplannen Het in het rampenplan opgenomen beleid ten aanzien van *rampbestrijdingsplannen* dient tenminste een overzicht te bevatten van rampen en zware ongevallen waarvan de plaats, de aard en de gevolgen voorzienbaar zijn. De burgemeester stelt de rampbestrijdingsplannen tenminste eenmaal per vier jaar vast.¹ Daarnaast kunnen bij algemene maatregel van bestuur rampen en zware ongevallen worden aangewezen waarvoor een rampbestrijdingsplan moet worden vastgesteld, zoals nu voor Seveso-inrichtingen en luchtvaartterreinen is gebeurd.

Het inhoudelijk op elkaar afstemmen van de gemeentelijke rampenplannen en rampbestrijdingsplannen in regionaal verband is een taak van de regionale brandweer. Op grond van de Brandweerwet 1985 dient de regionale brandweer de coördinatie bij de bestrijding van rampen en zware ongevallen voor te bereiden.² Dat betekent in elk geval de afstemming van activiteiten in het kader van de rampenbestrijding van brandweer, politie, geneeskundige organisaties en diverse gemeentelijke diensten. In het regionaal beheersplan rampenbestrijding worden daarover afspraken gemaakt.

Het bestuur van de regionale brandweer stelt eenmaal in drie jaar het beheersplan vast.³ Dit plan bevat het beleid ten aanzien van de multidisciplinaire voorbereiding van de rampenbestrijding en het beleid ten aanzien van de waarborging van de benodigde capaciteit en kwaliteit van de organisatie van de rampenbestrijding.

In figuur A2.4 worden de onderwerpen opgesomd die in elk geval in het beheersplan moeten zijn opgenomen.

Figuur A2.4 Regionaal beheersplan

Op grond van artikel 5 van de MRZO dient het regionale beheersplan in elk geval te bevatten :

- Het niveau van het hulpaanbod dat wordt nagestreefd op grond van de gemeentelijke risicoinventarisaties;
- De op het niveau van het hulpaanbod afgestemde operationele prestaties van de brandweer, de politie en de geneeskundige organisatie in het kader van de rampenbestrijding, de daarbij behorende capaciteit en de maatregelen gericht op de realisering en instandhouding daarvan;
- De inzet van rampenbestrijdingsorganisaties in het kader van het voorkomen en beperken van risico's, de daarbij behorende capaciteit en deskundigheid en de maatregelen gericht op de realisering en instandhouding daarvan.
- De op het niveau van het hulpaanbod afgestemde prestaties van andere bij de rampenbestrijding betrokken gemeentelijke diensten en de maatregelen gericht op de realisering en instandhouding daarvan;
- Het op het niveau van het hulpaanbod afgestemde opleidings- en oefenprogramma en de maatregelen gericht op de realisering en instandhouding daarvan.

2.5 Organisatie van de voorbereiding

De voorbereiding op de rampenbestrijding omvat een groot aantal activiteiten. De verantwoordelijkheid voor een groot deel van de activiteiten in het kader van de voorbereiding op de rampenbestrijding berust bij gemeenten. Hoewel de lokale politiek-bestuurlijke inbedding van de rampenbestrijding op zichzelf niet ter discussie staat, is er de afgelopen jaren een accentverschuiving zichtbaar naar zowel een intergemeentelijke of regionale als een multidisciplinaire aanpak van de voorbereiding.⁴

1 Wet rampen en zware ongevallen, artikel 4 (na wijziging door WKR), 1985.

2 Brandweerwet 1985, artikel 4e (na wijziging door WKR).

3 Brandweerwet 1985, artikel 5 (na wijziging door WKR).

4 Berenschot, COT, Cebeon i.o.v. Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Tussentijdse evaluatie beleidsnota rampenbestrijding 2000- 2004. Zicht op vooruitgang, vooruitgang in zicht, Utrecht/Den Haag/Amsterdam (2002)

De “voorbereiding van de coördinatie” van de rampenbestrijding is wettelijk opgedragen aan de regionale brandweer.¹ Het ligt – vanwege redenen van capaciteit, continuïteit en kwaliteit – echter voor de hand om de regie over de gehele multidisciplinaire voorbereiding eveneens bij de regionale brandweer te leggen. Tot op heden is bij de spilfunctie van de regionale brandweer op het gebied van de voorbereiding op de rampenbestrijding minder gedacht aan een invulling die zich uitstrekt tot de voorbereiding op uitvoering van gemeentelijke processen binnen de rampbestrijding. Dit zal de komende jaren naar verwachting sterk veranderen.

2.6 Realisatie en evaluatie

Analyse van de gebeurtenissen

De realisatie van de prestaties in het kader van de voorbereiding op de rampenbestrijding worden zichtbaar gemaakt en geëvalueerd via evaluaties van incidenten, algemene doorlichtingen door de inspectie en door een nieuw systeem van bestuurlijke rapportage. Zo na een ramp heeft plaatsgevonden zijn burgemeester en wethouders wettelijk verplicht zorg te dragen voor een *analyse van de gebeurtenissen*, op grond waarvan lessen kunnen worden getrokken ten verbetering van de voorbereiding.² De wet stelt geen nadere eisen aan deze analyse. Evaluaties van incidenten worden uitgevoerd door de gemeente of paramedische diensten zelf, door wetenschappelijke instellingen en door onderzoeksbureaus. Bij grote rampen in het verleden zijn daarnaast afzonderlijke onderzoekscommissies ingesteld, zoals de commissie-Oosting die onderzoek deed naar de vuurwerkramp en de commissie-Aders die de nieuwjaarsbrand in Volendam onderzocht. Incidentonderzoek wordt ook uitgevoerd in het kader van de toezichtstaak van de rijksoverheid op de kwaliteit van de rampenbestrijding. Voorheen gebeurde dat door de toenmalige Inspectie Brandweer en Rampenbestrijding. Inmiddels is deze vorm van incidentenonderzoek primair overgebracht bij de onafhankelijke Onderzoeksraad voor veiligheid.³ Als de Onderzoeksraad een incident onderzoek, vervalt voor de rijksinspecties de mogelijkheid om diezelfde ramp of ongeval te evalueren en voor de gemeente de plicht om dat te doen.

Een algemene doorlichting van de voorbereiding op de rampenbestrijding vindt plaats door de Inspectie openbare orde en veiligheid, in samenwerking met de andere betrokken rijksinspecties (zoals de Inspectie voor de Gezondheidszorg, de Inspectie VROM, de Arbeidsinspectie en de Inspectie Vervoer en Waterstaat). Deze toetsing is wettelijk verankerd in de Brandweerwet 1985.⁴ De doorlichting is gericht op het niveau van de regio en heeft een multidisciplinair karakter. De regionale hulpverleningsdiensten en gemeentelijke diensten worden getoetst. Daarnaast bejakt de Inspectie of de provincie haar toezichhoudende taak juist uitvoert. Het doorlichtingsinstrumentarium van de inspectie is in ontwikkeling. In deel C van dit Handboek wordt het doorlichtingsinstrumentarium van de inspecties beschreven.

Bestuurlijke rapportagesysteem

Tot slot biedt het wettelijke vastgelegde *bestuurlijke rapportagesysteem* zicht op de realisatie van afspraken die gemaakt worden in het kader van de voorbereiding op de rampenbestrijding. Ook het rapportagesysteem wordt in deel C van dit Handboek uitgebreid toegelicht.

Het systeem heeft de volgende hoofdkenmerken. Het voor vier jaar geldende beheersplan (met onderliggende organisatieplannen) en het daarvan afgeleide jaarlijkse activiteitenprogramma vormt de basis voor een bestuurlijke rapportage van de regio aan de provincie. Het bestuur van de regionale brandweer rapporteert, na overleg met het bestuur van de politieregio en van de GHOR-regio, jaarlijks aan de Commissaris van de Koningin.⁵ In deze rapportage wordt de voortgang in de uitvoering van het beheersplan beschreven, dat wil zeggen de mate waarin beleidsambities zijn gerealiseerd.

De regionale bestuurlijke rapportage, aangevuld met een verslag van de uitvoering van de eigen rol en taken en die van de waterschappen op het gebied van de rampenbestrijding,

1 Brandweerwet 1985, artikel 4e (na wijziging door WKR)

2 Wet rampen en zware ongevallen, artikel 2a (na wijziging door WKR), 1985.

3 Rijkswet Onderzoeksraad voor veiligheid, Kamerstukken II, 2002/2003, 28634 en 28635.

4 Brandweerwet 1985, artikel 19a (na wijziging door WKR).

5 Wet rampen en zware ongevallen, artikel 10d (na wijziging door WKR), 1985.

vormt vervolgens de basis voor een jaarlijkse bestuurlijke rapportage van de Commissarissen van de Koningin aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.¹

Provinciale bestuurlijke rapportage

De *provinciale bestuurlijke rapportage*, aangevuld met een verslag over de uitvoering van de eigen rol en taken van de rijksoverheid aangaande de (voorbereiding op de) rampenbestrijding, is – samen met de doorlichtingsrapporten van de Inspectie – de basis voor een bestuurlijke rapportage van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties aan de Tweede Kamer. Dit gebeurt ten minste eenmaal in de vier jaar.²

Tweede Kamer

Met deze rapportagestructuur is een sluitende beleids- en beheerscyclus binnen de rampenbestrijding gewaarborgd. Naar verwachting zal de wettelijke regeling waarin het instrument van de bestuurlijke rapportage is opgenomen per 1 januari 2004 in werking treden. De eerste bestuurlijke rapportage zal zodoende niet eerder verschijnen dan in 2004.

2.7 Kwaliteitsborging

Een adequate rampenbestrijding vereist dat betrokken besturen, operationele en overige diensten en organisaties afzonderlijk én gezamenlijk aanspreekbaar zijn op de kwaliteit van de rampenbestrijding.

In de eerste helft van de jaren negentig bleek uit diverse rapportages dat de kwaliteit van de rampenbestrijding onvoldoende was om een adequaat veiligheidsniveau te kunnen garanderen. Om de kwaliteit van de rampenbestrijding te verbeteren werden het Project Versterking Brandweer en het Project Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen gestart. Vervolgens zijn naar aanleiding de beleidsnota rampenbestrijding 2000-2004, de onderzoeken naar de Vuurwerkkramp en de Nieuwjaarsbranden de Kabinetsstandpunten daarover, en het onderzoek van de Algemene Rekenkamer, twee nieuwe projecten (versneld) gestart om te komen tot kwaliteitsverbeteringen in onderdelen van de rampenbestrijding.

In de diverse kolommen binnen de rampenbestrijding wordt op dit moment gewerkt aan de kwaliteit van het eigen multidisciplinaire proces en is men bezig met het (verder) ontwikkelen van referentiekaders voor het optreden tijdens de bestrijding van rampen en met het ontwikkelen van eigen kwaliteitszorgsystemen. Hierbij kan gedacht worden aan de ontwikkeling van een kwaliteitsstelsel voor de basisbrandweezorg, het certificeringsschema voor de GHOR en de referentiekaders Conflict- en Crisisbeheersing van de politie. In de meeste gevallen berusten deze systemen op het NK-model van het Instituut Nederlandse Kwaliteit.

Daarnaast zijn er initiatieven gericht op de verbetering van de totale kwaliteit van de voorbereiding op de rampenbestrijding, zoals het algemene doorlichtingsinstrument van de inspectie openbare orde en veiligheid (kwaliteitstoetsing), het systeem van bestuurlijke rapportages en de provinciale toetsingskaders voor de planvorming.

Een achterliggende samenhangende visie op kwaliteit binnen de rampenbestrijding ontbreekt op dit moment. In de Beleidsnota rampenbestrijding 2000-2004 wordt daarom een samenhangend systeem van kwaliteitszorg en kwaliteitsborging in het vooruitzicht gesteld.³ In de nota wordt aangegeven dat enerzijds helderheid dient te bestaan over de kwaliteit en capaciteit van de bijdrage die door de afzonderlijke disciplines wordt geleverd en dat anderzijds, om de onderscheiden besturen in staat te stellen hun verantwoordelijkheid voor de rampenbestrijding invulling te geven, gekomen zal moeten worden tot een proces van monitoren van de kwaliteit van de rampenbestrijding. In het Actieprogramma Bewust veiliger wordt de noodzaak van een samenhangend kwaliteitsstelsel nogmaals herhaald.⁴

1 Wet rampen en zware ongevallen, artikel 10e (na wijziging door WKR), 1985.

2 Wet rampen en zware ongevallen, artikel 10f (na wijziging door WKR), 1985.

3 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Beleidsnota rampenbestrijding 2000-2004, De veiligheidsketen gesmeed, Den Haag, 1999.

4 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Actieprogramma rampenbeheersing en brandweer 2002-2006, Bewust veiliger, ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Den Haag, 11 oktober 2002.

3

Organisatie van de rampenbestrijding

3.1 Inleiding

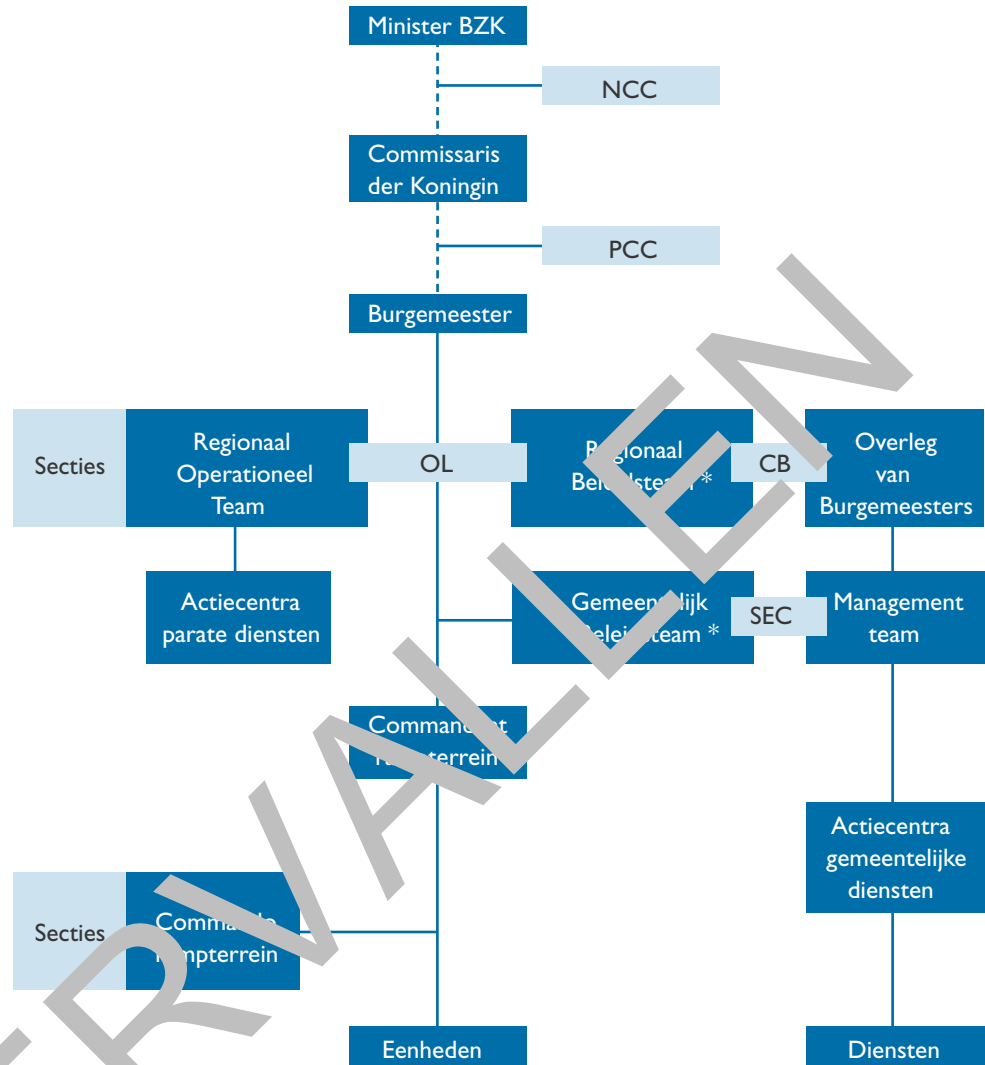
De bestrijding van rampen is in Nederland niet aan één organisatie opgedragen, maar aan een groot aantal functionarissen en diensten, die in de dagelijkse situatie taken verrichten die ook in rampsituaties moeten worden verricht, of die in rampsituaties bijzondere taken opgedragen krijgen. Zodra zich een ramp voordoet, gaan deze functionarissen en diensten volgens het principe van opschaling werken binnen een vooraf vastgelegde en beoefende organisatiestructuur.

In dit hoofdstuk wordt deze organisatiestructuur nader uitgewerkt. Allereerst komt de organisatiestructuur op hoofdlijnen aan de orde en wordt ingegaan op de taken en verantwoordelijkheden van de sleutelfunctionarissen en organen binnen de structuur. Vervolgens wordt het proces van opschaling beschreven en de nadere invulling van de organisatiestructuur in de verschillende stadia van opschaling. Het hoofdstuk sluit af met een beschrijving van de organisatie van de rampenbestrijding op provinciaal en rijksniveau.

3.2 Organisatiestructuur op hoofdlijnen

Wanneer sprake is van een (dreigende) ramp, is snelle besluitvorming nodig en intensieve samenwerking tussen de functionarissen en diensten die betrokken zijn bij de rampbestrijding. Het multidisciplinaire karakter van de rampenbestrijding vergt volstrekte helderheid over de leiding en coördinatie. Tijdens rampen wordt daarom gewerkt volgens een vaste en tevoren beoefende organisatiestructuur. In hoofdlijnen staat deze structuur weergegeven in figuur A3.1.

Figuur A3.1 Hoofdlijn van de organisatiestructuur tijdens rampen

- - - - - = aanwijzingsbevoegdheden
 ——— = advies/staf
 ——— = bevelslijn
 (*) afhankelijk van opschalingsniveau óf GBT óf RBT

CB = Coördinerend Bestuurder   PCC = Provinciaal Coördinatie Centrum
 OL = Operationeel Leider   NCC = Nationaal Coördinatie Centrum
 SEC = Gemeentesecretaris

Opperbevel

De wet regelt dat de organisatie van de rampenbestrijding eenhoofdig wordt aangestuurd: de burgemeester heeft het *opperbevel* over de bestrijding van rampen en zware ongevallen.¹ Bij hem berust, anders gezegd, de bestuurlijke leiding. De bestuurlijke basis van de organisatie is daarmee bij de gemeente gelegd.

¹ Wet rampen en zware ongevallen, artikel 11 (na wetwijziging WKR); Gemeentewet, artikel 175 en 176.

Wanneer de burgemeester besluit gebruik te maken van zijn bevoegdheden als opperbevelhebber, geldt niet langer het principe van collegiaal bestuur. In de dagelijkse situatie zijn burgemeester en wethouders tezamen en ieder afzonderlijk verantwoordelijk voor het gevoerde beleid.¹ Tijdens rampen is de burgemeester individueel verantwoordelijk voor alle, op de rampenbestrijding betrekking hebbende, besluiten. De burgemeester legt na het gebruik van zijn noodbevoegdheid verantwoording af aan de gemeenteraad.²

Bij rampen met een meer dan plaatselijke betekenis (in materiele en/of geografische zin) houdt de burgemeester het opperbevel in zijn gemeente. Wel dient dan bestuurlijke coördinatie plaats te vinden. Wanneer meer gemeenten zijn betrokken, dient de Commissaris van de Koningin ervoor te zorgen dat het beleid van de gemeenten onderling op elkaar wordt afgestemd. De commissaris beschikt daartoe over een aanwijzingsbevoegdheid.³ Deze voorziet er in de belangen van de verschillende gemeenten indien nodig tegen elkaar af te wegen. Het kan nodig zijn te coördineren tussen gemeenten onderling en tussen gemeenten en andere (rijks)diensten in de provincies. Ook hiertoe strekt de bestuurlijke coördinatie van de commissaris zich uit.

In geval van (ernstige vrees voor het ontstaan van) een ramp of vrees voor een ongeval kan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties op grond van de wet, "indien het algemeen belang zulks dringend vereist", de Commissarissen van de Koningin aanwijzingen geven over het door hen inzake de rampenbestrijding te voeren beleid.⁴ Een aanwijzing van de minister kan uiteraard tot gevolg hebben dat de commissaris op zijn beurt aanwijzingen doorgeeft aan de betrokken burgemeesters. Op deze wijze is sprake van bestuurlijke coördinatie op landelijk niveau.

Doorgaans hebben de Commissaris van de Koningin en de minister geen directe bemoeienis met de bestrijding van een ramp. Bij rampen van meer dan plaatselijke betekenis toch in een eenduidig bestuurlijk aanspreekpunt voor de regionale operationele rampenbestrijdingsorganisatie voorziet is in de praktijk de figuur van de *coördinerend bestuurder* in het leven geroepen. Meestal fungeert een burgemeester als zodanig. In dat geval spreken burgemeesters met elkaar of dat één van hen als "primus inter pares" namens hen de coördinatie op zich neemt. De coördinerend bestuurder is dan namens de burgemeesters de spreekbuis voor de operationele leider. De coördinerend bestuurder is dus géén "superburgemeester" die ook het opperbevel voor de andere burgemeesters uitoefent. Die figuur wordt door de wet uitgesloten.

Een burgemeester kan als coördinerend bestuurder de opperbevelhebber feitelijk ondersteunen door een aantal taken uit te voeren, zoals het regelen van bijstand, voorlichting en het informeren van de Commissaris van de Koningin. Hij kan ook fungeren als contact- en gesprekspunt voor de commissaris en diens zienswijze inbrengen. Indien daarvoor wordt gekozen, kan ook de Commissaris van de Koningin zelf de rol van coördinerend bestuurder vervullen. Dit sluit aan bij zijn coördinerende taken in algemene zin op het terrein van de rampenbestrijding.

De bestuurlijke leiding en het nemen van beleidsbeslissingen moeten worden onderscheiden van de leiding over de uitvoering en het vertalen van beleidsbeslissingen in operationele opdrachten. Waar het zwaartepunt van de bestuurlijke aansturing van de rampenbestrijdingsorganisatie bij de gemeenten ligt, wordt bij de aansturing van de operationele werkzaamheden uitgegaan van een regionale aanpak - ook als een ramp zich op gemeentelijk niveau voltrekt. Dat gebeurt om redenen van effectiviteit en efficiëntie. De bestrijding van rampen betekent dat een groot aantal activiteiten in onderlinge samenhang en veelal gelijktijdig moeten worden opgestart. Bij acute incidenten moet dit bovendien onvoorbereid en onder

1 Gemeentewet, artikel 169, 2002.

2 Gemeentewet, artikel 180, 2002.

3 Wet rampen en zware ongevallen, artikel 12 (na wijziging door WKR), 1985.

4 Wet rampen en zware ongevallen, artikel 13 (na wijziging door WKR), 1985.

grote tijdsdruk gebeuren. Recente rampen hebben geleerd dat de activiteiten qua expertise en capaciteit vrijwel altijd de grenzen van de gemeentelijke inzetmogelijkheden te boven gaan.¹ De regionale schaalgrootte is daar kwantitatief en kwalitatief beter op afgestemd.

Operationeel leider	Wettelijk is bepaald dat één functionaris wordt belast met de operationele leiding over de bestrijding van een ramp of zwaar ongeval. ² Deze functionaris wordt aangeduid als de <i>operationeel leider</i> (OL). Ook aan de uitvoering van de rampbestrijding wordt derhalve eenhoofdig leiding gegeven. De operationele leider is ten opzichte van de burgemeester verantwoordelijk voor de manier waarop functionarissen en diensten samenwerken bij de uitvoering van de verschillende <i>rampbestrijdingsprocessen</i> : de bron- en effectbestrijding, de hulpverlening, het regelen van verkeer en het handhaven van de openbare orde en de bevolkingzorg. Deze processen zijn in hoofdstuk B3 van dit Handboek uitgewerkt. Alle processen kennen een procesverantwoordelijke dienst, die in de leiding van dat proces voorziet. Dit betreft zowel gemeentelijke diensten als (overige) hulpverleningsdiensten. De OL vormt hiermee een (monodisciplinair) <i>actiecentrum</i> ten behoeve van de uitvoering van het betreffende proces.
Rampbestrijdingsprocessen	
Actiecentrum	
Gemeentelijke rampenstaf	De wet geeft aan dat de burgemeester zich laat bijstaan door een <i>gemeentelijke rampenstaf</i> . ³ De wettelijke term "rampenstaf" heeft in de praktijk verschillende betekenissen. In verhandelingen over de samenstelling van de (gemeentelijke) rampenstaf wordt vaak een onderscheid gemaakt tussen het beleidsadviserende deel (het <i>beleidsteam</i>) van deze staf en het uitvoeringscoördinerende deel (het <i>operationeel team</i>). ⁴ Daarbij heeft de operationeel leider in het beleidsteam de functie van beleidsadviseur, terwijl hij in het operationeel team de leiding heeft over de uitvoeringscoördinatie. Zo wordt een lijn-stafstructuur gecreëerd, die een snelle en goede coördinatie tussen de diensten mogelijk maakt.
Operationeel team	In de praktijk van het grootschalig optreden is het onderscheid tussen een beleidsteam en een operationeel team op gemeentelijk niveau echter niet goed aantekbaar gebleken. Het is bij rampen vrijwel onmogelijk om een volwaardig operationeel team (welke staf vervanging met het oog op een langdurige inzet) te formeren. Van daar dat in dit Handboek er vanuit gaat het operationeel team in alle gevallen regionaal wordt geregeld (<i>regionaal operationeel team</i> , ROT).
Regionaal beleidsteam	Wanneer bij een ramp meerdere gemeenten zijn betrokken, wordt op regionaal niveau een beleidsteam geformeerd: het <i>regionaal beleidsteam</i> (RBT). Dit verdient de voorkeur boven samenwerken met afzonderlijke GBT's in diverse gemeenten. Het RBT heeft tot taak om de beslissingen van de verschillende burgemeesters op elkaar af te stemmen en te bevorderen dat de operationele leiding op eenduidige wijze bestuurlijk wordt aangestuurd.
Overleg van burgemeesters	Het RBT staat onder voorzitterschap van de coördinerend bestuurder. Het RBT neemt beslissingen op grond van afspraken die worden gemaakt in een <i>overleg van burgemeesters</i> (OVB) van de door de (dreigende) ramp getroffen gemeenten. Wanneer het aantal betrokken burgemeesters gering is, wordt dit burgemeestersberaad samengetrokken met het RBT. De coördinerend bestuurder is het aanspreekpunt voor de operationeel leider. De operationeel leider blijft in alle gevallen de verbindende schakel tussen de bestuurlijke en operationele bestrijding van de ramp en geeft vanuit het ROT leiding aan de uitvoeringscoördinatie.
Regionaal Coördinatiecentrum	Het ROT wordt gehuisvest in het <i>Regionaal Coördinatiecentrum</i> (RCC). De centrum locatie van het RBT en het OVB kan op meerdere plaatsen, en/of via telecomvoorzieningen, gerealiseerd worden.

1 Kabinetstandpunt vuurwerkramp Enschede, Tweede Kamer, vergaderjaar 2000-2001, 27 157, nr. 20.

2 Wet rampen en zware ongevallen, artikel 11, lid 2 (na wijziging door WKR), 1985.

3 Wet rampen en zware ongevallen, artikel 11, lid 1 (na wijziging door WKR), 1985.

4 Ministerie van Binnenlandse Zaken, Handleiding Rampenbestrijding, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990.

De bestuurlijke en uitvoeringsgerichte coördinatie nemen niet weg dat ook ter plaatse directe afstemming tussen de eenheden gewenst is. Bij een (plotseling optredende) ramp zullen in eerste instantie de parate diensten (politie, brandweer, ambulancedienst) optreden. De hoogste in rang aanwezige functionarissen van deze diensten vormen een coördinatie-team plaats incident (CTPI). Deze routinematige vorm van coördinatie wordt, zodra dat mogelijk is, gevolgd door de instelling van een commando rampterrein (CORT). Het commando rampterrein kent uitdrukkelijk een door het bevoegd gezag opgedragen eenhoofdige leiding. De commandant rampterrein heeft de leiding over en verricht de coördinatie van alle uitvoerende activiteiten in een vastgelegd rampterrein. Hij beschikt daartoe over een eigen staf.

3.3 Opschaling volgens coördinatie-niveaus

De rampenbestrijdingsorganisatie is onder normale omstandigheden een "lege" organisatie. Tijdens rampsituaties moet deze organisatie vanuit de dagelijkse situatie in korte tijd worden opgebouwd, zodat als één organisatie op gecoördineerde wijze kan worden opgetreden. Het proces waarmee wordt gekomen van het dagelijks functioneren van bestuur en uitvoerende diensten naar de rampenbestrijdingsorganisatie, wordt opschalen genoemd.¹

In principe geldt als uitgangspunt dat niet te voorzichtig moet worden opgeschaald. Wanneer na een betrouwbare melding van een ernstig incident niet meteen voldoende groot wordt opgeschaald, ontstaat het risico van nauwelijks en vertraging van een adequate rampbestrijding. Daarom verdient het de voorkeur om snel op de schalen en daarna, indien mogelijk, weer af te schalen. Hierbij wordt de organisatie weer opgebouwd tot een passende omvang.

Gecoördineerde
Regionale Incidenten-
bestrijdings Procedure

In verschillende regio's is het opschalingsproces uitgewerkt in coördinatiealarmfasen, ook wel *Gecoördineerde Regionale Incidentenbestrijdings Procedure* (GRIP) genoemd. Elk coördinatiealarm heeft zijn eigen kenmerken die gecoördineerd zijn op de bijbehorende taken, bevoegdheden of verantwoordelijkheden. De opschalingsprocedure kan worden opgestart door elke leidinggevende van de operationele diensten, die normaal zitting hebben in een CTPI, of wanneer de burgemeester aangeeft te gaan werken volgens de structuur van het gemeentelijke rampenplan. De feitelijke opschaling is een bestuurlijke verantwoordelijkheid en wordt vooral bepaald door de aard en omvang van het incident.

In deel B van dit Handboek wordt de GRIP-procedure verder uitgewerkt. Opgemerkt moet worden dat hoewel verschillende regio's reeds werken met de GRIP, de indeling in coördinatiealarmen en de gehanteerde terminologie niet overal hetzelfde is. In dit Handboek is gekozen voor een consistente beschrijving, waarbij is gezocht naar de gemeenschappelijke kenmerken van bestaande procedures.

Uitgangspunt is opschaling langs vier niveaus, met respectievelijk het zwaartepunt bij de routinematige coördinatie ter plaatse (GRIP-1), de bestuurlijke coördinatie op gemeentelijk niveau (GRIP-2), de bestuurlijke coördinatie op regionaal niveau (GRIP-3) en de opschaling naar provinciaal en landelijk niveau (GRIP-4). In beginsel wordt vanuit de routinematige situatie gelijk opgeschaald naar het derde niveau, waarna ingeval van te ver doorgevoerde opschaling wordt afgeschaald naar het tweede niveau.

Wanneer de bestrijding van het incident de afronding nadert, kan met de afschaling van de ingezette hulpdiensten en bestuurlijke overleggen worden begonnen. Bij de afschaling dient nadrukkelijk de opbouw van de nazorgfase in beschouwing te worden genomen. In hoofdstuk B3 van dit Handboek wordt het proces nazorg uitgewerkt, de organisatie van de nazorg staat beschreven in hoofdstuk B4. De beslissing om af te schalen wordt door de burgemeester(s) genomen; ook de afschaling moet gecoördineerd worden.

¹ Handleiding rampenbestrijding, iv-1-1, 1990.

3.4 Provinciale coördinatie

Ambtsinstructie commissaris van de Koning

Hoewel het geven van bestuurlijke leiding aan de rampenbestrijding primair een gemeentelijke aangelegenheid is, hebben ook de andere bestuursorganen een coördinerende taak. De Commissaris van de Koningin heeft een coördinerende functie bij incidenten van meer dan plaatselijke betekenis (in materiële en/of geografische zin). Coördinatie vindt plaats op grond van de Wet rampen en zware ongevallen en de *Ambtsinstructie commissaris van de Koning* en is terug te voeren tot drie hoofdtaken:¹

1. Bestuurlijke coördinatie, dat wil zeggen de afstemming van het beleid met en tussen: de gemeenten; de rijksdiensten; en andere overheden en instanties (zoals waterschappen). Deze coördinatie wordt bereikt door overleg met burgemeesters, hoofden van gedeconcentreerde rijksdiensten, militaire commandanten en andere belanghebbenden (zoals waterschapsbesturen, en procureurs-generaal); via aanwijzingen aan burgemeesters over (het beleid inzake) de bestrijding van de ramp of het zware ongeval; en door het zo nodig voorzien in een éénhoofdige operationele leiding.
2. Regeling van de bijstandsverlening op verzoek van de burgemeesters in de procedure van de minister volgens bestaande procedures.
3. Verzorging van de informatievoorziening tussen de overheden en instanties die daarvoor in aanmerking komen.

Provinciale rampenstaf

De Commissaris laat zich voor de uitoefening van zijn bevoegdheden bijstaan door een door hem samengestelde *provinciale rampenstaf*.² Deze staf is gehuisvest in het Provinciaal Coördinatiecentrum (PCC). Deze staf heeft tot taak de commissaris te ondersteunen bij de uitoefening van de besluiten van de commissaris en voor de controle en evaluatie van die uitvoering. Daarnaast adviseert de staf de commissaris gevraagd en ongevraagd over het openbare veiligheidsbeleid. De samenstelling van de staf is sterk afhankelijk van de situatie. Vanuit de staf wordt geen leiding gegeven aan de diensten die aan de bestrijding van rampen en zware ongevallen deelnemen.

De commissaris bepaalt zelet op de situatie, wanneer, waar en in welke samenstelling de staf bijeen komt. Meestal bestaat de staf uit een vaste kern, bijvoorbeeld bestaande uit de chef Kabinet, griffier, een voorlichter en een adviseur Openbare Orde en Veiligheid. In een uitgebreide staf werken beleidsadviseurs van diverse diensten, disciplines en organisaties van de staf deel uit.

Provinciaal coördinatieplan

In het *provinciale coördinatieplan* is vastgelegd hoe de Commissaris van de Koningin inhoud en uitvoering geeft aan de provinciale taken.³ Ook de organisatie en werkwijze van de provinciale staf zijn hierin vastgelegd.

3.5 Coördinatie op rijksniveau

Nationaal Coördinatiecentrum

In bepaalde situaties kan een ramp een zodanige omvang krijgen, dat sprake is van buitengewone omstandigheden. In dat geval coördineert de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) het overheidsoptreden bij de rampbestrijding. De minister laat zich daarbij bijstaan door een nationale staf: het *Nationaal Coördinatiecentrum* (NCC). Het NCC is een dienstonderdeel van het ministerie van BZK en functioneert dan ook onder de verantwoordelijkheid van de minister.

Het NCC faciliteert de interdepartementale coördinatie. Daarnaast fungeert het NCC als departementaal coördinatiecentrum voor het ministerie. Het NCC is permanent (24 uur per dag) bereikbaar en heeft als facilitator van interdepartementale coördinatie onder andere de volgende taken:⁴

- coördinatie van de informatievoorziening ten aanzien van de openbare orde en veiligheid;

1 Wet rampen en zware ongevallen, artikel 12 (na wijziging door WKR), 15-18; Ambtsinstructie Commissaris van de Koning.

2 Wet rampen en zware ongevallen, artikel 12 (na wijziging door WKR), 1985.

3 Wet rampen en zware ongevallen, artikel 10 (na wijziging door WKR), 1985.

4 Besluit NCC, Nationaal Coördinatie Centrum, Nationaal Handboek Crisisbesluitvorming, Den Haag, 1998.

- coördinatie met betrekking tot het verlenen van bijstand;
- coördinatie van het overheidsoptreden onder (dreigende) crisisondigheden door onder andere het faciliteren van de interdepartementale crisisbesluitvormingsstructuren;
- mede ontwikkelen van en uitvoering geven aan het crisisbeheersingsbeleid.

Zodra de ramp het karakter krijgt van een crisis, treedt op rijksniveau een eigen coördinatiestructuur in werking. De normale besluitvormingslijnen zijn in geval van een crisis niet meer toereikend om adequaat en doelmatig op te treden.

De crisisbesluitvormingsstructuur is beschreven in het Nationaal Handboek Crisisbesluitvorming. Onder een crisis wordt daarin verstaan: een ernstige verstoring van de basisstructuren dan wel aantasting van fundamentele waarden en normen van het maatschappelijk systeem.¹ In de besluitvormingsstructuur wordt onderscheid gemaakt tussen crisisbesluitvorming op ambtelijk niveau en crisis besluitvorming op politiek-bestuurlijk niveau.

Departementale
coördinatiecentra
Interdepartementaal
Beleidsteam

De ambtelijke besluitvormingsstructuur bestaat in hoofdlijn uit de inrichting van *departementale coördinatiecentra* en een *Interdepartementaal Beleidsteam*. Wanneer sprake is van een crisis op het beleidsterrein van één departement, besluit de betrokken minister tot de activering van een *Departementaal Coördinatiecentrum (DCC)*. Bij een crisis waarbij meerdere departementen zijn betrokken, blijft het departement verantwoordelijk voor de afhandeling van de crisis op het eigen beleidsterrein. De besluitvorming wordt echter gecoördineerd en afgesloten door een *Interdepartementaal Beleidsteam (IBT)*. Dit gebeurt vanuit het NCC. Het IBT bestaat tenminste uit de betrokken departementen. De aard, omvang en ernst van de crisis zijn bepalend voor de taken, bevoegdheden en samenstelling van het IBT.

Ministerieel
Beleidsteam

Bij een uitzonderlijk grootschalige crisis is geïntegreerde besluitvorming en een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de regering gewenst. Op politiek-bestuurlijk niveau wordt dan een *Ministerieel Beleidsteam (MBT)* ingericht. In de beperkte variant bestaat dit uit de betrokken bewindslieden en – indien daartoe aanleiding bestaat – de minister-president, die dan het MBT voorzitt. In de uitgebreide variant wordt het MBT gevormd door de (Rijks)Ministerraad, onder voorzitterschap van de minister-president. De ministerraad vergadert zo lang als mogelijk in de Trèveszaal. Alleen als de ernst van de situatie daartoe noopt, zal de raad vergaderen in de Regeringsnoodzetel, ondergebracht bij het ministerie van BZK. Het MBT wordt ondersteund door het IBT.

Nationaal Voorlichtings-
centrum

Door een DCC, het IBT of het MBT kan worden besloten om het *Nationaal Voorlichtingscentrum* te activeren. Deze heeft onder meer tot taak de voorlichtingsactiviteiten van de rijksoverheid te coördineren en af te stemmen op die van de ander overheden.

Niet alle crises houden zich aan de landsgrenzen. De ernst, aard en omvang van een crisis in het buitenland en/of op het grondgebied van Nederland kan dermate groot zijn dat internationale coördinatie noodzakelijk is. Daarvoor bestaat geen algemeen internationaal kader. Bij een internationale crisis zal vaak sprake zijn van “neerschaling”. Daarmee wordt bedoeld dat de aanzet voor de crisisbeheersingsmaatregelen zal worden genomen op regeringsniveau. Op basis daarvan nemen de departementen maatregelen. In veel gevallen zal het NCC fungeren als operationeel aanspreekpunt.

¹ Nationaal Coördinatie Centrum, Nationaal Handboek Crisisbesluitvorming, Den Haag, 1998.

VERVALLEN

Inhoudsopgave

pag.nr.

I	Inleiding	01-1
I.1	Waarom dit handboek?	01-1
I.2	Wat is het doel van het handboek?	01-1
I.3	Voor wie is dit handboek bedoeld?	01-2
I.4	Wat is de opzet van het handboek?	01-2
I.5	Wat is de status van het handboek?	01-3
I.6	Hoe kan het handboek worden geraadpleegd?	01-3
I.7	Ontwikkeling, verantwoordelijkheid en beheer	01-3

Colofon

0c-1

Deel A: Rampenbestrijding

zie inhoudsopgave achter betreffend tabblad

Deel B: Operationele uitwerking

zie inhoudsopgave achter betreffend tabblad

Deel C: Beheer voorbereiding rampenbestrijding

zie inhoudsopgave achter betreffend tabblad

Deel D: Kwaliteitszorg

zie inhoudsopgave achter betreffend tabblad

Bijlagen

zie inhoudsopgave achter betreffend tabblad

I Inleiding

I.1 Waarom dit handboek?

Het waarborgen van de veiligheid van de samenleving is één van de kerntaken van de overheid. Hoe kwetsbaar de samenleving soms kan zijn, laten de rampen uit de recente geschiedenis zien. De afgelopen jaren is Nederland opgeschrikt door enkele ernstige rampen en zware ongevallen, zoals de Vliegcramp in de Bijlmermeer (1992), de wateroverlast in Limburg (1995), de Herculesramp (1996), de vuurwerkcramp (2000) en de nieuwjaarsbrand in Volendam (2001). Deze rampen onderstrepen het belang van een goede voorbereiding op de bestrijding van ongevallen en rampen. Dit handboek geeft aanwijzingen en suggesties voor een goede invulling van de voorbereiding op de rampenbestrijding.

Handleiding
Rampenbestrijding

Dit handboek komt in de plaats van de *Handleiding Rampenbestrijding*, die in 1990 onder verantwoordelijkheid van het toenmalige ministerie van Binnenlandse Zaken is uitgebracht.¹ De bestaande handleiding was dringend aan herziening toe. De afgelopen jaren is er immers veel op het terrein van rampenbestrijding gebeurd. Er zijn grote projecten ter versterking van de rampenbestrijding uitgevoerd. Inzichten zijn gewijzigd, wetgeving is aangepast, en er zijn nieuwe vormen van samenwerking ontstaan. Bovendien is meer aandacht gekomen voor het risicobeleid, het planmatige en integrale karakter van de voorbereiding op de rampenbestrijding, de bestuurlijke en organisatorische omgeving van de rampenbestrijding en kwaliteitsborging.

Vuurwerkcramp

Naar aanleiding van de onderzoeken naar de vuurwerkcramp concludeerde de toenmalige Inspectie Brandweer en Rampenbestrijding dat de landelijk beschikbare documentatie ter ondersteuning van de voorbereiding en de uitvoering van de rampenbestrijding (handleidingen, leidraden, modellen en referentiekaders) voor een deel was verouderd en niet gebruiksvriendelijk gebleef.² Van de uitwerking van deze conclusie is door het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) het project Structurering Documentatie Rampenbestrijding gestart. In dit project is een grote hoeveelheid bestaande documentatie over rampenbestrijding bijeengebracht en gestructureerd. Dit handboek is het resultaat van dit project.

I.2 Wat is het doel van het handboek?

Dit nieuwe Handboek voorbereiding rampenbestrijding heeft een tweeledig doel. In de eerste plaats beoogt het handboek een actueel, samenhangend en gebruiksvriendelijk overzicht te verschaffen van de kennis over beleid en praktijk van de (voorbereiding op de) rampenbestrijding (encyclopedische of naslag-functie). In de tweede plaats wil het handboek fungeren als wegwijzer voor de grote hoeveelheid documentatie die de afgelopen jaren is verschenen (verwijs- of indexfunctie).

De inhoud van het handboek is volledig gebaseerd op reeds bestaande documentatie (handleidingen, leidraden, modellen, referentiekaders, beleidsnota's, wetgeving, circulaire's). De meerwaarde van het handboek is gelegen in de samenhang die in de bestaande documentatie wordt aangebracht, in het opheffen van inconsistenties in deze documentatie en in het gemakkelijk toegankelijk maken van deze documentatie, niet alleen door de opbouw van de teksten, maar ook door de digitale beschikbaarstelling van het handboek.

¹ Ministerie van Binnenlandse Zaken, *Handleiding Rampenbestrijding*, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990.

² Commissie onderzoek vuurwerkcramp, *De vuurwerkcramp*, Den Haag, 2001; Inspectie Brandweer en Rampenbestrijding, *Vuurwerkcramp*, 2001.

Het is de bedoeling dat toekomstige documentatie op het gebied van de rampenbestrijding ook in het handboek zal worden verwerkt. De verantwoordelijkheid daarvoor berust, gelet op zijn verantwoordelijkheid voor het systeem van de rampenbestrijding, bij de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

1.3 Voor wie is dit handboek bedoeld?

Dit handboek is vooral bedoeld voor:

- bestuurders die verantwoordelijk zijn voor het waarborgen van de openbare veiligheid;
- beleids- en staffunctionarissen op het gebied van rampenbestrijding bij gemeenten, regio's, provincies en rijksoverheid; en
- iedereen binnen gemeentelijke diensten en parate hulpverleningsdiensten die vanwege zijn functie betrokken is bij de (voorbereiding op de) rampenbestrijding;
- overige betrokkenen.

1.4 Wat is de opzet van het handboek?

Het Handboek voorbereiding rampenbestrijding bestaat uit vier delen, met elk een eigen doelgroep.

In *deel A* wordt het systeem van rampenbestrijding op hoofdlijnen beschreven. Het geeft de wettelijke en organisatorische kaders aan van de (voorbereiding op de) rampenbestrijding. Dit deel is met name bestemd voor bestuurders en leidinggeevenden in de operationele sfeer.

Deel B beschrijft de operationele uitwerking van het wettelijke en organisatorische kader. Het gaat in op zowel de operationele organisatie van de rampenbestrijding als de diverse rampbestrijdingsprocessen. Dit deel is met name bestemd voor operationele betrokkenen van zowel hulpdiensten als vanuit de verschillende gemeentelijke diensten die een rol spelen bij de rampenbestrijding.

Deel C gaat in op de bevoegdheden die met de voorbereiding op de rampenbestrijding zijn gemoeid. Dit deel biedt hulp bij de organisatie en het beheer van de lokale en regionale voorbereidingen en gaat in op het hierbij gehanteerde toetsingsarrangement. Dit deel is bedoeld voor bestuurders en leidinggeevenden op zowel lokaal, regionaal en provinciaal niveau die betrokken zijn bij toetsing en beheer van de voorbereiding op de rampenbestrijding.

In *deel D* wordt het systeem van kwaliteitszorg binnen de rampenbestrijding beschreven. Dit deel is bestemd voor leidinggeevenden en kwaliteitsfunctionarissen van de diverse betrokken diensten.

De bijlagen bevatten een overzicht van documenten die op dit moment een belangrijke rol spelen bij de voorbereiding op en uitvoering van de rampenbestrijding en die bij het samenstellen van dit handboek zijn gebruikt.

Gekozen is voor zodanige opzet dat de verschillende delen in principe los van elkaar kunnen worden gelezen. Tussen de delen bestaat echter wel een duidelijke inhoudelijke samenhang. Degene die snel overzicht wil krijgen van de (voorbereiding op de) rampenbestrijding en de inhoud van het handboek, kan volstaan met het lezen van deel A. Wie meer wil weten over verschillende onderwerpen, vindt dit in de delen B, C en D. Deze delen bevatten uitwerkingen van zaken die reeds in deel A beschreven zijn. Degene die nog meer wil weten, kan terecht in de brondocumenten waarnaar in de tekst wordt verwezen.

Als gevolg van de gedachte dat elk deel een eigen doelgroep kent en (daarmee) de wens om de delen afzonderlijk leesbaar te houden, zijn op diverse plaatsen bewust herhalingen van eerdere passages, figuren of tabellen aangebracht.

1.5 Wat is de status van het handboek?

De status van de vier delen van dit handboek verschilt. Deel A is hoofdzakelijk gebaseerd op wetgeving en geeft daarmee aan welke voorschriften voor de rampenbestrijding gelden. Deel B vindt overwegend zijn basis in eerder verschenen handleidingen, waarvan de inhoud zijn waarde in de praktijk heeft bewezen of anderszins gemeengoed is geworden. De delen C en D betreffen onderwerpen die sterk in ontwikkeling zijn. Deze delen hebben veel meer dan de andere delen een adviserend karakter.

In dit handboek wordt vooruitgelopen op de invoering van de *Wet kwaliteitsbevordering rampenbestrijding*. Deze wet bevat aanpassingen van de WRZO, de brandweerwet 1985 en de WGH 1991. Op het moment van schrijven van dit handboek was het ontwerp van de wet nog niet behandeld in de Tweede Kamer.

Dit handboek zelf is geen voorschrift. Vanwege de wenselijkheid van eenheid van opvatting op het terrein van rampenbestrijding wordt gebruik van dit handboek een voorwaarde.

Het handboek moet worden beschouwd als een groeiend document. Rampenbestrijding krijgt in de praktijk een steeds bredere invulling. Op termijn zal dit handboek daarom opgaan in een Handboek Rampen- en Crisisbeheersing.

1.6 Hoe kan het handboek worden geraadpleegd?

Om alle doelgroepen in de gelegenheid te stellen op een snelle, efficiënte en effectieve wijze gebruik te laten maken van de gebundelde kennis, is het handboek in het kader van de voorbereiding op de rampenbestrijding, is deze kennis ook elektronisch beschikbaar gesteld.

Op www.handboekrampenbestrijding.nl zowel het Handboek Voorbereiding Rampenbestrijding als alle onderliggende documenten te raadplegen. Bovendien kan men hier het complete Handboek of delen daarvan downloaden.

1.7 Ontwikkeling, verantwoordelijkheid en beheer

De inhoud van dit handboek is tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK). De tekst van het handboek is opgesteld door B&A Groep Beleidsonderzoek & -Advies in samenwerking met Ingenieurs/adviesbureau SAVE. Betrokken adviseurs waren:

C.L. Geraad, Ingenieurs/adviesbureau SAVE
 J.B.R. van der Schaaf, Ingenieurs/adviesbureau SAVE
 M. Geveke, B&A Groep Beleidsonderzoek & -Advies
 Mw. Y. Huizing, B&A Groep Beleidsonderzoek & -Advies
 E. Singer, B&A Groep Beleidsonderzoek & -Advies
 Mw. F. Sybrandi, B&A Groep Beleidsonderzoek & -Advies
 B. Temme, B&A Groep Beleidsonderzoek & -Advies

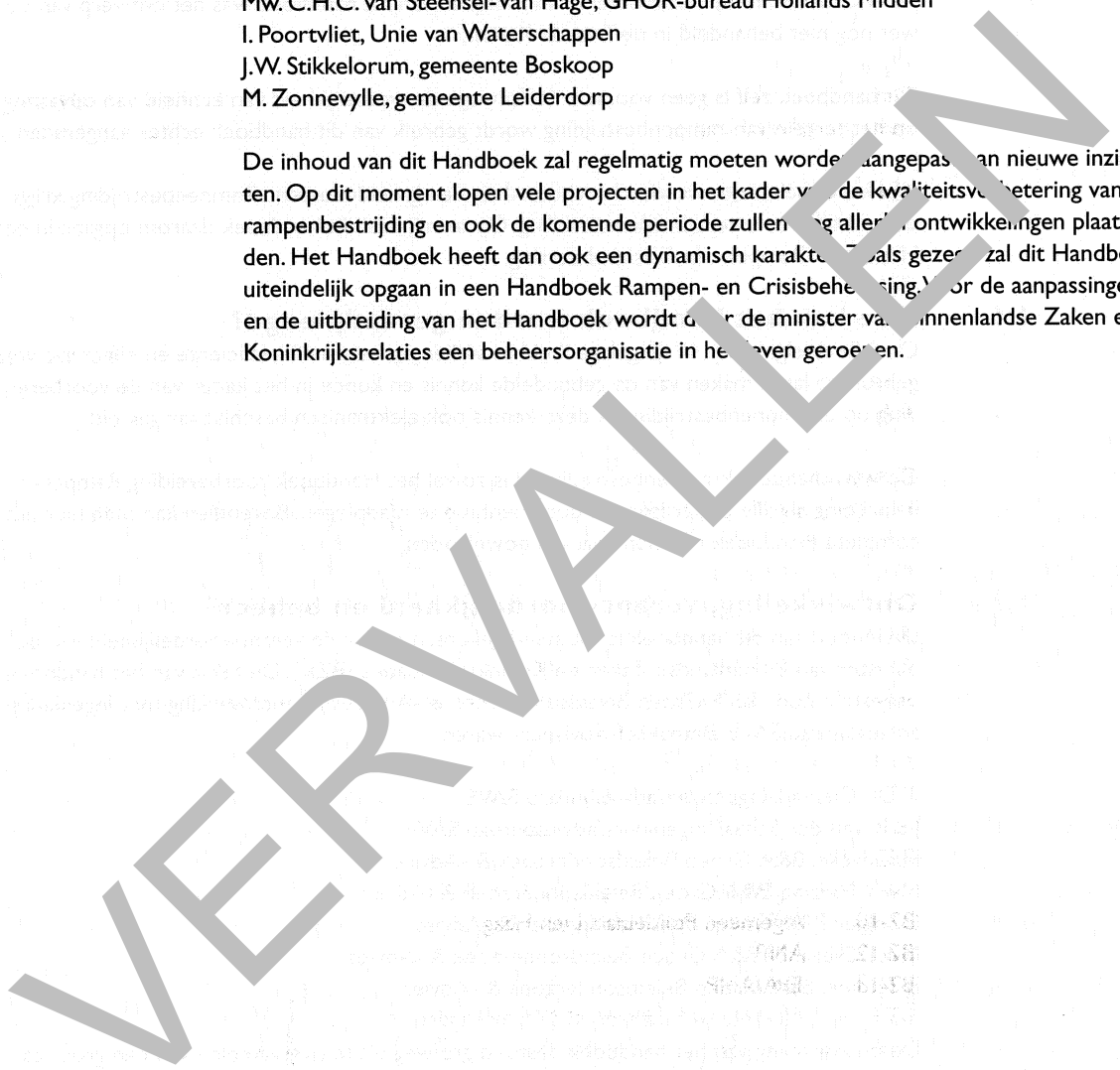
De ontwikkeling van het handboek bestond grofweg uit het verzamelen van een groot aantal documenten op het terrein van de rampenbestrijding, het samenvatten van deze documenten en het in onderling verband plaatsen van de diverse onderwerpen die deze documentatie bevat.

Tijdens de ontwikkeling van het handboek is gebruik gemaakt van een tweetal focusgroepen rondom de onderwerpen beheer en kwaliteit en van diverse leesgroepen die concepten van het handboek hebben beoordeeld. Focus- en leesgroepen bestonden uit deskundigen vanuit gemeenten, provincies, rijksoverheid, brandweer, politie, en geneeskundige organisaties.

De ontwikkeling is begeleid door een commissie waarin de leden op persoonlijke titel zitting hadden. De leden van de begeleidingscommissie dragen geen inhoudelijke verantwoordelijkheid voor het Handboek. De begeleidingscommissie was als volgt samengesteld:

- Mw. S.I.M. Berk, ministerie van BZK
- A.M.M. van Leest, ministerie van BZK
- M.G. Bruinsma, Landelijk Selectie- en Opleidingsinstituut Politie
- E.G.S. Kal, provincie Zuid-Holland
- M.H.E. Madern, hulpverleningsregio Haaglanden
- Mw. C.H.C. van Steensel-Van Hage, GHOR-bureau Hollands Midden
- I. Poortvliet, Unie van Waterschappen
- J.W. Stikkelorum, gemeente Boskoop
- M. Zonneville, gemeente Leiderdorp

De inhoud van dit Handboek zal regelmatig moeten worden aangepast aan nieuwe inzichten. Op dit moment lopen vele projecten in het kader van de kwaliteitsverbetering van de rampenbestrijding en ook de komende periode zullen nog allerlei ontwikkelingen plaatsvinden. Het Handboek heeft dan ook een dynamisch karakter. Zoals gezegd zal dit Handboek uiteindelijk opgaan in een Handboek Rampen- en Crisisbeheersing. Voor de aanpassingen en de uitbreiding van het Handboek wordt door de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties een beheersorganisatie in het leven geroepen.

Colofon

Extra exemplaren

Extra exemplaren van dit Handboek (of delen daarvan) zijn te downloaden via de website www.handboekkrampenbestrijding.nl.

Op deze website is ook een update-service beschikbaar.

Opdrachtgever

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Directie Brandweer en Rampenbestrijding, Den Haag

Uitgave en projectleiding

Ingenieursbureau/adviesbureau SAVE, Apeldoorn

Teksten

B&A Groep, Beleidsonderzoek & -Advies, Den Haag

Grafisch ontwerp, opmaak en realisatie

Advies- en ingenieursbureau Oranjewoud, Heerenveen

Drukwerk

PlantijnCasparie Zwolle b

Fotoverklaringen

- A1-11 Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Directie Zeeland, Middelburg
- A1-15 Oranjewoud, Heereveen
- A3-4 Hoopsemeraadschap Rijnland, Leiden
- A3-7 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, (NCC), Den Haag
- P1-2 De Gelderlander, Nijmegen
- P1-9 Marcel van Saltbommel, Nieuwleusen
- B1-1 Kreisverwaltung Celle, Celle (Bondsrepubliek Duitsland)
- B2-4 EPA/ANP
- B2-6 ANP
- B2-8 Bouwdienst Rijkswaterstaat, Utrecht
- B2-10 Algemeen Politieblad, Den Haag
- B2-12 ANP
- B2-13 EPA/ANP
- B3-5 Marcel van Saltbommel, Nieuwleusen
- B3-9 Rob Jastrzebski, De Bilt
- B3-19 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Den Haag
- B3-23 Traumacentrum Zwolle, Zwolle
- B3-37 ANP
- B3-52 Algemeen Politieblad, Den Haag
- B3-57 Algemeen Politieblad, Den Haag
- B3-59 Algemeen Politieblad, Den Haag
- B3-64 Gemeente Enschede, Afdeling Communicatie, Enschede
- B3-70 Gemeente Enschede, Afdeling Communicatie, Enschede
- B3-75 Amsterdam Airport Schiphol, Schiphol
- B3-80 ANP
- B3-84 EPA/ANP
- B4-2 Informatie- en Adviescentrum Vuurwerkramp, Enschede

C1-4	Fotodisc
C2-4	ITC, Enschede
C3-7	Stichting Emergo Train Nederland, Delft
D2-2	Gemeente Borsele en Terneuzen
D2-4	Het Zuiden, Arie Muller
D2-7	Marcel van Saltbommel, Nieuwleusen
D3-2	Henk Vlasblom, Doetinchem
D3-5	Henk Vlasblom, Doetinchem
D4-1	Impact, Deventer
D4-6	Algemeen Politieblad, Den Haag
D5-2	Traumacentrum Zwolle, Zwolle

VERVALLEN

Dit Handboek is gebaseerd op bestaande documentatie. Gebruik van teksten uit het Handboek wordt aange-
moedigd. Het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de samenstellers aanvaarden geen
enkele aansprakelijkheid voor enigerlei schade als gevolg van het gebruik van het Handboek.

Handboek Voorbereiding Rampenbestrijding

Overzicht Documentatie Rampenbestrijding

Deel B: Operationele uitwerking

VERVALLEN

Deel B: Operationele uitwerking

1	Organisatiestructuur opschaling	B1-1
1.1	Inleiding	B1-1
1.2	Uitgangspunten	B1-1
1.2.1	Opschaling als basisprincipe	B1-1
1.2.2	Multidisciplinaire coördinatie	B1-1
1.2.3	Gecoördineerde opschaling	B1-2
1.2.4	Regionale opzet van de rampenbestrijdingsorganisatie	B1-2
1.2.5	Opschaling en informatiemanagement	B1-2
1.3	Taken en verantwoordelijkheden binnen de organisatie	B1-3
1.3.1	Bestuurlijke leiding	B1-3
1.3.2	De operationele leiding	B1-4
1.3.3	Beleidsadvisering	B1-6
1.3.4	Uitvoeringscoördinatie	B1-7
1.3.5	Coördinatie op het rampterrein	B1-9
1.4	De stadia van opschaling	B1-9
1.4.1	De gecoördineerde regionale incidentenbestrijdingsprocedure	B1-9
1.4.2	Coördinatiealarm GRIP-1	B1-11
1.4.3	Coördinatiealarm GRIP-2	B1-12
1.4.4	Coördinatiealarm GRIP-3	B1-14
1.5	Coördinatiealarm GRIP-4	B1-16
1.6	Afschaling	B1-17
2	Ramptypen	B2-1
2.1	Inleiding	B2-1
2.2	Typen rampen en nootgevallen	B2-1
2.3	Rampen met betrekking tot verkeer en vervoer	B2-2
2.3.1	Luchtvaartongeval	B2-2
2.3.2	Ongeval op het water	B2-3
2.3.3	Verkeersongeval op het land	B2-3
2.4	Rampen met betrekking tot gevaarlijke stoffen	B2-3
2.4.1	Ongeval met brandbare of explosieve stof	B2-3
2.4.2	Ongeval met giftige stof	B2-4
2.4.3	Kernongeval	B2-4
2.5	Rampen met betrekking tot de volksgezondheid	B2-5
2.5.1	Bedreiging volksgezondheid	B2-5
2.5.2	Ziektegolf	B2-6
2.6	Rampen met betrekking tot de infrastructuur	B2-7
2.6.1	Ongevallen in tunnels	B2-7
2.6.2	Branden in grote gebouwen	B2-7
2.6.3	Instortingen van gebouwen	B2-7
2.6.4	Uitval nutsvoorzieningen	B2-8
2.7	Rampen met betrekking tot de bevolking	B2-8
2.7.1	Paniek in menigten	B2-8
2.7.2	Grootschalige ordeverstoringen	B2-9
2.8	Natuurrampen	B2-9
2.8.1	Overstromingen	B2-9
2.8.2	Natuurbranden	B2-9
2.8.3	Extreme weersomstandigheden	B2-10
2.9	Ramp op afstand	B2-10

3	Rampbestrijdingsprocessen	B3-1
3.1	Inleiding	B3-1
3.2	Uitgangspunten en procesoverkoepelende aandachtspunten	B3-2
3.3	Algemene en ondersteunende processen	B3-3
3.4	Bron- en effectbestrijding	B3-4
3.4.1	Bestrijden van brand en emissie van gevaarlijke stoffen	B3-5
3.4.2	Redding en technische hulpverlening	B3-7
3.4.3	Ontsmetten van mens en dier	B3-9
3.4.4	Ontsmetten van voertuigen en infrastructuur	B3-12
3.4.5	Waarnemen en meten	B3-14
3.4.6	Waarschuwen van de bevolking	B3-16
3.4.7	Toegankelijk maken en opruimen	B3-19
3.5	Geneeskundige hulpverlening	B3-21
3.5.1	Geneeskundige hulpverlening-somatisch	B3-21
3.5.2	Preventieve Openbare Gezondheidszorg (incl. inzamelen besmette waren)	B3-22
3.5.3	Geneeskundige hulpverlening-psychosociaal	B3-40
3.6	Rechtsorde en verkeer	B3-44
3.6.1	Ontruimen en evacueren	B3-45
3.6.2	Afzetten en afschermen	B3-48
3.6.3	Verkeer regelen	B3-51
3.6.4	Handhaven van de rechtsorde	B3-53
3.6.5	Identificeren van slachtoffers	B3-56
3.6.6	Begidsen	B3-58
3.6.7	Strafrechtelijk onderzoek	B3-61
3.7	Bevolkingszorg	B3-63
3.7.1	Voorlichten	B3-63
3.7.2	Opvangen en versorgen	B3-68
3.7.3	Uitvaartverzorging	B3-70
3.7.4	Registratie van slachtoffers (CRIB)	B3-73
3.7.5	Verzorgen in primaire levensbehoeften	B3-77
3.7.6	Registratie van schade en afhandeling (CRAS)	B3-81
3.7.7	Milieuzorg	B3-84
3.7.8	Nazorg tijdens rampen	B3-87
4	Organisatie van de nazorg	B4-1
4.1	Inleiding	B4-1
4.2	Achtergrond van structurele lange termijn nazorg	B4-1
4.3	Opzet en ontwikkeling van nazorg: van directe hulp tot IAC	B4-2
4.4	Positionering	B4-3
4.4.1	Organisatorische inbedding	B4-3
4.4.2	Positioneringsvragen	B4-4
4.5	Doelen en doelgroepen	B4-5
4.5.1	Voor wie is een IAC er?	B4-5
4.5.2	Wat doet een IAC?	B4-5
4.5.3	Hoe doet een IAC dat?	B4-6
4.6	Organisatiestructuur van een IAC	B4-7
4.6.1	Uitgangspunten	B4-7
4.6.2	Organisatieonderdelen van een IAC	B4-8

I Organisatiestructuur opschaling

1.1 Inleiding

Bij een ongeval met mogelijk verstrekkende gevolgen zullen veel activiteiten tegelijkertijd moeten plaatsvinden. In hoofdstuk A4 van dit handboek is op hoofdlijnen aangegeven hoe de organisatie van de rampenbestrijding er uitziet en hoe het opschalingsproces globaal verloopt. In dit hoofdstuk wordt de organisatie tijdens de opschaling nader uitgewerkt.

Het hoofdstuk begint met het opsommen van een aantal uitgangspunten voor de opschaling en organisatie van de rampenbestrijding. Vervolgens wordt ingegaan op de taken van de verschillende bij de rampenbestrijding betrokken instanties en functionarissen. Tot slot wordt de invulling van de organisatiestructuur van de rampenbestrijding in de diverse opschalingstadia getoetst.

1.2 Uitgangspunten

Acute ramp

Rampen kondigen zich zelden van te voren aan. We spreken van een *acute ramp* wanneer plotselinge gebeurtenissen zich tot een ramp of zwaar ongeval ontwikkelen. Kenmerken zijn: "geen tijd", en chaos ter plaatse. De activiteiten beginnen met een of meer meldingen bij de parate operationele centra: de alarmcentrale van de brandweer, de meldkamer van de politie of de centrale post ambulancevervoer. Van daaruit krijgt het inzicht dat er een ernstige verstoring van de openbare veiligheid is ontstaan en dat een gecoördineerde inzet van organisaties en diensten is vereist om de situatie het hoofd te bieden. Dat betekent dat de opbouw van de hele rampenbestrijdingsorganisatie tegelijkertijd met de reeds begonnen bestrijdingsactiviteiten moet plaatsvinden.

Dreigende ramp

In sommige gevallen is een ramp wel vooraf te voorzien of dreigt een eenvoudig incident alsnog tot een ramp uit te groeien. We spreken dan van een *dreigende ramp*. In dat geval kunnen wellicht preventieve maatregelen worden getroffen, is er wellicht meer tijd voor specifieke voorbereidingen zijn en wellicht mogelijkheden om de organisatie van de rampenbestrijding zonder directe uitvoeringsbeslommeringen tot stand te brengen. Een dreigende ramp die van te voren wordt gemeld, leidt echter niet tot een andere organisatie van de rampenbestrijding. Zowel bij acute als bij dreigende rampen wordt volgens dezelfde structuur gewerkt.

1.2.1 Opschaling als principe

Opschalen

Zodra er een ramp of zwaar ongeval voordoet of dreigt voor te doen, wordt de rampbestrijdingsorganisatie via het principe van opschaling opgebouwd. *Opschalen* kan worden gedefinieerd als: het proces van veranderen van het functioneren van het bestuur, de parate en de gemeentelijke diensten vanuit de dagelijkse situatie naar één (regionale) organisatievorm, waarmee een groot incident of ramp multidisciplinair wordt bestreden. Door opschaling wordt de schaal van de organisatie van de rampenbestrijding aangepast aan de schaal van de ramp en de rampbestrijdingsmaatregelen.

Opschalen niet te voorzichtig

Uit onderzoek naar een groot aantal incidenten blijkt dat opschaling het meest kritieke proces is bij de bestrijding van acute rampen. Het vormt daarmee de achilleshiel van het systeem van de rampenbestrijding. Om de opschaling succesvol te laten verlopen, geldt als uitgangspunt dat de organisatie *niet te voorzichtig moet worden opgebouwd*. Wanneer na een betrouwbare melding van een ernstig incident niet meteen voldoende groot wordt opgeschaald, ontstaat het risico van naijlen en vertraging van een adequate rampbestrijding. Daarom verdient het de voorkeur om snel op de schalen en daarna, indien mogelijk, weer af te schalen. Hierbij wordt de organisatie weer afgebouwd tot een passende omvang.

1.2.2 Multidisciplinaire coördinatie

De rampenbestrijdingsorganisatie heeft een multidisciplinair karakter: verschillende diensten moeten met elkaar samenwerken. Hoewel de diverse disciplines geneigd zullen zijn om op acute grootschalige incidenten primair monodisciplinair te reageren, dient de multidisciplinaire samenstelling van de coördinatiestructuur al tijdens het begin van de opschaling het uitgangspunt te zijn.

Bij rampen en zware ongevallen die een plaatselijk karakter hebben, kent de opgeschaalde bestrijdingsorganisatie een multidisciplinaire coördinatiestructuur met drie niveaus. Op operationeel niveau functioneert een Coördinatieteam Plaats Incident (CTPI) of een Commando Rampterrein (CoRT). Op tactisch niveau is een Regionaal Operationeel Team (ROT) actief en op strategisch niveau wordt een Gemeentelijk Beleidsteam (GBT) onder voorzitterschap van de burgemeester ingericht, of (bij rampen waar meer gemeenten bij zijn betrokken) een Regionaal Beleidsteam (RBT), onder voorzitterschap van de coördinerend burgemeester.

1.2.3 Gecoördineerde opschaling

GRIP

Coördinatiealarmen

Om de opschaling en de multidisciplinaire coördinatie in goede banen te leiden, hebben verschillende regio's het opschalingsproces in een procedure vastgelegd: de Gecoördineerde Regionale Incidentenbestrijdings Procedure (*GRIP*). In deze procedure wordt onderscheid gemaakt in verschillende opschalingstadia, ook wel *coördinatiealarmen* genoemd. Bij elk coördinatiealarm wordt de organisatie verder opgebouwd en krijgen diensten en functionarissen specifieke taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden toegewezen. In dit hoofdstuk wordt deze procedurele benadering van de opschaling uitgewerkt. Opgemerkt moet worden dat hoewel verschillende regio's reeds werken met de GRIP, de indeling in coördinatiealarmen en de gebruikte terminologie niet overal hetzelfde is. In dit handboek is gekozen voor een consistente beschrijving, waarbij is gezocht naar de gemeenschappelijke kenmerken van bestaande procedures.

1.2.4 Regionale opzet van de rampenbestrijdingsorganisatie

Regionale opzet wenselijk

De rampenbestrijdingsorganisatie staat onder de éénhoofdige leiding van de burgemeester; deze heeft het opperbevel. De bestuurlijke aansturing ligt daarmee op lokaal niveau. Dat betekent niet dat de uitvoering van beleidsbeslissingen ook steeds een lokale aangelegenheid is. Wat betreft de operationele organisatie is het juist *wenselijk* om uit te gaan van een regionale opzet. Grote rampen laten zien dat gemakkelijk wordt onderschat hoeveel mensen en middelen in korte tijd ten behoeve van de bestrijding moeten worden gemobiliseerd. Een regionale aanpak verdient vooral om redenen van effectiviteit en efficiëntie de voorkeur.

Omdat tijdens rampen vaak ook interregionale bijstand nodig zal zijn, is vergelijkbaarheid in opschalingsprocedures en de organisatie van de regionale rampenbestrijdingsorganisatie wenselijk. In regio's waar nu reeds wordt gewerkt met een GRIP, verdient het aanbeveling om de eigen opschalingsprocedure kritisch te bezien in het licht van de in dit handboek beschreven procedure. Dit maakt het mogelijk om uiteindelijk te komen tot een landelijk uniforme en transparante organisatiestructuur voor de rampenbestrijding.

1.2.5 Opschaling en informatiemanagement

Adequate informatieverstrekking is een kritische succesfactor tijdens het opschalingsproces. Het is van groot belang dat men zowel op de rampplek als in de diverse rampenstaven steeds een zo goed mogelijk beeld heeft van de ramp en de gevolgen van de bestrijdingswerkzaamheden.

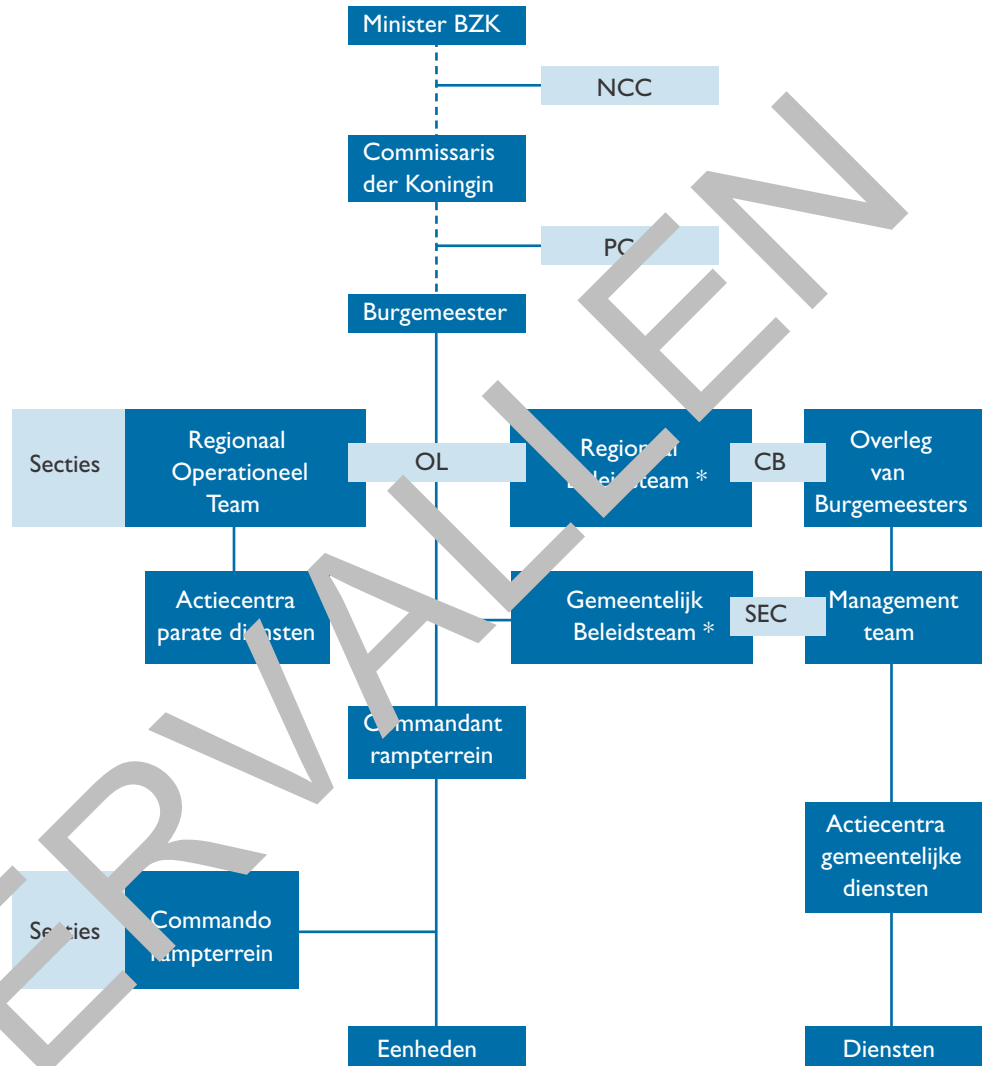
Secties informatiemanagement

Veel knelpunten in de rampenbestrijding komen voort uit gebrek aan informatiemanagement en een niet adequate voorbereiding hiervan. Daarom is het wenselijk om bij de opbouw van de bestrijdingsorganisatie direct te gaan werken aan de opbouw van de informatievoorziening, door afzonderlijke *secties informatiemanagement* op te nemen in de diverse rampenstaven. Ook zijn adequaat functionerende en goed ingerichte meldkamers van essentieel belang. Bij het ramp of een zwaar ongeval schakelen de meldkamers bij voorkeur zo snel mogelijk over naar een speciaal ingerichte calamiteitenruimte met eigen meldtafels.

I.3 Taken en verantwoordelijkheden binnen de organisatie

Het opperbevel, de operationele leiding en de verschillende rampenstaven (beleidsteam, operationeel team, coördinatieteam of commando op de plaats van het incident) vormen tezamen de hoofdstructuur van de rampenbestrijdingsorganisatie. Deze hoofdstructuur is beschreven in hoofdstuk A3 van dit handboek. In figuur B1.1 wordt deze structuur nogmaals geschetst.

Figuur B1.1 Hoofdlijn van de organisatiestructuur tijdens rampen

- - - - = aanwijzingsbevoegdheden
 ————— = advies/staf
 |————— = bevelslijn
 (*) afhankelijk van opschalingsniveau óf GBT óf RBT

CB = Coördinerend Bestuurder   PCC = Provinciaal Coördinatie Centrum
 OL = Operationeel Leider   NCC = Nationaal Coördinatie Centrum
 SEC = Gemeentesecretaris

De taken, verantwoordelijkheden en de gewenste samenstelling van de diverse organen binnen deze structuur kunnen als volgt worden aangeduid.

1.3.1 Bestuurlijke leiding

De burgemeester heeft het opperbevel over alle betrokken diensten in geval van een ramp of een zwaar ongeval in zijn gemeente.¹ Wanneer de burgemeester besluit gebruik te maken van zijn bevoegdheden als opperbevelhebber, geldt niet langer het principe van collegiaal bestuur. In de dagelijkse situatie zijn burgemeester en wethouders tezamen en ieder afzonderlijk verantwoordelijk voor het gevoerde beleid.² Tijdens rampen is de burgemeester individueel verantwoordelijk voor alle, op de rampenbestrijding betrekking hebbende, besluiten. De burgemeester legt na het gebruik van zijn noodbevoegdheid verantwoording af aan de gemeenteraad.³

Gemeentelijk Beleidsteam (GBT)

De wet geeft aan dat de burgemeester zich tijdens rampen laat bijstaan door een gemeentelijke rampenstaf.⁴ Deze bestaat uit een beleidsadviseur en een operationeel deel. In de praktijk wordt de term rampenstaf nauwelijks meer gehanteerd. In dit handboek wordt de rampenstaf op gemeentelijk niveau aangeduid als het *Gemeentelijk Beleidsteam (GBT)*. Zoals de benaming aangeeft betreft het hier louter het beleidsadviserende onderdeel. Het operationele onderdeel wordt regionaal geregeld.

Aanwijzingsbevoegdheid

Bij rampen met een meer dan plaatselijke betekenis (in materiele en/of geografische zin) houdt de burgemeester het opperbevel in zijn gemeente. Wel dient dan bestuurlijke coördinatie plaats te vinden. Wanneer meer gemeenten zijn betrokken dient de Commissaris van de Koningin ervoor te zorgen dat het beleid van de gemeenten onderling op elkaar wordt afgestemd. De commissaris beschikt daartoe over een *aanwijzingsbevoegdheid*.⁵ Deze voorziet er in de belangen van de verschillende gemeenten indien nodig tegen elkaar af te wegen. Het kan nodig zijn te coördineren tussen gemeenten onderling of tussen gemeenten en andere (rijks)diensten in de provincies. Ook hiertoe streeft de bestuurlijke coördinatie van de commissaris zich uit. De Commissaris van de Koningin laat zich bijstaan door een provinciale staf: het *Provinciale Coördinatie Centrum (PCC)*.

Provinciale Coördinatie Centrum (PCC)

In geval van (ernstige vrees voor het ontstaan van) een ramp of zwaar ongeval kan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties op grond van de wet, "indien het algemeen belang zulks veeleindig vereist", de Commissarissen van de Koningin aanwijzingen geven over het door hen inzake de rampenbestrijding te voeren beleid.⁶ Een aanwijzing van de minister kan niet afdwingend van aard zijn, maar kan wel tot gevolg hebben dat de commissaris op zijn beurt aanwijzingen doorgeeft aan de betrokken burgemeesters. Op deze wijze is sprake van bestuurlijke coördinatie op landelijk niveau. De minister staat voor de uitoefening van zijn taken tijdens de bestrijding van rampen het *Nationaal Coördinatie Centrum (NCC)* ter beschikking.

Nationaal Coördinatie Centrum (NCC)

Coördinerend bestuurder

Doorgaans hebben de Commissaris van de Koningin en de minister geen directe bemoeienis met de bestrijding van een ramp. Om bij rampen van meer dan plaatselijke betekenis te komen in een eenduidig bestuurlijk aanspreekpunt voor de regionale operationele rampenbestrijding, is in de praktijk de figuur van de *coördinerend bestuurder* in het leven geroepen. Meestal fungeert een burgemeester als zodanig. In dat geval spreken de burgemeesters met elkaar af dat één van hen als "primus inter pares" namens hen de coördinatie op zich neemt. De coördinerend bestuurder is dan namens de burgemeesters de spreekbuis voor de operationele leider. De coördinerend bestuurder is dus géén "super-burgemeester" die ook het opperbevel voor de andere burgemeesters uitoefent. Die figuur wordt door de systematiek van de wet uitgesloten.

Een burgemeester kan als coördinerend bestuurder de opperbevelhebber feitelijk ondersteunen door een aantal taken uit te voeren, zoals het aanvragen van bijstand, voorlichting en het informeren van de Commissaris van de Koningin. Hij kan ook fungeren als contact- en gesprekspunt voor de commissaris en diens zienswijze inbrengen. Indien daarvoor wordt gekozen, kan ook de Commissaris van de Koningin zelf de rol van coördinerend bestuurder

1 Wet rampen en zware ongevallen, art. 11, 1985.

2 Gemeentewet, art. 169, 2002.

3 Gemeentewet, art. 180, 2002.

4 Wet rampen en zware ongevallen, art. 11, lid 1, 1985.

5 Wet rampen en zware ongevallen, artikel 12, 1985.

6 Wet rampen en zware ongevallen, artikel 13, 1985.

Regionaal Beleidsteam (RBT) vervullen. Dit sluit aan bij zijn bestuurlijk-coördinerende taken, gebaseerd op de WRZO en de Ambtsinstructie. De coördinerend bestuurder – burgemeester of CdK, waarbij in het laatste geval de twee vormen van coördinatie samenvallen – heeft dergelijke bevoegdheden niet. De coördinerend bestuurder is tevens voorzitter van het *Regionaal Beleidsteam (RBT)* en het Overleg Van Burgemeesters (OVB) bij een gemeentegrensoverschrijdende ramp. Hij vertaalt in die rol namens de betrokken burgemeesters beleidsbeslissingen in opdrachten voor rampenbestrijdingsorganisatie. Hij informeert de Commissaris van de Koningin, voor zover deze niet zelf de functie van coördinerend bestuurder vervult. Hij heeft echter geen beslissingsbevoegdheid. Om een goede aanwezigheidsgarantie te bereiken, verdient het aanbeveling meer dan één burgemeester aan te wijzen als coördinerend bestuurder.

Strafrechtelijk onderzoek De bestuurlijke leiding dient in een vroegtijdig stadium rekening te houden met een samenloop van rampbestrijdingswerkzaamheden en *strafrechtelijk onderzoek* naar de oorzaak van de ramp of het zware ongeval. Bij nagenoeg elke ramp is de inzet van de politie noodzakelijk, omdat opsporingshandelingen moeten worden verricht om vast te stellen of een strafbaar feit de oorzaak is geweest van de ramp. In een zo vroeg mogelijk stadium moeten sporen en andere relevante gegevens worden veiliggesteld met het oog op eventuele vervolging, zonder dat dit ten koste gaat van de bestrijding van de ramp en de daarbij noodzakelijke hulpverlening. Het *Openbaar Ministerie* is belast met de strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde. De (hoofd)officier is belast met de leiding over de opsporing en geeft daarover aanwijzingen aan de politie. De burgemeester en de (hoofd-)officier van justitie plegen tijdens rampen overleg over de juiste afstemming van enerzijds de maatregelen ten behoeve van de rampbestrijding, en anderzijds de maatregelen voor handhaving van de rechtsorde tijdens de ramp en het opsporingsonderzoek naar de oorzaak van de ramp. Dit kan dilemma's opleveren wanneer de gemeente zelf in "verdachten bankje" zit, bijvoorbeeld wanneer de gemeente bepaalde vergunningvoorschriften niet heeft gehandhaafd, waardoor risicovolle situaties zijn ontstaan die mede tot het ontstaan van de ramp hebben kunnen leiden. Afhankelijk van de aard van de ramp en het bestaan van dergelijke dilemma's wordt het overleg over de afstemming van maatregelen binnen het driehoeksoverleg gevoerd, of binnen het (gemeentelijk) beleidsteam.

1.3.2 De operationele leiding

Operatieel Leider (OL) De leiding over de uitvoering van de rampenbestrijding berust bij de *Operatieel Leider (OL)*. Operationele leiding houdt in de bevoegdheid om in opdracht van de opperbevelhebber binnen de gemeenschap te geven aan commandanten en hoofden van diensten die samenwerken in de rampbestrijding, zonder daarbij te treden in hun verantwoordelijkheden en uitvoeringsbevoegdheden. De OL geeft leiding aan het *Regionaal Operationeel Team (ROT)*. Hij is belast met het voorbereiden van gevraagde en ongevraagde adviezen en voorstellen aan het Beleidsteam. Hij heeft contact met de opperbevelhebber om deze te adviseren over te nemen maatregelen. Binnen het ROT vertaalt hij beleidsbeslissingen in samenhangende opdrachten tot uitvoering.

Taken van de operationeel leider Het is wenselijk dat bij aanvang van de calamiteit wordt bepaald wie optreedt als Operationeel Leider. Wettelijk gezien treedt de (lokale) commandant van de brandweer op als operationeel leider, tenzij de burgemeester een andere voorziening treft.¹ Wanneer bijvoorbeeld sprake is van grootschalige ordeverstoringen ligt het voor de hand dat de (regionale) politiefchef wordt aangewezen als operationeel leider en in geval van een epidemie de Regionaal Geneeskundig Functionaris. Indien de brandweercommandant wordt aangewezen als OL, dan betreft dit - gelet op de noodzaak van een regionale aanpak in de uitvoering - in principe de regionale brandweercommandant of diens vervanger.

De *taken van de operationeel leider* zijn:

- Het voorbereiden van gevraagde en ongevraagde adviezen en voorstellen aan het beleidsteam;
- Adviseren en informeren van de opperbevelhebber over te nemen maatregelen;
- Het vertalen van beleidsbeslissingen in samenhangende opdrachten tot uitvoering;
- Het zorgdragen voor een gecoördineerde uitvoering van de rampbestrijding door de

¹ Wet rampen en zware ongevallen, art. 11, lid 2, 1985.

- deelnemende organisaties en disciplines;
- Het scheppen van randvoorwaarden om alle rampbestrijdingsactiviteiten integraal te kunnen beheersen;
- Het vaststellen van de behoefte aan middelen en eenheden en het zodanig verdelen hiervan dat de rampbestrijdingsactiviteiten daadwerkelijk uitgevoerd kunnen worden (logistieke coördinatie);
- Het vaststellen van de behoefte aan bijstandspotentieel en het namens het bevoegd gezag aanvragen daarvan, voor zover dat niet al binnen de organisatiestructuur van de disciplines kan plaatsvinden;
- Het oproepen van de tot de regio behorende rampbestrijdingseenheden, voor zover dit niet al binnen de organisatiestructuur van de disciplines kan plaatsvinden;
- Het realiseren van een systeem voor het verzamelen en verstrekken van relevante gegevens (informatiemanagement) over de situatie en de bestrijding. Dit is primair gericht op het beleidsteam en de uitvoeringscoördinatie binnen het operationeel team.

De OL heeft idealiter zitting in zowel het (gemeentelijk en regionaal) beleidsteam als het ROT. Hij fungeert daarmee als “linking pin” tussen de verschillende premies. Deze combinatiefunctie doet een groot beroep op de kwaliteiten van de OL. Het is niet altijd (fysiek) mogelijk om de combinatiefunctie ook daadwerkelijk te vervullen, bijvoorbeeld omdat de huisvesting van het beleidsteam en die van het ROT op grote afstand van elkaar liggen. Om ook in die gevallen een goede operationele uitvoering te garanderen, dienen plaatsvervangers voor de OL aangewezen te worden. Afhankelijk van de omvang van de ramp nemen deze plaatsvervangers zitting in de beleidsmatige overleggen, terwijl de OL zich in het ROT concentreert op de aansturing van de operationele processen.

In de eerste fase van de ramp is veelal de situatie ontstaan waarin operationeel leidinggevend en al functioneren, voor dat het bestuurlijke opperbevel aanwezig is. In deze situatie moet een operationeel leider zelfstandig kunnen handelen op basis van een tevoren opgestelde instructie en mandaat dat tevoren door het bestuur is vastgelegd.

1.3.3 Beleidsadviesgeving

Ter ondersteuning van de bestuurlijke leiding functioneert het GBT of – bij rampen waarbij meer gemeenten betrokken zijn – het RBT.

Gemeentelijk beleidsteam (GBT)

Het Gemeentelijk Beleidsteam GBT adviseert de opperbevelhebber bij het maken van bestuurlijke afwegingen met betrekking tot de rampenbestrijding en bij het nemen van beleidsbeslissingen. Het GBT is multidisciplinair samengesteld en bestaat idealiter in elk geval uit de OL (vervanger van de) OL, de gemeentesecretaris, de ambtenaar rampenbestrijding, een voorlichter, vertegenwoordigers van de verschillende betrokken gemeentelijke diensten en vertegenwoordigers van de parate diensten en eventueel andere diensten en organisaties. De samenstelling van het GBT is niet beperkt tot leidinggevend. Afhankelijk van de mate van betrokkenheid kunnen naar behoefte per dienst of organisatie meerdere functionarissen nodig zijn of kan enige clustering plaatsvinden van minder betrokken diensten.

Elk lid van het GBT kan door de burgemeester, al dan niet op ad-hoc basis, gevraagd worden om advies. Eén van de vaste, voor de hand liggende adviseurs is de OL; deze is immers verantwoordelijk voor een gecoördineerde uitvoering van de besluiten van de burgemeester. Afhankelijk van de omvang van de ramp zal een plaatsvervanger van de OL zitting hebben in het GBT. Een andere belangrijke adviseur is de gemeentesecretaris. Zijn adviserende taak voor de opperbevelhebber ligt in het verlengde van zijn dagelijkse werkzaamheden. Daarnaast geeft hij leiding aan de gemeentelijke processen binnen de rampenbestrijding. De Hoofdofficier van Justitie en de burgemeester plegen zoals gezegd in een vroegtijdig stadium overleg behoeve van de juiste afstemming van maatregelen tussen de strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde enerzijds en de handhaving van de openbare orde en hulpverlening anderzijds. De hoofdofficier besluit welke functionaris zitting neemt in het GBT.

Uiteraard is het zo dat plaatsvervangers zitting kunnen hebben in het GBT (op grond van een piket-regeling, in verband met vakanties en ziekte, of als gevolg van vervanging na een bepaalde inzetduur).

Regionaal beleidsteam
(RBT)

Bij rampen waarbij meer gemeenten betrokken zijn, wordt een *regionaal beleidsteam (RBT)* ingesteld. Dit verdient de voorkeur boven het werken met afzonderlijke GBT's in diverse gemeenten. Het RBT heeft een adviserende taak richting de opperbevelhebber bij het nemen van beleidsbeslissingen. Het RBT staat onder voorzitterschap van de (coördinerend) bestuurder en bestaat verder bij voorkeur uit in ieder geval:

- de Operationeel Leider (de commandant van de regionale brandweer, de korpschef van politie of de regionaal geneeskundig functionaris);
- de commandant van de regionale brandweer;
- de korpschef van politie;
- de RGF;
- de coördinerend of beleidsadviserend gemeentesecretaris (uit een andere dan rampgemeente);
- de (hoofd-)officier van Justitie;
- de regionale voorlichter;
- vertegenwoordiger(s) van andere bij de rampbestrijding betrokken organisaties, zoals waterschappen, Rijkswaterstaat, spoorwegen, enzovoorts.

De Operationeel Leider of zijn plaatsvervanger is in dit overleg aanwezig als hij vanuit het ROT een beleidsbeslissing aan de voorzitter voorlegt. Hij geeft toelichting over de informatie en de overwegingen, die hiertoe hebben geleid.

Coördinerend gemeente-
secretaris

De gemeentesecretaris in de rampgemeente stuurt de gemeentelijke processen aan. In sommige regio's fungeert een "coördinerend gemeentesecretaris", die in het RBT zitting heeft als beleidsadviseur en liaison naar de gemeentelijke processen.

Uiteraard is het zo dat ook in het RBT plaatsvervangers zitting kunnen hebben (op grond van een piket-regeling, in verband met vakanties en ziekte, of als gevolg van vervanging na een bepaalde inzetduur).

1.3.4 Uitvoering coördinatie

Regionaal Operationeel
Team (ROT)

Het *regionaal Operationeel Team (ROT)* is verantwoordelijk voor een gecoördineerde uitvoering van de rampbestrijding. Het ROT dient de praktische voorwaarden te scheppen voor de uitvoering, zoals het realiseren van een zodanige verdeling van middelen en eenheden, dat iedereen zijn taken ook daadwerkelijk kan uitvoeren. Het ROT draagt zorg voor de afstemming van de werkzaamheden op het rampterrein op de activiteiten in de actiecentra van de gemeentelijke en parate diensten.

Stafsecties

Het ROT bestaat uit een daartoe geselecteerd, opgeleid en geoefend team van (operationeel) leidinggevend. Dit team staat onder leiding van de regionaal OL en bestaat uit verschillende *stafsecties*, waaronder tenminste:

- een multidisciplinaire stafsectie operatiën, waarbinnen een sectie brandweer, een sectie politie en een sectie geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen (GHOR);
- een stafsectie gemeentelijke processen;
- een stafsectie voorlichting;
- een stafsectie informatiemanagement;
- een stafsectie logistiek; en
- deskundigen van andere bij de rampenbestrijding betrokken diensten.

Het is goed denkbaar dat in het ROT liasons van provincie en rijk plaatshebben. Ook kan het wenselijk zijn om deskundigen van (vervoers-)bedrijven en/of kennisinstellingen te vragen in het ROT plaats te nemen.

Stafsecties operatiën	<p>De indeling in stafsecties heeft tot doel om de rampenbestrijding integraal te kunnen aansturen en daarover integraal kunnen adviseren.</p> <p>De discipline-gewijze <i>stafsecties operatiën</i> en gemeentelijke processen spreken voor zichzelf. Deze secties worden bemest door een daartoe geselecteerd, opgeleid en geoefend team van operationeel leidinggevend van de betrokken diensten. Aan het hoofd van de sectie GHOR kunnen, afhankelijk van de situatie, een liaison voor de ziekenhuizen en een liaison voor de traumacentra worden toegevoegd.¹ Ook kunnen deskundige adviseurs worden toegevoegd, zoals de medisch milieukundige of een arts infectieziektebestrijding.</p>
Stafsectie voorlichting	<p>De functionele stafsecties (voorlichting, informatiemanagement en logistiek) zijn bedoeld om dwarsverbanden tussen de disciplines aan te brengen.</p> <p>Binnen de <i>stafsectie voorlichting</i> worden de mediavorlichting, de publieksvoorlichting en de voorlichting naar de staven, operationele medewerkers en de achterban op elkaar afgestemd en op de voorlichtingsactiviteiten van de afzonderlijke diensten. Ook wordt er op toegezien dat voorlichtingsactiviteiten worden afgestemd op de operationele informatievoorziening. Voor de bemensing van de stafsectie voorlichting is het wenselijk dat er in regionaal verband een pool van voorlichters wordt gevormd.</p>
Stafsectie informatiemanagement	<p>De <i>stafsectie informatiemanagement</i> houdt zich bezig met het verzamelen, verifiëren, verdelen en verspreiden van informatie, zodat steeds een actueel interdisciplinair totaalbeeld beschikbaar is van de ramp en van de effecten van de bestrijding ervan.</p>
Stafsectie logistiek	<p>De <i>stafsectie logistiek</i> coördineert de logistieke processen die nodig zijn om de gewenste prestaties op het rampterrein en daarbuiten tijdig en lang genoeg te kunnen leveren.</p>
	<p>Dit ROT kan nog verder worden aangevuld. Het kan bijvoorbeeld nodig zijn dat een Officier van Justitie zitting neemt (in de stafsectie operatiën). Aangezien het ROT is belast met de uitvoering en de politie in eerste instantie de noodwerkelijke opsporingshandelingen verricht, zal de hoofdofficier per geval moeten bezien of een officier van justitie deel moet uitmaken van het ROT.</p>
	<p>Uiteraard is het zo dat plaatsvervangers zitting kunnen hebben in het ROT (op grond van een piket-regeling in verband met vakanties en ziekte, of als gevolg van vervanging na een bepaalde inzetduur).</p>
Actiecentrum	<p>De verschillende betrokken diensten richten ten behoeve van de uitvoeringscoördinatie binnen de eigen dienst (monodisciplinair) een <i>actiecentrum</i> in. Van daaruit regelt zo'n dienst, op aanwijzing van zijn vertegenwoordiger in het ROT, dan de uitvoering van taken. De actiecentra van de lokale diensten zijn ondergebracht in de regionale vestigingen van deze diensten, en worden aangestuurd door een daartoe aangewezen leidinggevende. De actiecentra van de gemeentelijke diensten worden tezamen veelal aangeduid als het <i>gemeentelijke coördinatiecentrum (GCC)</i>. Dit centrum wordt aangestuurd door het managementteam van de gemeente, aangevuld met de ambtenaar openbare veiligheid en een voorlichtingsfunctionaris. De gemeentesecretaris vervult de rol van voorzitter van dit team en geeft leiding aan de uitvoeringscoördinatie van de gemeentelijke processen, binnen de afstemmingsvoorwaarden van de OL. De gemeentesecretaris is zo de "linking pin" tussen het GBT en het GCC.</p>
Gemeentelijke coördinatiecentrum (GCC)	<p>De gemeentelijke diensten worden tezamen veelal aangeduid als het <i>gemeentelijke coördinatiecentrum (GCC)</i>. Dit centrum wordt aangestuurd door het managementteam van de gemeente, aangevuld met de ambtenaar openbare veiligheid en een voorlichtingsfunctionaris. De gemeentesecretaris vervult de rol van voorzitter van dit team en geeft leiding aan de uitvoeringscoördinatie van de gemeentelijke processen, binnen de afstemmingsvoorwaarden van de OL. De gemeentesecretaris is zo de "linking pin" tussen het GBT en het GCC.</p>
Gemeenschappelijk actiecentrum (GAC)	<p>Het kan nodig zijn dat de verschillende organisaties een <i>gemeenschappelijk actiecentrum (GAC)</i> inrichten om een bepaalde combinatie van taken goed te kunnen uitvoeren. Wanneer sprake is van niet-gebiedsgebonden activiteiten, zoals evacuatie of voorlichting, die op uitvoerend niveau extra coördinatie tussen de diensten vergen, ligt het bijvoorbeeld voor de hand een gemeenschappelijk actiecentrum aan te wijzen. In een gemeenschappelijk actiecentrum heeft één van de diensten, via een aan te wijzen leider of coördinator, het initiatief.</p>

¹ Deloitte & Touche, Basisboek GHOR, versie 02-07-2002.

1.3.5 Coördinatie op het rampterrein

Motorkapoverleg

Coördinatieteam
Plaats Incident (CTPI)

Commando Rampterrein
(CoRT)

Wanneer sprake is van een aanwijsbaar rampterrein waarin de activiteiten van de verschillende diensten direct van elkaar afhankelijk zijn, vindt de eerste afstemming plaats via het zogeheten *motorkapoverleg*: het multidisciplinaire overleg tussen de eerst gearriveerde functionarissen van de diverse diensten.

Indien noodzakelijk wordt vervolgens afgestemd binnen het *Coördinatieteam Plaats Incident (CTPI)*. Dit team bestaat uit de hoogste in rang ter plekke aanwezige functionarissen van de parate diensten en is een collegiaal afstemmingsorgaan: gecoördineerd wordt op basis van gelijkwaardigheid, zonder formele leider of commandant. Binnen het CTPI wordt de inzet van het potentieel van de diensten op elkaar afgestemd. Een belangrijke taak van de leden van het CTPI is de eigen actiecentra te informeren, dat zij de opperbevelhebber inzicht kunnen geven in de ernst van de situatie. Deze kan op grond van deze informatie de benodigde besluiten nemen.

Indien noodzakelijk wordt, zo spoedig mogelijk nadat deze collegiale afstemming heeft plaatsgevonden, in of nabij het rampgebied een *Commando Rampterrein (CoRT)* ingericht. Dit commando bestaat uit een daartoe geselecteerd, toegelaten en geoefend team van operationeel leidinggevend en staaf onder eenhoofdige leiding van de commandant rampterrein. Namens de OL richt de commandant rampterrein zich op de leiding over en de coördinatie van de uitvoer van de activiteiten in het rampterrein. Voor het CoRT, in het bijzonder de commandant rampterrein, geldt een gebiedsverantwoordelijkheid. In de situatie dat de aard of de omvang van de ramp vereist dat het rampterrein in vakken of sectoren wordt ingedeeld en meer dan één commando rampterrein wordt ingericht, wordt tussen de verschillende commando rampterrein gecoördineerd door de OL.

De activiteiten in een rampterrein zijn sterk disciplinegebonden. Naast de parate diensten zullen mogelijk andere diensten en organisatie optreden, zoals eenheden van de Nationale Reserve, het Nederlandse Rode Kruis, reddingsbrigades, Havendienst of Milieudienst. Ook is het denkbaar dat provinciale of rijksdiensten deelnemen, of particuliere organisaties zoals aannemers en bergings- of ontsmettingsbedrijven. Gelet op de "span of control" van de commandant rampterrein is het ondenkbaar dat al deze disciplines, diensten en organisaties niet een eigen sectie in het commando vertegenwoordigd zijn. Waar het om gaat is dat het commando een afspiegeling vormt van het soort processen in het rampterrein. In beginsel bestaat het CoRT daarom uit verschillende secties, afgeleid van de secties binnen het ROT, mogelijk secties van de parate diensten, een liaison van de gemeente, een sectie informatie-management, en een sectie logistiek.

Het CoRT is veelal gehuisvest in gecoloekeerde verbinding-commandowagens van de parate diensten en een ruimte, bijvoorbeeld een commando haakarmbak, waar de diverse activiteiten worden gecoördineerd.

1.4 De stadia van opschaling

1.4.1 De gecoördineerde regionale incidentenbestrijdingsprocedure

Tijdens rampsituaties moet de rampbestrijdingsorganisatie vanuit de dagelijkse situatie in korte tijd worden opgebouwd. Bij acute rampen zullen in eerste instantie de parate diensten optreden. Afhankelijk van de aard van het incident zullen eenheden van zowel brandweer, gezondheidszorg, politie en mogelijk ook gemeentelijke eenheden meewerken aan de incidentenbestrijding. Deze vier organisaties beginnen op routinematige wijze met de bestrijding.

Vanuit deze beginsituatie kan opschaling nodig zijn, bijvoorbeeld wanneer de diensten ter plaatse de situatie niet de baas kunnen, wanneer de effecten van de ramp zich uitstrekken over een zeer grootgebied of wanneer het incident bestuurlijke consequenties dreigt te krijgen. Deze opschaling verloopt in de praktijk in verschillende stappen. Om de rampenbestrijdingsorganisatie optimaal af te stemmen op de omvang van het incident, verdient het de voorkeur om te werken met een Gecoördineerde Regionale Incidentenbestrijdingsprocedure (GRIP).

Vier coördinatiewaarschuwingen	De hier beschreven procedure voorziet in vier coördinatiewaarschuwingen: GRIP-1 tot en met GRIP-4. Elk coördinatiewaarschuwing heeft zijn eigen kenmerken en kent aan de eerder genoemde functionarissen en staven op strategisch, tactisch en operationeel niveau bijbehorende taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden toe. De opschalingsprocedure kan worden opgestart door elke leidinggevende van de operationele diensten, die normaal zitting hebben in een CTPI, of wanneer de burgemeester aangeeft te gaan werken vanuit de structuur van het gemeentelijke rampenplan. De feitelijke opschaling is een bestuurlijke verantwoordelijkheid en wordt vooral bepaald door de aard en omvang van het incident.
GRIP-niveaus niet altijd opvolgend	Benadrukt moet worden dat de <i>GRIP-niveaus niet altijd opvolgend</i> te zijn. Wanneer bij een zich langzaam ontwikkelende ramp, niet tijdig het juiste niveau wordt gekozen, loopt de rampenbestrijding het risico achter de feiten aan te blijven. Indien de omvang van de ramp niet met zekerheid is vast te stellen of niet zeker is dat deze zich uit zal breiden, is het wenselijk hoog op te schalen. Aanbevolen wordt in dat geval op te schalen naar GRIP-3 en indien dit achteraf niet noodzakelijk blijkt af te schalen naar GRIP-2 of GRIP-1. Indien in GRIP-1 wordt begonnen en verdere opschaling noodzakelijk blijkt, is opschaling naar ten minste GRIP-3 aan te bevelen. De opschalingsniveaus kunnen in het vervolg als volgt worden beschreven.
GRIP-1	Bij <i>GRIP-1</i> wordt alleen op de plaats van het incident een operationele staf ingericht: het Coördinatieteam Plaats Incident (CTPI). In dit team vindt multidisciplinaire afstemming plaats. Er is geen specifieke operationele leider; er wordt op collegiale wijze samengewerkt. Op tactisch en strategisch niveau wordt géén staf ingericht.
GRIP-2	Bij <i>GRIP-2</i> wordt de staf op de plaats van het incident omgevormd tot een Commando Rampbestrijding (CRB) dat onder het commando van de brandweercommandant komt te staan. Daarnaast wordt op strategisch niveau het gemeentelijk beleidsteam ingericht en komt op tactisch niveau de kernbezetting van het Regionaal Operationeel Team (ROT) bijeen.
GRIP-3 GRIP-4	Bij <i>GRIP-3</i> wordt op strategisch niveau een regionaal beleidsteam ingericht onder voorzitterschap van de coördinerend bestuurder en bij <i>GRIP-4</i> vindt verdere opschaling plaats naar provinciale en/of nationale niveau.

4. Coördinatiewaarschuwing GRIP-1

Na melding van een incident rukken in eerste instantie de parate diensten uit. Opschaling vindt plaats vanuit de dagelijkse routine indien er bij één of meerdere disciplines behoefte is aan gestructureerde coördinatie.

Figuur BI.2 Functionarissen coördinatie en commando GRIP-I

Organisatie	CTPI	ROT	GBT
Brandweer	OvD	-	-
Politie	OvD-P	-	-
GHOR	OvD-G	-	-
Gemeente	Ambtenaar Rampenbestrijding Burgemeester wordt in kennis gesteld	-	-
Provincie	-	-	-
OM	-	-	-
Leiding	-	-	-

- = niet aanwezig

Het incident is lokaal van aard. Kenmerken van deze fase zijn:

- behoefte aan coördinatie op de plaats van het incident;
- behoefte aan meer materieel en de compleetheit van het incident;
- er is geen specifieke operationele leider;
- er wordt gewerkt op basis van collegiale samenwerking.

Het Coördinatieteam plaats incident (C.I.) wordt gevormd en zorgt voor coördinatie en leiding aan de uitvoerende eenheden. Dit team bestaat uit de hoogst aanwezige functionarissen van de parate diensten ter plaatse. Hieraan nemen deel; voor de brandweer de officier van dienst, voor de politie de officier van dienst, voor de geneeskundige hulpverlening de officier van dienst geneeskunde en eventueel een liaison van de gemeente. Elke leidinggevende ter plaatse kan een actiecentrum opstarten. De voorlichting geschiedt ter plaatse door een gezamenlijke persvoorlichter.

Zodra behoefte bestaat aan gecoördineerd optreden van de parate diensten, is het wenselijk dat de burgemeester wordt geïnformeerd.

1.4.3 Coördinatie en commando GRIP-2

Het niveau van GRIP-2 wordt bij voorkeur niet bij het opschalen gebruikt, maar bij het afschalen. Indicaties van GRIP-2 zijn:

- Indien het effectgebied groter is dan het incidentgebied;
- Indien de burgemeester of één of meer van de betrokken diensten behoefte heeft aan een éénhoofdige leiding;
- Indien de organisatie van het regionale meetplan wordt opgestart.

Figuur BI.3 Functionarissen coördinatie en commando GRIP-2

Organisatie	CoRT	ROT	GBT
Brandweer	CvD BRW	- Sectie operatiën/ brandweer - Voorlichter in sectie Voorlichting - Bemensing voor sectie Informatiemanagement	(regionale) brandweercommandant
Politie	CvD-P	- Sectie operatiën/ politie - Voorlichter in sectie Voorlichting - Sectie Informatiemanagement	Districts- of korpschef van politie
GHOR	CvD-G	- Sectie operatiën/ GHOR - Voorlichter in sectie Voorlichting - Bemensing sectie Informatiemanagement	RGF
Gemeente	ARB	- Sectie gemeentelijke diensten - Voorlichter in sectie Voorlichting	ARB Vertegenwoordigers relevante diensten
Provincie	CdK/ PCC wordt in kennis gesteld (*)	CdK/PCC wordt in kennis gesteld (*)	CdK/PCC wordt in kennis gesteld (*)
Rijk	Minister/ NCC wordt in kennis gesteld (*)	Minister/NCC wordt in kennis gesteld (*)	Minister/NCC wordt in kennis gesteld (*)
Openbare Ministerie	-	(Officier van Justitie)	(H)OvJ
Leiding	CvD BRW	OL	Burgemeester

- = niet aanwezig
* = daarmee ook inrichting van PCC en versterking bezetting NCC

Door op te schalen naar dit niveau veranderen twee essentiële aspecten. In de eerste plaats is sprake van één leidinggevende, het CTPI wordt omgevormd tot het Commando Rampterrein (CoRT). In de tweede plaats komen de vooraf vastgestelde bezettingen van het regionaal operationeel team en het beleidsteam bijeen en wordt er een Gemeentelijk Coördinatiecentrum (GCC) geformeerd. Bij dit opschalingsniveau dient de Commissaris van de Koningin in kennis te worden gesteld van het incident, ingevolge de wettelijke informatieplicht van de burgemeester.¹

¹ Wet rampen en zware ongevallen, artikel 11.

De bezetting van de stafsecties binnen het ROT dient regionaal te worden bepaald. Het is wenselijk om in de sectie GHOR een liaison voor de ziekenhuizen en een liaison voor de traumacentra op te nemen, omdat zij een coördinerende functie hebben. Afhankelijk van de aard van het incident worden deskundige adviseurs toegevoegd als de Medisch Milieukundige (MMK), of bijvoorbeeld een arts infectieziektebestrijding.

Het PCC wordt operationeel zodra een melding van het incident met dit opschalingsniveau is ontvangen. Indien er geen rol is voor het PCC kan dit worden afgeschaald. Het NCC krijgt eventueel versterking van de bezetting.

1.4.4 Coördinatiealarm GRIP-3

Opschaling vindt plaats naar GRIP-3:

- Indien het incident van meer dan plaatselijke betekenis is;
- Indien het incident valt te omschrijven als een gebeurtenis, waardoor een ernstige verstoring van de openbare veiligheid is ontstaan;
- Waarbij het leven en de gezondheid van vele personen, het milieu of van welk groot materiële belangen in ernstige mate bedreigd worden of zijn geschaad;
- De bron of de effecten van de ramp zich in meer gemeenten voordoen;
- Het incident vraagt om het instellen van het volledig regionale Beleidsteam en Regionaal operationeel team;
- Wordt automatisch ingesteld als het sirenenet wordt geactiveerd.

Figuur BI.4 Functionarissen coördinatie en commando GRIP-3

Organisatie	CoRT	ROT	RBT	Overleg van burgemeester
Brandweer	CvD BRW	- Sectie operatiën/ brandweer - Voorlichter in sectie Voorlichting - Sectie Informatiemanagement	Regionale brandweercommandant	
Politie	CvD-P	- Sectie operatiën/ politie - Voorlichter in sectie Voorlichting - (Sectie Informatiemanagement)	Korpschef van politie	
GHOR	CvD-G	- Sectie operatiën/ GHOR - Voorlichter in sectie Voorlichting - (Sectie Informatiemanagement)	RGF	
Gemeente	ARB	- Sectie gemeentelijke diensten - Voorlichter in sectie Voorlichting	- Burgemeester of in RBT, óf alleen in OVB - Coördinerend gemeentesecretaris	Burgemeester óf in RBT, óf alleen in OVB
Provincie	-	(voorzitters in Sectie Voorlichting)	(coördinerend bestuurder)	Vertegenwoordiging provincie
Rijk	NCC is bij GRIP-2 in kennis gesteld (*)	NCC is bij GRIP-2 in kennis gesteld (*)	NCC is bij GRIP-2 in kennis gesteld (*)	NCC is bij GRIP-2 in kennis gesteld (*)
OM	-	(OvJ)	HovJ	
Leiding	CvD BRW	Operationeel leider	Burgemeester heeft opperbevel; coördinerend bestuurder is aanspreekpunt OL	Coördinerend bestuurder is voorzitter

- = niet aanwezig

* = eventuele inrichting van PCC en versterking bezetting NCC

Er kunnen zich incidenten voordoen die verdere bestuurlijke en operationele opschaling vereisen. Voorbeelden zijn: een omvangrijk incident met grote materiële schade, met veel slachtoffers of een grootschalige evacuatie. Er is sprake van (dreiging van) een ramp of zwaar ongeval conform de Wet rampen en zware ongevallen met mogelijke uitstraling naar buurgemeenten. De collega-burgemeesters, de coördinerend bestuurder, andere relevante bestuurders, de Commissaris van de Koningin en de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties worden geïnformeerd.

Wanneer de effecten van een ramp zich mogelijk uitstrekken over meer gemeenten, bijvoorbeeld in geval van een omvangrijke evacuatie in de rampgemeente waarvan de effecten in de buurgemeenten gevolgen hebben, stemmen de burgemeesters, onverlet hun wettelijke bevoegdheden, hun beleid onderling af in het Overleg van Burgemeesters.

1.5 Coördinatiealarm GRIP-4

Opschaling vindt plaats naar GRIP-4:

- Indien het incident van meer dan plaatselijke betekenis is;
- Indien het incident regio of provinciegrensoverschrijdend is.

Figuur BI.10 Functionarissen coördinatie en commando GRIP-4

CoRT	ROT	RBT	OVB	PCC	NCC
Conform GRIP-3	Conform GRIP-3	Conform GRIP-3	Conform GRIP-3	Opgeschaald conform provinciale plan	Opgeschaald conform Nationaal handboek crisisbesluitvorming

Als de ramp de regio- of provinciegrens overschrijdt, of wanneer anderszins de betekenis van de ramp van meer dan plaatselijk belang is, komt de coördinerende verantwoordelijkheid van de Commissaris van de Koningin nadrukkelijk in beeld. De commissaris kan burgemeesters in zijn provincie, zoveel mogelijk na overleg met hen, aanwijzingen geven inzake het door hen te voeren beleid.

Wanneer een incident een nationaal belang heeft, zal de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties eventueel in overleg met een of meer collega's - de bestrijding van (de schadelijke gevolgen van) het incident in bestuurlijke zin ter hand nemen (zie ook hoofdstuk A2 van dit handboek).

1.6 Afschaling

Als de bestrijding van het incident de afronding nadert en ook de directe effecten geen operationele aansturing meer behoeven, wordt met de afschaling van de ingezette hulpdiensten en de bestuurlijke gremia begonnen. Afhankelijk van de stand van zaken zal, veelal per kolom, fasegewijs afgebouwd worden. Voorkomen moet worden dat er in de 'kolommen' ongecontroleerd afgeschaald wordt. Deze beslissing wordt door de burgemeester(s) genomen. Bij incidenten met een bovenregionale omvang, wordt de beslissing tot afschalen door de burgemeester(s) genomen na overleg met de Commissaris van de Koningin.

Om het beeld helder te krijgen, zal een onderscheid moeten worden gemaakt tussen de afschaling als hiervoor bedoeld en de opbouw van de nazorgfase. Hiervoor is veelal geen exact moment te bepalen, beide processen verlopen langs een glijdende schaal en kunnen elkaar overlappen. Het beleidsteam moet zeer nadrukkelijk beleidsbeslissingen over de nazorg nemen voordat er bestuurlijk of operationeel wordt ontbonden. Hierbij valt te denken aan: wie heeft de leiding (coördinatie) over de nazorgfase; welke activiteiten moeten worden opgestart of afgerond. Dit is helaas en onterecht een vaak verwaarloosd element van de rampenbestrijding.

VERVALLEN

2

Ramptypen

2.1 Inleiding

Rampen en zware ongevallen kunnen uiteenlopende gedaanten aannemen. Er zijn verschillende ramptypen te onderscheiden, variërend van luchtvaartongevallen tot overstromingen en grootschalige ordeverstoringen. Het ramptype bepaalt voor een groot deel de aard en omvang van de rampbestrijdingsactiviteiten. In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de diverse ramptypen die zich kunnen voordoen. In de beschrijving staan de acute rampverschijnselen centraal en de maatregelen die snel genomen moeten kunnen worden.

Figuur B2.1 Ramptypen

1 Rampen met betrekking tot verkeer en vervoer

- Luchtvaartongeval
- Ongeval op het water
- Verkeersongeval op het land

2 Rampen met gevaarlijke stoffen

- Ongeval met brandbare explosieve stof
- Ongeval met giftige stof
- Kernongeval

3 Rampen met betrekking tot de volksgezondheid

- Bedreiging volksgezondheid
- Ziektegolf

4 Rampen met betrekking tot de infrastructuur

- Ongeval in tunnels
- Branden in grote gebouwen
- Instortingen van gebouwen
- Overalutsvoorzieningen

5 Rampen met betrekking tot de bevolking

- Paniek in menigten
- Grootschalige ordeverstoringen

6 Natuurrampen

- Overstromingen
- Natuurbranden
- Extreme weersomstandigheden

7 Ramp op afstand

2.2 Typen rampen en zware ongevallen

Rampen zijn er in soorten en maten. Figuur B2.1 bevat een opsomming van de in dit handboek gehanteerde ramptypen. Deze opsomming komt overeen met de typologie zoals opgenomen in de Leidraad maatramp¹ en de Leidraad operationele prestaties.² De ramptypen zijn geclusterd naar categorie. Deze clustering maakt een toekomstige uitbreiding van het handboek mogelijk naar andersoortige crises dan genoemde rampen. Te denken valt aan situaties als extreem geweld en terrorisme.³

Ramptypen sluiten elkaar niet uit

Het is goed om op te merken dat de typologie vooral handelt over plotseling opkomende rampen en dat de verschillende *ramptypen elkaar niet uitsluiten*. Bevolking en gebieden kunnen door meerdere ramptypen tegelijkertijd getroffen worden. Verder wordt in de typologie vooral gekeken naar rampen met maatschappelijke en gezondheidseffecten, het is geen aparte categorie rampen met betrekking tot het milieu opgenomen. Niettemin zijn er in de praktijk uiteraard milieurampen aanwijsbaar (zoals grootschalige lozingen of olifine stoten op het water en olierampen). Het voornemen is om in een latere versie van het handboek de typologie uit te breiden naar specifieke milieurampen.

Het gaat bij de ramptypen niet om voorspellingen of scenario's, want het soort ramp dat zal plaatsvinden. De typologie dient louter om de consequenties voor de voorbereiding op de rampenbestrijding zichtbaar te maken.

Ramptypen niet uitputtend beschreven

In het hiernavolgende worden per ramptype de karakteristieke kenmerken ervan beschreven evenals de belangrijkste effecten en bijbehorende processen. Het zijn de karakteristieke en mogelijke verschijningsvormen van de rampen die in dit hoofdstuk beschreven worden zijn *niet uitputtend*. Een voorbereiding op deze ramptypen biedt echter wel een goede uitgangspositie voor de bestrijding van een combinatie van ramptypen.

2.3 Rampen met betrekking tot verkeer en vervoer

2.3.1 Luchtvaartongeval

Dit ramptype bestaat uit grote luchtvaartongevallen, waarbij zowel civiele als militaire toestellen en zowel passagiers als cargo-toestellen, betrokken zijn. Het gaat hierbij met name om:

- inschieten op een vliegveld tijdens het opstijgen of het maken van een (nood) landing;
- het neerstorten van een vliegtuig in buitengebied;
- het neerstorten van vliegtuigen op bebouwing.

1 Ingenieurs/adviesbureau SAVE en Adviesbureau Van Dijke, Leidraad Maatramp, i.o.v. het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2000.

2 AvD/ SAVE/ NivU/ Nibra, Leidraad Operationele Prestaties, 2001, i.o.v. Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

3 Het is de bedoeling dat dit handboek wordt in de toekomst om wordt gevormd of opgaat in een handboek crisisbeheersing.

De definitie van dit ramptype is ruimer dan de scenario's uit de Leidraad Vliegtuigongevallenbestrijding op Luchtvaartterreinen (LVL).¹ In de LVL worden alleen crashes of mislukte (nood)landingen op luchtvaartterreinen en in onbebouwd gebied (in zone 2 tot op maximaal 10 kilometer afstand) meegenomen waarbij behalve de inzittenden van het toestel (bijna) geen andere slachtoffers vallen. Neerstoringen op stedelijk gebied (Bijlmer-scenario), passagiersterminals, onbebouwd gebied op grotere afstand van de luchthaven en andersoortige situaties worden in de LVL niet meegenomen.

Het besluit rampbestrijdingsplannen luchtvaartterreinen stelt een rampbestrijdingsplan verplicht voor luchtvaartterreinen die zijn ingedeeld in klasse 3 of hoger van op grond van de Brandweerregeling burgerluchtvaartterreinen en de aan die klassen gelijk gestelde militaire luchtvaartterreinen. Het besluit eist verder dat de geschiktheid van de bestrijdingsregelingen voor vliegtuigongevallen voor die vliegvelden jaarlijks wordt getoetst en dat de regelingen minstens eens per twee jaar worden beoefend.²

Belangrijkste effecten en bijbehorende processen

De effecten van dit ramptype die bestreden moeten worden zijn als volgt samen te vatten: relatief veel dodelijke slachtoffers, vooral brandwonden en mechanisch letsel, relatief veel telefonische informatieverzoeken, en mogelijke aanwezigheid van gevaarlijke stoffen.

2.3.2 Ongeval op het water

Dit ramptype omvat grote verkeersongevallen op het water. Hierbij valt te denken aan:

- passagiersschepen op zee (brand, aanvaring, zinken of kapseizen);
- offshore platforms (brand, explosie, zinken en op diep raken);
- passagiersschepen of veerponten op binnenwater (brand, aanvaring, zinken of kapseizen);
- waterrecreatiegebied met grote aantallen reizigers, surfers en andere watersporters (windhozen, plotselinge stormen);
- neerstoringen van vliegtuigen in zee of groot open water.

Belangrijkste effecten en bijbehorende processen

De effecten van dit ramptype laten zich samenvatten in de volgende termen: vooral verdrinkingslachtoffers, onderbepaling, moeilijke bereikbaarheid rampgebied ten gevolge van afstanden en weersgesteldheid.

2.3.3 Verkeersongevallen op het land

Dit ramptype bestaat uit grote verkeersongevallen op land. Hierbij moet met name gedacht worden aan:

- grote ongevallen in het wegverkeer (mettingbotsingen, busongevallen en dergelijke);
- botsingen van of botsingen met/van reizigerstreinen.

1 Leidraad Vliegtuigongevallenbestrijding op Luchtvaartterreinen, Ministerie BZK, Directie Brandweer en Rampenbestrijding, 1997.

2 Besluit Rampbestrijdingsplannen Luchtvaartterreinen, Staatsblad 2001, nr. 402.

Belangrijkste effecten en bijbehorende processen

Hoewel de omvang van treinrampen en grote ongevallen in het autoverkeer (kettingbotsingen) verschillen blijkt de aard van de effecten behoorlijk vergelijkbaar te zijn. De effecten laten zich samenvatten in de volgende termen: vooral mechanisch letsel, moeilijke bereikbaarheid rampterrein, verkeersstremmingen, relatief veel telefonische informatieverzoeken.

2.4 Rampen met gevaarlijke stoffen

2.4.1 Ongeval met brandbare of explosieve stof

Dit ramptype omvat ongevallen met explosieve en brandbare stoffen voor zover daarbij buiten de directe ongevalsplaats slachtoffers kunnen vallen. Het gaat hier om ongevallen in de open lucht met zowel stationaire als niet-stationaire bronnen met, bij of tijdens:

- vervoer over de weg;
- vervoer over water;
- spoorvervoer, alsmede rangeeremplacementen;
- transport via buisleidingen;
- opslag, productie, verwerking en gebruik.

Belangrijkste effecten en bijbehorende processen

Bij een dreigende explosie, bijvoorbeeld wanneer al brand is ontstaan, kan ontruiming aan de orde zijn in het bedreigde gebied. Mensen die zich bevinden in het effectgebied van een plotseling ongeval met brandbare of explosieve stoffen kunnen gewond raken door rondvliegende brokstukken (met name glas) of door hitte (straling) of door de drukgolf en instorting.

Er kunnen secundaire branden ontstaan.

Uiteraard kan er intensieve rookvorming optreden. In principe maakt dit onderdeel uit van het hier beschreven scenario. Rook heeft altijd een bepaalde mate van giftigheid. Wanneer het acute effect van de giftigheid van de betrokken rook of damp echter niet overheersend is, gaat het om het ramptype dat in het volgende hoofdstuk aan de orde is. Wanneer er geen acute gezondheidseffect is, maar wel een bedreiging van de volksgezondheid door langetermijneffecten, valt dat onder het ramptype "Bedreiging volksgezondheid".

2.4.2 Ongeval met giftige stof

Dit ramptype omvat ongevallen met giftige stoffen die zich (snel) via de lucht kunnen verspreiden. Het gaat hier om ongevallen in de open lucht met zowel stationaire als niet-stationaire bronnen met, bij of tijdens:

- vervoer over de weg;
- vervoer over water;
- spoorvervoer, alsmede rangeeremplacementen;
- transport via buisleidingen;
- opslag, productie, verwerking en gebruik.

Belangrijkste effecten en bijbehorende processen

Wanneer een dergelijke ramp feitelijk optreedt, zullen er onder de blootgestelden veel mensen zijn met ademhalingsproblemen. De mogelijkheden om tegelijkertijd en snel veel personen met ernstige ademhalingsproblemen te helpen zijn beperkt. De a-priori bedreigde groep is - ten gevolge van de onzekerheid van het feitelijke effectgebied - in dichtbewoond gebied mogelijk circa twee tot tien keer zo groot als het feitelijke aantal blootgestelden (2.000 → 20.000 betrokkenen). Bij (dreigende) grote ongevallen met giftige stoffen in bewoond gebied moeten daarom veel mensen snel gewaarschuwd worden. Op korte afstand van het ongeval zal een ontruiming mogelijk en zinvol zijn; op grotere afstand is in eerste instantie "binnen blijven, ramen en deuren dicht" een voor de hand liggende maatregel.

2.4.3 Kernongeval

Onder dit ramptype vallen de ongevallen met nucleaire installaties en vervoersongevallen met radioactief materiaal en radioactieve bronnen. Daarbij worden volgende soorten onderscheiden¹:

A-objecten

A-objecten:

- in Nederland: met name de kerncentrale Borssele, alsmede de nabijgelegen centrale in Dodewaard en de onderzoeksreactoren in Petten. De onderzoeksreactor in Delft is eveneens als A-object aangemerkt. De operationele activiteiten komen in dit geval echter beter overeen met die van een B-object van brandklasse i;
- nabij Nederland: kerncentrales Doel, Emsland en Tihange;
- soortgelijke nucleaire faciliteiten op grotere afstand, alsmede (havens met) schepen of ruimtevaartuigen die gebruik maken van kernenergie en nucleair defensiemateriaal.

B-objecten

B-objecten, waarbij ongevallen in principe alleen lokaal tot zeer plaatselijk gevolgen kunnen hebben. Deze groep wordt hier als volgt verder onderscheiden:

- vervoer van grote eenheden radioactief materiaal in verband met opwekking van (kern)energie;
- (overige) nucleaire faciliteiten van zogeheten brandklasse i onder andere de verrijkingsfabriek te Amelo en enkele andere Pettense objecten;
- nucleaire faciliteiten van brandklasse ii, meest laboratoria;
- overig gebruik en vervoer van radioactieve materialen (meest medische en technische bronnen).

Project Revitalisering
Nationaal Plan
Kernongevallenbestrijding

Momenteel vindt het *project Revitalisering Nationaal Plan Kernongevallenbestrijding* plaats. In dit project wordt gewerkt naar een maximale integratie van de kernongevallenbestrijding in het gemeenschappelijke rampenbestrijding en crisisbeheersing. Aanvullend wordt alleen geregeld wat extra nodig is; dit wordt vastgelegd in een Leidraad Nucleaire incidenten. Hierin wordt onderscheid gemaakt tussen een bestuurlijk en een operationeel deel. Daarnaast werken de provincies en het Rijk op dit moment gezamenlijk aan een checklist kernongevallenbestrijding. Wanneer deze checklist gereed is zal deze worden opgenomen in dit Handboek².

¹ In aansluiting op het Nationaal Plan Kernongevallenbestrijding uit 1985 (TK, vergaderjaar 1988-1989, nr. 21015).

² Ministerie van VROM, i.s.m. ministerie van BZK, De Revitalisatie van het Nationaal Plan voor de Kernongevallenbestrijding, eindrapportage project RNPk, in het kader van crisisbeheersing en rampenbestrijding, Den Haag, 2002.

Gezondheidsrisico en -effecten	<p><i>Belangrijkste effecten en bijbehorende processen</i></p> <p>Bij kernongevallen is typisch sprake van een <i>acuut gezondheidsrisico</i>, waarvan de gevolgen wellicht pas na vele jaren zichtbaar worden. De <i>acute gezondheidseffecten</i> van kernongevallen zijn beperkt. In extreme gevallen kunnen zich eigenlijk alleen snel gezondheidseffecten voordoen bij enkelingen, meest direct betrokken personeel.</p>
Aanpak van kernongevallen	<p>De <i>aanpak van kernongevallen</i> is gericht op het beperken van (verdere) blootstelling en het detecteren (meten!) plus verwijderen van besmettingsgevaar. In speciale gevallen kan men profylactisch ('preventief') jodiumtabletten verstrekken. De inspanning op gebied van de volksgezondheid liggen dus vooral op preventief gebied en op onderzoek, niet op het gebied van gewondenzorg. Om de blootstelling aan radioactieve straling en besmetting te voorkomen kan het nodig zijn een klein of groter gebied te ontruimen. Ook is een periode van 'schuilen' (binnen blijven) denkbaar.</p> <p>Het verzamelen en vernietigen van eventueel besmette waren kan aan de orde zijn, met name voor producten van de landbouw en veeteelt. Kernongevallen hebben voor landbouw en veeteelt een sterke uitstraling. Dit stelt extra eisen aan de rampenbestrijdingsorganisatie.</p>

2.5 Rampen met betrekking tot de volksgezondheid

2.5.1 Bedreiging volksgezondheid

Dit ramptype omvat plotselinge gebeurtenissen, inzichten in of vermoedens over een directe bedreiging voor de gezondheid van een grote groep personen, echt (nog) zonder (veel) ziektegevallen. Het gaat hierbij namelijk om het dreigen van gezondheidseffecten, waaronder speciaal gezondheidseffecten op langere termijn.

Problemen van deze aard kunnen ontstaan door een concreet ongeval, concrete gebeurtenis, waardoor feitelijk of vermeend, een blootstelling plaatsvindt die schadelijk voor de gezondheid is. Voorbeelden van dergelijke gebeurtenissen zijn:

- voedingsmiddelen besmet met een giftige of gevaarlijke stof;
- drinkwaterbesmetting, zoals bijvoorbeeld in Rotterdam door het een schip met water in het leidingnet had gepompt (1981);
- (snelle ontleding van) en verspreiding en uitstoot van stoffen die schadelijk zijn voor de gezondheid, al dan niet via voeding (landbouw, veeteelt). Bijvoorbeeld dioxineproblemen naar aanleiding van een brand, of uitstoot van een schadelijke stofwolk of nevel met mogelijke gezondheidsschade op langere termijn;
- ontdekking van besmettingsbronnen of enkele ziektegevallen van riskante besmettelijke ziekten zoals polio en tbc;
- andere acute hygiënische crises met een hoog risicogehalte of grote beladenheid die kunnen leiden tot omvangrijke en acute maatregelen van collectief-preventieve aard.

Voor de collectief preventieve zorg rond infectieziekten en de kwaliteit van voedingsmiddelen bestaan landelijke regelingen die in combinatie met de reguliere gezondheidszorg in het algemeen voldoende opvang kunnen bieden. Dit ramptype betreft die gebeurtenissen waarbij plaatselijk extra zorg nodig is en is uitsluitend gericht op de regionale aspecten van acute aard.

Belangrijkste effecten en bijbehorende processen

Belangrijk is dat dit ramptype een aanzienlijke omvang kan aannemen zonder dat er werkelijk (veel) ziektegevallen zijn. Feitelijk of vermeende maar min of meer concrete aanwijzingen van een acuut gevaar voor de volksgezondheid kunnen reeds grote onrust veroorzaken. Snel onderzoek naar oorzaken, verschijnselen en mogelijkheden om de klachten te duiden, te beperken, etc. is nodig. Dit vergt bijna altijd gerichte voorlichting/publiciteit. Bij uitstoot van schadelijke stoffen kan er nog op grote afstand reden zijn voor ongerustheid. Bij omvangrijke of beladen gebeurtenissen van dit type moet dus gerekend worden op initiële onzekerheid over de precieze aard; veel gecoördineerd onderzoekswerk en een grote publiciteits- en voorlichtingsinspanning. Een specifieke aanleiding die feitelijk helemaal niet juist hoeft te zijn, kan verder op zichzelf een meldingsgolf van gezondheidsklachten veroorzaken. Veel GGD'en hebben geregeld met een of meer aspecten van deze problematiek te maken. Soms moeten snel specifieke consultatie- of screeningsfaciliteiten worden geregeld. In bijzondere gevallen is een spoedvaccinatie nodig, hetgeen een grote inspanning kan vergen (circa 100.000 personen na ontdekking van enkele poliogevallen in zuidwest-Nederland in 1993). In andere gevallen moet wellicht gezorgd worden voor het innemen/verzamelen van schadelijk geachte producten. Tijdens emissies (via de lucht) van stoffen die een gezondheidsrisico¹ opleveren, moeten omwonenden, plus landbouw- en veeteeltbedrijven snel gewaarschuwd worden en voorzien van een gedragsadvies. In bijzondere gevallen in de nabije omgeving van het emissiepunt kan een ontruiming aan de orde zijn, zodat wellicht ook opvang georganiseerd moet worden. Dit laatste kan in bijzondere gevallen ook aan de orde zijn na een emissie.

'Silent releases' van schadelijke stoffen

Opgemerkt wordt dat bij 'silent releases' van schadelijke stoffen vaak reeds een (chronische) blootstelling heeft plaatsgevonden. Fysische beperking van de uitstroom of blootstelling is dan soms niet meer mogelijk.

2.5.2 Ziektegolf

Dit ramptype betreft een (feitelijke) golf van gezondheidsklachten met initieel soms een onbekende oorzaak. Het typeverschil met het ramptype 'Bedreiging Volksgezondheid' is dat in het geval van de ziektegolf vrij plotseling een behoorlijk aantal ernstige gezondheidsklachten optreedt. (Bij de bedreiging volksgezondheid hoeft er nog niemand feitelijk ziek te zijn). Bij de ziektegolf is dus in elk geval sprake van een forse curatieve inspanning, respectievelijk zorg voor zieken.

De ziektegolf kan een gevolg zijn van onder andere:

- het optreden van 'silent release' van ramptype 'Bedreiging Volksgezondheid'.
- Om andere voedingshygiënische problemen komen geregeld voor;
- een ziekteverwekker die een grootschalige epidemie teweeg kan brengen die leidt tot vele ziekenhuisopnames, bijvoorbeeld een ongewoon zware griep.

Voor de aanpak van epidemieën (infectieziekten) en de kwaliteitsbewaking van voedingsmiddelen bestaan landelijke regelingen. Dit ramptype betreft die gebeurtenissen waarbij plaatselijk extra zorg nodig is en is uitsluitend gericht op de regionale aspecten van acute aard. Naast acute acties zal in veel gevallen nazorg en monitoring nodig zijn. Deze belangrijke maar minder acute zaken blijven hier buiten beschouwing.

¹ Emissies van stoffen met een acuut gezondheidseffect worden gerekend onder het ramptype ongevallen met giftige stof.

Ernstige en acute
gezondheidseffecten

Belangrijkste effecten en bijbehorende processen

Ernstige en acute gezondheidseffecten zijn recent gebleken bij de legionella-affaire (West-Friese Flora, 1999). Door een besmetting van olijfolie in Spanje (1981) vielen veel doden en werden duizenden mensen ziek (onbekend aantal ziekenhuisopnames). In beide gevallen ging het overigens om effecten die over grote delen van het land gespreid waren. Lokaal geconcentreerde ziektegolven zijn eveneens mogelijk, alsmede uiteraard een in grote delen van het land tegelijk voorkomende (griep)epidemie. In dergelijke gevallen is naast hulpverlening aan ernstige zieken een publieksvoorlichting nodig over aanbevolen gedrag en zelfstandig te nemen maatregelen.

Voor zover een ziektegolf gepaard gaat met een nog voortdurend (onbekend?) gevaar voor de volksgezondheid, zijn mogelijk additioneel de effecten aan de orde van het ramptype 'Bedreiging volksgezondheid'.

Samenvattend, elke regio zal voorbereid moeten zijn op een voorlichtingsinzet en een grote belasting voor de curatieve zorg.

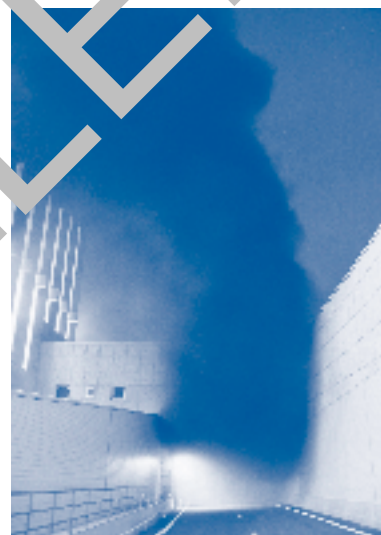
2.6 Rampen met betrekking tot de infrastructuur

2.6.1 Ongevallen in tunnels

Dit ramptype omvat vervoersongevallen in tunnels, met name ongevallen waarbij brand ontstaat of sprake is van gevaarlijke stoffen. De volgende soorten incidenten staan bij dit ramptype centraal:

- ongevallen in treintunnels met passagierstreinen;
- ongevallen in autotunnels;
- ongevallen in metrotunnels;
- ongevallen en aanslagen op ondergrondse stations.

De effecten van ongevallen in tunnels kunnen sterk vergroot worden door het ontstaan van brand. De snelle hittetoename en met name de sterke rookontwikkeling maken het moeilijk gebruik te maken van de beperkt beschikbare vluchtmogelijkheden. Het is, met name bij ongevallen in tunnels voor autoverkeer, denkbaar dat daarbij uiterst brandbare of giftige stoffen betrokken zijn. Dit kan de effecten verergeren.

Wetsvoorstel Aanvullende
regels tunnelveiligheid

Om de veiligheidsaspecten in het besluitvormingsproces over tunnels te borgen, wordt momenteel gewerkt aan een *wetsvoorstel Aanvullende regels tunnelveiligheid*. Verder wordt overwogen om voor de meest risicovolle tunnels een rampbestrijdingsplan verplicht te stellen.

Belangrijkste effecten

De effecten van een dergelijk ramptype laten zich samenvatten in de volgende termen: veel slachtoffers met brandwonden en/of ademhalingsklachten, zeer lastige bereikbaarheid incidentlocatie, verkeersstremmingen, veel bellers.

2.6.2 Branden in grote gebouwen

Dit ramptype omvat branden, alsmede incidenten met veel rookontwikkeling of giftige dampen, in gebouwen waarin zich veel mensen kunnen bevinden. De volgende soorten incidenten staan bij dit ramptype centraal:

- grote branden in gebouwen voor niet- of verminderd zelfredzame personen;
- grote branden in gebouwen met een grootschalige publieksfunctie;
- grote branden in bijzonder hoge gebouwen;
- branden in dichte binnensteden (stadsbrand).

Belangrijkste effecten en bijbehorende processen

De effecten van een dergelijk ramptype laten zich samenvatten in de volgende termen: veel slachtoffers met brandwonden en/of ademhalingsklachten, zeer veel overige aanwezigen, gevaar voor veiligheid van redders/hulpverleners.

2.6.3 Instortingen van gebouwen

Dit ramptype omvat instortingen van grote gebouwen door velerlei oorzaken.

Te denken valt aan:

- gebrekkige bouwconstructie of overbelasting;
- aardgasexplosie (interne oorzaak);
- munitie-explosies en bomaanslagen;
- grondverzakkingen;
- windhozen of stormen;
- aardbevingen.

Hoewel het in dit ramptype primair gaat om de instorting van één groot gebouw, - met name gelet op de laatste twee oorzaken - ook gedacht wordt aan de (gedeelte) instortingen van meerdere (kleinere) gebouwen.

Belangrijkste effecten en bijbehorende processen

De effecten van een dergelijk ramptype laten zich samenvatten in de volgende termen: veel slachtoffers met mechanisch letsel, lastige bereikbaarheid incidentlocatie.

2.6.4 Uitval nutsvoorzieningen

Dit ramptype omvat uitval of storing van publieke nutsvoorzieningen, met name:

- uitval van elektriciteitsvoorziening;
- uitval van drinkwatervoorziening;
- uitval van voorzieningen voor spijtoetdiening en datacommunicatie;
- uitval van gasvoorziening.

Belangrijkste effecten en bijbehorende processen

Effecten afhankelijk van regio

De effecten van een dergelijk ramptype laten zich moeilijk samenvatten. Niet alleen de omvang maar met name het soort effecten is sterk afhankelijk van de aard van de regio. De gevolgen van uitval van nutsvoorzieningen zijn niet te onderschatten voor landelijke regio's. Toch zullen, bij een uitval van gelijke duur, de gevolgen in grootstedelijke gebieden doorgaans tot een grotere hulpbehoefte leiden dan in een meer landelijk gebied. De belangrijkste effecten die om spoedeisend optreden vragen, doen zich voor in de sfeer van openbare orde, verkeer en gezondheidszorg. Te denken valt aan uitval van verkeersregelinstallaties, valse automatische meldingen door uitval van brand- & inbraakalarminstallaties en mogelijk hiernaar samenhangende vernielingen en plunderingen. Door langdurige uitval van voorzieningen (koeling, liften, medische installaties etc.) kunnen voor hulpbehoevenden in verzorgings-, verpleeg- en ziekenhuizen levensbedreigende situaties ontstaan. Naarmate de uitval van nutsvoorzieningen langer dan een paar dagen gaat duren en sprake is van extreme weersomstandigheden (bijvoorbeeld extreme kou) kunnen ook levensbedreigende omstandigheden ontstaan. In dergelijke gevallen zal moeten worden voorzien in de primaire levensbehoeften (waaronder naast kleding ook eten en drinken).

De specifieke gevolgen van uitval van nutsvoorzieningen in landelijke gebieden (b.v. uitval melkvee-installaties) worden in de leidraad Maatramp verder buiten beschouwing gelaten omdat deze voor de mens niet levensbedreigend zijn. Adequate voorbereiding is hier echter op zijn plaats. Ook de mogelijk gevolgen van uitval van de elektriciteitsvoorziening op het functioneren van gemalen en dergelijke, worden in de leidraad verder niet behandeld. De preparatie hierop is primair een taak van de waterschappen en niet van de operationele diensten. Een goede voorbereiding ook hierop is echter noodzakelijk.

2.7 Rampen met betrekking tot de bevolking

2.7.1 Paniek in menigten

Dit ramptype omvat de gevolgen van verdrukkingen door massale paniek en vluchtgedrag in menigten in met name de volgende situaties:

- grote festiviteiten, concerten e.d.;
- grote demonstraties;
- grote voetbalstadions (rellen in en rondom stadions) en dergelijke plaatsen.

Het gaat bij al deze situaties om in feite drie zaken; een hoge dichtheid van aanwezigen op een bepaald grondoppervlak, een grote mate van ingeslotenheid van de aanwezigen (beperkte bewegingsruimte en vluchtwegen) en een 'trigger incident' waardoor de paniek wordt aangewakkerd.

Belangrijkste effecten en bijbehorende processen

De effecten van een dergelijk ramptype laten zich samenvatten in de volgende termen: mechanisch letsel, (een groot aantal) gewonden, zeer veel overige aanwezigen.

2.7.2 Grootschalige ordeverstoringen

Dit ramptype omvat grootschalige ordeverstoringen van de openbare orde, met name:

- rellen rondom demonstraties en andere publieke manifestaties met een politiek karakter; (bijvoorbeeld politieke demonstraties, stakingen of bij kerntransporten);
- geweldadigheden rondom voetbalwedstrijden;
- massale vechtpartijen en 'buurtrellen'.

Belangrijke effecten en bijbehorende processen

De effecten van een dergelijk ramptype laten zich samenvatten in de volgende termen:

massie jegens gezag in algemeen en politie in het bijzonder, beperkt mechanisch letsel, grote materiële schade aan straatmeubilair en particuliere eigendommen (winkeliers), zeer veel overige aanwezigen.

2.8 Natuurrampen

2.8.1 Overstromingen

Onder dit ramptype vallen:

- overstromingen vanuit zee;
- overstromingen door hoge rivierwaterstanden;
- vollopen van een polder of droogmaking bijvoorbeeld door langdurige zware regenval en/of dijkdoorbraak.

De leidraad Maatramp richt zich bij de verdere uitwerking van dit ramptype met name op overstromingen waardoor een binnendijs gebied in belangrijke delen minstens 1 meter onder water kan komen.

Belangrijkste effecten en bijbehorende processen

Nederland heeft met dit ramptype geruime ervaring, met betrekking tot recente, extreme en toch zeer verschillende gebeurtenissen, waaronder de Watersnoodramp van februari 1953 (Zeeland en Zuid-Holland) waarbij veel doden vielen en vele evacuatieoproepen werden verricht. Daarnaast hebben in 1995 preventieve spoedevacuaties langs de grote rivieren plaatsgevonden van een groot aantal mensen en vee. Alleen in Limburg zijn toen gebieden met uitgebreide bewoning ondergelopen. In 1998 dreigde in verschillende delen van het land omvangrijke wateroverlast door overvloedige regenval.

2.8.2 Natuurbranden

Dit ramptype omvat grote tot zeer grote natuurbranden, met name:

- bosbrand (voornamelijk in gemengd bos en naaldbos);
- heide-, (hoog)veen- en duinbranden voor zover deze bedreigend kunnen zijn voor een substantieel bosareaal of bebouwing (bijvoorbeeld dorpen of vakantieparken).

Belangrijkste effecten en bijbehorende processen

Hoewel er bij/door natuurbranden wel degelijk slachtoffers kunnen vallen, ligt het niet voor de hand dat het om grote aantallen gaat. In de meeste gevallen waar bebouwing wordt bedreigd, kan men tijdig gewaarschuwd worden. *Ontruiming of evacuatie* van gebouwen, wijken, vakantieparken en dergelijke is een maatregel die snel in beeld komt, mede om een eventuele insluiting voor te zijn. Met andere woorden: dergelijke bebouwing langs de grens van het natuurgebied (gemengd bos of naaldbos), is een indicator voor een eventuele ontruiming. Duidelijk is ook dat brandbestrijding en watertransport een grote inspanning vergen.

2.8.3 Extreem weersomstandigheden

Het richt zich met name op acute gevolgen voor de mens en betreft:

- extreme koude, sneeuw of ijzel;
- extreme hitte en eventueel smog;
- windhozen en vele verspreide ongevallen en dreigende situaties die bij zware storm kunnen optreden.

Temperatuur overheersend
gezondheidseffect

Bij sneeuw en ijzel wordt een groot aantal verspreide (kleinere) verkeersongevallen verwacht alsmede gestrande reizigers alsmede voor gestrande reizigers alsmede voor kwetsbare groepen in de samenleving. Verder kunnen landelijke gebieden geïsoleerd raken. Koude en hitte kunnen beide smog opleveren. De gezondheidseffecten van de temperatuur (m.n. ouderen) zijn naar verwachting overheersend, mede gezien gebruikelijke smogbeperkende maatregelen.

Dit hoofdstuk richt zich voorts op persoonlijke ongevallen met omgewaarde bouwmateriaal losgeraakte stukken dak of gevel en bijvoorbeeld campings of platwaaier bij een storm of windhoos. Een bijkomend algemeen kenmerk van dit ramptype is een grote hoeveelheid verstoringen en gevarieerde hulpvragen tegelijkertijd.

Belangrijkste effecten en bijbehorende processen

Dit ramptype omvat verschillende weertypen die uiteraard verschillende effecten hebben. In deze beschrijving wordt dat onderscheid slechts beperkt naar voren toe doorgevoerd. In dit kader zijn de belangrijkste effecten:

- een verstoring van de normale gang van zaken die een omvangrijk en gevarieerd scala aan problemen oproept. Ook zonder dat er directe gewonden vallen of gezondheidsproblemen zijn, is dit een reden voor overheidsoptreden, waarbij vele activiteiten, diensten en bedrijven gecoördineerd moeten worden;
- bij strenge kou, ijzel en sneeuw: evt. ook na een storm: de problematiek van (on)bereikbaarheid en daarvoor gecoördineerde acties variërend van begaanbaar maken, Het 'ontzetten' van gestrande reizigers (onderkoelingsproblemen) tot en met noodhulp voor de lucht, bijvoorbeeld voor dialysepatiënten. Verder hulp aan kwetsbare bevolkingsgroepen;
- bij een hittegolf: verspreide personen, vooral ouderen en zieken thuis die dringend hulp behoeven, eventuele warmtesmog kan de problemen vergroten, maar de hitte-problematiek is meestal de bepalend;
- na een storm of windhoos: opvang van groepen mensen (gestrande reizigers, verwaalde campingsvasten, etc.) en behandelen van gewonden.

2.9 Ramp op afstand

Sommige rampen zijn rampen op afstand. Een specifiek geval van rampen op afstand is het repatriëren of opvangen van slachtoffers van een ramp elders. Daarbij kan men in eerste instantie denken aan het repatriëren van 'eigen' burgers die in het buitenland in problemen zijn geraakt (bijvoorbeeld door een bus- of vliegtuigongeluk, of burgeroorlog). Ook zou het opvangen van burgers uit een andere regio of (zelfs) uit het buitenland onder dit ramptype kunnen worden gebracht. Het gaat bij dit ramptype om coördinatie van de informatievoorziening en hulpverleningsactiviteiten vanuit Nederland en om de opvang en verdere verzorging van slachtoffers die weer in Nederland zijn aangekomen. Het kan daarbij gaan om doden (hulp bij identificatie), gewonden en anderszins getroffen.

Grootste gevaar is
onderschatting

Belangrijkste effecten en bijbehorende processen

Het grootste gevaar dat bij dit type loert is *onderschatting*. Immers, de directe gevolgen van de ramp, de zichtbare fysieke effecten (grootschalige verwoesting en aanzienlijk aantallen

slachtoffers) ontbreken. De maatschappelijke ontwrichting van een dergelijk ramp kan echter zeer omvangrijk zijn en diep ingrijpen in de lokale gemeenschap. Preparatie van de psycho-sociale hulpverlening is daarmee van groot belang. Ook belangrijk is het treffen van bijzondere voorzieningen als een Calamiteiten-hospitaal. Dit is met name van belang bij gewonden waarbij onzeker is of ze geïnfecteerd zijn met een bepaald type bacterie; deze personen moeten

in quarantaine worden gehouden om het risico op besmetting van andere patiënten zo klein mogelijk te houden. Dit brengt met zich mee dat met name op de volgende processen de nadruk zal liggen:

- Voorlichten en informeren;
- Psychosociale hulpverlening;
- Preventieve Openbare Gezondheidszorg;
- Geneeskundige hulpverlening (somatisch)
- Registratie van slachtoffers;
- Identificeren slachtoffers;
- Uitvaartverzorging.

VERVALLEN

3

Rampbestrijdingsprocessen

3.1 Inleiding

Hulpverlenings- en bestrijdingsactiviteiten = processen

Bij de bestrijding van een ramp moeten, afhankelijk van het ramptype en de effecten ervan, verschillende *hulpverlenings- en bestrijdingsactiviteiten* plaatsvinden. Reeksen van samenhangende activiteiten kunnen worden aangeduid als *processen*. In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de belangrijkste rampbestrijdingsprocessen en wordt een uitgewerkte beschrijving van deze processen gegeven.

De volgende processen worden in dit hoofdstuk uitgewerkt:

Figuur B3.1 Rampbestrijdingsprocessen

Cluster A: Bron- en effectbestrijding

Procesverantwoordelijke: Brandweer (regionaal commandant,

1. bestrijden van brand en emissie gevaarlijke stoffen;
2. redden en technische hulpverlening;
3. ontsmetten mens en dier;
4. ontsmetten voertuigen en infrastructuur;
5. waarnemen en meten;
6. waarschuwen van de bevolking;
7. toegankelijk maken en opruimen.

Cluster B: Geneeskundige hulpverlening

Procesverantwoordelijke: ROR (Regionaal Geneeskundig Functionaris)

8. Geneeskundige Hulpverlening (omatisch);
9. Preventie Openbare Gezondheidszorg (incl. verzamelen besmette waren);
10. Geneeskundige Hulpverlening-psychosociaal.

Cluster C: Rechtsorde en verkeer

Procesverantwoordelijke: Politie (Korpschef) c.q. OM (Officier van Justitie) (zie *)

11. ontruimen en evacueren;
12. afzetten en afschermen;
13. verkeer regelen;
14. handhaven openbare orde;*
15. identificeren slachtoffers;
16. begidsen;
17. strafrechtelijk onderzoek.*

Cluster D: Bevolkingszorg

Procesverantwoordelijke: Gemeente (Burgemeester)

18. voorlichten en informeren;
19. opvangen en verzorgen;
20. uitvaartverzorging;
21. registratie van slachtoffers;
22. voorzien in primaire levensbehoeften;
23. registratie van schade en afhandeling;
24. milieuzorg;
25. nazorg.

Het is gebruikelijk om hulpverlenings- en bestrijdingsactiviteiten aan te duiden met de term processen, ten eerste om te benadrukken dat de hoofdtaken en de belangrijke bijzonderheden bij de rampbestrijding in samenhang met de andere activiteiten benoemd en beschreven worden. Ten tweede, omdat een proces een combinatie van activiteiten inhoudt, die naar aard en intensiteit afhankelijk kunnen zijn van met name het ramptype, de mogelijke combinatie van ramptypen en de effecten die hierbij optreden.¹

Bij de uitwerking van rampbestrijdingsprocessen in dit hoofdstuk is voornamelijk gebruik gemaakt van de handleiding rampenbestrijding uit 1990², de reader van de Opleiding Crisisbeheersing en Rampenbestrijding (1998), de modelscenario's van het Algemeen Doorlichtingsinstrument van de Inspectie OOV en van diverse uitgewerkte procesdeelplannen van een aantal regio's in het land.

De processen worden in dit handboek ingedeeld in clusters, waarbij het procesverantwoordelijke als uitgangspunt heeft gediend. De nummering die bij de opsomming van de processen wordt gebruikt, kan afwijken van de nummering die in regionale modelplannen of in gemeentelijke rampenplannen wordt gehanteerd. Voor de duidelijkheid: de hier gebruikte nummering is niet voorgeschreven en er moet ook in andere opzichten niet te veel waarde aan worden gehecht.

Indeling uitwerking processen

De processen worden uitgewerkt aan de hand van de volgende indeling:

- een korte situatieschets;
- doel van het proces;
- kritische proceselementen;
- beschrijving van de doelgroep;
- verantwoordelijkheden onderscheiden naar te verrichten deelactiviteit;
- (operationele) voorbereiding;
- organisatie van het proces;
- uitvoering;
- relatie met andere processen.

Bij de uitwerking van deze processen is in de bijlagen bij het handboek steeds een schema opgenomen waarin te verrichten activiteiten staan benoemd.

3.2 Uitwerking van rampenbestrijdingsprocessen en procesoverkoepelende aandachtspunten

Rampenbestrijding is een ingewikkeld samenspel tussen verschillende processen. Bij de bestrijding van (grootschalige) incidenten en rampen doet zich de situatie voor dat veel processen gelijktijdig moeten worden opgestart. De onderlinge samenhang tussen de processen moet daarbij niet uit het oog verloren worden. Verder is het kenmerk van de meeste rampen dat ze zich onverwachts (acuut) voordoen: in een dergelijke situatie moeten de rampbestrijdingsprocessen onvoorbereid en onder grote tijdsdruk worden opgestart.

Deze combinatie van het simultaan, in samenhang en onder tijdsdruk uitvoeren van veel activiteiten maakt de bestrijding van rampen een complexe operatie, waarbij processen goed op elkaar moeten worden afgestemd. Het belang van een goede afstemming tussen de verschillende processen kan nog verder worden geïllustreerd, als wordt bedacht dat bij een ramp is vaak sprake van een samenloop van meerdere ramptypen (bijvoorbeeld het instorten van een gebouw waarbij giftige stoffen vrijkomen). In dergelijke situaties neemt de complexiteit van de bestrijding en de gevoeligheid voor vergissingen, vertragingen en misverstanden toe.

¹ Ministerie van Binnenlandse Zaken, Handleiding Rampenbestrijding, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990.

² De Handleiding Rampenbestrijding uit 1990 zal met de komst van dit Handboek komen te vervallen.

Bij de afstemming van processen kan allereerst een onderscheid gemaakt worden voor wat betreft de afstemming tussen de ramptypische processen (de 25 processen die in dit hoofdstuk zijn uitgewerkt) en een aantal algemene/ondersteunende¹ processen. Daarnaast is ook een onderscheid mogelijk tussen de ramptypische processen onderling. Hoe groter het aantal uitvoerende processen dat tegelijkertijd moet worden opgestart en uitgevoerd, hoe zwaarder de druk op algemene activiteiten wordt. Ook kunnen uitvoerende processen elkaar onderling beïnvloeden.

Kritische proces-factoren

Uit het bovenstaande volgt dat bij het lezen van de (statische) beschrijvingen en proces-schema's die in dit handboek zijn opgenomen, steeds moet worden bedacht dat het een opsomming betreft: de genoemde activiteiten hoeven in werkelijkheid niet altijd volgtijdelijk uitgevoerd te worden. Het verdient dan ook aanbeveling om bij de procesbeschrijvingen, zoals ze in dit handboek zijn opgenomen, de *kritische proces-factoren* (nader) in te vullen en hierbij rekening te houden met de afstemming tussen de processen.

3.3 Algemene en ondersteunende processen

Bij rampen of zware ongevallen kunnen verschillende specifieke rampbestrijdingsprocessen nodig zijn. Daarnaast kunnen enkele algemene en ondersteunende processen worden onderscheiden. Het betreft hier activiteiten die in elk specifiek proces van de orde kunnen zijn. Het gaat achtereenvolgens om: alarmering, communicatie, verbindingen, logistiek, registratie en verslaglegging, evaluatie en archivering.

Alarmering

Wanneer een gebeurtenis met ernstige consequenties dreigt of is opgetreden, is het van belang snel de daarbij benodigde diensten op te roepen en diegenen te informeren die bestuurlijk en uitvoerend voor de coördinatie zorgen. Voor een goed verloop van deze voor de rampbestrijding kritische activiteiten zijn onderling afgestemde regelingen, voorzieningen en voorbereidingen vereist. Dit betreft alle lagen en disciplines van de rampbestrijdingsorganisatie. Hoe en welke instanties en personen precies gealarmeerd moeten worden, hangt sterk af van de plaatselijke omstandigheden en het type incident. Dat betekent dat (regionaal) alarmeringsschema's moeten worden opgezet, die per dienst verder worden ingevuld.

Communicatie

De uitvoering van rampbestrijdingsactiviteiten zal veel communicatie vereisen; hetzelfde geldt voor de beheersing van die processen op en door de diverse leidinggevende niveaus. Communicatie geschiedt mondeling (telefonisch, draadloos), schriftelijk (fax) en via moderne informatiesystemen (e-mail, intranet, Telebrains). Tijdens rampen zal het gebruik van openbare voorzieningen vaak onmogelijk zijn of kunnen worden. Daarom zijn verbindingen in afzonderlijke communicatiesysteem ondergebracht. Voor telefoonverbindingen is het regionaal Noodnet ingericht; voor draadloze, digitale communicatie is het C2000-systeem in ontwikkeling.

Logistiek

Activiteiten in het kader van de rampenbestrijding vergen personele en materiële middelen. Het beschikbaar stellen, beheren en ter plaatse brengen van deze middelen wordt logistiek genoemd. Voor een goed verloop van de logistiek zijn specifieke kenmerken van het rampbestrijdingsproces bepalend. Daarnaast zijn in algemene zin drie logistieke strategieën te hanteren: de aflossingsmethode (gelijktijdige aflossing tijdens de inzet van personeel en materieel), de continue methode (constante bevoorrading van verbruiksartikelen en een constante vervanging van personeel, en de interingsmethode (personeel en materieel worden niet vervangen; de eenheid functioneert totdat zij niet meer beschikt over middelen). Toepassing van deze methoden is op veel niveaus mogelijk. De keuze hangt af van het ramp-type, de soort activiteit, de fase van de rampbestrijding en het soort materiaal.

¹ Algemene, overkoepelende activiteiten of processen die bij elk proces verricht dienen te worden, zoals alarmering van bestuur en uitvoerenden, logistiek en verbindingen, alsmede verslaglegging/registratie en evaluatie worden apart behandeld in de volgende paragraaf (paragraaf 3.3). Opschaling wordt in hoofdstuk 1 van dit deel uitvoerig behandeld.

Registratie en verslaglegging

Tijdens de bestrijding van rampen en zware ongevallen zullen in de diverse rampenstaven en actiecentra de gegevens inzake de bestrijding moeten worden vastgelegd, om zodoende inzicht te genereren in de stand van zaken (in de vorm van situatierapporten) tijdens de bestrijding en om als informatiebron te dienen voor het opstellen van evaluaties en rapportages. Verslaglegging vindt doorgaans plaats via een (digitaal) logboek, waarin alle van belang zijnde beslissingen, handelingen en gebeurtenissen met bijbehorende plaats, datum en tijdstip worden bijgehouden.

Evaluatie

Zodra een ramp of zwaar ongeval heeft plaatsgevonden zijn burgemeester en wethouders wettelijk verplicht zorg te dragen voor een analyse van de gebeurtenissen, op grond waarvan lessen kunnen worden getrokken ter verbetering van de voorbereiding. Evaluaties van incidenten worden uitgevoerd door de gemeente of parate dienst, zelf door wetenschappelijke instellingen, door onderzoeksbureaus en door speciale commissies. Incidentonderzoek wordt ook uitgevoerd in het kader van de toezichtstaaf van de rijksoverheid op de kwaliteit van de rampenbestrijding. Voorheen gebeurde dit door de toenmalige Inspectie Brandweer en Rampenbestrijding. Inmiddels is deze vorm van incidentonderzoek primair ondergebracht bij de onafhankelijke Onderzoeksraad voor veiligheid. Alhoewel de Onderzoeksraad een incident onderzoek, vervalt voor de rijksinspecties de mogelijkheid om diezelfde ramp of ongeval te evalueren en voor de gemeente de plicht om dat te doen.

Archivering

Na afloop van een ramp of zwaar ongeval is het van belang dat alle gegevens die betrekking hebben op het verloop van het incident en de aanpak ervan te bewaren en deze volgens de wettelijke bepalingen te archiveren. Recentere rampen bevestigen het nut en de noodzaak van een goede documentatie en archivering van relevante archiefbescheiden. Op grond van recente aanwijzingen van het ministerie van BZK dienen archiefbescheiden die informatie bevatten over de oorzaak, toewracht en bestrijding van crises door overheidsdiensten vooralsnog 20 jaar te worden bewaard.

3.4 Bron- en effectbestrijding

Procesverantwoordelijke: Brandweer

Onder bronbestrijding worden alle activiteiten¹ geschaard die gericht zijn op het voorkomen van verdere uitbreiding en het terugdringen van de fysische oorzaak en de daarmee samenhangende fysische effecten van een ramp.

Bij rampen waarbij de bron (fysische oorzaak) niet bestreden kan worden, bijvoorbeeld rampen veroorzaakt door weer en klimaat, neerstortende voorwerpen of plotselinge explosies, is in bepaalde gevallen effectbestrijding dikwijls nodig en mogelijk. Zo kunnen secundaire branden worden geblust en dijken worden gedicht of versterkt. Met name in dit soort gevallen is er geen helder onderscheid tussen bron- en effectbestrijding en 'verdere schadebeperking'.²

De volgende rampbestrijdingsprocessen worden geschaard onder de noemer bron- en effectbestrijding:

- bestrijden van brand en emissie gevaarlijke stoffen;
- redden en technische hulpverlening;
- ontsmetten mens en dier;
- ontsmetten voertuigen en infrastructuur;

¹ Het type activiteiten hangt sterk samen met het type ramp. De beschrijving van de ramptypen (hoofdstuk 2) geeft aanwijzingen om welke activiteiten het gaat bij welk ramptype. Per regio zal men opgrond van o.a. risico-analyses moeten bepalen of er wellicht bijzondere bron-/effectbestrijdingsactiviteiten nodig zijn.

² Ministerie van Binnenlandse Zaken, Handleiding Rampenbestrijding, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990.

- waarnemen en meten;
- waarschuwen van de bevolking;
- toegankelijk maken en opruimen.

In de volgende paragrafen worden de te verrichten activiteiten per proces besproken.

De brandweer is procesverantwoordelijk in de bron- en effectbestrijding (Brandweerwet 1985). Dit heeft geldt zowel voor de voorbereiding op een ramp - eventueel functioneert er onder regionaal commandant een coördinator operationele voorbereiding - als op de bestrijding ervan.

Brandweer levert basisvoorziening

De brandweer levert een algemene *basisvoorziening*; naast brandbestrijding kan zij diverse vormen van technische hulp uitvoeren, bijvoorbeeld bij lekkages en gevaarlijke stoffen. Tevens is zij verantwoordelijk voor adequate ontsmetting van mens en dier, alsmede voor de ontsmetting van voertuigen. Voor het overige moet het plaatselijk aanwezige personeel van ander overheidsdiensten, bedrijven, gespecialiseerde bedrijven van elders enzovoorts worden aangeboord. Voor essentiële hulpbronnen kan bijvoorbeeld met wettelijke overeenkomsten een beschikbaarheidsgarantie worden verkregen.

Voor contacten met hulppotentieel aan derden geldt als principe, zoveel mogelijk normaal doen. Dit betekent onder andere dat de diensten en bedrijven die voor hun eigen activiteiten al contacten met derden onderhouden, dat ook in de voorbereiding en de operationele situaties zullen doen. Wanneer van bestaande contacten geen sprake is, ligt contact vanuit de meest overeenkomstige dienst/discipline voor de hand. In de overige gevallen is de brandweer als procesverantwoordelijke voor de bron- en effectbestrijding de aangewezen discipline.¹

3.4.1 Bestrijden van brand en emissie van gevaarlijke stoffen

Bij een ramp kan brand ontstaan en kunnen gevaarlijke stoffen vrijkomen. Bestrijding van brand en emissie van gevaarlijke stoffen behelst het voorkómen van uitbreiding en het terugdringen van de rampoorzaak en de daarmee samenhangende fysische effecten van een ramp.

Doel van het proces

Bestrijding van de brand en de emissie van gevaarlijke stoffen wordt uitgevoerd door één of meerdere brandweercompagnieën. Het is een primair en voorwaardenscheppend proces bij het voorkómen en beperken van slachtoffers en/of letsels. Door het bestrijden van brand en emissie van gevaarlijke stoffen beperkt de brandweer de kans op slachtoffers en ongevallen onder hulpverleners, geeft de brandweer toegang aan andere hulpverleners op de plaats van het incident en wordt de omvang van de schade beperkt. De brandweercompagnie kan bovendien het werk van het geneeskundig personeel ondersteunen.²

Doelgroep

Alle personen in het bedreigde gebied. Mens en dier, het maatschappelijk leven, de industrie en de bij de hulpverlening betrokken personen.

1 Ministerie van Binnenlandse Zaken, Handleiding Rampenbestrijding, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990.

2 Algemeen Doorlichtinginstrument, Modelscenario Brandbestrijding, emissie van gevaarlijke stoffen, technische hulpverlening (redding) en eerste hulp, conceptversie 2.0.

Activiteiten en verantwoordelijkheden

Kerntaken in het kader van de brandbestrijding en de emissie van gevaarlijke stoffen betreffen:

- analyse situatie (bron, effectgebied, invloedrijke omstandigheden);
- plan van aanpak bepalen;
- bekendmaken plan van aanpak;
- beschikbaar krijgen inzet;
- inzet;
- voortgangsbewaking brandbestrijding.

Bij het bestrijden van brand en emissie van gevaarlijke stoffen moet een aantal specifieke activiteiten worden verricht. Deze activiteiten staan in een schema in Bijlage 4. Hierbij is per activiteit de verantwoordelijke aangegeven.

(Operationele) voorbereiding

De regionale brandweer neemt het voortouw bij het vaststellen van operationele regelingen en het opleiden en oefenen in het kader van grootschalige optreden. In dit kader wordt er:

- een risico-analyse uitgevoerd om te kunnen bepalen of er wellicht bijzondere bron- en effectbestrijdingsactiviteiten nodig zijn;
- het overzicht van potentiële hulpbronnen in kaart gebracht (Operationeel Basisplan). Beheerders en eigenaren van eventueel beschikbare installaties of systemen vormen een belangrijke leverancier van bestrijdingspotentieel (bijvoorbeeld 'bedrijfsbrandweer', Rijkswaterstaat, NS, nutsbedrijven);
- In aansluiting op de plaatselijke aanwezig (belangrijke) risico's wordt bepaald of en hoe aan voldoende potentieel te komen is om brand- en effectbestrijding uit te voeren.¹

De coördinator operationele voorbereiding draagt zorg voor een adequate voorbereiding. Tenminste is daarvoor noodzakelijk een bestuurlijk vastgesteld deelplan, een draaiboek, opschalingsschema (aansluitend op gemeentelijke en regionale piketten), aangewezen opgeleide en geoefende medewerkers ondersteund door checklisten en kwalitatief hoogwaardig materieel.

Het regionaal bestuur stelt een ambitieniveau² vast voor het te maximaal te bestrijden vuurfront en de maximaal te bestrijden emissie van gevaarlijke stoffen. De regionaal vastgestelde operationele regelingen³ zijn afgestemd op dit maatgevend risico. Regionaal is vastgesteld welke operationele prestaties verwacht mogen worden van de eigen (regionale) hulpverleningscapaciteit. Voor eventueel extra benodigde capaciteit zijn procedures voorbereid met omliggende regio's.⁴

Organisatie van het proces

De regionale afstemming met gemeentelijke korpsen met betrekking tot de door deze korpsen te leveren functionarissen en middelen

Alle functionarissen binnen de brandweercompagnie(s) zijn voldoende opgeleid en geoefend⁵ en de kernfuncties⁶ zijn vastgelegd in een hard piket.⁷

1 Ministerie van Binnenlandse Zaken, Handleiding Rampenbestrijding, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990.

2 Gedoeld wordt op de maatgevende hulpbehoeften zoals geformuleerd in de Leidraad Maatramp, met de daarbij behorende regelingen voor hulpverleningscapaciteit, conform de Leidraad Operationele Prestaties.

3 In overeenstemming met de referentiekaders van het Project Versterking Brandweer.

4 Algemeen Doorlichtinginstrument, Modelscenario Brandbestrijding, emissie van gevaarlijke stoffen, technische hulpverlening (redding) en eerste hulp, conceptversie 2.0.

5 Zie: 'Inspectierapport Vuurwerkkramp Enschede, Bron- en effectbestrijding', 'Eindrapport Commissie Onderzoek Cafébrand', 'Beter oefenen bij de brandweer' en 'Leidraad oefenen'.

6 Betreft de functies compagniescommandant, plaatsvervangend compagniescommandant/commandant ondersteuningspeleton en twee peletonscommandanten.

7 Algemeen Doorlichtinginstrument, Modelscenario Brandbestrijding, emissie van gevaarlijke stoffen, technische hulpverlening (redding) en eerste hulp, conceptversie 2.0.

Uitvoering

Voor de uitvoering van het proces is een piket voor een staffunctionaris brandweer die leiding geeft aan de operationele uitvoering van het proces (in CoRT/CTPI). De procesverantwoordelijke, of middels een hard piket vastgelegde plaatsvervanger, zal binnen het (R) BT aanspreekpunt zijn voor de brandbestrijding, technische hulpverlening, de ontsmettingen en het bestrijden van emissie van gevaarlijke stoffen.¹

Relatie met andere processen

Het bestrijden van brand en de emissie van gevaarlijke stoffen heeft relaties met de volgende andere processen: ontruimen en evacueren (paragraaf 3.6.1), waarschuwen van de bevolking (paragraaf 3.4.6) en geneeskundige hulpverlening-somatisch (paragraaf 3.5.1).²

Bij de doorlichtingen die de Inspectie OOV gaat verrichten zal worden gekeken of deze processen onderling zijn afgestemd.

3.4.2 Redding en technische hulpverlening

Bij een ramp kunnen slachtoffers en/of letsel ontstaan. Slachtoffers en gewonden krijgen toegang tot de geneeskundige hulpverleningsketen.

Doel van het proces

Technische hulpverlening (redding) en eerste hulp is een essentieel proces bij het voorkomen van slachtoffers of letsel. Door middel van redding en technische hulpverlening krijgen slachtoffers toegang tot de geneeskundige hulpverleningsketen, waar (eerste) hulp geboden kan worden. Daarnaast kan de brandweercompagnie het werk van het geneeskundig personeel ondersteunen.³

Kritische proceselementen

Dit proces (redding/technische hulpverlening) moet goed worden afgestemd op het proces geneeskundige hulpverlening. Bij de uitvoering van het proces is communicatie en overleg tussen “redders” (brandweer en politie) en zorgverleners essentieel. Redders kunnen bijvoorbeeld de toegang van slachtoffers tot de zorg reguleren, door een eerste grove scheiding aan te brengen tussen personen die het meest dringend hulp nodig hebben en de locaties vervolgens door te geven aan de hulpverleners. Ze zullen hiertoe wel getraind moeten zijn.

Doelgroep

Alle personen in het bedreigde gebied. Mens en dier, het maatschappelijk leven en de industrie en de bij de hulpverlening betrokken personen.

Activiteiten en verantwoordelijkheden

Gelet op de diversiteit aan taken die vallen onder het kopje ‘technische hulpverlening’ (werken van dijken dichten tot het redden van mensen) is het lastig hier een compleet overzicht te bieden. Een typologie (rangschikking) zou wel op zijn plaats zijn.

(Operationele) voorbereiding

De coördinator operationele voorbereiding draagt zorg voor een adequate voorbereiding. Tenminste is daarvoor noodzakelijk: een bestuurlijk vastgesteld deelplan, een draaiboek, opschalingsschema (aansluitend op gemeentelijke en regionale piketten), aangewezen opgeleide en geoefende medewerkers ondersteund door checklisten en kwalitatief hoogwaardig materieel.⁴

1 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario Brandbestrijding, emissie van gevaarlijke stoffen, technische hulpverlening (redding) en eerste hulp, conceptversie 2.0.

2 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario Brandbestrijding, emissie van gevaarlijke stoffen, technische hulpverlening (redding) en eerste hulp, conceptversie 2.0.

3 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario Brandbestrijding, emissie van gevaarlijke stoffen, technische hulpverlening en eerste hulp, conceptversie 2.0.

4 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario Brandbestrijding, emissie van gevaarlijke stoffen, technische hulpverlening en eerste hulp, conceptversie 2.0.

Het regionaal bestuur stelt een ambitieniveau¹ vast voor het te bevrijden aantal slachtoffers. De regionaal vastgestelde operationele regelingen² zijn afgestemd op dit maatgevend risico. Regionaal is vastgelegd welke operationele prestaties verwacht mogen worden van de eigen (regionale) hulpverleningscapaciteit. Voor eventueel extra benodigde capaciteit zijn procedures voorbereid met omliggende regio's.³

Organisatie van het proces

Er is regionale afstemming met gemeentelijke korpsen met betrekking tot de door deze korpsen te leveren functionarissen en middelen.

Alle functionarissen binnen de brandweercompagnie(s) zijn voldoende opgeleid en geoefend⁴ en de kernfuncties⁵ zijn vastgelegd in een hard piket.⁵

Uitvoering

Voor de uitvoering van het proces is een piket voor een staffunctionaris brandweer te leiding geeft aan de operationele uitvoering van het proces (CoRT/CRT). De procesverantwoordelijke, of middels een hard piket vastgelegde plaatsvervanger, zal binnen het (R) BT aanspreekpunt zijn voor de brandbestrijding, technische hulpverlening, de ontsmettingen en het bestrijden van emissie van gevaarlijke stoffen.⁷

Relatie met andere processen

Dit proces heeft relaties met de volgende andere processen: ontruimen/evacueren (paragraaf 3.6.1), waarschuwen van de bevolking (paragraaf 3.4.6) en geneeskundige hulpverlening-somatisch (paragraaf 3.5.1).⁸

Bij de doorlichtingen die de functie OOV wat verichten zal worden gekeken of deze processen onderling zijn afgestemd.

- 1 Gedoeld wordt op de maatgevende hulpbehoeften zoals geformuleerd in de Leidraad Maatramp, met de daarbij behorende regelingen voor hulpverleningscapaciteit, conform de Leidraad Operationele Prestaties.
- 2 In overeenstemming met de referentiekaders van het Project Versterking Brandweer.
- 3 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario Brandbestrijding, emissie van gevaarlijke stoffen, technische hulpverlening en eerste hulp, conceptversie 2.0.
- 4 Zie: 'Inspectierapport Vuurwerkkramp Enschede, Bron- en effectbestrijding', 'Eindrapport Commissie Onderzoek Cafébrand', 'Beter oefenen bij de brandweer' en 'Leidraad oefenen'.
- 5 Betreft de functies compagniescommandant, plaatsvervangend compagniescommandant/commandant ondersteuningspeleton en twee peletonscommandanten.
- 6 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario Brandbestrijding, emissie van gevaarlijke stoffen, technische hulpverlening en eerste hulp, conceptversie 2.0.
- 7 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario Brandbestrijding, emissie van gevaarlijke stoffen, technische hulpverlening en eerste hulp, conceptversie 2.0.
- 8 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario Brandbestrijding, emissie van gevaarlijke stoffen, technische hulpverlening en eerste hulp, conceptversie 2.0.

3.4.3 Ontsmetten van mens en dier

Na emissie van chemische, biologische of nucleaire stoffen (door ernstige ongevallen met bijvoorbeeld kernreactoren, laboratoria of in de chemische industrie) kan zich de situatie voordoen dat een groep hulpverleners, burgers of dieren in- en/of uitwendig besmet is geraakt met één van deze gevaarlijke stoffen. Om de dreiging van de gevaarlijke stof voor de slachtoffers en hun omgeving (door middel van verdere besmetting) weg te nemen, zullen alle besmette personen/dieren moeten worden ontsmet.¹

Doel van het proces

Het zo spoedig mogelijk ontsmetten van mens en dier om de gevolgen van chemische, biologische en/of radioactieve besmetting (zowel inwendig als uitwendig) te voorkomen of beperken.

Het beperken van de risico's van besmetting: het publiek krijgt niet advies binnen te blijven en de rampbestrijders krijgen zoveel mogelijk beschermende kleding en hulpmiddelen.²

Kritische proceselementen

- Zo spoedig mogelijk isoleren van besmette mensen en/of dieren.
- Effectgebied afsluiten.
- Naast besmette burgers en dieren ook denken op ontsmetting van onder andere transportmiddelen, hulpverleners en redders.

Doelgroep

Mens en dier in het besmette gebied.

Activiteiten en verantwoordelijkheden

Kernactiviteiten in het kader van de ontsmetting zijn:

- Analyse van de situatie;
- Plannen van de ramp;
- Beschikbaar krijgen van personeel;
- De inzet van de ramp;
- Het informeren van de bevolking.

De Brandweerwet (1985) draagt de zorg voor ontsmetting op aan de regionale brandweer. Het proces heeft nauwe banden met de GHOR (geneeskundige hulpverlening) en de gemeente (voorlichting). Met name het *samenspel* tussen de brandweer en de GGD is belangrijk. De GGD is de voornaamste adviseur bij het besluit de bevolking al of niet te ontsmetten, de wijze van ontsmetting en de nazorg alsmede de voorbereiding daarop.

Verder spelen de Inspecties voor de Volksgezondheid een beleidsbepalende rol, op basis van bevoegdheden die hen wettelijk zijn toegekend.

GHOR procesverantwoordelijk

De uitvoering van de ontsmetting geschiedt onder *procesverantwoordelijkheid* van de GHOR. Ook het contact en het werken met de te ontsmetten slachtoffers geschieden primair door (para-) medisch geschoolden (waaronder EHBO-ers, Rode Kruis). De brandweer verleent de benodigde materiële en logistieke ondersteuning.³

¹ Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario ontsmetten van mensen, conceptversie 2.0 en Ministerie van Binnenlandse Zaken, Handleiding Rampenbestrijding, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990.

² Ministerie van Binnenlandse Zaken, Handleiding Rampenbestrijding, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990.

³ Ministerie van Binnenlandse Zaken, Handleiding Rampenbestrijding, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990.

Bij het ontsmetten van mens en dier moet een aantal specifieke activiteiten worden verricht. Deze activiteiten staan in een schema in Bijlage 4. Hierbij is per te verrichten activiteit de verantwoordelijke actor (brandweer, politie, GHOR, gemeente) aangegeven.

(Operationele) voorbereiding

De coördinator operationele voorbereiding (brandweer) overlegt met regelmaat met GHOR en gemeente(n) ten behoeve van de voorbereiding.

De coördinator operationele voorbereiding draagt zorg voor een adequate voorbereiding. Tenminste is daarvoor noodzakelijk: een bestuurlijk vastgesteld deelplan, een draaiboek, aangewezen opgeleide en opgeleide medewerkers ondersteund door checklisten en kwalitatief hoogwaardig materiaal.¹

Scenario van zelfontsmetting De voorbereiding van het proces zal met name gebaseerd moeten worden op een *scenario van zelfontsmetting*², waarbij, alvorens slachtoffers in de (geneeskundige) hulpverlening kunnen opgenomen kunnen worden, eerst een ontsmettingscontrole plaats moet vinden. Om het zelfontsmetten zo adequaat mogelijk te laten verlopen, zal vooral teruggelaten moeten worden op de voorlichting aan het publiek.³

Het regionaal bestuur stelt een ambitieniveau⁴ vast voor het maximale aantal burgers en hulpverleners dat binnen een bepaalde tijd ontsmet moet worden. De regionaal commandant (procesverantwoordelijke) rapporteert jaarlijks over de realisatie van het ambitieniveau.

Regionaal zijn operationele regelingen vastgesteld, afgespeeld op deze te leveren operationele prestatie. Er is vastgelegd welke operationele prestaties verwacht mogen worden van de (eigen) regionale hulpverleningscapaciteit en voor welke kwaliteit of kwantiteit een beroep gedaan moet worden op andere regelingen/of diensten.⁶

Organisatie van het proces

Adviseur gevaarlijke stoffen Het ontsmetten van burgers en hulpverleners in het brongebied zal plaats vinden onder leiding van het SART/CTF, in het bijzonder de *Adviseur Gevaarlijke Stoffen*.⁷ Over het algemeen zal dit een relatief klein aantal besmettingen betreffen, en kan worden uitgevoerd met de voor de decontaminatie van hulpverleners aanwezige middelen. In het effectgebied daarentegen kan het aantal besmettingen aanzienlijk oplopen. De ontsmetting van deze besmette burgers in het brongebied vindt plaats onder aansturing van het Regionaal Operationeel Team. Voor de kernfuncties van het Regionaal Operationeel Team is een hard piket ingesteld. De procesverantwoordelijke, of zijn middelen een hard piket vastgelegde plaatsvervanger, is binnen het (n)BT aanspreekpunt voor het proces ontsmetting van mens en dier.⁸

Uitvoering

De uitgangspunt bij ontsmetting van mensen is dat de betrokkenen niet gewond zijn. Wanneer dit wel het geval is zal per individueel geval beoordeeld moeten worden of medische hulpverlening voorrang krijgt boven ontsmetting of andersom. Wanneer niet ontsmet wordt voordat medische hulp wordt verleend ontstaat het risico dat de hulpomgeving besmet wordt.

1 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario ontsmetten van mensen, conceptversie 2.0.
 2 Men gaat er hierbij van uit dat grote aantallen personen niet tijdig op een centrale plaats ontsmet kunnen worden, meer over zelfontsmetting: zie leidraad maatrap en leidraad operationele prestaties.
 3 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario ontsmetten van mensen, conceptversie 2.0.
 4 Gedoeld wordt op de maatgevende hulpbehoeften voor in kaart brengen van een emissie van een gevaarlijke stof, zoals geformuleerd in de leidraad maatrap, met de daarbij behorende regelingen voor hulpverleningscapaciteit, conform de leidraad Operationele Prestaties.
 5 In overeenstemming met de referentiekaders van het Project Versterking Brandweer.
 6 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario ontsmetten van mensen, conceptversie 2.0.
 7 De functie AGS is geregeld middels een (inter)regionale (harde) piketfunctie.
 8 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario ontsmetten van mensen, conceptversie 2.0.

- Keuze wijze ontsmetting
- In eerste instantie is er keuze tussen twee wijzen van ontsmetting:
1. De bevolking wordt geadviseerd zich thuis te douchen en de kleding/woonomgeving te reinigen;
  2. Er vindt een georganiseerde ontsmetting in ontsmettingcentra plaats.

Omdat gegevens over individuele besmetting ontbreken, zal bij de keuze moeten worden uitgegaan van de graad van de omgevingsbesmetting: alternatief 1 bij lichte en alternatief 2 bij hogere besmettingsniveaus.

De voor- en nadelen van beide alternatieven staan in navolgende tabel.

	Voordelen	Nadelen
Alternatief 1. (thuis)	Uitsluitend voorlichting nodig;	Risico voortdurende / uitbreiding van besmetting
Alternatief 2. (In centra)	<ul style="list-style-type: none"> - mate van individuele besmetting kan worden vastgesteld; - efficiency voordelen door schaalomvang; - eventueel noodzakelijk individueel medisch traject kan worden bepaald; - mogelijkheden voor koppeling overige zorgtaken; - verdere verspreiding van besmetting kan tegengesteld worden gegaan 	<ul style="list-style-type: none"> - organisatie is omvangrijk; weerstanden geven collectief karakter; obstakels in persoonlijke sfeer; - goede voorlichting noodzaak, dan wel veel bezwaren overwonnen worden; - ook 'persoonlijke bezittingen' en huisdieren moeten ontsmet worden hetgeen een obstakel kan vormen.

Het verdient aanbeveling in ontsmettingscentra gescheiden behandelkanalen te creëren voor verschillende categorieën slachtoffers. Uiteraard hangt de mate waarin dit onderscheid mogelijk is en de mate van serviceverlening in de centra sterk af van de beschikbare tijd en voorbereiding.

- Snelle ontsmetting
- In het belang van snelle ontsmetting kan het noodzakelijk zijn over andere bezwaren heen te stappen en uitsluitend te voorzien in de technische basisvoorzieningen. Individuele meetmogelijkheden voor uitwendige chemische of biologische besmettingen zijn er overigens nauwelijks. Voor radioactieve besmetting zijn de meetmogelijkheden in principe aanwezig, zij het niet overvloedig.

- Radioactieve straling
- In het geval van radioactieve straling speelt ook nog een ander probleem: de inmiddels inwerking of uitwendig opgelopen dosis kan alleen worden vastgesteld wanneer vooraf (bij hulpverleners) stralingsbadges zijn uitgedeeld. (Deze badges bieden geen bescherming.) Alleen met direct afleesbare dosimeters kan een te grote stralingsdosis (bij hulpverleners) worden voorkomen. Het aantal beschikbare dosimeters is echter beperkt. Er zal dus een keuze gemaakt moeten worden voor "enkele meetpersonen" die als representatief beschouwd kunnen worden voor de gehele eenheid.¹

Relatie met andere processen

Ontsmetting van personen kan samen gaan met een groot aantal andere processen, te weten: bron- en effectbestrijding (paragraaf 3.4), ontruiming en evacuatie (paragraaf 3.6.1), geneeskundige hulpverlening aan gewonde personen (paragraaf 3.5.1), ontsmetting van voertuigen (materieel) en infrastructuur (paragraaf 3.4.4), waarnemen en meten (paragraaf 3.4.5), waarschuwen van de bevolking (paragraaf 3.4.6), afzetten en afschermen (paragraaf 3.6.2) en milieuzorg (paragraaf 3.8.7).

¹ Ministerie van Binnenlandse Zaken, Handleiding Rampenbestrijding, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990.

Wanneer sprake is van inwendige besmetting is er een directe relatie met de openbare preventieve volksgezondheid (paragraaf 3.5.2); dit is met name het geval wanneer personen na inwendige besmetting bijvoorbeeld massaal moeten worden ingeënt, of wanneer personen bij bijzondere vormen van besmetting moeten worden geïsoleerd (in quarantaine moeten). Verder moeten ontsmettingsfaciliteiten voor de hulpverleners worden verschaft, bij voorkeur op de uitgangstelling. Bij al deze zaken speelt voorlichting (paragraaf 3.7.1) een belangrijke rol, met name met betrekking tot de gezondheidseffecten en (te treffen) medisch hygiënische maatregelen.¹

Bij de doorlichtingen die de Inspectie OOV gaat verrichten zal worden gekeken of deze processen onderling zijn afgestemd.

3.4.4 Ontsmetten van voertuigen en infrastructuur

Na een emissie van chemische, biologische of nucleaire stoffen kan situatie zich voordoen dat infrastructuur, objecten en/of burgervoertuigen besmet zijn geraakt en dat hulpverleningsmaterieel besmet raakt tijdens de inzetfase. Om dreiging van de gevaarlijke stof voor de omgeving (middels verdere besmetting) weg te nemen en verspreiding en uitbreiding naar de omgeving te voorkomen kan het wenselijk zijn om te ontsmetten. Hulpverleningsmaterieel rouleert immers voor een deel tussen besmet en niet-besmet terrein. Dit geldt met name voor voertuigen die in gebruik zijn voor de hulpverleningseenheden en de logistiek.²

Doel van het proces

Het zo spoedig mogelijk ontsmetten van hulpverleningsmaterieel, (burger)voertuigen, infrastructuur en objecten om de gevolgen van chemische, biologische en/of radioactieve besmetting te voorkomen of beperken.

Ontsmetting van hulpverleningsmaterieel is essentieel om de verzorging/logistiek in stand te kunnen houden. Alleen op deze wijze is goed stroom tussen besmet en onbesmet gebied mogelijk zonder verdere besmetting. Het is wenselijk om hierbij bijzondere aandacht te schenken aan rolende materieel waaronder ambulances in de hulpverleningsketen.³

Doelgroep

Infrastructuur en objecten, voertuigen en hulpverleningsmaterieel

Activiteiten en verantwoordelijkheden

Keur taken in het kader van de ontsmetting zijn:

- Analyse van de situatie;
- Plaats van aanpak;
- Beschikbaar krijgen van personeel;
- De inzet;
- Het informeren van de bevolking.

Ontsmetten is wettelijke taak van brandweer

Ontsmetten van voertuigen en infrastructuur is een taak van de (regionale) brandweer.

Deze taak is neergelegd in de Brandweerwet 1985.

Bij het besluit al of niet materieel te ontsmetten en de wijze van ontsmetten zal gedurende de repressieve fase (wanneer bronbestrijding en hulpverlening nog plaatsvinden) de (regionale) brandweer de belangrijkste adviseur zijn van de operationeel leider.⁴

Bij het ontsmetten van voertuigen en infrastructuur moet een aantal specifieke activiteiten worden verricht. Deze activiteiten staan in een schema in Bijlage 4. Hierbij is per te verrichten activiteit de verantwoordelijke actor (brandweer, politie, GHOR, gemeente) aangegeven.

1 Ministerie van Binnenlandse Zaken, Handleiding Rampenbestrijding, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990.

2 Ministerie van Binnenlandse Zaken, Handleiding Rampenbestrijding, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990. Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario ontsmetten van voertuigen/infrastructuur, conceptversie 2.0.

3 Ministerie van Binnenlandse Zaken, Handleiding Rampenbestrijding, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990.

4 Ministerie van Binnenlandse Zaken, Handleiding Rampenbestrijding, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990.

(Operationele) voorbereiding

Er is door het regionaal bestuur een ambitieniveau¹ vastgesteld voor het maximale aantal (hulpverlenings)voertuigen dat binnen een bepaalde tijd ontsmet moet worden. De regionaal commandant (procesverantwoordelijke) rapporteert jaarlijks over de realisatie van het ambitieniveau.

Er zijn regionaal operationele regelingen vastgesteld die zijn afgestemd op deze te leveren operationele prestatie.²

Er is vastgelegd welke operationele prestaties verwacht mogen worden van de (eigen) regionale hulpverleningscapaciteit en voor welke kwaliteit of kwantiteit een beroep gedaan moet worden op andere regio's en/of diensten.³

Organisatie van het proces

Ontsmetting van (hulpverlenings)voertuigen in het brongebied vindt plaats onder leiding van het CoRT/CTPI, in het bijzonder de AGS. De ontsmetting van voertuigen in het omringgebied onder aansturing van het Regionaal Operationeel Team. De regionaal commandant, of zijn middels een hard piket vastgelegde plaatsvervanger is binnen het (R)BT het aanspreekpunt voor het proces.⁴

Uitvoering

Ontsmetting van voertuigen *Ontsmetting van voertuigen is relatief eenvoudig, omdat 'wasstraten' of vergelijkbare voorzieningen kunnen worden aangebracht. Voor veel gebieden kan bovendien door materieelruil op de grens van besmet/onbesmet gebied een regulatietoestel in stand worden gehouden zonder dat voortdurend hoeft te worden ontsmet. Ontsmettinglocaties voor hulpverleningsmaterieel bevinden zich op of vanaf de uitgangsstelling tot in het rampterrein. Indien mogelijk geldt de regel dat in besmet gebied wordt ontsmet.*

Ontsmetting infrastructuur *Besmetting van personen, voertuigen en materieel kan bij lokale problemen soms worden beperkt door de 'infrastructuur' te ontsmetten. Voor zover dit kan plaatsvinden tijdens de fase waarin de hulpverlening aan personen in het besmette gebied nog plaatsvindt, gaat de hoogste prioriteit uit naar aan- en afvoerwegen alsmede knooppunten en locaties waarvan de hulpverlening gebruik maakt.*

Bij ontsmetting met water ontstaat het probleem van besmet afvalwater. Dit moet zoveel mogelijk worden opgevangen, d.w.z. weggehouden van riolering, bodem en oppervlaktewater.⁵

Prioritering *Er is aandacht voor de ontsmetting van besmette voertuigen dan bij de ontsmetting van besmette personen. Voordat ontsmette voertuigen worden vrijgegeven zal eerst (steekproefsgewijs) een ontsmettingscontrole plaats moeten vinden. Op deze wijze kan worden voorkomen dat er toch (weer) besmetting van personen plaatsvindt als toch nog besmette voertuigen huiswaarts keren.⁶*

Relatie met andere processen

Het proces heeft een relatie met de volgende andere processen:

Bron- en effectbestrijding (paragraaf 3.4), ontruiming en evacuatie (paragraaf 3.6.1), waarschuwen van de bevolking (paragraaf 3.4.6), afzetten en afschermen van het rampterrein (paragraaf 3.6.2), het regelen van het verkeer (paragraaf 3.6.3) en milieuzorg (paragraaf 3.8.7). Wanneer ontsmetting van voertuigen en infrastructuur (paragraaf 3.4.4) aan de orde is, is zeker ook ontsmetting van personen aan de orde (paragraaf 3.4.3).⁷

1 Zie Leidraad maatramp, Leidraad operationele prestaties.

2 In overeenstemming met de referentiekaders van het Project Versterking Brandweer.

3 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario ontsmetten van voertuigen/infrastructuur, conceptversie 2.0.

4 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario ontsmetten van voertuigen/infrastructuur, conceptversie 2.0.

5 Ministerie van Binnenlandse Zaken, Handleiding Rampenbestrijding, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990.

6 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario ontsmetten van voertuigen/infrastructuur, conceptversie 2.0.

7 Ministerie van Binnenlandse Zaken, Handleiding Rampenbestrijding, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990.

Bij de doorlichtingen die de Inspectie OOV gaat verrichten zal worden gekeken of deze processen onderling zijn afgestemd.

3.4.5 Waarnemen en meten

Bij rampsituaties en ongevallen hebben bevolking, rampbestrijders en bestuurders behoefte aan informatie over de gevaarstoestand. Deze informatie is van groot belang voor beleidsbepaling, voorlichting en de uitvoering. Bij rampen die in ontwikkeling zijn, is goede en met name snel beschikbare informatie essentieel om de bevolking te beschermen.

Doel van het proces

Onder het waarnemen en meten van gegevens wordt het volgende verstaan: het georganiseerd verzamelen van meetgegevens, monsters en het analyseren daarvan door daarvoor speciaal ingezette diensten en eenheden; het betreft dus een uitvoerende activiteit, met als doel het verkennen, georganiseerd verzamelen en analyseren van meetgegevens en monsters over de aard, ernst en omvang van een gevaarstoestand, teneinde beslissingen over de veiligheid van de bevolking en de hulpverleners te kunnen nemen. Waarnemen en meten moet de feitelijke informatie leveren om veronderstellingen over de situatie te kunnen verifiëren en/of een beter beeld op te bouwen.¹ Dit is van groot belang voor de beleidsbepaling, voorlichting en de processen van uitvoering.²

Kritische proceselementen

- Het verdient aanbeveling om meetploegen zo spoedig mogelijk (acuut) in te zetten.
- Accurate registratie van meetgegevens, tijdstippen van meting en duidelijke afbakening meetgebied.

Doelgroep

De gehele bevolking en de organisaties en personen die bij de hulpverlening betrokken zijn.

Activiteiten en verantwoordelijkheid

Waarnemen en meten is wettelijke taak brandweer	Het <i>waarnemen en meten</i> van gegevens is een taak van de (regionale) brandweer. Deze taak is neergelegd in artikel 3, lid 2 van de Brandweerwet 1985. De regionale brandweer houdt hiertoe een waarschuwings- en verkenningsdienst in stand.
Meetplanleider	Een <i>meetplanleider</i> geeft leiding aan de operationele uitvoering van het proces vanuit de alarmcentrale. De regionaal commandant (of vervanger) is binnen het (R)BT aanspreekpunt zijn voor het proces 'meten'.
Specialisten	Waarnemen en het uitvoeren van metingen gebeurt door <i>gespecialiseerde meetploegen</i> van de brandweer en regionale officieren gevaarlijke stoffen (OGS), in samenwerking met de Gemeenschappelijke Alarmcentrale (GAC/RAC), een Leider Meetplanorganisatie (LMPO) van de brandweer en overige (stralings)deskundigen en/of instellingen. De overige gespecialiseerde deskundigen, eenheden en instellingen bestaan uit: - branddiensten en diensten met vast opgestelde of mobiele meetnetten, keuringsdiensten (Keuringsdienst van Waren e.a.), milieudiensten, bodem- en wateronderzoeksinstituten en laboratoria en onderzoeksinstituten (m.n. RIVM). ³

Alle binnenkomende meetuitslagen worden verzameld door het Regionaal Operationeel Team (ROT) en ter interpretatie doorgegeven aan de LMPO. De LMPO bepaalt vervolgens het aantal meetploegen, de meetlocaties, de te gebruiken meetapparatuur en de mogelijke ontmoetingspunten met de gaswolk.⁴

1 Het melden van gegevens over de situatie aan een hoger niveau is een normaal taakaspect van elke eenheid. Dit normale taakaspect van elke eenheid wordt echter niet tot het proces waarnemen en meten gerekend. Evenmin wordt de informatieverwerking in bijvoorbeeld een CoRT, een GAC of de GRS, waarin daarvoor zelfs een speciaal dwarsverband aanwezig is tot waarnemen en meten gerekend. Dergelijke gegevens kunnen weliswaar (ook) van onschatbare waarde zijn, met name in de beginfase. (Zo wordt de hieruit resulterende stroom gegevens onder andere via een CTPI enigszins gebundeld en in verband gebracht).

2 Ministerie van Binnenlandse Zaken, Handleiding Rampenbestrijding, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990.

3 Ministerie van Binnenlandse Zaken, Handleiding Rampenbestrijding, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990.

4 Uitwerking van het proces meten en registreren (uit diverse Regionale Rampenplannen).

Bij het waarnemen en meten van gegevens moet een aantal specifieke activiteiten worden verricht. Deze activiteiten staan in een schema in Bijlage 4. Hierbij is per te verrichten activiteit de verantwoordelijke actor (brandweer, politie, GHOR, gemeente) aangegeven.

(Operationele) voorbereiding

Regionaal gasmeetplan

De wijze waarop door middel van meetploegen in ongevalsituaties snel en betrouwbaar een beeld kan worden gevormd van de actuele situatie (concentratie van gevaarlijke stoffen, stralingsintensiteiten) en ontwikkelingen daarin is uitgewerkt (organisatorisch en technisch) in een *regionaal gasmeetplan*. Dit is één van de onderdelen van de regionale WVD-organisatie.¹

Het regionaal bestuur stelt een ambitieniveau² vast voor het maximale oppervlak dat door de Waarschuwings- en Verkenningdienst in kaart gebracht moet worden in een bepaalde tijd. De regionaal vastgestelde operationele regelingen³ zijn afgestemd op dit maatgevende risico. Het regionaal bestuur legt vast welke prestaties verwacht mogen worden van de (eigen) regionale hulpverleningscapaciteit en voor welke kwantiteit en kwantiteit een beroep gedaan wordt op andere regio's.⁴

De coördinator voorbereiding draagt zorg voor een adequate voorbereiding. Tenminste is daarvoor noodzakelijk: een bestuurlijk vastgesteld deelplan, een draaiboek, een alarmeringsschema voor meetploegen en meetplanleiders (aansluitend op de regionale piketten), aangewezen opgeleide en geoefende medewerkers ondersteund door checklisten en kwalitatief hoogwaardig materiaal.⁵

Organisatie van het proces

Vanuit de onderkenning dat voor het ambitieniveau regionale samenwerking nodig is, is regionale afstemming bereikt met de gemeentelijke korpsen met betrekking tot de door deze korpsen te leveren functionarissen en middelen.

Uitvoering

Waarneming en het uitvoeren van metingen gebeurt door gespecialiseerde meetploegen van de brandweer en regionale officieren gevaarlijke stoffen, in samenwerking met de GAC, een LMO van de brandweer en overige (stralings)deskundigen en/of instellingen. Metingen bij ongefallen met gevaarlijke stoffen worden zowel ter plaatse van de calamiteit als in het beredeneerde gebied uitgevoerd. Na de analyse van de metingen wordt de burgemeester zo snel mogelijk geadviseerd met betrekking tot: de acute veiligheid, gezondheidsrisico's, het milieu en welke processen daarbij zijn betrokken.

Met name in de eerste fase van de hulpverlening zullen besluiten op basis van globale schattingen moeten worden genomen. Door de eerste meetresultaten kunnen na ongeveer een uur actuele gegevens uit het bedreigde gebied in de besluitvorming worden meegewogen (m.o.o. opheffen van het alarm in de gealarmeerde gebieden).⁶

Voor de uitvoering van het proces bestaat een (inter)regionaal piket voor een meetplanleider die leiding geeft aan de operationele uitvoering van het proces vanaf de alarmcentrale. Alle functionarissen binnen de meetploegen zijn voldoende opgeleid en geoefend.⁷

1 Uitwerking van het proces meten en registreren (uit diverse Regionale Rampenplannen).

2 Gedoeld wordt op de maatgevende hulpbehoeften voor in kaart brengen van een emissie van een gevaarlijke stof, zoals geformuleerd in de leidraad maatramp, met de daarbij behorende regelingen voor hulpverleningscapaciteit, conform de leidraad operationele prestaties.

3 In overeenstemming met de referentiekaders van het Project Versterking Brandweer.

4 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario meten en registreren, conceptversie 2.0.

5 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario meten en registreren, conceptversie 2.0.

6 Uitwerking van het proces meten en registreren (uit diverse Regionale Rampenplannen).

7 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario meten en registreren, conceptversie 2.0.

Relatie met andere processen

De uitkomsten en gevolgtrekkingen van waarnemen en meten kunnen in principe van invloed zijn op ieder ander uitvoerend proces. Waarnemen en meten (paragraaf 3.4.5) dient de feitelijke informatie te leveren om veronderstellingen over de situatie te kunnen verifiëren en/of een beter beeld op te bouwen. Dit is van groot belang voor de beleidsbepaling, de uitvoering en de processen waarschuwing van de bevolking (paragraaf 3.4.6), voorlichting (paragraaf 3.7.1), ontruiming en evacuatie (paragraaf 3.6.1), afzetten en afschermen (paragraaf 3.6.2), ontsmetten van mensen (paragraaf 3.4.3) en infrastructuur (paragraaf 3.4.4), milieuzorg (paragraaf 3.8.7) en geneeskundige hulpverlening-somatisch (paragraaf 3.5.1).¹

Bij de doorlichtingen die de Inspectie OOV gaat verrichten zal worden gekeken of deze processen onderling zijn afgestemd.

3.4.6 Waarschuwen van de bevolking

Onder andere bij een (dreigende) emissie van gevaarlijke stoffen, brand en/of explosiegevaar is het van belang snel de bevolking te waarschuwen. We hebben hier over 'acuut' waarschuwen van de bevolking bij dreiging.

Doel van het proces

Het doel van acuut waarschuwen en voorlichten is het zo snel mogelijk waarschuwen van de bevolking met betrekking tot een (acuut) ontsane dreiging of dodelijke rampsituatie met als doel zodanige gedragsveranderingen teweeg te brengen dat materiële en immateriële schade zoveel mogelijk wordt beperkt.²

Kritische proceselementen

- de bevolking in het bedreigde gebied dient zo snel mogelijk gewaarschuwd te worden door middel van de sirene. Hierna moet nadere informatie worden verstrekt. Per situatie moet beoordeeld worden op welke wijze de bekendmaking het best kan plaatsvinden (rampzender; omroepinstallatie; huis-aan-huis berichten). De informatie over de (ramp) situatie moet zo concreet mogelijk (bijvoorbeeld aard en duur van het gevaar) en doelgericht (aangaven welke eventuele acties gewenst zijn van de bevolking) zijn.³
- Bij het waarschuwen van de bevolking moet rekening gehouden worden met alarmering van specifieke doelgroepen, waaronder in het gebied aanwezige buitenlanders/overblijvers (volken), recreanten en minder validen (gehoorgestoorden horen immers geen sirenes en oproepberichten!).

Doelgroep

De bevolking in het bedreigde gebied (rampgebied en directe omgeving).

Activiteiten en verantwoordelijkheden

Waarschuwen van de bevolking vindt plaats onder verantwoordelijkheid en aansturing van de burgemeester. In acute situaties, waar snelheid geboden is, is het echter essentieel dat de operationele diensten gemandateerd zijn om de bevolking te waarschuwen (om de snelheid van waarschuwing zoveel mogelijk te kunnen garanderen).⁴

In de praktijk zal *waarschuwing van de bevolking* primair geschieden door de Regionale Brandweer. Het waarschuwen van de bevolking is wettelijk vertaald in artikel 4f van de Wet Rampen en Zware Ongevallen en artikel 3, lid 2 van de Brandweerwet 1985.

Waarschuwing van de bevolking

1 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario meten en registreren, conceptversie 2.0; Uitwerking van het proces meten en registreren (uit diverse Regionale Rampenplannen).
 2 Ministerie van Binnenlandse Zaken, Handleiding Rampenbestrijding, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990.
 3 Uitwerking van het proces waarschuwen van de bevolking (uit diverse Regionale Rampenplannen); Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario waarschuwen van de bevolking, conceptversie 2.0.
 4 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario waarschuwen van de bevolking, conceptversie 2.0. Zie ook: Leidraad Operationele Prestaties en referentiekaders Project Versterking Brandweer.

Tijdens de acute fase wordt de beslissing tot het waarschuwen van de bevolking en het informeren over de situatie genomen door de burgemeester, die de Commissaris(sen) van de Koningin en collegae van buurgemeenten hiervan in kennis stelt.¹

Bij het waarschuwen van de bevolking moet een aantal specifieke activiteiten worden verricht. Deze activiteiten staan in een schema in Bijlage 4. Hierbij is per te verrichten activiteit de verantwoordelijke actor (brandweer, politie, GHOR, gemeente) aangegeven.

(Operationele) voorbereiding

Het bestuur van de regionale brandweer stelt vast onder welke omstandigheden welke operationele dienst of instantie gemandateerd is tot het uitvoeren van het proces waarschuwen van de bevolking, op basis van een door het bestuur vastgesteld protocol.² Daarnaast is er een sluitend stelsel van afspraken voor snelle berichtgeving naar de gewaarschuwde bevolking.³

Het regionale bestuur stelt een ambitieniveau vast, waarin is aangegeven welke operationele prestaties worden verwacht bij de uitvoering.⁴ De concrete operationele maatregelen zijn afgestemd op dit niveau.

Om de bevolking te kunnen waarschuwen zal de hiermee belastte functionaris over informatie moeten beschikken. Vervolgens zal er een waarschuwingsplan opgesteld moeten worden.

De coördinator voorbereiding draagt zorg voor een adequate voorbereiding. Tenminste is daarvoor noodzakelijk: een bestuurlijk vastgesteld werkplan, een checklist voor centralisten en leidinggevendenden van operationele diensten omtrent mandatering van het in werking stellen van het proces alsmede aangewezen, getrainde en geoefende medewerkers voor de bediening van het WAS en tot slot kwalitatief hoogwaardig materiaal. Voorts dienen er voorzieningen getroffen zijn voor snelle informatievoorziening aan de bevolking.⁵

Organisatie van het proces

Onder de regionale commandant (procesverantwoordelijke) functioneert een schriftelijk aangewezen coördinator ter voorbereiding van het waarschuwen, met een taakbeschrijving en beschikbare tijd. De procesverantwoordelijke is in de praktijk betrokken bij het proces. De coördinator voorbereiding heeft voldoende tijd voor zijn taken, werkt volgens een vastgesteld werkplan en voert afstemming op de voorbereiding van andere operationele processen, waaronder het proces voorlichting.

De regionale commandant (procesverantwoordelijke) rapporteert jaarlijks over de realisatie van het ambitieniveau.⁶

Uitvoering

Start uitvoering

Vooraf aangewezen functionaris (de operationeel verantwoordelijke) geeft opdracht aan een centralist van de regionale alarmcentrale tot activering van het WAS of het inzetten van geluidswagens. Indien er meer tijd is wordt aan de burgemeester advies gegeven een bepaald deel van zijn gemeente te waarschuwen omtrent naderend gevaar. De operationeel verantwoordelijke zal binnen het (R)BT aanspreekpunt zijn voor het waarschuwen van de bevolking. Voor de uitvoering van het proces wordt gebruikt gemaakt van centralisten voor bediening van het WAS, geluidswagens van de politie en voorlichters voor de berichtgeving naar de bevolking.⁷

1 Uitwerking van het proces waarschuwen van de bevolking (uit diverse Regionale Rampenplannen).

2 Zie referentiekaders Project Versterking Brandweer en Leidraad operationele prestaties.

3 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario waarschuwen van de bevolking, conceptversie 2.0.

4 Conform de Leidraad operationele prestaties.

5 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario waarschuwen van de bevolking, conceptversie 2.0.

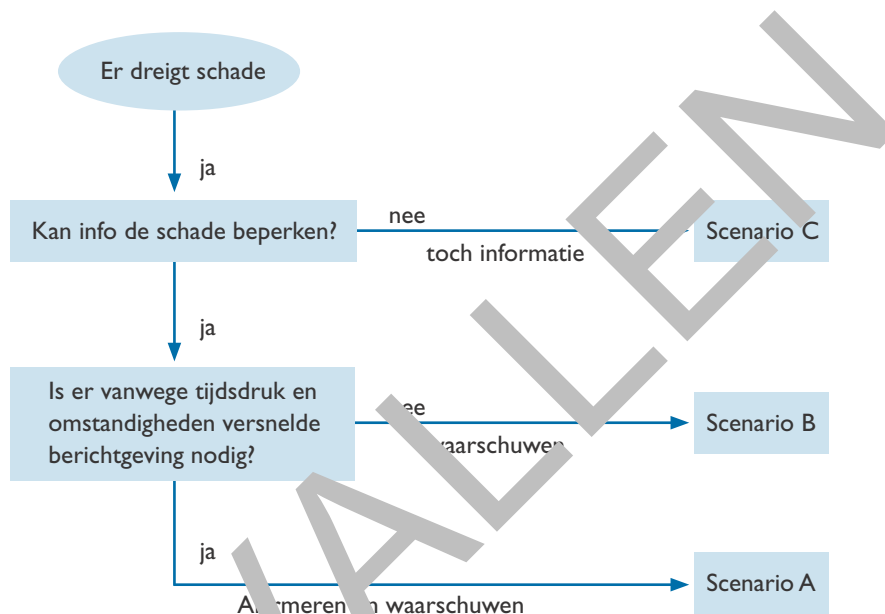
6 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario waarschuwen van de bevolking, conceptversie 2.0.

7 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario waarschuwen van de bevolking, conceptversie 2.0.

Scenario's

Het proces kan volgens drie verschillende *scenario's* voltrekken (zie figuur B3.1). Indien informatie de schade niet kan beperken zal er toch informatie verspreid moeten worden, zoals hulpverleningsberichten (scenario C). Indien informatie de schade wel kan beperken, maar er is geen versnelde berichtgeving nodig (scenario B) kan berichtgeving volgens normale kanalen lopen. Hieronder kan het waarschuwen via dagbladen, ANP nieuwsdienst, NOS journaal en andere actualiteitenrubrieken vallen. Indien acute voorlichting en alarmering noodzakelijk is (scenario A), zijn specifieke acties nodig. Dit kan middels een alarmsignaal en/of geluidswagens of helikopters met luidsprekers.¹

Figuur B3.2 Beslisschema voor voorlichtingsscenario's A, B of C

Het Regionaal Operationeel Team stelt de omvang van het te waarschuwen gebied vast.

Tot de uitvoeringsactiviteiten behoren procedures tav waarschuwen, informeren en ontalarmeren van de bevolking. Het waarschuwen en informeren van de bevolking kan plaats vinden door middel van bijvoorbeeld:

- Luidsprekerwagens (politie);
- Helikopters met luidsprekers (Politie);
- Sirenenet (regionale brandweer);
- Inbreken op Radio-uitzendingen: rampenzender.

Het alarmeren van de functionaris die verantwoordelijk is voor het proces "Voorlichting en Informatie" behoort ook tot de activiteiten van dit proces. Tenslotte behoort er aandacht te worden gegeven aan het ontalarmeren van de bevolking.

Vorbereiding voor het optreden

Bij de *voorbereiding voor het optreden* van het proces kan concreet worden gedacht aan de volgende zaken:

- het alarmeren van het in te zetten personeel, meldkamers hulpverlenende instanties, meldkamers buurregio's, radio en tv stations;
- bepalen van de wijze van waarschuwen (sirenes, luidsprekerwagens, vlugschriften, mondelinge aanzegging, radio/tv);
- bepalen van de benodigde personele en materiele middelen (WVD deskundigen, plotters, centraliseren, personeel luidsprekerswagens, bezetting radio/tv stations, voorlichtingsfunctionaris, sirenes, luidsprekerwagens, telecommunicatielijnen naar radio en tv).

¹ Ministerie van Binnenlandse Zaken, Handleiding Rampenbestrijding, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990.

Relatie met andere processen

Belangrijkste doel van waarschuwen is uiteraard slachtoffers voorkomen. Waarschuwen is daarmee het essentiële beginproces; voorlichting (paragraaf 3.7.1) is hier sterk mee verbonden. Ook kan het tijdens dit proces nodig zijn tot ontruiming (paragraaf 3.6.1) over te gaan. Bij een ontruiming zal tevens de processen opvang en verzorging (paragraaf 3.6.2) relevant blijken te zijn. Aan de andere kant zullen in sommige gevallen de bewoners worden gewaarschuwd om binnen te blijven, ramen en deuren te sluiten en naar de radio/televisie te luisteren (paragraaf 3.4.6).¹

Bij de doorlichtingen die de Inspectie OOV gaat verrichten zal worden gekeken of deze processen onderling zijn afgestemd.

3.4.7 Toegankelijk maken en opruimen

Bij diverse rampscenario's² kan een situatie ontstaan dat de infrastructuur op en rond het rampterrein ontoegankelijk wordt. Het proces toegankelijk maken en opruimen is erop gericht het rampterrein (weer) toegankelijk en begaanbaar te maken³ om hulpverlenings- en bestrijdingsactiviteiten mogelijk te maken.⁴ Wegen en/of terreinen die niet meer of in onvoldoende mate bruikbaar zijn voor de rampbestrijding of hulpverleners worden middels dit proces weer toegankelijk gemaakt.

Doel van het proces

Het zorgdragen voor goede aan- en afvoerwegen naar en van het rampterrein, door hinderlijke blokkades weg te ruimen. Het kan hier gaan om blokkades die belemmerend werken ten aanzien van de bronnen effectieve bestrijding, de uitvoering van het verkeerscirculatieplan, een ontruiming of evacuatie.⁵

Kritische proceselementen

Bij dit proces zijn feitelijk twee scenario's mogelijk.⁶

Alleerst is er een scenario, waarin infrastructuur moet worden vrijgemaakt voordat de eerste hulpverlening aan slachtoffers aan kan vangen.

In de tweede plaats een scenario waarbij het proces wordt opgestart terwijl de spoedeisende hulpverlening aan slachtoffers reeds aangevangen of zelfs afgerond is. Bij beide scenario's is goede afstemming met de GHOR en politie (in verband met afzetten en afschermen en omleiden van het verkeer) noodzakelijk.

Doelgroep

Bij de hulpverlening betrokken organisaties en personen en de bevolking (specifiek: slachtoffers).

- 1 Ministerie van Binnenlandse Zaken, Handleiding Rampenbestrijding, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990; Uitwerking van het proces waarschuwen van de bevolking (uit diverse Regionale Rampenplannen).
- 2 Bijvoorbeeld: grote explosies, instortingen, extreme weersomstandigheden, overstromingen, aardverschuivingen en andere (natuurlijke) blokkades).
- 3 Alle werkzaamheden die moeten plaatsvinden om alle functies in oude staat te herstellen vallen niet onder de uitoefening van dit proces.
- 4 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario toegankelijk en begaanbaar maken, conceptversie 2.0.
- 5 Ministerie van Binnenlandse Zaken, Handleiding Rampenbestrijding, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990.
- 6 Volgens Doorlichtingsinstrument, Modelscenario toegankelijk en begaanbaar maken.

Toegankelijk maken en opruimen is wettelijke taak brandweer

Activiteiten en verantwoordelijkheden

De brandweer is verantwoordelijk voor dit proces van *toegankelijk maken en opruimen*. Deze taak wordt de brandweer opgedragen in de Brandweerwet 1985. De brandweer zal in eerste instantie zelf blokkades die de bron- en effectbestrijding belemmeren (laten) verwijderen, zeker zolang nog niet voldoende bronbestrijding heeft plaatsgevonden.¹

Het proces vindt plaats onder leiding van het CoRT/CTPI, in het bijzonder de staffunctionaris brandweer.²

Bij het toegankelijk maken en opruimen moet een aantal specifieke activiteiten worden verricht. Deze activiteiten staan in een schema in Bijlage 4. Hierbij is per te verrichten activiteit de verantwoordelijke actor (brandweer, politie, GHOR, gemeente) aangegeven.

(Operationele) voorbereiding

Het regionale bestuur stelt een ambitieniveau³ vast voor het maximale oppervlak binnen een bepaalde tijd toegankelijk en begaanbaar gemaakt moet worden. Bij de bepaling van dit ambitieniveau is aandacht besteed aan zowel de eisen als aan de urgente toepassing van het proces. De regionaal vastgestelde operationele regelingen zijn afgestemd op deze te leveren operationele prestatie. Het regionale bestuur legt vast welke operationele prestaties verwacht mogen worden van de (eigen) regionale hulpverleningscapaciteit en voor welke kwaliteit of kwantiteit een beroep gedaan wordt op andere regio's en/of diensten. De regionaal commandant rapporteert periodiek aan het regionaal bestuur over de realisatie van het ambitieniveau. Hieronder vallen zaken als budget, planvorming, opleiding en oefening en evaluaties van oefeningen.

Onder de regionaal commandant (procesverantwoordelijke) functioneert een schriftelijk vastgestelde coördinator operationele voorbereiding met een taakbeschrijving en beschikbare tijd. In de praktijk voelt de procesverantwoordelijke zich ook betrokken bij het proces en besteedt de coördinator operationele voorbereiding de beschikbare en benodigde tijd aan de voorbereiding.

De coördinator operationele voorbereiding draagt zorg voor een adequate voorbereiding. Tenminste is daarvoor noodzakelijk: een bestuurlijk vastgesteld deelplan, een draaiboek, aangewezen en geleide en geoefende medewerkers ondersteund door checklisten en kwalitatief hoogwaardig materiaal.⁵

Organisatie van het proces

In de eerste fase zal met name de brandweer zelf blokkades, die de bron- en effectbestrijding belemmeren, (laten) verwijderen. Wanneer er geen gevaren zijn voor hulpverleners die niet beschikken over persoonlijke beschermingsmiddelen, kan (in volgorde van beschikbaarheid) een beroep worden gedaan op:

- gemeentelijke diensten (gemeentewerken, gemeentereiniging);
- particuliere bedrijven (aannemers);
- provinciale diensten (kantoniers);
- militaire bijstand.

Inzet andere diensten

De inzet van deze diensten hangt af van de aard en omvang van de blokkades in relatie tot de opkomsttijd. Verwacht wordt dat gemeentelijke en particuliere diensten op korte termijn het meest slagvaardig zijn.

1 Ministerie van Binnenlandse Zaken, Handleiding Rampenbestrijding, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990.
 2 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario toegankelijk en begaanbaar maken, conceptversie 2.0.
 3 Zie Leidraad Maatrap, Leidraad Operationele Prestaties.
 4 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario toegankelijk en begaanbaar maken, conceptversie 2.0.
 5 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario toegankelijk en begaanbaar maken, conceptversie 2.0.

Om het rampterrein zal veelal geen sprake zijn van blokkades in de zin van puin (van instortingen) of anderszins. Het toegankelijk c.q. begaanbaar maken van aan- en afvoerwegen naar en van het rampterrein zal hier veelal bestaan uit het verwijderen van obstakels als auto's, omheiningen en dergelijke. Dit proces kan het best worden aangestuurd vanuit een AC waarbij één van de gemeentelijke diensten belast wordt met de uitvoering (bijvoorbeeld de afdeling Openbare Werken).¹

Uitvoering

Belangrijkste activiteiten tijdens de uitvoering van dit proces zijn

- in kaart brengen infrastructuur/rampterrein;
- opstellen van een plan voor het toegankelijk maken;
- operationele informatievoorziening;
- toegankelijkheid/opruimen binnen het rampterrein;
- toegankelijkheid/opruimen buiten het rampterrein;
- voorkomen/beperken van instortingsgevaar;
- bergen en opslaan van goederen van vitaal belang of groot cultureel/historische waarde;
- voorlichting;
- evaluatie toegankelijk/begaanbaar maken, opruimen.

Coördinatie door
brandweer

Hoewel voor de uitvoering van dit proces voornamelijk gebruik gemaakt wordt van gemeentelijke diensten en particuliere bedrijven ligt de *coördinatie* van het proces bij de brandweer. Voor de uitvoering van het proces wordt gebruik gemaakt van materieel/materiaal van de brandweer, gemeente, provincie, van particulieren (aannemers en grondverzet-bedrijven) en eventueel Defensie.²

Relatie met andere processen

Toegankelijk/begaanbaar maken schept de voorwaarden voor een snelle bron- en effectbestrijding (paragraaf 2.4), alsmede voor de geneeskundige hulpverlening-somatisch (paragraaf 3.5.1). Buiten het rampterrein heeft het toegankelijk/begaanbaar maken een aanvullende rol bij het afzetten afschermen (paragraaf 3.6.2) en het regelen van het verkeer (paragraaf 3.6).³

Bij de voorbereidingen die de inspectie OOV gaat verrichten zal worden gekeken of deze processen onderling zijn afgestemd.

3.5 Geneeskundige hulpverlening

Procesverantwoordelijke: GHOR

Vanuit de geneeskundige diensten wordt in rampsituaties gewerkt vanuit de GHOR-structuur. GHOR staat voor Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen. De GHOR ontstaat door het samenvoegen van de dagelijkse spoedeisende medische hulpverlening (SMH) en de geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen (GHR). Doel van de oprichting van de GHOR is de geneeskundige hulpverleningsorganisaties als één systeem te laten functioneren wanneer sprake is van een ramp of (grootschalig) ongeval.⁴

Binnen de rampbestrijding is de GHOR eindverantwoordelijk voor de volgende processen⁵:

- geneeskundige hulpverlening-somatisch: bij dit proces gaat het om opvang en verzorging van gewonden. Dit proces is een opschaling van de normale spoedeisende medisch hulpverlening (SMH).

1 Ministerie van Binnenlandse Zaken, Handleiding Rampenbestrijding, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990.

2 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario toegankelijk en begaanbaar maken, conceptversie 2.0.

3 Ministerie van Binnenlandse Zaken, Handleiding Rampenbestrijding, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990.

4 Lettinga, G (NIBRA), T.J. Noordsij en J.C.M de Haas (NIGHR), Basisleerstof GHOR, Den Haag, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, oktober 2002.

5 Lettinga, G (NIBRA), T.J. Noordsij en J.C.M de Haas (NIGHR), Basisleerstof GHOR, Den Haag, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, oktober 2002.

- geneeskundige hulpverlening-psychosociaal: bij dit proces gaat het om de collectieve opvang van slachtoffers direct na de ramp in opvangcentra (en door personeel in ziekenhuizen) en het verlenen van psychosociale hulp.
- preventieve openbare gezondheidszorg: bij dit proces gaat het om de beoordeling van en het nemen van maatregelen tegen schadelijke invloeden op de gezondheid via voedsel, (drink)water, bodem en lucht door blootstelling tijdens een ramp en door eventuele achterblijvende besmetting.¹

Uitgangspunt van de GHOR is dat het slachtoffer en de kwaliteit van de geneeskundige hulpverlening aan het slachtoffer centraal staan. De hulpverlening wordt binnen de GHOR opgebouwd vanuit de dagelijkse zorg.²

3.5.1 Geneeskundige hulpverlening-somatisch

De 'witte' kolom in de rampenbestrijdingsorganisatie (nu meestal ook nog zichtbaar als 'gele' kolom) wordt gekenmerkt door een complex samenspel van overheidsdiensten en particuliere organisaties. Elk van deze diensten en organisaties heeft een eigen bedrijfscultuur. Steeds moet er voor worden gewaakt dat deze culturen met de daarmee verwante belangen de boventoon gaan voeren en dat daarmee de samenwerking van deze hulpverleningspartners wordt verstoord ten koste van degene voor wie we het allemaal doen: de patiënt ofwel het gewonde slachtoffer met acuut somatisch letsel als gevolg van externe oorzaken. Voor alle ketenpartners moet de zorg aan deze patiënt de opdracht zijn als grote bindende factor in de samenwerking in de keten. In deze paragraaf staat het proces geneeskundige hulpverlening-somatisch centraal.³

Doel van het proces

Doel van dit proces is het reduceren van menselijke beperken van letsel (en schade). Om dit te kunnen bereiken moet snel en kostenefficiënte geneeskundige hulp direct na het ontstaan van een ramp of zwaar ongeval gereguleerd worden, door in zo kort mogelijke tijd een zo groot mogelijk aantal slachtoffers op te vangen, te stabiliseren, vervoersgereed te maken en te transporteren naar een ziekenhuis of behandelcentrum, met als uiteindelijk doel het minimaliseren van ziekteletsel en sterfte van ongevalsslachtoffers.

Voor alle duidelijkheid: hulpverlening aan niet-gewonde slachtoffers of verdere hulpverlening aan behandelde (licht)gewonden valt buiten dit proces. Deze activiteiten vallen onder het proces opvangen en verzorging (paragraaf 3.6.2).⁴

Doelgroep

(Zwaar)gewonde slachtoffers.

Activiteiten en verantwoordelijkheden

Wettelijke basis

De wettelijke basis voor dit proces wordt onder andere gevormd door de volgende wetten: Wet Rampen en Zware Ongevallen (artikel 4, lid 1, sub h), Wet Geneeskundige Hulpverlening bij Rampen (WGHR) alsmede de aanvulling daarop m.b.t. de Regionaal geneeskundig functionaris (RGF), Wet Ambulancevervoer, Kwaliteitswet zorginstellingen en de Wet Beroepen Individuele Gezondheidszorg (BIG).

1 Van de processen geneeskundige hulpverlening-psychosociaal en preventieve openbare gezondheidszorg (POG) worden op dit moment procesbeschrijvingen gemaakt door de Raad van RGF-en. Wanneer deze procesbeschrijvingen gereed zijn zullen deze worden opgenomen in dit Handboek. In dit Handboek wordt bij de uitwerking van de processen zoveel mogelijk aangesloten bij de Basisleerstof GHOR en het Handboek GHOR.

2 Lettinga, G (NIBRA), T.J. Noordsij en J.C.M de Haas (NIGHR), Basisleerstof GHOR, Den Haag, i.o.v. Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, oktober 2002.

3 Lettinga, G (NIBRA), T.J. Noordsij en J.C.M de Haas (NIGHR), Basisleerstof GHOR, Den Haag, i.o.v. Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, oktober 2002.

4 Proces geneeskundige hulpverleningsketen, Ministerie van Binnenlandse Zaken, Handleiding Rampenbestrijding, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990.

Procesverantwoordelijk voor de geneeskundige hulpverlening is de geneeskundige hulp bij ongevallen en rampen (GHOR). De GHOR maakt gebruik van gezondheidsvoorzieningen die voor de dagelijkse zorg beschikbaar zijn, met noodzakelijke organisatorische en logistieke aanpassingen. De gezondheidsvoorzieningen ressorteren onder verschillende organisaties met ieder hun eigen verantwoordelijkheden, onder andere vastgelegd in de Kwaliteitswet Zorginstellingen.¹

Om het openbaar bestuur zeggenschap te geven over de inzet van gezondheidsvoorzieningen, passend bij zijn verantwoordelijkheid voor rampenbestrijding, zijn regionale GHOR-besturen gevormd. Ten behoeve van de preparatie op en organisatie van de geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen zijn voorts per regio Regionaal Geneeskundig Functionarissen (RGF's) benoemd, die hoofd zijn van de GHOR-organisaties en tevens namens het GHOR-bestuur liaison zijn met het veld van de gezondheidsvoorzieningen.

Verantwoordelijkheden
GHOR-Bestuur

Het *GHOR-bestuur* is verantwoordelijk voor³:

- zorgdragen voor totstandkoming van een beleidsplan GHOR;
- zorgdragen voor samenhang en samenwerking binnen de geneeskundige keten t.a.v. de dagelijkse spoedeisende medische hulpverlening in rampsituaties;
- zorgdragen voor aansluiting van de geneeskundige keten op de overige hulpverleningsdiensten in het kader van de rampenbestrijding;
- benoemen van een functionaris tot uitvoering van deze verantwoordelijkheden;
- zorgdragen voor het instellen en in standhouden van de CPA-functie (Centrale Post Ambulancevervoer, conform de circulaire van het Ministerie van VWS CSZ/EZ 2046835 d.d. 8 maart 2000).

Verantwoordelijkheden RGF

De *Regionaal Geneeskundig Functionaris (RGF)* is verantwoordelijk voor⁴:

- het laten opstellen van een beleidsplan;
- op basis van het beleidsplan maken van afspraken met ketenpartners en andere hulpverleningsdiensten;
- afstemmen van beleidsontwikkeling en operationele taken tussen alle partners in de zorgketen, het openbaar bestuur, de regionale brandweer en de politie;
- bevorderen van de samenhang en de samenwerking tussen de ketenpartners;
- toezien van plannen van ketenpartners aan het beleidsplan;
- adviseren van bevoegd gezag over de plannen van ketenpartners;
- zorgdragen voor bovenregionale afstemming;
- leiding geven aan de binnen de GHOR keten samenwerkende zorginstellingen in geval van rampen en grote ongevallen.

Taakverdeling op het
rampterrein

Tot het moment dat de Officier van Dienst Geneeskundig (OvdG) is het personeel van de 1^e ambulance (via de CPA) verantwoordelijk voor het beleid voor de geneeskundige hulpverlening op het *rampterrein*. Zodra deze gearriveerd is, wordt dit overgenomen door de Officier van Dienst - Geneeskundig (OvdG). Deze heeft de leiding over de operationele geneeskundige hulpverlening op het *rampterrein*.

1 Kwaliteitswet Zorginstellingen, 1996.

2 Deloitte & Touche, Basisboek GHOR (Concept), versie 02-07-2002.

3 Deloitte & Touche, Basisboek GHOR (Concept), versie 02-07-2002.

4 Deloitte & Touche, Basisboek GHOR (Concept), versie 02-07-2002.

Regionale ambulance-
voorziening (RAV)

De *Regionale ambulancevoorziening (RAV)* bestaat uit een meldkamer en één of meer operationele ambulancediensten. De meldkamer/RAV beschikt over een dusdanig verbidings-/communicatienetwerk en procedures, dat ten tijde van opschaling daadwerkelijk kan worden gecommuniceerd. De meldkamer beschikt over een ambulancebijstandsplan en een gewondenspreidingsplan (inclusief Medische Behandelcapaciteit ziekenhuizen) die ten allen tijde direct beschikbaar en bij alle centralisten bekend zijn. Hetzelfde geldt voor de alarmeringslijsten t.b.v. opschaling.

De activiteiten van de RAV zijn vastgelegd in een bestuurlijk vastgelegd Regionaal Ambulanceplan (RAP), waarin onder andere het te leveren zorgniveau (zowel kwalitatief als kwantitatief, conform de nota 'ambulancezorg') en afspraken met andere partners zijn opgenomen. Het ambulancespreidingsplan maakt onderdeel uit van het RAP. Er zijn afspraken gemaakt tussen de RGF en de RAV omtrent de werkzaamheden van de RAV t.b.v. de GHOR. Zo levert de RAV doorgaans de OvDG en CvDG.¹

Organisatie van het proces

Voor de eerste uren beschikt de GHOR over een of meer Geneeskundige Combinaties (GNK's), die elk bestaan uit een Mobiel Medisch Team (MMT), twee ambulanceteams (Ambuteams) en een Snel Inzetbare Groep ter Medische Assistentie van het Rode Kruis (SIGMA), allen voorzien van hulpverleningsmateriaal voor de eerste twee uren van transport- en communicatiemiddelen.

De bemensing van de GNK's gebeurt door het regionale traumateam wat betreft het MMT, door de Regionale Ambulancevoorziening (RAV) wat betreft de ambuteams, en door het Nederlandse Rode Kruis wat betreft de SIGMA's.

Voor de operationele GHOR-organisatie worden 32 functies onderscheiden.

Ten allen tijde zijn een Ambulancebijstandsplan (onderdeel van het Regionaal Ambulanceplan, RAP) en een Gewondenspreidingsplan (GSP) beschikbaar, die evenals de alarmeringslijsten ten behoeve van de opschaling aanwezig zijn in de meldkamer van de Regionale Ambulancevoorziening (RAV).²

Uitvoering

Wat de GHOR betreft, vervult de SMH bij de uitvoering van dit proces een sleutelrol. Binnen de keten van de SMH is vooral de rol van de RAV cruciaal voor de operationele GHOR.

Processtappen SMH

Landelijk zijn tien stappen onderscheiden in de spoedeisende medische hulpverlening (SMH) om het geneeskundige proces te beschrijven waarlangs de patiënt de benodigde geneeskundige hulp ontvangt.³ Deze stappen zijn tot stand gekomen in nauwe samenwerking met deskundigen uit het veld. De procesbeschrijving dient als algemeen uitgangspunt waar zo ver mogelijk van moet worden afgeweken om uitwisselbaarheid en bijstand van hulpverleners mogelijk te maken.⁴

1 Bovenstaande tekst is afkomstig uit een conceptversie van het Modelscenario geneeskundige keten van het Algemeen Doorlichtingsinstrument van de Inspectie Openbare Orde en Veiligheid. Dit Modelscenario wordt momenteel aangepast. Wanneer deze versie gereed is, zullen de relevante passages ten aanzien van de (operationele) voorbereiding hier worden opgenomen.

2 Bovenstaande tekst is afkomstig uit een conceptversie van het Modelscenario geneeskundige keten van het Algemeen Doorlichtingsinstrument van de Inspectie Openbare Orde en Veiligheid. Dit Modelscenario wordt momenteel aangepast. Wanneer deze versie gereed is, zullen de relevante passages ten aanzien van de organisatie hier worden opgenomen.

3 Lettinga, G (NIBRA), T.J. Noordsij en J.C.M de Haas (NIGHR), Basisleerstof GHOR, Den Haag, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, oktober 2002. De gehele uitwerking van de uitvoering van dit proces is afkomstig uit de Basisleerstof GHOR.

4 De processtappen SMH worden als systeem door de GHOR gebruikt. De landelijke GHOR-procedure van de Raad van RGF'en loopt tot de opvang op de SEH.

Het gaat om de volgende tien processtappen van de Spoedeisende Medische Hulp (SMH):

1. omstanderhulp en alarmering
Er gebeurt een ongeluk - iemand belt 112. Er wordt doorgeschakeld naar de Centrale Post Ambulancevervoer (CPA). De centralist stelt de zorgvraag vast en zet de nodige hulpdiensten in.
2. verplaatsing naar incident
De hulpdiensten (ambulanceteams, mobiel medisch team, etc.) gaan met spoed naar de ongevalsplek.
3. triage/beoordeling
Op de ongevalslocatie wordt vastgesteld welke zorg de patiënt direct nodig heeft en welke behoefte aan ziekenhuiszorg er is.
4. verlenen individuele geneeskundige hulp
Op basis van de beoordeling van de patiënt wordt de eerste medische zorg verleend. Dit kan ook betekenen dat slachtoffers uit complexe beknelde situaties moeten worden bevrijd: een samenspel van diverse hulpverleners.
5. transport
Afhankelijk van de verdere noodzakelijke zorg wordt de patiënt vervoerd naar een daartoe uitgerust ziekenhuis met voldoende capaciteit om de patiënt op te vangen en te behandelen.
6. opvang op afdeling Spoed Eisende Hulp (SEH)
Het ambulanceteam draagt de patiënt over en meldt welke handelingen en/of zorg inmiddels is uitgevoerd. Zo nodig wordt een nadere diagnose gesteld en vinden spoedbehandelingen plaats.
7. operatie
De patiënt wordt overgeplaatst naar een operatiekamer. Indien nodig staat een (medisch) multidisciplinair team klaar voor de operatie.
8. intensieve zorg
Na de operatie wordt de patiënt eventueel overgeplaatst naar de afdeling 'intensive care' (IC).
9. verpleging en ontslag
Tijdens de ziekenhuisopname ondergaat de patiënt de nodige gespecialiseerde zorg, inclusief revalidatie en fysiotherapie. De huisarts wordt hiervan op de hoogte gehouden. Eventuele nazorg wordt in gang gezet.
10. (poli)klinische revalidatie
Bij ontslag uit het ziekenhuis wordt de patiënt gedurende een bepaalde tijd poliklinisch gevolgd, al naar gelang de aard van de aandoening en de invloed die de traumatische ervaring kan hebben op zijn of haar leven.

De beoordeling van de toestand

Het is belangrijk dat de instantie (meestal de CPA) die de eerste informatie over een ramp ontvangt, herkent om welk ramptype of combinatie van ramptypen het gaat. Zo kan er een goede beoordeling van de toestand (BVT) worden gemaakt. Op basis van de BVT kan tot de meest effectieve inzet worden besloten. Het gaat dus om de relatie tussen de rampverschijnselen en de snel te nemen acties.

Bij ongevallen waarbij sprake is van één slachtoffer kan het ambulancepersoneel het hele traject van diagnose stellen tot en met de overdracht aan het ziekenhuis zelfstandig af. Als bij een zwaar ongeval of ramp veel slachtoffers zijn, kunnen er knelpunten optreden. De voorbereiding van de GHOR is erop gericht om knelpunten in de keten te voorkomen. Elk slachtoffer heeft immers recht op dezelfde kwaliteit van zorg.

Schakels in de keten

De keten is ingedeeld in schakels. Het gaat om de volgende schakels:

- redding op/vanaf de vindplaats.
- triage op de vindplaats.
- eerste (levensreddende) hulp op de vindplaats.
- gedragen vervoer naar een gewondennest.

- triage en stabiliserende hulpverlening in een gewondennest.
- eventueel: vervoer naar een overnameplaats¹ of aanlandingsplaats.²
- vervoer naar een ziekenhuis.

Hulpverleningscapaciteit	<p>De totale <i>hulpverleningscapaciteit</i> van de keten wordt bepaald door de schakel met de laagste capaciteit. Voor de afstemming van de capaciteiten van de schakels wordt uitgegaan van:</p> <ul style="list-style-type: none"> - de Reddingscapaciteit (RC): Het gemiddeld aantal slachtoffers dat per uur kan worden gered. - Eerste Hulp Capaciteit (EHC): Het gemiddeld aantal slachtoffers per uur waarbij levens- en ledemaatreddende handelingen, gericht op stabilisatie van vitale functies kan worden verricht. - Medische Transport Capaciteit (MTC): Het gemiddeld aantal gewonden dat per uur kan worden vervoerd en verdeeld over de ziekenhuizen. - Medische Behandel Capaciteit (MBC): Het gemiddeld aantal gewonden dat per uur in een ziekenhuis kan worden behandeld. <p>In het ideale geval zijn de capaciteiten van al deze schakels gelijk. In de praktijk blijkt dit vaak niet het geval te zijn.</p>
Triage	<p>De geneeskundige hulpverlening start met het indelen van de slachtoffers. Dit noemt men <i>triage</i>. Schaarste van middelen en mensen zorgt ervoor dat prioriteiten moeten gelegd. Van de slachtoffers met levensbedreigend letsel leggen men de prioriteit bij degenen met de meeste overlevingskansen. De opzet is om met zo min mogelijk inzet zoveel mogelijk levens te redden. De indeling of classificatie vindt plaats aan de hand van de toestand van de A: ademweg (airway), B: ademhaling (breathing) en de C: circulatie (circulation).</p>
Triage- of urgentieclassen	<p><i>De triage- of urgentieclassen zijn:</i></p> <p>T1. Triage klasse 1 (A, B, C-instabiele gewonden) Gewonden wiens leven inmiddels wordt bedreigd door een obstructie (= afsluiting) van de ademwegen en/of door stoornissen van de ademhaling en/of circulatie.</p> <p>T2. Triageklasse 2 (op termijn A, B, C-instabiele gewonden) Gewonden wiens leven na enkele uren wordt bedreigd door een obstructie van de ademwegen, stoornissen van de ademhaling en/of circulatie of die gevaar lopen op ernstige infecties of invaliditeit wanneer zij niet binnen 6 uur na oplopen van het letsel behandeld worden.</p> <p>T3. Triageklasse 3 (A, B, C-stabiele gewonden) Gewonden die niet worden bedreigd door een ademwegobstructie, stoornissen van de ademhaling en/of circulatie, ernstige infectie of invaliditeit. Zij hoeven niet voor medisch interventieve behandeling naar het ziekenhuis.</p> <p>T4. Triageklasse 4 (A, B, C-instabiele gewonden) Gewonden, waarbij onder de gegeven omstandigheden de ademweg niet kan worden vrijgemaakt en vrijgehouden, de ademhaling niet kan worden veiliggesteld, bloedingen niet tot staan kunnen worden gebracht en shock niet toereikend kan worden bestreden. Deze klasse wordt in principe alleen onder oorlogsomstandigheden gehanteerd.</p> <p>Als er bij een ramp of zwaar ongeval veel lichtgewonden (trriageklasse T3) zijn zal dit veel aandacht vergen van de hulpverleners. Lichtgewonden zijn immers nog in staat om hard te schreeuwen en aandacht te vragen. Dit gaat dan ten koste van de aandacht voor de zwaargewonden (trriageklasse T1) en 'middel-zwaargewonden' (trriageklasse T2), die nu juist die hulp het hardst nodig hebben.</p>

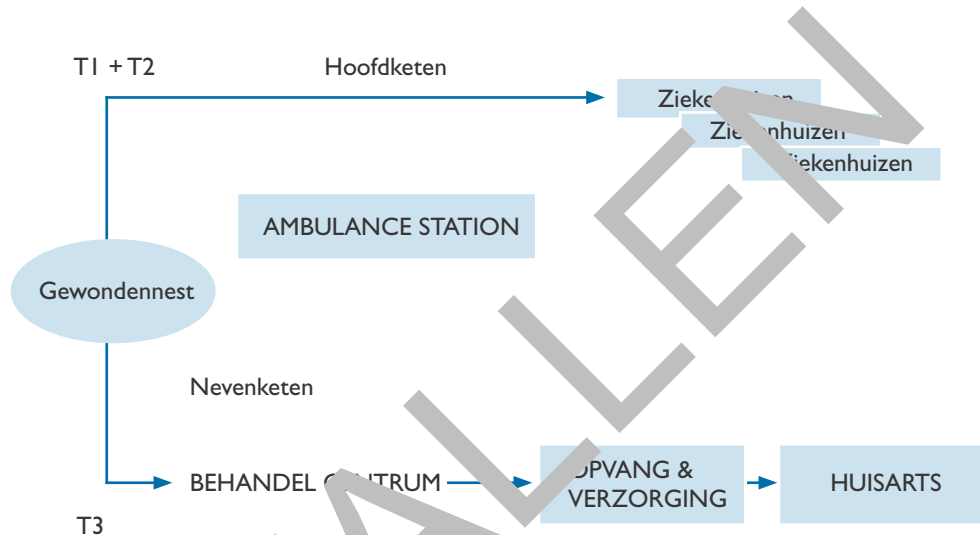
¹ Een aanlandingsplaats is een locatie aan het water waar slachtoffers per vaartuig naar toe worden gebracht.

² Een overnameplaats is een voor ambulances bereikbare locatie waar slachtoffers kunnen worden overgenomen van dragers indien een gewondennest niet voor ambulances bereikbaar is.

Hoofd- en nevenketen

Daarom is de hulpverleningsketen gesplitst in een *hoofdketen* en een *nevenketen*. De hoofdketen is bedoeld voor de T1- en T2-slachtoffers, die per definitie naar een ziekenhuis moeten worden vervoerd. De nevenketen is bedoeld voor de T3-slachtoffers (=lichtgewonden), die in beginsel niet in een ziekenhuis hoeven te worden opgenomen, maar worden verwezen naar een behandelcentrum (BC) of naar een huisarts. Het tijdig instellen van een nevenketen is dus een van de belangrijkste methoden om capaciteitsknelpunten in de hoofdketen te voorkomen en op te lossen.

Figuur B3.3 De hoofd- en nevenketen

Overledenen naar mortuarium

De zorg voor *overledenen* vindt plaats via een tweede nevenketen. Dode slachtoffers worden geïdentificeerd door politie en het Rampen Identificatie Team (RIT). De identificatie vindt plaats in een mortuarium. De lichamen worden vervolgens opgebaard in een rouwzaal waar de familie wordt geconfronteerd met de slachtoffers.

CPA voor opstarten en opschalen

De meldkamer CPA De meldkamer CPA vervult als verbindingscentrum een zeer belangrijke rol bij het *opstarten* en *vervangingsopschalen* van de GHOR-organisatie. De CPA krijgt de eerste meldingen binnen via 112. Via het uitvraagprotocol tracht de CPA-centralist een zo goed mogelijk beeld van de situatie te krijgen. Soms is het niet duidelijk dat er sprake is van een groot ongeval. In andere gevallen zal dat beeld uit de meldingen snel helder worden. Als duidelijk is dat het om een groot ongeval gaat zal de centralist meteen meerdere ambulances en misschien ook een Mobiel Medisch Team inzetten.

Informatie-uitwisseling met CPA

De rol van de 1e ambulance die ter plaatse komt is van doorslaggevende betekenis bij het snel opschalen van de geneeskundige hulpverlening. De CPA organiseert de opschaling van de hulpverlening op basis van de situatierapporten van de 1e ambulance, de informatie uit meldingen van burgers en berichten uit de meldkamers van brandweer en politie. Gaandeweg het verloop van de inzet- en coördinatie-activiteiten komt er een enorme *informatiestroom* op de centralisten van de CPA af. De CPA communiceert met ambulances, andere meldkamers, ziekenhuizen, hulpverleners die hulp aanbieden en GHOR-sleutelfunctionarissen. Het is noodzakelijk om zo snel mogelijk extra personeel in te schakelen om de meldkameroverstijgende informatie op te vangen en te verwerken.

Alarmering door CPA Op basis van procedures en draaiboeken voor de GHOR worden door de CPA de verschillende geneeskundige eenheden en leidinggevend *gealarmeerd* en ingezet.

Protocol 1e ambulance

De ambulancezorg verleent in dagelijkse situaties hulp aan gewonden ter plaatse en draagt zonnodig zorg voor het vervoer van gewonden naar het ziekenhuis. Bij grote ongevallen verloopt de ambulancezorg anders en is in ieder geval voor de 1e ambulance een speciale taak weggelegd.

Zijn er veel gewonden, dan is hulp van bijstandsambulances nodig. Het is belangrijker snel inzicht te verkrijgen in de situatie dan om direct gewonden te helpen. Het zo snel mogelijk aangeven van de behoefte aan bijstand gaat voor!

Het is belangrijk dat de CPA altijd weet welke ambulance het protocol 1e ambulance uitvoert. Uiteraard is dit in principe de ambulance, die als eerste bij het ongeval arriveert. Het kan echter voorkomen dat het beter is dat de als tweede arriveerde ambulance het protocol uitvoert. Dit moet altijd in overleg met de CPA gebeuren. Het is in bepaalde gevallen ook mogelijk en efficiënt om het protocol met twee ambulances uit te voeren, uiteraard in overleg met de CPA. Dit is bijvoorbeeld het geval bij verongelukte personen van enige omvang.

Eerste handelingen

Bij het uitstappen uit de ambulance moet de bemanning proberen zich een goede indruk te vormen van het ongeval en de locatie. Daarbij moet worden gelet op de aard en risico's van het ongeval en complicerende factoren. Deze informatie wordt in een 1e situatierapport (sitrap) bij de statusmelding 'ter plaatse' doorgegeven aan de CPA. Verpleegkundige en chauffeur trekken dan de beschermende kleding aan (helm en handschoenen). De bemanning van de 1e ambulance is herkenbaar aan een groene verlichting. De 1e ambulance is herkenbaar aan een groene zwaailamp.

Veiligheid: voorkom
meer slachtoffers

Bij alle handelingen moeten zij denken aan hun eigen veiligheid, maar ook aan die van andere hulpverleners, omstanders en de gewonden. Het handelen moet erop gericht zijn te voorkomen dat nog meer mensen gewond raken. Bij explosiegevaar of bij risico's voor het vrijkomen van gevaarlijke stoffen moeten zij afstand houden en bovenwinds blijven.

Tijdens de verkenning moet de bemanning van de 1e ambulance de informatie verzamelen die nodig is om de situatie goed te kunnen inschatten. De 1e verpleegkundige gaat verken- nen en de chauffeur blijft bij zijn voertuig. De verpleegkundige doet eigen waarnemingen en vult die aan met informatie van andere hulpverleners die al ter plaatse zijn. Bijvoorbeeld brandweer en politie, maar ook de Wegenswacht, NS, of Rijkswaterstaat. De 1e verpleegkun- dige kan zijn verkenning vanuit een oogpunt van veiligheid ook samen doen met een verken- ner van bijvoorbeeld Brandweer of Politie.

De verpleegkundige 1e ambulance moet informatie verzamelen over:

- de ongevalsituatie;
- de veiligheidssituatie;
- de slachtoffersituatie;
- de potentiële situatie (inclusief de bijstand);
- de infrastructuursituatie.

De chauffeur van de 1e ambulance noteert deze informatie en geeft dit samengevat in een situatierapport door aan de CPA. Hij vangt de arriverende ambulances en eventuele andere geneeskundige hulpverleners op en geeft hen inzetaanwijzingen.

Globale triage

Globale triage

Het is belangrijk om bij de snelle verkenning een *globale triage* te doen. De triage vindt al- leen plaats op basis van een snelle inschatting van de vitale functies. De getriëerde slachtof- fers krijgen direct een gewondenkaart waardoor duidelijk zichtbaar is in welke triageklasse zij zijn ingedeeld. Bij gewonden die dringend hulp nodig hebben worden uitsluitend korte levensreddende handelingen verricht, bij voorkeur samen met andere hulpverleners of om- standers.

Voorlopig inzetplan	<p>Leiding</p> <p>De verpleegkundige Ie ambulance maakt een <i>voorlopig inzetplan</i> voor de ambulancezorg ter plaatse. De chauffeur gebruikt dit plan om aan de andere (ambulance)hulpverleners hun inzetlocatie en opdracht te geven. Wie moet wat doen? Waar en wanneer?</p>
Overname leiding door Ovd-G	<p>De CPA zal op basis van het situatierapport van de Ie ambulance of op eigen initiatief de Officier van Dienst Geneeskundig (OvD-G) alarmeren, overeenkomstig het regionaal inzetprotocol voor deze sleutelfunctionaris. De OvD-G neemt de <i>leiding</i> over van de verpleegkundige Ie ambulance en maakt gebruik van het inzetplan. De verpleegkundige draagt de informatie en de gemaakte afspraken over aan de OvD-G en maakt daarbij gebruik van een schets. De OvD-G kan de verpleegkundige Ie ambulance vragen om hem te assisteren en bijvoorbeeld de triage te blijven doen.</p>
Motorkapoverleg (MKO)	<p>Coördinatie en communicatie (multidisciplinair)</p> <p>Het overleg over de afstemming tussen de activiteiten van de hulpverleningsdiensten ter plaatse van het ongeval is het '<i>Motorkapoverleg</i>' (MKO). Dit is een intercoloniaal overleg tussen de verpleegkundige Ie ambulance, de eerste bevelvoerder brandweer en de eerst aanwezige politiefunctaris. Een van de onderwerpen tijdens het MKO is te bepalen waar hulpverleningsvoertuigen worden geparkeerd. Voor de ambulances wordt een opstelplaats aangewezen.</p>
Ontkoppeling behandelen en vervoer ambulances	<p>Taak en werkwijze overige ambulances</p> <p>De tweede en volgende (bijstands)ambulances parkeren op de opstelplaats en melden zich ter plaatse bij de chauffeur van de Ie ambulance of - indien aanwezig - bij de OvD-G. Anders dan bij de dagelijkse ambulancezorg zijn bij grootschalige ongevallen de <i>taken</i> stabiliseren/behandelen en vervoeren anderszinds <i>niet gekoppeld</i>. De ambulancebemanningen richten zich in eerste instantie op het stabiliseren van de slachtoffers. Als er genoeg ambulancehulpverleners zijn voor het veilig stellen en stabiliseren van de vitale functies, dan pas gaan ze vervoeren. Dit om te voorkomen dat ambulances het terrein al verlaten terwijl er nog gewonden dringend eerste hulp nodig hebben. Doel is daarmee te voorkomen dat slachtoffers overlijden of blijvend invalide raken.</p>
Overzicht over beschikbare ambulances	<p>Ambulancebijstandsplan</p> <p>Als de behoefte aan ambulances groter is dan regionaal beschikbaar, wordt een beroep gedaan op de omringende CPA'en om bijstandsambulances te sturen. Niet alle regionale ambulances zijn inzetbaar voor een zwaar ongeval of ramp in de eigen regio, aangezien ambulances beschikbaar moeten blijven voor de reguliere spoedritten. Afhankelijk van het moment (overdag, 's-avonds, 's-nachts of het weekeinde) varieert het aantal parate ambulances en daarmee de inzetbaarheid van het totale ambulancepotentieel. Om inzicht te hebben in de <i>beschikbare aantallen ambulances</i> in de regio's en deze ambulances volgens plan te roepen wordt gebruik gemaakt van een 'ambulancebijstandsplan' (ABP). Het ABP is een voorbereid plan waarin de CPA'en staan vermeld, gerangschikt naar oplopende afstand vanuit de bijstandvragende regio. Per CPA staat vermeld het totaal aantal ambulances, het aantal ambulances dat voor bijstand in andere regio's beschikbaar is en de totaalstelling van het aantal bijstandsambulances.</p>
	<p>Elke CPA die ambulancebijstand verleent, dient zorg te dragen voor voldoende afdekking in het eigen CPA-gebied. Bij zware ongevallen en rampen kan de CPA die ambulancebijstand nodig heeft, worden ontlast door vooraf - via afspraak - een buur-CPA te vragen op basis van het ABP de bijstandaanvragen uit te voeren. De resultaten van de bijstandstoezeggingen worden steeds teruggekoppeld naar de CPA, die de bijstand nodig heeft.</p>

I Naar aanleiding van de vuurwerkrampe in Enschede (mei 2000) wordt gewerkt aan een actieplan om voor heel Nederland een ambulancebijstandsplan voor grootschalige interregionale ambulancebijstand beschikbaar te hebben. Daarbij wordt ook gedacht aan enkele vaste coördinerende CPA'en, die de ambulancebijstand regelen voor alle CPA'en in Nederland.

Procedure voor geneeskundige bijstand

Behalve aan ambulances kan ook behoefte bestaan aan andere vormen van geneeskundige bijstand. Hierbij moet in eerste instantie worden gedacht aan Geneeskundige Combinaties (GNK-C) of de aparte componenten daarvan: MMT's, SIGMA's of vrije Ambuteams. Maar ook kan, zeker bij calamiteiten die lang duren, worden gedacht aan bijstand van extra Hoofden Gewondennest (HGN), Officieren van Dienst – Geneeskundig (OvD-G'en) of verbindingbijstand. Voor de coördinatie van die bijstandseenheden worden een CPA-protocol en een Loodspostprocedure gehanteerd.

Continuïteit van zorg

Voor het leveren van extra hulpverleningscapaciteit kan een beroep gedaan worden op andere regio's. Bij de inzet van bijstand verdient het de voorkeur de hulptroepen uit andere regio's in te zetten voor de GHOR. Personeel en middelen uit de eigen regio kunnen dan worden ingezet voor de reguliere zorg. Zij beschikken over kennis van het eigen gebied en kunnen daarom sneller ter plaatse zijn dan mensen die de regio niet kennen. Met name voor regio's die grenzen aan het buitenland geldt dat afspraken worden gemaakt over internationale bijstand. Deze afspraken hebben zowel betrekking op het borgen van de capaciteit voor de GHOR als voor de dagelijkse zorg.

Afspraken met
zorgketenpartners

Het is de taak van de RGF en GHOR-organisatie om harde afspraken te maken met zorgketenpartners over te leveren capaciteit binnen de regio's. De te leveren diensten door de RAV zijn vastgelegd in het Regionale Ambulance Plan (RAP). De ziekenhuizen hebben een Ziekenhuis Rampen Opvangplan en garanderen daarmee onder andere hun Medische Behandel Capaciteit (MBC).

De door de instellingen voor geestelijke gezondheidszorg, huisartsen en Rode Kruis te leveren capaciteit wordt vastgelegd in uitvoeringsovereenkomsten. Voor het bepalen van de noodzakelijke aantallen, wordt uitgegaan van de Leidraden Maatramp en Operationele Prestaties en deze zijn vertaald in (deel)plannen en draaiboeken.

Loodspost (LP)

Loodspostenplan

De bijstandverlennende CPA stuurt bijstandsambulances en andere geneeskundige bijstand naar een *loodspost* (LP). Een loodspost is een vooraf bepaalde, gemakkelijk te vinden plaats waar het bijstandverlenend potentieel wordt opgevangen en van waaruit het naar een gewenste plaats wordt geleid. Dit is meestal de ambulance opstelplaats. Een loodspost moet goed bereikbaar en veilig zijn en voldoende ruimte bieden voor minimaal tien ambulances. Zo mogelijk zijn faciliteiten aanwezig zoals een benzinestation en/of restaurant met grote parkeerplaats. De potentiële locaties voor loodsposten zijn beschreven in een loodspostenplan.

Een escorte (bij voorkeur politiebegeleiding) brengt steeds een groep ambulances vanaf de loodspost naar het ambulancestation. Zo wordt voorkomen dat ambulances in een vooraf onbekende regio verdwalen.

Loodspostfunctionaris (LPF)

De opvang en coördinatie op de loodspost is in handen van een *loodspostfunctionaris (LPF)*. Hij krijgt de benodigde informatie via de eigen organisatie. Hij zorgt dat de bijstandsambulances gedoseerd en groepsgewijs vanaf de loodplaats vertrekken.

Coördinatie door Ambstat

Ambulancecoördinatie (Ambulancestation)

Bij grootschalige ongevallen krijgt de CPA een enorme communicatiedruk te verwerken. Op het moment dat de CPA behalve de regie over de eigen regionale ambulances ook de *coördinatie* krijgt over de toegewezen bijstandsambulances, is meer coördinatie nodig. Er wordt dan een ambulancestation ingezet om de grote hoeveelheid bijstandsambulances onder controle te houden. De ambulances, die gestabiliseerde gewonden gaan vervoeren, melden zich bij het ambulancestation om een inzetopdracht te krijgen. Het ambulancestation neemt hiermee de inzet-functie van de chauffeur in de ambulance over.

Het Ambstat kan op verschillende manieren zijn ondergebracht. Het Ambstat kan gestationeerd zijn bij de:

- Verbindingscommandowagen-GHOR (VC-GHOR);
- VC-2 van de Regionale Brandweer, waarin één of twee GHOR-bedienplaatsen.

Ritopdrachten van CPA of CGV

Bijstandsambulances krijgen na aankomst op de ambulance opstelplaats/het ambulancestation hun *ritopdrachten* van de CPA of, indien al aanwezig, van de Coördinator Gewonden Vervoer (CGV) in het ambulancestation.

De CGV staat in verbinding met de CPA. Hij hoort van de CPA over welke ziekenhuizen de gewonden worden gespreid en wat de actuele Medische Behandel Capaciteit van elk van de ziekenhuizen is. Hij rapporteert aan de CPA de aantallen daarheen gebrachte gewonden.

Aansturing vanuit Ambstat

Hoe worden de ambulances nu *aangestuurd* vanuit het Ambstat? In afbeelding B3.4 wordt de procedure samengevat.

Figuur B3.4 Schema van het ambulancecircuit

Loodspost

Ambulances worden onder begeleiding, pakketgewijs naar het ambulancestation gestuurd. Zo nodig via een opstelplaats.

Ambulancestation

Daar mondelinge ritopdracht van of namens CGV;

- waar het slachtoffer op te halen;
- waar het slachtoffer naar toe te brengen (de vindplaats, een gewondennest, een overnameplaats, gewonden op een aanlandingsplaats aan het water;
- wel of niet terug te melden aan het ambulancestation.

Gewondennest/vindplaats/overnameplaats/aanlandingsplaats

Daar een slachtoffer ophalen en afhankelijk van de opdracht van de CGV hetzij rechtstreeks, hetzij via het ambulancestation, naar het door de CGV opgegeven ziekenhuis.

Ziekenhuis

Afgifte patiënt, daarna weer terug, maar niet via loodspost naar:

Ambulancestation

De ambulances brengen de gewonden naar de ziekenhuizen en keren dan steeds terug naar het ambulancestation voor een nieuwe opdracht. Zolang ze door de CGV niet van hun taak worden ontheven, blijven ze dat doen.

Gewondenspreidingsplan

Het aantal gewonden bij zware ongevallen en rampen is te groot om door één ziekenhuis te kunnen worden opgevangen en behandeld. Daarom worden deze gewonden gespreid over meerdere ziekenhuizen. Dit wordt uitgevoerd aan de hand van een gewondenspreidingsplan (GSP). Dit is een voorbereid plan waarin – in volgorde van oplopende afstand – de ziekenhuizen staan vermeld met onder meer de bijbehorende Medische Behandel Capaciteit (MBC), de totaalstelling van de MBC en zoveel mogelijk de specialismen van de ziekenhuizen. Patiënten met een bepaald type letsel worden naar het ziekenhuis vervoerd dat gespeciali-

seerd is in behandeling van dat type letsel (bijvoorbeeld hersenletsel). De MBC wordt beïnvloed door veel factoren zoals het tijdstip, het beschikbare personeel, de opkomst-snelheid van het personeel, de beschikbaarheid van OK-faciliteiten en de bezettingsgraad. Op het moment van de aankondiging van de gewonden zal de MBC moeten worden geactualiseerd.

De Geneeskundige Combinatie (GNK-C)

Naast ambulances kunnen ook de Geneeskundige Combinaties (GNK-C's) worden ingezet voor de geneeskundige hulpverlening.

De alarmeringsprocedure voor de GNK-C gaat ervan uit dat bij alarmering van een GNK-C uit de eigen regio voor de hoofdketen gelijktijdig een GNK-C uit een tevoren afgesproken buurregio een voorwaarschuwing krijgt. Deze GNK-C kan dan stand-by staan en vervolgens zonder veel tijdverlies worden opgeroepen om bijstand te verlenen. Bijvoorbeeld bij het behandelen van lichtgewonden in een Behandelcentrum of ter versterking van de assistentie bij het bevrijden van beknelde slachtoffers. Een GNK-C uit een buurregio komt in principe als één pakket naar de loodspost of het ambulancestation.

Taken GNK-C

Het doel van de inzet van de GNK-C is de overgang van de dagelijkse geneeskundige hulpverlening naar die bij rampen en ongevallen te verbeteren. De GNK-C heeft de volgende taken:

- beoordeling/triage van slachtoffers;
- het veilig stellen en bewaken van vitale functies;
- het stabiliseren van slachtoffers en het gereedmaken voor vervoer;
- het geven van de nodige zorg aan slachtoffers.

Binnen de GNK-C is er een taakverdeling gemaakt tussen de ambu-teams, de Mobiel Medische Teams (MMT) en de SIGMA's.

Taken Ambu-team

De *ambu-teams* van de GNK-C triëren en verrichten handelingen voor het behoud en/of herstel van vitale functies en richten zich op het voorkomen van tijdelijke of blijvende invaliditeit. Als zij worden ingezet blijven ze op het rampterrein werkzaam. Zij houden zich niet bezig met het transport naar de ziekenhuizen.

Taken MMT

Het MMT heeft als taak het triëren van slachtoffers en het uitvoeren van specifieke medische handelingen om slachtoffers te kunnen stabiliseren en vervoersgereed te maken. Daarnaast adviseert en ondersteunt het MMT het ambu-team.

Inzet MMT

Een Mobiel Medisch Team (MMT) wordt ingezet ter aanvulling van de behandel- en triagecapaciteit op de ongevalslocatie. Dit MMT komt uit een traumacentrum of een ander ziekenhuis met een MMT-functie. Een MMT kan ook primair worden opgeroepen door de CPA. Het MMT moet binnen een half uur na alarmering op de plaats van het ongeval zijn. Als de leden van een MMT als eerste geneeskundige hulpverleners ter plaatse komen (bijvoorbeeld ingezet van een helikopter), dient het MMT de rol van 1e ambulance te vervullen. Het MMT werkt onder de regie van de Ovd-G, die de prioriteiten voor inzet van het MMT aangeeft.

Taak SIGMA's

De SIGMA's hebben als hoofdtak het assisteren van professionele hulpverleners die op de plaats van het ongeval zijn ingezet. Zij zorgen ook voor logistieke ondersteuning van de professionele hulpverleners bij de verzorging, bewaking en het vervoer van slachtoffers.

Inzet SIGMA

In principe wordt de SIGMA als onderdeel van een GNK-C ingezet. Een SIGMA moet binnen een half uur na alarmering vertregereed op de verzamellocatie staan. Meestal is dit het regiogebouw van het Rode Kruis. Vervolgens komt daarbij de tijd, nodig voor het verplaatsen naar het ongeval en de opbouwtijd op de ongevalslocatie voordat operationeel gereed wordt gemeld. Binnen de eigen regio komt de SIGMA meestal apart naar de ongevalslocatie. SIGMA-leden kunnen ter assistentie worden ingezet op de vindplaatsen van gewonden of in een gewondennest. Is dit een gewondentent, dan wordt deze door de SIGMA opgezet en ingericht. De SIGMA-leden zorgen ook voor aanvoer en vervanging van de Advance Life Support (ALS)-koffers en EHBO-tassen.

De SIGMA kan ook als zelfstandige eenheid worden ingezet, met name bij ongevallen met veel lichtgewonden. De SIGMA vormt dan de bemensing van het Behandelcentrum. Dan dient er ook altijd een arts of ambulanceverpleegkundige in het Behandelcentrum aanwezig te zijn voor de urgentiebewaking van de T3-slachtoffers. Het is mogelijk dat aan een SIGMA in het Behandelcentrum één of meer ter plaatse gekomen EHBO'ers worden toegevoegd, die onder de leiding van de SIGMA-leider kunnen meewerken.

Gewondennest (GN)	<p>Optreden in een Gewondennest</p> <p>Een <i>gewondennest (GN)</i> is de eerste plaats waar gewonden worden verzameld en waar (aanvullende) geneeskundige hulpverlening en verdere triage plaatsvindt. In het GN worden de gewonden zo goed mogelijk behandeld, waarna ze in volgorde van urgentie worden vervoerd. Bij grootschalige hulpverlening worden in principe de componenten van de GNK-C ingezet, aangevuld met extra ambulanceteams. Een gewondennest wordt alleen ingericht als het aantal slachtoffers de vervoerscapaciteit of de hulpverleningscapaciteit overstijgt of wanneer vanwege de weersomstandigheden beschutting noodzakelijk is.</p> <p>Bij het inrichten van een gewondennest is het zaak om van een spontaan gevormd gewondennest een georganiseerd gewondennest te maken. Daarbij moeten de eisen van een goed en veilig gewondennest worden voldaan.</p>
Overnameplaats gewonden (OPG)	<p>Overnameplaatsen en aanlandingsplaatsen</p> <p>Soms is het in de afvoer van slachtoffers niet te vermijden dat een transportmiddel moet worden gewisseld. Dit gebeurt bij een overnameplaats (op het land) of bij een aanlandingsplaats (vanaf het water).</p> <p>Een <i>overnameplaats gewonden (OPG)</i> is een voor ambulances bereikbare locatie waar slachtoffers kunnen worden overgenomen van bijvoorbeeld een gewondennest niet voor ambulances bereikbaar is. Het kan daarbij ook gaan om overname van een helikopter of alternatief vervoer.</p> <p>Een aanlandingsplaats is een locatie aan het water waar slachtoffers per vaartuig naar toe worden gebracht. Een aanlandingsplaats moet een geschikte aanlegplaats bieden voor schepen met voldoende diepte om de slachtoffers verantwoord te kunnen ontschepen. Een aanlandingsplaats moet veilig zijn en voldoende ruimte bieden voor minimaal 10 ambulances om voor het inrichten van een gewondennest.</p>
Behandelcentrum (BC)	<p>Opvangen in een Behandel Centrum (BC)</p> <p>Om in een Gewondennest maximale aandacht te geven aan de T1- en T2-gewonden worden de T3-slachtoffers, zodra dat mogelijk is naar een Behandelcentrum gebracht. Het gaat dan om slachtoffers die niet in een ziekenhuis hoeven te worden opgenomen. Zij worden in eerste instantie onder begeleiding van de aanwezige brandweer naar het BC gebracht. Zodra de SIGMA ter plaatse is, kan de SIGMA deze taak vervullen.</p> <p>Een <i>Behandelcentrum (BC)</i> is een plaats waar lichtgewonde slachtoffers (categorie T3) bijeengebracht worden voor een eenvoudige verpleegkundige behandeling. Het Behandelcentrum bevindt zich in de nevenketen. De activiteiten in een Behandelcentrum beperken zich tot eenvoudige paramedische behandeling, vergelijkbaar met de 'eerste hulp afdeling' van een ziekenhuis: onderhandeling, controle van lichaamsfuncties, pijnstilling, triage en registratie.</p> <p>Het BC wordt bij voorkeur in de directe nabijheid van het ongeval/de ramp op veilige afstand en bovenwinds ondergebracht in een gebouw of in een opblaasbare calamiteitentent of op veilige afstand in de openlucht. Een BC kan ook op grotere afstand worden ingericht, bijvoorbeeld in een schoolgebouw, een wijkgebouw, een sportcentrum of een restaurant met een zaal. In dit geval is busvervoer noodzakelijk. Een Behandel Centrum kan bij voldoende ruimte worden gecombineerd met een Opvangcentrum.</p>
Actiecentrum GHOR (Ac-GHOR)	<p>Het <i>Actiecentrum GHOR (Ac-GHOR)</i></p> <p>De omvang van de hulpverleningsketen bij rampen en de daaruit voortvloeiende GHOR-taken kunnen leiden tot de behoefte aan een Actiecentrum GHOR. Daarbij gaat het om</p>

beleidsvragen, maar ook om operationele informatie.

Het Actiecentrum GHOR is de plaats, van waaruit de GHOR de eigen bijdrage aan de hulpverlening/rampbestrijding regelt. Het Actiecentrum ondersteunt alle geneeskundige hulpverleningsactiviteiten, die moeten worden uitgevoerd om de slachtoffers te helpen naar herstel.

In het Ac worden de volgende taken uitgevoerd:

- waarschuwing en alarmering volgens afspraak met de CPA;
- informatieverwerking en informatievoorziening;
- logistiek (plannen en regelen);
- medische advisering;
- overige (proces)ondersteuning.

Actiecentrum: denk- en
doetank

Het Actiecentrum houdt zich dus bezig met het oplossen van problemen en biedt daarnaast ondersteuning bij de uitvoering. Het is dus zowel een 'denktank' als een 'doetank'. Een optie is verder dat het Actiecentrum GHOR de CPA ontlast van de afpak aan geïntensief op treden verwante - meldkameroverstijgende communicatie, waar de meldkamer weinig ervaring mee heeft. Deze communicatie blijkt vaak tot overbelasting van de CPA te leiden. In de GHOR-regio moeten dan wel afspraken bestaan om het vroegtijdig operationaliseren van het Actiecentrum GHOR.

Een vergaderzaal of grote werkkamer kan dienen als Ac. Deze ruimte moet Ac-GHOR voorzien zijn van communicatie- en informatievoorzieningen en verwerkingsmiddelen, kantoor- en bureaumateriaal en facilitaire voorzieningen.

Het ziekenhuis

De melding van een ramp komt meestal binnen bij de SEH waarna de procedure voor de voorbereiding voor de eerste opvang start. De hulpverlening op de SEH is doorstroom naar andere afdelingen belangrijk om capaciteit op de SEH beschikbaar te houden. De inzet van extra capaciteit op de SEH is gedurende de eerste uren na de ramp het grootst.

De Operatiekamers (OK) moeten worden vrijgemaakt voor de opvang van slachtoffers. Dat kan door het lopende OK-programma gedeeltelijk of geheel te stoppen.

Voor slachtoffers die in de operatie aangewezen zijn op een Intensive care (IC) bed, kan de IC-capaciteit een knelpunt in de zorgketen vormen. Deze capaciteit kan worden vergroot door tijdelijk gesloten bedden beschikbaar te stellen, patiënten vervroegd over te plaatsen naar de afdeling Intensive care en hartbewaking en geplande opnames te annuleren.

Uitgangspunt voor de klinische opvang van slachtoffers is deze zoveel mogelijk te spreiden om zo de druk over de verpleegafdelingen te verdelen. Daarbij houdt men uiteraard rekening met de sport zorg (kinderen, volwassenen, postoperatief). Verpleegafdelingen hebben verschillende mogelijkheden om capaciteit vrij te maken zoals patiënten vervroegd ontslaan, het inzetten van extra personeel en het afmelden van al geplande opnames.

Zowel bij 'externe' als bij 'interne rampen' is het van belang dat voorwaarde scheppende afdelingen op sterkte blijven of worden gebracht. Denk hierbij aan de sterilisatieafdeling en de facilitaire dienst, waaronder de keuken.

Relatie met andere processen

De hulpverlening aan niet-gewonde slachtoffers of verdere hulpverlening aan behandelde (licht-)gewonden valt onder het proces opvangen en verzorgen (paragraaf 3.7.2).

Voor een goed verloop van de registratie van slachtoffers is het van belang hiertoe zo vroeg mogelijk over te gaan. Namen en verdere gegevens worden zo snel mogelijk doorgegeven aan het Centraal Registratie- en Informatiebureau (CRIB) (paragraaf 3.7.4).

In voorkomende gevallen kan het ontsmetten van gewonden en hulpverleners (paragraaf 3.4.3) en van ambulances (paragraaf 3.4.4) ingrijpen in de hulpverleningsketen.

Het regelen van het verkeer (paragraaf 3.6.3) en de logistieke ondersteuning vergemakkelijken het hulpverleningsproces. Tot slot is er een relatie met het proces geneeskundige hulpverlening- psychosociaal (paragraaf 3.5.3).

Bij de doorlichtingen die de Inspectie OOV gaat verrichten zal worden gekeken of deze processen onderling zijn afgestemd.

3.5.2 Preventieve Openbare Gezondheidszorg (incl. inzamelen besmette waren)

De bescherming van het milieu en de volksgezondheid is de afgelopen jaren een steeds belangrijker onderdeel van de rampenbestrijding geworden. Steeds meer is men er van doordrongen dat bij calamiteiten stoffen kunnen vrijkomen die een bedreiging kunnen vormen voor mens en milieu. Denk daarbij aan branden, incidenten met toxische (vergiftigende) stoffen of aan de verspreiding van antrax via poederbrieven. Het kan gaan om risico's op korte termijn, door bijvoorbeeld acute blootstelling aan de vrijkomende gevaarlijke stoffen, maar ook om lange termijneffecten, wanneer bijvoorbeeld gevaarlijke stoffen terechtkomen in en op de bodem en in het grondwater. De Preventieve Openbare Gezondheidszorg (POG) houdt zich bezig met het beperken en voorkomen van dergelijke risico's.

Doel van het proces

De Preventieve Openbare Gezondheidszorg (POG) is erop gericht om extra gewonden en/of slachtoffers bij incidenten met een gevaar voor mens en milieu te voorkomen. In tegenstelling tot de andere processen in de GHOR houdt de POG zich niet bezig met de organisatie en uitvoering van de gewondenzorg, maar met de advisering om de noodzaak tot gewondenzorg zo veel mogelijk te beperken.

Taken POG

In deze paragraaf wordt het accent gelegd op de repressieve taken in het kader van de POG. De POG heeft daarnaast ook meer pro-actieve taken met betrekking tot het voorkomen van de blootstelling aan en van de gevaren van gevaarlijke stoffen. Hierbij moet u bijvoorbeeld denken aan het adviseren bij risico-, toelatings-, en vergunningenbeleid, zoals het verlenen van een vestigingsvergunning aan een chemische fabriek.

Repressief is de POG erop gericht om schade aan de gezondheid te beperken en zo nodig maatregelen te (laten) treffen. Het kan gaan om:

- blootstelling tijdens een incident (bijvoorbeeld het inademen van giftige rookgassen);
- eventuele smetting na een incident (bijvoorbeeld door contact met besmette slachtoffers);
- het opsporen van de oorzaak en bron van symptomen of ziekte die in korte tijd bij vele personen ontstaan zonder duidelijke directe aanleiding. (bijvoorbeeld opsporen waarde smetingsgevaar van een uitbraak van de veteranenziekte is ontstaan).

RNBC-stoffen

De POG richt zich op het voorkomen van de verspreiding van de gevaren van gevaarlijke stoffen, in het bijzonder de zogeheten *RNBC-stoffen*. De letters RNBC staan voor:

- **R**adiologische bron, een voorbeeld van het gebruik daarvan is röntgenstraling;
- **N**ucleaire straling, zoals in gebruik bij kerncentrales;
- **B**iologische agentia, dat zijn micro-organismen als bacteriën, virussen, schimmels en dergelijke, die infectieziekten kunnen veroorzaken;
- **C**hemische stoffen, die brand, explosie en vergiftiging kunnen veroorzaken.

Verspreiding RNBC-stoffen

RNBC-stoffen kunnen zich *verspreiden* via bodem, (oppervlakte)water, lucht, drinkwater, voedsel, mens en materiaal. De aanpak van een incident met RNBC-stoffen wordt bepaald door de aard, omvang en ernst van schadelijke effecten, die kunnen optreden. De verspreiding, dat wil zeggen de wijze waarop en de snelheid waarmee de schadelijke gevolgen van een RNBC-stof merkbaar worden, verschilt voor de verscheidene R-, N-, B-, C- stoffen. We

I Het proces POG is nog onder constructie bij de Raad van RGF'en. Momenteel komt u POG nog onder diverse namen tegen: Preventieve Volksgezondheid en Medisch-Hygiënische Maatregelen (PVMM), Preventieve Volksgezondheid en Medische Milieukunde (PVMMK) of Openbare Gezondheidszorg bij Ongevallen en Rampen (OGOR). Het proces POG is niet scherp af te bakenen: bij de uitvoering en coördinatie zijn verschillende disciplines betrokken. De accenten hangen af van de situatie, daarom is het een grijs gebied. In deze paragraaf wordt een overzicht gegeven van de huidige stand van zaken. Hierbij is gebruik gemaakt van de uitwerking van het proces POG zoals deze staat beschreven in de Basisleerstof GHOR (2002).

geven enkele voorbeelden. Sommige micro-organismen verspreiden zich via een gastheer, bijvoorbeeld een insect of de mens. Ook zijn er micro-organismen die zich via wolken in de lucht kunnen verspreiden. Zo bleek antrax bij experimenten op zee wel 15 km ver te zijn gekomen.

Bij chemische stoffen hangt de wijze van verspreiding af van de verschijningsvorm van de stof: als gas, vloeistof of vaste stof. Bij incidenten met R/N-stoffen is zelden sprake van direct merkbare gezondheidsschade. De gevolgen zijn pas na enige tijd zichtbaar. Dat betekent wel dat mogelijke slachtoffers geobserveerd moeten worden om de mogelijke effecten in de gaten te houden.¹

Doelgroep

Bevolking, winkeliers en (agrarische) bedrijven, diensten en organisaties in de voedsel- en drinkwaterproductie en -distributie, en bij de hulpverlening betrokken personen. Dit proces is niet direct gericht op degenen die slachtoffer zijn geworden van een epidemie, vergiftiging of andere besmetting (zie hiervoor paragraaf 3.5.1: spoedeisende medische hulpverlening).

Activiteiten en verantwoordelijkheden

De wettelijke basis voor dit proces is onder andere neergelegd in de volgende wetten: Wet op de Collectieve Preventie, Wet Bestrijding van Infectieziekten en Opsporing van Ziekteoorzaken, Wet GHOR, Kwaliteitswet Zorginstellingen en de Wet Beroepen Individuele Gezondheidszorg (BIG). Procesverantwoordelijk is de GHOR. De GGD is vanuit haar wettelijke taakstelling verantwoordelijk voor de kwaliteit van de te leveren zorg. Het regionaal geneeskundig functionarissen (RGF) van de GHOR is verantwoordelijk voor de facilitering en logistiek van deze zorg. Artsen zijn verantwoordelijk voor de zorgverlening zelf.

De verantwoordelijkheid voor bodem, lucht, water enzovoorts ligt bij verschillende instanties. De betrokken instanties zijn geïnventariseerd in het 'Project Overheids-optreden Bijzondere Milieusituaties' (POBM-rapport, 1992). We geven een aantal voorbeelden. Bij bedreiging van de veestapel (bijvoorbeeld MKZ-crisis) is het ministerie van LNV verantwoordelijk op grond van het Landbouwwet en de Landbouwnoodwet. Bij bedreiging van voedingswaren ligt de verantwoordelijkheid bij de Rijkskeuringsdienst van Waren op grond van de Warenwet. Bij bedreiging van het drinkwater zijn de drinkwaterbedrijven verantwoordelijk op grond van de Waterleidingwet. De gemeente kan op grond van zijn verantwoordelijkheid voor de gezondheid van de inwoners ook maatregelen nemen (Gemeentewet 1998).²

De RGF is binnen het beleidsteam aanspreekpunt voor de preventieve gezondheidszorg.

Bij preventieve openbare gezondheidszorg moet een aantal specifieke activiteiten worden verricht. Deze activiteiten staan in een schema in Bijlage 4. Hierbij is per te verrichten activiteit de verantwoordelijke actor (brandweer, politie, GHOR, gemeente) aangegeven.

(Operationele) voorbereiding

Risicocommunicatie, informatieverschaffing, advisering, bevolkingsonderzoek en (grootschalige) vaccinatie dienen te zijn voorbereid. Afstemming en samenwerking tussen GGD en GHOR is nodig. Het ambitieniveau voor het aantal te behandelen mensen is gebaseerd op de Leidraad Maatram (LM) en de Leidraad Operationele Prestatie (LOP).

Wettelijke basis

1 Lettinga, G (NIBRA), T.J. Noordsij en J.C.M de Haas (NIGHR), Basisleerstof GHOR, Den Haag, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, oktober 2002.

2 Lettinga, G (NIBRA), T.J. Noordsij en J.C.M de Haas (NIGHR), Basisleerstof GHOR, Den Haag, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, oktober 2002.

Operationele diensten zijn op de hoogte van de opstartprocedure.

Er zijn afspraken met derden gemaakt, waaronder het Rode Kruis. Er zijn deelplannen en draaiboeken.

Er is een ambitieniveau geformuleerd voor het aantal te behandelen slachtoffers. Hiervoor dient voldoende behandel- en onderzoeksmateriaal en medicijnen (op afroep) beschikbaar te zijn. Er is een informatie en communicatieplan (inclusief voorbereide teksten en formats) om de bevolking te informeren en adviseren, en registratie is geregeld. Een vaccinatie of bevolkingsonderzoeksprogramma kan in 2x24 uur geoperationaliseerd worden. Bij de operationele diensten is bekend hoe het proces kan worden opgestart.

Vanuit de onderkenning dat voor het ambitieniveau (intergemeentelijke) samenwerking noodzakelijk is, zijn afspraken met derden gemaakt, bijvoorbeeld het Rode Kruis.¹

Organisatie van het proces

Voor de coördinatie en uitvoering van het proces zijn op dit moment nog geen specifieke functionarissen aangewezen. Uitvoering berust bij medewerkers van de afdeling preventieve gezondheidszorg, de coördinatie berust bij de leidinggevende, en voorlichting gebeurt via de afdeling voorlichting van de GGD. Binnen het beleidsteam is een ramp van de RGF aanspreekpunt voor de preventieve gezondheidszorg. Afhankelijk van het scenario worden derden ingeschakeld.²

Uitvoering

De uitvoering van POG-activiteiten wordt verzorgd door allerlei instanties die dat ook op reguliere basis doen.

Bij een calamiteit rukt de brandweer in de eerste plaats. Bij een brand richten zij zich op het redden van slachtoffers, het voorkomen van uitbreiding van de brand en het blussen van de brand. Bij een milieu-incident stellen zij ook het risicogebied vast en nemen zij maatregelen ter bescherming van bodem, lucht en water.

Bestrijding van ongevallen met gevaarlijke stoffen

De bestrijding van ongevallen met gevaarlijke stoffen (incl. radioactieve stoffen) wordt vanuit de brandweer uitgevoerd door de Officier van Dienst (OvD). Hij wordt in deze fase geadviseerd door de Regionaal Officier Gevaarlijke Stoffen (ROGS), al of niet ondersteund door een adviseur Gevaarlijke Stoffen (AGS). De ROGS/AGS adviseert de OvD over de bron- en effectbestrijding, de beoordeling van risico's voor de hulpdiensten en de te nemen maatregelen tegen acuut gevaar voor de bevolking. Hij kan zich hierbij laten assisteren door de WVD/Meetplanleider.³

De GOR wordt bij een incident betrokken als de ernst of urgentie van de situatie daartoe aanleiding geeft.

De OvD-G is de eerste geneeskundige operationele en coördinerende functionaris met inzicht in ongevallen met gevaarlijke stoffen. De OvD-G zet in het CTPI de eerste maatregelen in gang en zorgt voor de afstemming; hij schaaft zonodig op en schakelt verdere geneeskundige deskundigheid in of raadpleegt deskundigen.

- 1 Bovenstaande tekst is afkomstig uit een conceptversie van het Modelscenario preventieve openbare gezondheidszorg (POG) van het Algemeen Doorlichtingsinstrument van de Inspectie Openbare Orde en Veiligheid. Dit Modelscenario wordt momenteel aangepast. Wanneer deze versie gereed is, zullen de relevante passages ten aanzien van de (operationele) voorbereiding hier worden opgenomen.
- 2 Bovenstaande tekst is afkomstig uit een conceptversie van het Modelscenario preventieve openbare gezondheidszorg (POG) van het Algemeen Doorlichtingsinstrument van de Inspectie Openbare Orde en Veiligheid. Dit Modelscenario wordt momenteel aangepast. Wanneer deze versie gereed is, zullen de relevante passages ten aanzien van de organisatie hier worden opgenomen.
- 3 Lettinga, G (NIBRA), T.J. Noordsij en J.C.M de Haas (NIGHR), Basisleerstof GHOR, Den Haag, i.o.v. Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, oktober 2002.

De GHOR kan zich inhoudelijk laten adviseren door een aantal inhoudsdeskundigen. Het gaat dan om de medische risicobeoordeling, dat wil zeggen de effecten op gezondheidskundig gebied op zowel de korte als lange termijn. Het gaat om adviezen over de directe behandeling bij blootstelling aan en besmetting door specifieke agentia.¹

De soort stof, die bij het incident is betrokken, bepaalt welke deskundigheid verder moet worden ingeschakeld.

Incidenten met chemische stoffen, biologische agentia of nucleaire stoffen

Bij *incidenten met chemische stoffen* is dat de GAGS (Geneeskundig Adviseur Gevaarlijke Stoffen). Bij incidenten met radiologische straling wordt een stralings-hygiënist 4 ingezet. Dit kan doorgaans ook de GAGS zijn.

Bij incidenten met biologische agentia is de arts infectieziekten van de GGD de specialist. Bij incidenten met nucleaire straling is de Kernenergiewet van kracht. Het incident wordt dan veelal op nationaal niveau aangepakt. In gemeenten waar een nucleaire installatie aanwezig is, gelden lokale regelingen. Dat is bijvoorbeeld het geval met de kerncentrale in Borsele.²

Landelijke ondersteuning

Voor *ondersteuning* bij B en C- stoffen kan een beroep worden gedaan op landelijke centra. Voor incidenten met chemische risico's zijn dat de Milieu- en Geveelens Dienst (MOD) en het Nationaal Vergiftigingen Informatie Centrum (NVIC) van het RIVM.

Bij incidenten met biologische agentia kan een beroep worden gedaan op het 'Outbreak Management Team' (OMT) van het RIVM en het Landelijk Coördinatiecentrum Infectieziekten (LCI).

De inhoudsdeskundigen adviseren de leidinggevend OPO-functionaris (RGF/HS-GHOR) over de beheersing van de verspreiding en voorkoming van besmetting door de blootstelling aan het materiaal te beperken. Zij adviseren de besluitvormers (in het OT/BT): welke risico's spelen er? Hoe moeten deze worden aangepakt in de besluitvorming? Welke maatregelen kunnen worden overwogen? Vanwaar het advies vanuit de POG? Ook geven zij advies aan de hulpverleners en ketenpartners en hun materieel door besmette slachtoffers, aan- en afvoerroutes en de afbakening van veilige en onveilige zones. Als het gaat om calamiteiten met gevaarlijke stoffen staat de eigen veiligheid van de hulpverleners voorop.

Advies namens de RGF

Zij *advieseren namens de RGF* de brandweer over de hygiënische zorg op het rampterrein. Zij geven bijvoorbeeld adviezen over de wijze waarop slachtoffers ontsmet moeten worden. Buiten het rampterrein adviseren zij onder andere ziekenhuizen om verdere besmetting te voorkomen.

De inhoudsdeskundige adviseert over de risicocommunicatie onder GHOR-omstandigheden. Het gaat dan om de communicatie naar publieksvoorlichters: waarover moet het publiek worden voorgelicht? Welke gedragsregels moeten worden gevolgd? Hoe te communiceren met de bevolking? Welke vragen zijn te verwachten?³

Interventiewaarden bij chemische incidenten

De GAGS en de AGS/ROGS werken voor het inschatten van de effecten die kunnen optreden met vooraf opgestelde interventiewaarden.

Voor een groot aantal chemische stoffen zijn deze *interventiewaarden* bepaald. Deze waarden zijn bedoeld om richting te geven aan de bescherming van de bevolking (o.a. wanneer te alarmeren) en de hulpverleners bij incidenten met gevaarlijke stoffen. Om deze interventiewaarden te kunnen gebruiken moet er gedurende het incident wel inzicht bestaan in de niveaus van blootstelling en de periode waarover deze blootstelling heeft plaatsgevonden.

Voor chemische stoffen worden drie gezondheidskundige interventiewaarden gebruikt:

VRW

- De voorlichtingsrichtwaarde (VRW) is de concentratie van een chemische stof die met

1 Lettinga, G (NIBRA), T.J. Noordsij en J.C.M de Haas (NIGHR), Basisleerstof GHOR, Den Haag, i.o.v. Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, oktober 2002.

2 Lettinga, G (NIBRA), T.J. Noordsij en J.C.M de Haas (NIGHR), Basisleerstof GHOR, Den Haag, i.o.v. Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, oktober 2002.

3 Lettinga, G (NIBRA), T.J. Noordsij en J.C.M de Haas (NIGHR), Basisleerstof GHOR, Den Haag, i.o.v. Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, oktober 2002.

- grote waarschijnlijkheid bij een blootstelling van 1 uur door het merendeel van de blootgestelde bevolking wordt waargenomen en als hinderlijk wordt ervaren, echter zonder een ernstig of blijvend effect op de gezondheid. Veelal is het de concentratie waarbij blootgestelden gaan klagen over het waarnemen van de blootstelling.
- AGW - De alarmeringsgrenswaarde (AGW) is de concentratie van een chemische stof waarboven, bij een blootstelling van 1 uur, onomkeerbare of andere ernstige gezondheidschade kan optreden door directe toxische effecten.
- LBW - De levensbedreigende waarde (LBW) is de concentratie van een chemische stof waarboven, na een blootstelling van 1 uur, mogelijk sterfte of een levensbedreigende aandoening binnen enkele dagen kan optreden.¹

Relaties met andere processen

Afstemming met een aantal andere processen is vastgelegd: primaire levensbehoeften (paragraaf 3.7.5), registratie van slachtoffers (paragraaf 3.7.4), geneeskundige hulpverlening-somatisch (paragraaf 3.5.1), geneeskundige hulpverlening-psychosociaal (paragraaf 3.5.3), en een aantal politieprocessen (bijvoorbeeld bijfacilitering van openbare orde en veiligheid en opsporen van personen die besmettingsgevaar vormen). De bevolking moet worden voorgelicht (paragraaf 3.7.1) en geïnformeerd en gewaarschuldigd (paragraaf 3.4.6). Ook is er een relatie met het bron- en effectbestrijdingscluster (paragraaf 3.4.2), met name het bestrijden van de emissie van gevaarlijke stoffen (paragraaf 3.4.3), de besmetting van mens en dier (paragraaf 3.4.3) en van voertuigen en infrastructuur (paragraaf 3.4.4), met ontruimen en evacueren (paragraaf 3.6.1), met strafrechtelijk onderzoek (paragraaf 3.6.7), en met registratie van schade en afhandeling (paragraaf 3.7.6).

Bij de doorlichtingen die de Inspectie OCMRF gaat verrichten zal worden gekeken of deze processen onderling zijn afgestemd.

3.5.3 Geneeskundige hulpverlening-psychosociaal

Psychosociale hulpverlening is een uitermate belangrijk onderdeel van de rampenbestrijding. Om de beschikbaarheid van deze hulpverlening bij grootschalige incidenten en rampen te garanderen, zal deze deel uit moeten maken van de rampenorganisatie en moeten worden ingepast in het geheel van plannen en procedures.

De psychosociale hulpverlening is zowel in rampomstandigheden als daarna gericht op psychosociale opvang van directe en indirecte slachtoffers, alsmede hulpverleners. Het gaat hierbij om het begeleiden van emoties, de herkenning en behandeling van verwerkingsstoornissen en/of acute psychische klachten, en het faciliteren van verwerking.

Doel van het proces

De doelen van psychosociale hulpverlening zijn:

- verzachting van en ondersteuning bij psychisch leed;
- het bevorderen van het herstel van het psychisch evenwicht door het bieden van rust, veiligheid, structuur en informatie;
- het in een vroeg stadium opsporen van slachtoffers die dringend psychiatrische hulp nodig hebben;
- het opsporen van slachtoffers die een verhoogd risico lopen op het ontwikkelen van een verwerkingsstoornis;
- het vroegtijdig onderkennen van verwerkingsstoornissen en het stimuleren van een geschikte behandeling ervan.

De eerste drie doelstellingen hebben vooral betrekking hebben op de hulpverlening in de acute fase en de laatste twee op de hulpverlening in de nazorgfase.²

¹ Lettinga, G (NIBRA), T.J. Noordsij en J.C.M de Haas (NIGHR), Basisleerstof GHOR, Den Haag, i.o.v. Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, oktober 2002.

² Lettinga, G (NIBRA), T.J. Noordsij en J.C.M de Haas (NIGHR), Basisleerstof GHOR, Den Haag, i.o.v. Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, oktober 2002.

Uitgangspunten

Enkele *uitgangspunten* bij psychosociale hulpverlening zijn dat¹:

- slachtoffers in principe gezonde en zelfstandige personen zijn die een normale reactie op een abnormale gebeurtenis laten zien.
- het geven van informatie over stressreacties, de zogeheten psycho-educatie, het ontstaan van verwerkingsproblemen kan voorkomen. Het gaat hierbij vooral om informatie over de stressreacties die na de ramp kunnen optreden zoals hoofdpijn, onrust, slapeloosheid. Daarbij wordt benadrukt dat dit normale menselijke reacties zijn op abnormale gebeurtenissen.
- van belang is dat de informatie op verschillende manieren en op verschillende tijdstippen wordt aangeboden. Zo heeft het weinig zin om tijdens de acute fase uitgebreid in te gaan op het gehele verloop van het verwerkingsproces. Aan die informatie heeft men meestal pas na enkele dagen behoefte. Naast het geven van mondelinge informatie kan ook gebruik gemaakt worden van andere voorlichtingsmiddelen zoals folders of internet.
- tussenpersonen als leerkrachten, huisartsen of geestelijken geïnteresseerd worden worden over de lichamelijke en psychische gevolgen voor de slachtoffers op korte en lange termijn. Ook moeten zij op de hoogte worden gebracht van manieren om slachtoffers te helpen bij het verwerkingsproces.

Doelgroep

Slachtoffers en hulpverleners.

Wettelijke basis

Activiteiten en verantwoordelijkheden

De psychosociale hulpverlening heeft haar *basis* in de Wet Rampen en Zware Ongevallen, artikel 4i. Procesverantwoordelijk is de GHOR. Binnen de GGZ is een procesverantwoordelijke aangewezen op MT-niveau. Binnen de GHOR is een coördinator aangewezen voor de afstemming van het proces van psychosociale hulp met andere processen.

Voor de coördinatie en de uitvoering van het proces is een Leider opvangteam aangewezen. Procesverantwoordelijk is een medewerker van de GGZ op MT-niveau. Deze is het aanspreekpunt voor de RGF. De RGF is in het beleidsteam het aanspreekpunt voor het proces.

Bij psychosociale hulpverlening moet een aantal specifieke activiteiten worden verricht. Deze activiteiten staan in een schema in Bijlage 4. Hierbij is per te verrichten activiteit de verantwoordelijke partij (brandweer, politie, GHOR, gemeente) aangegeven.

(Operationele) voorbereiding

Er is een ambitieniveau vastgesteld voor het aantal te behandelen slachtoffers en hulpverleners op basis van de Leidraad Operationele Prestatie (LOP), zowel voor het zorgniveau van langdurig verblijf als voor kortdurende nazorg. Voor kortdurende nazorg (korter dan 24 uur) wordt er van uit gegaan dat deze slachtoffers nadien opgevangen worden door familie, burens, vrienden en/of mantelzorg.

De procesverantwoordelijke (GGZ) rapporteert aan het GGZ-bestuur, aan het GHOR-bestuur en aan de RGF over de realisatie van het ambitieniveau (budget, opleiding en oefeningen, evaluaties van oefeningen en voortgang planmatige aanpak).

Er worden extra opleidingseisen m.b.t. psychosociale hulpverlening gesteld aan de hulpverleners in GHOR verband.

Er zijn afspraken gemaakt met het Rode Kruis, Bureau Slachtofferhulp, Maatschappelijk Werk, Leger des Heils en GGD.

Binnen de GGZ is een functionaris aangewezen voor de operationele voorbereiding. Er is een taakomschrijving en er is tijd beschikbaar. Hij zorgt voor een bestuurlijk vastgesteld deelplan, een draaiboek, een alarmeringsschema, een opleidings- en oefenplan en protocollen, en voor aangewezen opgeleide, geoefende en bevoegde medewerkers.

¹ Lettinga, G (NIBRA), T.J. Noordsij en J.C.M de Haas (NIGHR), Basisleerstof GHOR, Den Haag, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, oktober 2002.

Bij de operationele diensten is bekend hoe het proces van psychosociale hulpverlening kan worden opgestart.¹

Organisatie van het proces

Multidisciplinaire psychosociale opvangteams

De hulp wordt verleend door *multidisciplinaire psychosociale opvangteams*. Het eerste team moet uiterlijk een half uur na instelling van een opvangcentrum aanwezig kunnen zijn. De komst van de overige teams houdt gelijke tred met de aankomst van slachtoffers. Er wordt een Leider Opvangteam aangewezen. Afstemming vindt plaats met het Hoofd Opvang en Verzorging van het opvangcentrum. De procesverantwoordelijke van de GGZ is voor de RGF aanspreekpunt. De RGF is binnen het beleidsteam (BT) aanspreekpunt voor de psychosociale hulpverlening.

Geestelijke verzorging voor de hulpverleners maakt een belangrijk, maar op zichzelf staand onderdeel uit van dit proces. Hoewel (professionele) hulpverleners worden voorbereid op wat hen bij een ramp of zwaar ongeval te wachten staat, verdient het een goed advies en aanbeveling in de tweede lijn een 'apart circuit' vrij te houden voor (tussentijdse) hulp aan de hulpverleners zelf, niet in de laatste plaats om een adequate hulpverleningsorganisatie in stand te houden. Voor de opvang en begeleiding van hulpverleners is een Bedrijfs Opvang Team (BOT) aanwezig.²

Uitvoering

Als wordt besloten dat de psychosociale hulpverlening moet worden opgestart, worden allereerst de leider en de leden van het kernteam gealarmeerd. Zij vormen samen het kernteam.

Kernteam

Het *kernteam* komt na alarmering bijeen in een Actiecentrum. Dit is meestal een ruimte in het gebouw van de GGZ instelling, maar het kan ook op dezelfde locatie zijn gehuisvest als het Actiecentrum GHOR. Het kernteam brengt advies uit aan de RGF over de psychosociale hulpverlening. De kernteamleden alarmeren - na besluit van toe - de opvangteams en zorgen voor de coördinatie daarvan. Ook onderhouden zij het contact met het Actiecentrum GHOR. Als bijstand van de buurregio's noodzakelijk is, loopt het verzoek hiervoor via de RGF.³

Ondersteuningsteam

Het kernteam wordt ondersteund door een *ondersteuningsteam* dat administratieve werkzaamheden verricht. Zij zijn in staat een logboek bij te houden en een situatierapport (Sitrap) te vullen. In sommige regio's wordt er ook een ondersteuningsteam ingezet ten behoeve van de leider van het *opvangteam*.⁴

Opvangteam

De opvangteams vangen de niet-gewonden en behandelde licht gewonde slachtoffers op. Een van de taken van het opvangteam in de repressieve fase is het verrichten van psychosociale triage. Hieronder wordt een snelle eerste beoordeling van de slachtoffers verstaan. Het doel is om snel na te gaan of groepen of individuele slachtoffers direct begeleiding nodig hebben. Zo kan een goede inschatting worden gemaakt van de omvang en aard van de hulpvraag.

1 Bovenstaande tekst is afkomstig uit een conceptversie van het Modellsenario geestelijke gezondheidszorg van het Algemeen Doorlichtingsinstrument van de Inspectie Openbare Orde en Veiligheid. Dit Modellsenario wordt momenteel aangepast. Wanneer deze versie gereed is, zullen de relevante passages ten aanzien van de (operationele) voorbereiding hier worden opgenomen.
 2 Bovenstaande tekst is afkomstig uit een conceptversie van het Modellsenario geestelijke gezondheidszorg van het Algemeen Doorlichtingsinstrument van de Inspectie Openbare Orde en Veiligheid. Dit Modellsenario wordt momenteel aangepast. Wanneer de nieuwe versie gereed is, zullen de relevante passages ten aanzien van de organisatie hier worden opgenomen.
 3 Lettinga, G (NIBRA), T.J. Noordsij en J.C.M de Haas (NIGHR), Basisleerstof GHOR, Den Haag, i.o.v. Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, oktober 2002.
 4 Lettinga, G (NIBRA), T.J. Noordsij en J.C.M de Haas (NIGHR), Basisleerstof GHOR, Den Haag, i.o.v. Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, oktober 2002.

Na verloop van tijd (nadat mensen zijn bekomen van de eerste schrik) zullen de slachtoffers ook elkaar gaan ondersteunen en troosten. De psychosociale hulpverleners kunnen deze mantelzorg stimuleren en benutten. Zij kunnen hun tijd dan besteden aan slachtoffers die meer specialistische hulp nodig hebben.

De opvangteams richten zich op verschillende doelgroepen:

- zij geven 'psychosociale eerste hulp'. Dat wil zeggen troosten, luisteren en emotioneel ondersteunen. Zij helpen slachtoffers bij het regelen van praktische hulp of doen dit, indien nodig, zelf.
- zij verlenen eerste individuele psychische hulp of crisisinterventie aan slachtoffers die acuut hulp nodig hebben. (Groepen) slachtoffers die direct bijgestaan moeten worden zijn slachtoffers die te kampen hebben met heftige stressreacties (heftige emotionele uitbarstingen, paniek) of slachtoffers die (tekenen van) psychiatrisch gedrag vertonen.
- zij ondersteunen speciale groepen (ouderen, kinderen, nabestaanden, allochtonen).

Het registreren van een aantal gegevens van slachtoffers is ook een taak voor het opvangteam. Het gaat hierbij vooral om het vastleggen van de namen van slachtoffers die tijdens hun verblijf in het opvangcentrum extra of specifieke aandacht/begeleiding hebben gehad. Deze informatie zal worden gebruikt om die slachtoffers in de nazorgfase actief te benaderen. Bijvoorbeeld met een uitnodiging om deel te nemen aan groepshetkomsten. De opvangteams geven informatie aan slachtoffers over de te verwachten stressreacties. Daarnaast adviseren zij ook andere hulp- en dienstverleners.¹

Opvangcentrum

De opvangteams werken doorgaans in een opvangcentrum. Het is echter mogelijk dat er ook op andere plaatsen psychosociale hulpverlening nodig is. Bijvoorbeeld bij de Spoedeisende Eerste Hulp afdeling van een ziekenhuis.

Een opvangteam is multidisciplinair. In de meeste procesplannen PSHOR wordt geen rekening gehouden met de specifieke deskundigheid van de verschillende teamleden. In de praktijk blijkt dat er op nu en dan wel een taakverdeling wordt gemaakt aan de hand van die deskundigheid. Een voorbeeld van de hand liggende verdeling is dat de vrijwilligers van het Bureau Slachtofferhulp (BSH) en de medewerkers van Algemeen Maatschappelijk Werk (AMW) vooral ingezet worden om de psychosociale eerste hulp te verlenen, de praktische hulp van te geven en de informatie over stressreacties te geven. De medewerkers van de GZ vervullen in dat geval een tweedelijns functie. Zij verlenen bijstand op vraag van de andere teamleden en/of ze hebben een consultatieve rol (het adviseren, ondersteunen en begeleiden van hun teamleden). De visie van de deelnemende organisaties bepaalt of er een taakverdeling wordt gemaakt en zo ja, hoe die taakverdeling er uitziet. Belangrijk is dat duidelijk is wie welke taken en rollen dient te vervullen.²

Het opvangteam wordt geleid door de leider opvangteam. Naast het leiden van het opvangteam, geeft hij informatie aan het kernteam. Ook voert hij overleg met diensten en organisaties binnen het opvangcentrum. De leider van het opvangteam begeleidt de hulpverleners uit zijn team, ondersteunt hen en zorgt dat zij tijdig worden afgelost. Bij de beëindiging van hun dienst, roept de leider van het opvangteam de hulpverleners voor een korte evaluatie bijeen en biedt hen de mogelijkheid om hun emoties te uiten. Binnen tien dagen na het beëindigen van de acute hulpverlening, worden de hulpverleners en de leider van het opvangteam opgeroepen voor een verplichte groepsgewijze debriefing.³

1 Lettinga, G (NIBRA), T.J. Noordsij en J.C.M de Haas (NIGHR), Basisleerstof GHOR, Den Haag, i.o.v. Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, oktober 2002.

2 Lettinga, G (NIBRA), T.J. Noordsij en J.C.M de Haas (NIGHR), Basisleerstof GHOR, Den Haag, i.o.v. Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, oktober 2002.

3 Lettinga, G (NIBRA), T.J. Noordsij en J.C.M de Haas (NIGHR), Basisleerstof GHOR, Den Haag, i.o.v. Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, oktober 2002.

Nazorgfase In de acute fase moet al gestart worden met het organiseren van de *nazorgfase*. Omdat er tijdens de nazorgfase geen opvangcentra meer zijn, is de inzet van opvangteams in principe niet meer nodig. Er zijn echter situaties denkbaar waarin de teams op beperkte schaal nog nodig zijn. Denk bijvoorbeeld aan begeleiding van de slachtoffers bij hun bezoek aan het rampterrein, begeleiding van nabestaanden tijdens een rouwdienst of het voeren van opvanggesprekken met (groepen) slachtoffers.

Beroep doen op de Geestelijke Gezondheidszorg (GGZ) Bij de personen die een verhoogd risico hebben op verwerkingsproblemen zal tussen de 20 à 65% een *beroep doen op de Geestelijke Gezondheidszorg (GGZ)* na sluiting van het opvangcentrum. Van de personen met een laag risico zal ongeveer 50% een (eenmalig) beroep doen op de huisarts, het maatschappelijk werk of een andere hulpverleningsinstansie.

Het kernteam is verantwoordelijk voor het opstellen van een nazorgplan en de uitvoering daarvan. Het kernteam blijft operationeel totdat de nazorgfase is afgesloten, overgenomen is door de reguliere zorg of is overgedragen aan een aparte projectorganisatie.

Samenwerking met andere diensten bij de opvang van slachtoffers Bij de opvang van slachtoffers wordt met andere organisaties en instellingen *samen*gewerkt. De PSHOR kan in het opvangcentrum te maken krijgen met de volgende organisaties/instellingen (geneeskundige diensten):

- Nederlands Rode Kruis voor verzorgingstaken en eventueel bemanning EHBO-post.
- ambulancepersoneel voor eventueel hulp aan en transport van somatische slachtoffers.
- huisarts(en) voor de somatische klachten van slachtoffers.
- GGD-personeel voor de somatische klachten en/of bemanning van de EHBO-post.

Daarnaast zijn er nog de gemeentelijke diensten, vrijwilligersorganisaties (voor verzorgende taken, kinderopvang en recreatieve activiteiten), trossen, geestelijken, politie en bewakingsdiensten.¹

Relatie met andere processen

Relaties zijn vastgelegd met de processen primaire levensbehoeften (paragraaf 3.7.5), registratie van slachtoffers (paragraaf 3.7.4), geneeskundige hulpverlening-somatisch (paragraaf 3.5.1), voorlichten (paragraaf 3.7.1) en met processen van de politie in het kader van openbare orde en veiligheid. Verder zijn er relaties met ontruimen en evacueren (paragraaf 3.6.1), opvang en verzorgen (paragraaf 3.7.2), organisatie langetermijn nazorgverlening (hoofdstuk 4) en uitvoering (paragraaf 3.8.3).

Bij de doornuchtingen die de Inspectie OOV gaat verrichten zal worden gekeken of deze processen onderling zijn afgestemd.

6 Rechtsorde en verkeer

De politie vervult een belangrijke rol bij de rampenbestrijding. Het belangrijkste wettelijke kader wordt gevormd door de Politiewet 1993. Deze legt de taken, de organisatie en het beheer van de politie vast. Daarnaast bepaalt zij het gezag waaraan de politie bij het uitoefenen van haar taken aan ondergeschikt is.

De politie is bij rampen en grootschalige ongevallen systeemverantwoordelijk voor 7 hoofdprocessen, te weten:

- Ontruimen en evacueren;
- Afzetten en afschermen;
- Verkeer regelen;
- Handhaven van de rechtsorde;
- Identificeren van slachtoffers;
- Begidsen; en
- Strafrechtelijk onderzoek.

¹ Lettinga, G (NIBRA), T.J. Noordsij en J.C.M de Haas (NIGHR), Basisleerstof GHOR, Den Haag, i.o.v. Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, oktober 2002.

Verder ondersteunt de politie waar mogelijk de partners bij de uitvoering van hun taken.

In rampsituaties wordt door de politie gewerkt met een Staf Grootschalig en Bijzonder Optreden (SGBO). De kern van de staf is samengesteld uit een algemeen commandant (AC), een chef operatie (CHOP), een chef ondersteuning (CHON) en een chef informatie (CHIN). De algehele leiding van de staf GBO is in handen van de algemeen commandant. Deze heeft voor uitvoering van zijn taak de beschikking over experts. Deze AC vormt in rampsituaties de evenknie van de regionaal commandant van dienst van de brandweer en de RGF van de GHOR.

3.6.1 Ontruimen en evacueren

Bij rampen kunnen zich dermate grote risico's voor de veiligheid van de bevolking (in de omgeving) van het rampgebied (waaronder ook dieren) voordoen dat kan worden bevestigd dat deze het gebied op korte termijn moet verlaten. Afweging die hierbij gemaakt moet worden is of het gevaar zich in voldoende mate aankondigt, dan wel of het gevaar dermate ernstig zal aanpakken dat "vluchten" onder blootstelling aan het gevaar verstandig is. Wanneer wordt besloten dat de bevolking het gebied (massaal) moet verlaten brengt dit veel coördinatie- en begeleidingsinspanningen met zich mee. Deze worden geregeld in het proces ontruimen en evacueren.

Definitie

Ontruiming

Onder *ontruiming* wordt het volgende verstaan: de bevolking voor een korte tijd, op advies van de parate diensten, hun verblijfplaats laten verlaten. Brandweer en politie kunnen direct overgaan tot het geven van een advies tot ontruiming, wanneer daarvoor (binnen aan te geven grenzen) een mandaat is verstrekt.¹ Ontruimen betreft in het algemeen een kortdurende, kleinschalige verplaatsing van bevolking en/of dieren al dan niet met dwang. Verplaatsing van bevolking vindt niet alleen plaats vanuit de woning, maar ook vanuit bijvoorbeeld kantoren of uit de openbare ruimte.

Evacuatie

Evacuatie betreft het op last van de overheden (al dan niet gedwongen en meestal onder begeleiding) verplaatsen van groepen personen en/of dieren in Nederland. Onder evacuatie wordt ook begrepen de registratie (vervoers)begeleiding, opname, verzorging, (voorbereiding van) terugkeer van (groepen) personen naar hun woning en nazorg.³ Bij evacuatie is in het algemeen sprake van (langdurige) massale gebiedsontruiming. Indien nodig kan dit expliciet worden afgedwongen.

Doel van het proces

Doel van zowel ontruiming als evacuatie is de mogelijke schadelijke gevolgen van een (kortdurend) incident (of de dreiging hiervan) voor de betrokkenen zoveel mogelijk te voorkomen en beperken.

Ook het veiligstellen van bijzondere (kunst)objecten en kwetsbare gebouwen valt binnen de werkwijde van dit proces.

Kritische proceselementen

- Mensen zijn alleen bereid hun verblijfplaats te verlaten wanneer zij de gevaarsdreiging als groot ervaren en vluchten als de beste beschermende actie zien. Voorlichting is dus essentieel bij dit proces.
- Houdt ook rekening met de kans op chaos en paniek. Paniek ontstaat vrijwel uitsluitend wanneer mensen een onmiddellijk en ernstig gevaar waarnemen en de gedachte ontspanningsweg geblokkeerd dreigt te raken. Ook hier geldt het belang van voorlichting.⁴

1 Ministerie van Binnenlandse Zaken, Handleiding Rampenbestrijding, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990; Reader Opleiding Crisisbeheersing en Rampenbestrijding.

2 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario ontruimen en evacueren, conceptversie 2.0.

3 Ministerie van Binnenlandse Zaken, Handleiding Rampenbestrijding, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990; Reader Opleiding Crisisbeheersing en Rampenbestrijding.

4 Ministerie van Binnenlandse Zaken, Handleiding Rampenbestrijding, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990; Reader Opleiding Crisisbeheersing en Rampenbestrijding.

<p>Ontruimen en evacueren is wettelijke taak politie</p>	<p><i>Doelgroep</i> Alle personen, dieren en vee, en bijzondere (kunst)objecten en kwetsbare gebouwen die in het bedreigde gebied aanwezig zijn.</p>
	<p><i>Activiteiten en verantwoordelijkheden</i> Evacuatie of ontruiming is een <i>taak van de politie</i> die is neergelegd in de Politiewet 1993. De beslissing om over te gaan tot ontruiming kan genomen worden door of op advies van de leidinggevendenden van de parate diensten.¹ Vanuit de politie is dat de Officier van Dienst (OvDP). De doorslaggevendende factor op basis waarvan de beslissing tot ontruimen door de Officier van Dienst genomen kan worden is dat de tijd of ruimte ten opzichte van de dreiging minimaal is, waarbij een beslissing van hogerhand niet kan worden afgewacht.¹⁴⁷</p>
<p>De beslissing om over te gaan tot evacuatie behoort tot de verantwoordelijkheid van de burgemeester van bron- en of effectgebied. De burgemeester wordt bij deze beslissing geadviseerd door de leidinggevendenden van de parate diensten. Ook bij evacuatie moet de factor tijd-ruimte in korte tijd worden afgewogen tegen de dreiging en risico's en de beschikbare capaciteit.²</p>	<p>De beslissing om over te gaan tot evacuatie behoort tot de verantwoordelijkheid van de burgemeester van bron- en of effectgebied. De burgemeester wordt bij deze beslissing geadviseerd door de leidinggevendenden van de parate diensten. Ook bij evacuatie moet de factor tijd-ruimte in korte tijd worden afgewogen tegen de dreiging en risico's en de beschikbare capaciteit.²</p>
	<p>Het <i>verplaatsen van personen binnen de gemeente</i> geschiedt onder verantwoordelijkheid van de burgemeester. <i>Verplaatsing van personen buiten de gemeente</i> geschiedt, pas na verkregen toestemming van de Commissaris van de Koningin, eveneens onder verantwoordelijkheid van de burgemeester. Van <i>verplaatsing van personen buiten de gemeente</i> worden de burgemeesters van de doorvoer- en opnemingsgemeenten in kennis gesteld.³</p>
<p>Bij het ontruimen en evacueren moet een aantal specifieke activiteiten worden verricht. Deze activiteiten staan in een schema in Bijlage 4. Hierbij is per te verrichten activiteit de verantwoordelijke actor (brandweer, politie, GGDOR, gemeente) aangegeven.</p>	<p>Bij het ontruimen en evacueren moet een aantal specifieke activiteiten worden verricht. Deze activiteiten staan in een schema in Bijlage 4. Hierbij is per te verrichten activiteit de verantwoordelijke actor (brandweer, politie, GGDOR, gemeente) aangegeven.</p>
<p><i>(Operationele) voorbereiding</i> De coördinator Conflict- en Crisisbeheersing⁴ heeft als taak om in samenwerking met de evacuatieleiders en lijn- en sleutelfunctionarissen binnen de regio (of districten) te zorgen voor een adequate voorbereiding. Tenminste noodzakelijk zijn een regionaal en bestuurlijk vastgesteld deelplan, voorbereide draaiboeken conform het 5 paragrafen model⁵, alarmeringsschema's, aangewezen opgeleide en geoefende Officieren van Dienst Politie, evacuatieleiders, sleutelfunctionarissen en het ondersteunen van medewerkers door checklisten.⁶</p>	<p><i>(Operationele) voorbereiding</i> De coördinator Conflict- en Crisisbeheersing⁴ heeft als taak om in samenwerking met de evacuatieleiders en lijn- en sleutelfunctionarissen binnen de regio (of districten) te zorgen voor een adequate voorbereiding. Tenminste noodzakelijk zijn een regionaal en bestuurlijk vastgesteld deelplan, voorbereide draaiboeken conform het 5 paragrafen model⁵, alarmeringsschema's, aangewezen opgeleide en geoefende Officieren van Dienst Politie, evacuatieleiders, sleutelfunctionarissen en het ondersteunen van medewerkers door checklisten.⁶</p>
<p>De korpsleiding stelt een (inhoudelijk) ambitieniveau vast, waarbij rekening wordt gehouden met de "maatgevende hulpbehoeften" zoals geformuleerd in de Leidraad Maatramp, met de daarop behorende regelingen voor hulpverleningscapaciteit, conform de Leidraad Operationele Prestaties.⁷</p>	<p>De korpsleiding stelt een (inhoudelijk) ambitieniveau vast, waarbij rekening wordt gehouden met de "maatgevende hulpbehoeften" zoals geformuleerd in de Leidraad Maatramp, met de daarop behorende regelingen voor hulpverleningscapaciteit, conform de Leidraad Operationele Prestaties.⁷</p>
<p>Staf Grootchalig en Bijzonder Optreden</p>	<p><i>Organisatie van het proces</i> In rampsituaties werkt de politie met een <i>staf Grootchalig en Bijzonder Optreden</i>, conform de landelijke modelregeling SGBO. In deze modelregeling staan de taken en verantwoordelijkheden en bevoegdheden geregeld. De kernbezetting van de staf Grootchalig en Bijzonder Optreden</p>

1 Na overleg met de burgemeester.
 2 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario ontruimen en evacueren, conceptversie 2.0.
 3 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario ontruimen en evacueren, conceptversie 2.0.
 4 Uitwerking van het proces ontruimen en evacueren (uit diverse Regionale Rampenplannen).
 5 Bij het opstellen van de modelscenario's heeft men bij de functionaris van coördinator Conflict- en Crisisbeheersing het hoofd van het bureau CCRB bij de regionale korpsen voor ogen gehad.
 6 Bij het 5 paragrafenmodel wordt een draaiboek volgens een vaste systematiek geschreven. Hierbij wordt onderscheid gemaakt in de hoofdstukken Toestand, Opdracht, Uitvoering, Verzorging en Bevelvoering en verbindingen.
 7 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario ontruimen en evacueren, conceptversie 2.0.
 8 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario ontruimen en evacueren, conceptversie 2.0.

der Optreden bestaat uit een algemeen commandant (AC), een chef operatie (CHOP), een chef ondersteuning (CHON), een chef informatie (CHIN) en indien nodig een chef opsporing. De algehele leiding bij Grootschalig en Bijzonder Optreden ligt in handen van de algemeen commandant (AC).¹

De Officier van Dienst is de functionaris bij de politie die verantwoordelijk is voor het treffen van eerste maatregelen bij een grootschalige en bijzondere gebeurtenis als een ramp. De te ondernemen activiteiten betreffen naast optreden binnen het Coördinatie Team Plaats Incident (CTPI) en het Commando Ongevals- en Rampterrein (CORT) ook "plaats-delict management". In opdracht van de Officier van Dienst coördineert het (in te stellen) meld- en informatiecentrum de eerst te nemen maatregelen.²

Bij evacuatie is de leiding in handen van een speciaal aangewezen evacuatieleider of vindt coördinatie plaats onder leiding van de Chef Operatiën, van de SC of van de politie. Zoals gezegd kan de OvDP in situaties waarbij een beslissing van hoge hand niet kan worden afgewacht de beslissing nemen om over te gaan tot ontruimen. In dergelijke situaties zal de OvDP als evacuatieleider optreden.³

Uitvoering

Belangrijke uitgangspunten voor het evacuatiebeleid zijn:

- De evacuatieproblematiek van de verschillende ramptypen vertoont veel overeenkomsten;
- De uitgangspunten van de WRZO (c.q. de rampbestrijdingsorganisatie) sluiten aan op de evacuatieproblematiek; besluitvorming vindt zoveel mogelijk decentraal plaats, maar bovengemeentelijke regelingen moeten mogelijk zijn;
- De overheidsverantwoordelijkheid houdt niet op bij het besluit al dan niet tot evacuatie over te gaan;
- Evacuatie moet zo lang mogelijk worden georganiseerd dat de overheid de bevolking informeert (voorlichting geeft), waarschuwt en adviseert, de burger zelf actief is en de overheid aanvullend actief is. Aandachtspunt hierbij is dat wordt gezorgd voor ondersteuning van de evacuatie van niet-welvredzame burgers.
- Elke gemeente levert een bijdrage aan de opvangcapaciteit die in totaal benodigd is bij omvangrijke evacuaties. Hierbij moet worden gedacht aan een opvangcapaciteit ter grootte van ongeveer 10 procent van de eigenbevolking. Bij het opstellen van algemene evacuatieplannen zal een dergelijke inventarisatie gemaakt moeten worden.
- De provincie kan een gemeente als opvanggemeente aanwijzen. Het Rijk kan een provincie als opvangprovincie aanwijzen.
- Rijk, gemeente en provincie moeten voorbereidingen treffen. Provincie en Rijk hebben een coördinerende rol die gebaseerd is op realistische verwachtingen.

De voorlichting is een belangrijke voorwaarde voor ontruiming/evacuatie: mensen in (nabije omgeving van) het rampgebied nemen besluiten op basis van de verstrekte informatie. In ieder geval moet informatie worden versterkt over de aard en omvang van het gevaar, de wijze waarop in die situatie het best gehandeld kan worden, mogelijke vluchtroutes en acties die de overheid gaat nemen.

De berichtgeving is pas effectief als meerdere informatiebronnen (radio, TV, teletekst, geluidswagens, etc) gelijktijdig worden ingezet, de berichtgeving herhaald wordt, en eerdere berichten bevestigd worden. Eventueel kan in een later stadium berichtgeving die is toegespitst op de individuele situatie plaatsvinden.

Gemeente

De *gemeente* bepaalt in het evacuatieplan welke organisatie nodig is om de taakstelling die de provincie heeft aangegeven (uitgaande van 10 procent gemiddelde opvangcapaciteit) te realiseren en voor te bereiden.

1 Referentiekader Conflict- en Crisisbeheersing 2002.

2 Referentiekader Conflict- en Crisisbeheersing 2002.

3 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario ontruimen en evacueren, conceptversie 2.0.

Provincie	De provincie bepaalt in het coördinatieplan de taakstelling per gemeente ten aanzien van de vervoerscapaciteit en opvangmogelijkheden en bereidt zich voor op de coördinatie van regionale evacuaties.
Rijksoverheid	De rijksoverheid dient een nationaal coördinatieplan te maken voor de evacuatie met name bij overstromingen, dijkdoorbraken, ongevallen met kerncentrales en industriële rampen met uitstraling over meer dan één provincie. Verder dient zij de taakstelling per provincie vast te stellen. ¹

Bij evacuatie en ontruiming kan eventueel ondersteuning worden gevraagd van:

- Rode Kruis, Kruisvereniging, huisartsen en EHBO-ers;
- kerken en andere netwerken van levensbeschouwelijke organisaties;
- maatschappelijk werkers en/of welzijnswerkers;
- militairen;
- tolken(centrale).

Relatie met andere processen

Bij de besluitvorming over de aard en omvang van de voorgenomen evacuatie speelt waarnemen en meten (paragraaf 3.4.5) een belangrijke rol. Het besluit tot ontruiming of evacuatie wordt door middel van de processen waarschuwing van de bevolking (paragraaf 3.4.6) en voorlichting (paragraaf 3.7.1) aan de bevolking overgebracht.

Verplaatsing van personen kan het best direct worden gemeld aan het Centraal Registratie- en Informatiebureau (CRIB, paragraaf 3.7.4). Met betrekking tot de processen regelen van het verkeer (paragraaf 3.6.3), begidsen (paragraaf 3.6.6), toegankelijk maken (paragraaf 3.4.7) en logistieke ondersteuning wordt de stroom geëvacueés uit de gevarenzone geleid. Indien nodig worden de mensen of dieren meegenomen goederen vervolgens ontsmet (paragraaf 3.4.3).

De bevolking uit het ontruimde gebied zal moeten worden opgevangen, verzorgd en (paragraaf 3.7.2) worden voorzien in primaire levensbehoeften (paragraaf 3.7.5). Het verlaten gebied moet worden beveiligd (dat wil zeggen: afgeschermd en afgezet, paragraaf 3.6.2).² Tijdens de nasloofase kan behandeling van schademeldingen (paragraaf 3.7.6) en geestelijke en psychosociale zorg (paragraaf 3.5.3) noodzakelijk blijken.

Bij de doorlichtingen die de Inspectie OOV gaat verrichten zal worden gekeken of deze processen met elkaar zijn afgestemd.

3.6.2 Afzetten en afschermen

Bij een ramp of zwaar ongeval moeten de hulpverlenings- en de bestrijdingsactiviteiten van de betrokken diensten zo spoedig mogelijk tot stand komen. Om deze activiteiten ongestoord te kunnen uitvoeren in de chaos die een rampsituatie met zich meebrengt, moet het gebied worden afgezet en afgeschermd. Daarnaast komt het voor dat een gebied geëvacueerd moet worden tijdens een (dreigende) rampsituatie. Om na uitvoering van een evacuatie controle op achterblijvers te kunnen uitoefenen en onbeheerde goederen te kunnen beschermen zal het gebied ook moeten worden afgezet en afgeschermd. Het afzetten en afschermen is een taak van de politie.

Definitie en doel van het proces

Het afzetten van wegen en/of het afschermen van objecten en/of terreinen met als doel zorgdragen voor ongestoorde rampbestrijdings- en hulpverleningsactiviteiten.³

1 Reader Opleiding Crisisbeheersing en Rampenbestrijding, Ministerie van Binnenlandse Zaken, Handleiding Rampenbestrijding, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990.
 2 Ministerie van Binnenlandse Zaken, Handleiding Rampenbestrijding, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990.
 3 Uitwerking van het proces afzetten en afschermen (uit diverse Regionale Rampenplannen); Ministerie van Binnenlandse Zaken, Handleiding Rampenbestrijding, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990.

Doelgroep

Alle personen op of rondom het rampterrein. Specifiek: de bevolking, bij de hulpverlening betrokken personen/organisaties en de pers.

Afzetten en afschermen is een taak van politie

Activiteiten en verantwoordelijkheden

Afzetten en afschermen is een taak van de politie die is neergelegd in de Politiewet 1993. Bij het afzetten en afschermen moet een aantal specifieke activiteiten worden verricht. Deze activiteiten staan in een schema in Bijlage 4. Hierbij is per te verrichten activiteit de verantwoordelijke actor (brandweer, politie, GHOR, gemeente) aangegeven.

Vorbereiding

De coördinator Conflict en Crisisbeheersing heeft als taak om in samenwerking met de beleidsverantwoordelijke lijn- en sleutelfunctionarissen binnen de regio (of districten) te zorgen voor een adequate voorbereiding. Tenminste noodzakelijk is een regionaal en bestuurlijk vastgesteld deelplan, voorbereide draaiboeken conform het 5 paragraaf model, alarmeringsschema's, aangewezen opgeleide en geoefende sleutelfunctionarissen en het ondersteunen van medewerkers door checklisten.¹

De korpsleiding stelt een (inhoudelijk) ambitieniveau vast, waar rekening wordt gehouden met de "maatgevende hulpbehoeften" zoals geformuleerd in de Leidraad "Maatplan", met de daarbij behorende regelingen voor hulpverleningscapaciteit conform de Leidraad Operationele Prestaties.²

Waakvlamovereenkomsten

Operationele voorbereiding

Om ervoor te zorgen dat er voldoende materiaal ter beschikking is voor het afzetten en afschermen verdient de aanbeveling om met gemeenten waakvlamovereenkomsten af te sluiten voor het verzorgen van materiaal en behandeling.³

Organisatie van het proces

In rampsituaties werkt de politie met een staf Grootchalig en Bijzonder Optreden, conform de landelijke modelregeling van de GBO. In deze modelregeling staan de taken en verantwoordelijkheden en bevoegdheden geregeld. De kernbezetting van de staf Grootchalig en Bijzonder Optreden bestaat uit een algemeen commandant (AC), een chef operatie (CHOP), een chef ondersteuning (CHON), een chef informatie (CHIN) en indien nodig een chef opsporing. De algehele leiding bij Grootchalig en Bijzonder Optreden ligt in handen van de algemeen commandant (AC).⁴

De Officier van Dienst is de functionaris bij de politie die verantwoordelijk is voor het treffen van eerste maatregelen bij een grootschalige en bijzondere gebeurtenis als een ramp. De te ondernemen activiteiten betreffen naast optreden binnen het Coördinatie Team Plaats Incident (CTPI) en het Commando Ongevuls- en Rampterrein (CORT) ook "plaats-delict management". In opdracht van de Officier van Dienst coördineert het (in te stellen?) meld- en informatiecentrum de eerst te nemen maatregelen.⁵

Uitvoering

Voor de uitvoering van het proces afzetten en afschermen bij een ramp of grootschalig incident is een taakaccenthouder / commandant aangewezen die leiding geeft aan de operationele uitvoering van het proces. Deze functionaris is verantwoording verschuldigd aan de Commandant afzettingen, of de Chef Operatiën en de Algemeen Commandant. In beginsel worden bij de uitvoering van het afzetten en afschermen politiefunctionarissen ingezet. Hierbij valt te denken aan parkeerpolitie, reguliere basiszorg, stadswachten en (indien nodig) de ME.⁶

1 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario afzetten en afschermen, conceptversie 2.0.

2 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario afzetten en afschermen, conceptversie 2.0.

3 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario afzetten en afschermen, conceptversie 2.0.

4 Referentiekader Conflict- en Crisisbeheersing 2002.

5 Referentiekader Conflict- en Crisisbeheersing 2002.

6 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario afzetten en afschermen, conceptversie 2.0.

Bij de uitvoering van het proces zijn verder nog de volgende aandachtspunten te benoemen:

De taken en de opschaling van de inzet van de politie bepalen zich onder andere tot de hulpverleningstaak, voorwaardenschap ten behoeve van de andere hulpdiensten en het toezicht op in- en uitgaand verkeer. Bij het toezicht op in- en uitgaand verkeer geldt dat uitgaand verkeer vrije doorgang heeft en binnenkomend verkeer wordt gecontroleerd op de noodzaak tot toegang.

Afzetten en het bewaken van het rampterrein zal zeer snel moeten plaatsvinden, onder andere in verband met sporenonderzoek. De toegangscontrole moet strak zijn en duidelijk zijn geregeld.

Hulpverleningsgebied

Binnen- en buitengrens
rampterrein

Op het rampterrein wordt het gebied, waarbinnen sprake is van intensieve hulpverlening, het *hulpverleningsgebied* genoemd. Dit gebied is door de *binnengrens* van het rampterrein afgebakend van de rest van het rampterrein. Vanuit een gebied rond het hulpverleningsgebied wordt de hulpverlening intensief ondersteund: het ondersteuningsgebied. In dit gebied moet zonder gevaar kunnen worden opgetreden. De omvang van het ondersteuningsgebied wordt vooral bepaald door de manoeuvreerruimte die de eenheden nodig hebben om hun taken uit te voeren. Het hulpverleningsgebied en het ondersteuningsgebied vormen samen het rampterrein. Dit terrein moet afgeschermd zijn van de omgeving. Dat vereist een duidelijke grens: de *buitengrens-rampterrein*.

Het kan voor het optreden van de politie nodig zijn de toegang tot het rampterrein af te zetten ruim voor de afscherming daarvan plaatsvindt. Daartoe kan rond het rampterrein een veiligheidszone worden ingesteld waarbinnen het optreden, evenals in het ondersteuningsgebied, veilig kan plaatsvinden. Deze zone vormt dan een buffer tussen het rampterrein en de verdere omgeving om de openbare veiligheid van de openbare veiligheid op het rampterrein veilig te stellen.

Naast het verkeer over de weg zal ook aandacht dienen te worden besteed aan water-, spoorweg- en luchtverkeer.

Indien nodig kan ondersteuning worden gevraagd van:

- Juridisten;
- PD;
- ME-eenheden;
- Koninklijke Marechaussee;
- buurregio's;
- militaire eenheden.

in verband met andere processen

Afzetten en afschermen maakt onderdeel uit van het proces ontruimen en evacueren (paragraaf 3.6.1) en ondersteunt daarnaast het handhaven van de rechtsorde en openbare orde (paragraaf 3.6.4).

Met oog op het doel van dit proces bestaat er verder een bijzondere relatie met het regelen van het verkeer (paragraaf 3.6.3) en voorlichting van de bevolking (paragraaf 3.7.1): om verkeersopstoppingen te voorkomen moeten ook op grote afstand van de knelpunten maatregelen worden genomen om het verkeer om te leiden, zowel door het inzetten van agenten als het plaatsen van verkeerstekens en het voorlichten van het publiek.

Tenslotte is de relatie met de logistieke ondersteuning (materiaalvoorziening, dranghekken, verkeersborden, enz.) en het voorlichtingsproces van groot belang, omdat de benodigde personele inzet hierdoor rechtstreeks wordt beïnvloed: minder materieel of voorlichtingsresultaat betekent meer agenten.¹

Bij de doorlichtingen die de Inspectie OOV gaat verrichten zal worden gekeken of deze processen onderling zijn afgestemd.

3.6.3 Verkeer regelen

Wanneer een ramp (of zwaar ongeval) zich voordoet is het niet ondenkbaar dat de normale gang van het verkeer ingrijpend wordt verstoord. In een dergelijke situatie is omleiding van het verkeer noodzakelijk. Daarnaast moet in rampsituaties ook zorg worden gedragen voor het regelen van aan- en afvoerroutes naar en van de plaats van het incident voor de hulpverlenende diensten. Hierbij valt naast het regelen van verkeer op de weg ook te denken aan het regelen van water-, spoorweg- en luchtverkeer.²

Doel en definitie van het proces

Het regelen van het verkeer heeft als doel verkeersopstoppingen of verkeersstremmingen te voorkomen en/of op te lossen, zowel binnen als buiten het rampterrein, om stagnatie in de hulpverlening en bestrijdingsactiviteiten te voorkomen en economisch schade zoveel mogelijk te beperken. Daarnaast moet het regelen van het verkeer de aan- en afvoer van hulpdiensten bespoedigen en onveilige verkeerssituaties voorkomen.

Doelgroep

De bij de hulpverlening betrokken personen en organisaties, de bevolking en overige belanghebbenden.³

Activiteiten en verantwoordelijkheden

Regelen van het verkeer is een wettelijke taak van politie

Het regelen van het verkeer is een wettelijke taak van de politie. Deze taak is neergelegd in de Politiewet 1993. Bij het regelen van het verkeer moet een aantal specifieke activiteiten worden verricht. Deze activiteiten staan in een schema in Bijlage 4. Hierbij is per te verrichten activiteit de verantwoordelijke actor (brandweer, politie, GHOR, gemeente) aangegeven.

Voorbereiding

De coördinator Ramp en Crisisbeheersing heeft als taak om in samenwerking met het hoofd van de afdeling verkeer of de beleidsverantwoordelijke lijn- en sleutelfunctionarissen binnen de regio (of districten) te zorgen voor een adequate voorbereiding. Tenminste noodzakelijk zijn een regionaal en bestuurlijk vastgesteld deelplan, voorbereide draaiboeken conform het 5 paragrafen model, alarmeringsschema's, aangewezen opgeleide en geoefende sleutelfunctionarissen en het ondersteunen van medewerkers door checklisten.⁴

De korpsleiding stelt een (inhoudelijk) ambitieniveau vast, waarbij rekening wordt gehouden met de "maatgevende hulpbehoeften" zoals geformuleerd in de Leidraad Maatramp, met de daarbij behorende regelingen voor hulpverleningscapaciteit, conform de Leidraad Operationele Prestaties.⁵

Operationele voorbereiding

Waakvlamovereenkomsten

Om ervoor te zorgen dat er voldoende materiaal ter beschikking is voor het regelen van het verkeer verdient het aanbeveling om met gemeenten *waakvlamovereenkomsten* af te sluiten voor het gebruik van hoofdroutes en bebording.⁶

1 Ministerie van Binnenlandse Zaken, Handleiding Rampenbestrijding, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990.

2 Uitwerking van het proces verkeer regelen (uit diverse Regionale Rampenplannen).

3 Uitwerking van het proces verkeer regelen (uit diverse Regionale Rampenplannen).

4 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario verkeer regelen, conceptversie 2.0.

5 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario verkeer regelen, conceptversie 2.0.

6 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario verkeer regelen, conceptversie 2.0.

Organisatie van het proces

In rampsituaties werkt de politie met een staf Grootchalig en Bijzonder Optreden, conform de landelijke modelregeling SGBO. In deze modelregeling staan de taken en verantwoordelijkheden en bevoegdheden geregeld. De kernbezetting van de staf Grootchalig en Bijzonder Optreden bestaat uit een algemeen commandant (AC), een chef operatie (CHOP), een chef ondersteuning (CHON). Een chef informatie (CHIN) en indien nodig een chef opsporing. De algehele leiding bij Grootchalig en Bijzonder Optreden ligt in handen van de algemeen commandant (AC).¹

De Officier van Dienst is de functionaris bij de politie die verantwoordelijk is voor het treffen van eerste maatregelen bij een grootchalige en bijzondere gebeurtenis als een ramp. De te ondernemen activiteiten betreffen naast optreden binnen het Coördinatie Team Plaats Incident (CTPI) en het Commando Ongevals- en Rampterrein (CORT) ook "plaats-delict management". In opdracht van de Officier van Dienst coördineert de Officier van Dienst meld- en informatiecentrum de eerst te nemen maatregelen.²

Uitvoering

Voor de uitvoering van dit proces bij een ramp of grootchalig incident is een taakaccenthouder / commandant aangewezen die leiding geeft aan de operationele uitvoering. Deze functionaris is verantwoording verschuldigd aan of de Commandant Verkeer, of de Chef

Operatiën en de Algemeen Commandant.

In beginsel worden bij het verkeer regelen politiefunctionarissen ingezet. Hierbij valt te denken aan vrijwillige politie, reguliere basiszorg, en het KLPD (verkeerregelaars).³

Indien nodig kan ondersteuning worden gevraagd aan:

- KLPD;
- ME-eenheden;
- Koninklijke Marechaussee;
- buurregio's;
- militaire eenheden.

Principes verkeer regelen

Het principe van het regelen van verkeer bestaat uit het weghouden van grote verkeersmassa's (rondom het rampgebied en aan- en afvoerwegen) in een zo lang mogelijk stadium. Hiervoor wordt in eerste instantie een verkeers(circulatie)plan opgesteld. Dit plan wordt vervolgens uitgevoerd met behulp van actieve voorlichting (d.w.z. het geven van verkeersinformatie) en door het aanbrengen van (tijdelijke) verkeerstekens en bewegwijzering. Bij de uitvoering van het verkeer regelen wordt bij de planning in principe gestreefd naar een minimale inzet van personeel. Tenslotte moet controle op de naleving (van de omleidingen) plaatsvinden.⁴

1 Referentiekader Conflict- en Crisisbeheersing 2002.
 2 Referentiekader Conflict- en Crisisbeheersing 2002.
 3 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario verkeer regelen, conceptversie 2.0.
 4 Ministerie van Binnenlandse Zaken, Handleiding Rampenbestrijding, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990; Reader Opleiding Crisisbeheersing en Rampenbestrijding.

Meldkamer

De Meldkamer van het Korps Landelijke Politie Diensten (KLPD) en de meldkamer(s) van de regionale politie hebben een coördinerende rol in de uitvoering, met name bij het beheersen van de verkeersstromen rond grote wooncentra. Zij verzamelen hierbij informatie door waarnemingen vanuit de lucht en door surveillance-eenheden ter plaatse. De uitvoering vindt in hoofdzaak plaats door het verstrekken van verkeersinformatie via lokale (en nationale) media. In dicht verstedelijkte gebieden zijn de meldkamers voor informatievoorziening sterk afhankelijk van surveillance-eenheden. De surveillance-eenheden hebben naast de taak van informatievoorziening ook een uitvoerende en toezichhoudende taak.¹

Relatie met andere processen

Dit proces hangt nauw samen met de processen van afzetten/afschermen (paragraaf 3.6.2) en met het begeleiden van hulpverlenende diensten (paragraaf 3.6.6).

Verder is het regelen van het verkeer een ondersteunend proces voor het handhaven van de rechtsorde/openbare orde (paragraaf 3.6.4).

Voor het slagen van het regelen van het verkeer is met name de voorlichting (paragraaf 3.7.1) van groot belang: hoe beter de voorlichting, hoe minder inzet van surveillance-eenheden er nodig is. De logistieke ondersteuning, waaronder het aanbrenghen van verkeersstekens is van invloed op het uiteindelijke resultaat.

Een goed verloop van dit proces is tenslotte ook essentieel voor de voortgang in de geneeskundige hulpverleningsketen (paragraaf 3.5.1), het ontruimen/evacueren (paragraaf 3.6.1), de logistieke ondersteuning en alle andere processen die zich zowel op als buiten het rampterrein afspelen.²

Bij de doorlichtingen die de functie OOV wat berichten zal worden gekeken of deze processen onderling zijn afgesemd.

3.6.4 Handhaven van de rechtsorde

Tijdens rampsituaties kunnen (grootschalige) ordeverstoringen ontstaan. Daarbij valt enerzijds te denken aan een ontwrichting van de openbare orde die gevaarlijke situaties oplevert, zoals een menigte in paniek geraakte mensen, of een opeenhoping van nieuwsgierige kijkers. Anderzijds kunnen zich situaties voordoen, waarbij strafbare feiten gepleegd worden. Hierbij valt te denken aan het plunderen van huizen en gebouwen in het getroffen gebied of het opzettelijk vernemen van goederen. Bij dit soort situaties is de politie de aangewezen organisatie om de orde te handhaven en de rust te herstellen.

Definitie

Onder het handhaven van de rechtsorde wordt het volgende verstaan: in ondergeschiktheid aan het bevoegd gezag en in overeenstemming met de rechtsregels, ervoor zorgdragen dat de openbare orde en de rechtsorde daadwerkelijk worden gehandhaafd en dat hulp wordt verleend aan hen die dat behoeven. Het handhaven van de rechtsorde is onder te verdelen in twee met elkaar samenhangende onderdelen: het handhaven van de openbare orde en het strafrechtelijk handhaven van de rechtsorde.³

Ook het handhaven van een noodverordening die is vastgesteld op grond van artikelen 175 en 176 van de Gemeentewet valt in dit opzicht onder de taken van de politie.

Doel van het proces

Het handhaven van de openbare orde en strafrechtelijke rechtsorde zodat hulpverleningsactiviteiten zoveel mogelijk ongestoord kunnen plaatsvinden en de schadelijke gevolgen voor de bevolking zoveel mogelijk beperkt worden.⁴

1 Reader Opleiding Crisisbeheersing en Rampenbestrijding.

2 Ministerie van Binnenlandse Zaken, Handleiding Rampenbestrijding, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990.

3 Ministerie van Binnenlandse Zaken, Handleiding Rampenbestrijding, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990; Uitwerking van het proces handhaven van de rechtsorde (uit diverse Regionale Rampenplannen).

4 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario handhaven rechtsorde, conceptversie 2.0.

Doelgroep

Alle personen in het bedreigde gebied.¹ Hierbij kan nader onderscheid gemaakt worden tussen kijkers/ramp-toeristen, ordeverstoorders en plunderaars. Een bijzondere doelgroep bij dit proces wordt gevormd door de slachtoffers; deze dienen te worden begeleid en opgevangen. Na eerste opvang door de politie worden ze zo spoedig mogelijk overgedragen naar andere hulpverleningsdiensten (met name GHOR) of opvangplaatsen.

Handhaven van de rechtsorde is wettelijke taak van politie

Activiteiten en verantwoordelijkheden

Het handhaven van de openbare orde is een *wettelijke taak van de politie*. Deze taak is neergelegd in artikel 2 van de Politiewet 1993. Bij het handhaven van de openbare orde en bij het uitvoeren van de hulpverleningstaak valt de politie onder het gezag van de burgemeester. De handhaving van de openbare orde omvat zowel het daadwerkelijk voorkomen en beëindigen van concrete of dreigende verstoringen van de openbare orde, als het bestuurlijk (algemeen) voorkomen van strafbare feiten die invloed hebben op de rust en orde in de gemeente.

Voor het strafrechtelijk handhaven van de rechtsorde valt de politie onder het gezag van de Officier van Justitie. Het strafrechtelijk handhaven van de openbare orde bestaat uit het daadwerkelijk voorkomen, opsporen, beëindigen, vervolgen en berechten van strafbare feiten. Het voorkomen, opsporen en beëindigen van strafbare feiten zijn taken voor de politie. Vervolg (alsmede de beslissing om te vervolgen) is een taak voor het Openbaar Ministerie. De uiteindelijke berechting geschiedt door de (politierechter).

Afstemming noodzakelijk

Het handhaven van de openbare orde en de strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde moeten goed op elkaar worden afgestemd. De aangegeven plek voor beleidsafstemming is het driehoeksoverleg. Bij het overschrijden van een gemeente- of arrondissementsgrens kan nader overleg tussen de Commissaris der Koningin en de Procureur Generaal nodig of gewenst zijn.²

Bij het handhaven van de rechtsorde moet een aantal specifieke activiteiten worden verricht. Deze activiteiten staan in een schema in Bijlage 4. Hierbij is per te verrichten activiteit de verantwoordelijke instantie (brandweer, politie, GHOR, gemeente) aangegeven.

Voorbereiding

De coördinerende eenheid en Crisisbeheersing heeft als taak om in samenwerking met de beleidsverantwoordelijke lijn- en sleutelfunctionarissen binnen de regio (of districten) te zorgen voor een adequate voorbereiding. Tenminste noodzakelijk zijn een regionaal en bestuurlijk vastgesteld deelplan, voorbereide draaiboeken conform het 5 paragrafen model, vastgestelde beleidsuitgangspunten met betrekking tot tolerantiegrenzen en geweldsaanwending, alarmeringsschema's, aangewezen opgeleide en geoefende sleutelfunctionarissen en het ondersteunen van medewerkers door checklisten.³

De korpsleiding stelt een (inhoudelijk) ambitieniveau vast, waarbij rekening wordt gehouden met de "maatgevende hulpbehoeften" zoals geformuleerd in de Leidraad Maatramp, met de daarbij behorende regelingen voor hulpverleningscapaciteit, conform de Leidraad Operationele Prestaties.⁴

Operationele voorbereiding

Ter voorbereiding voor de uitvoering van het proces moet afstemming plaatsvinden met de burgemeester en het OM (Officier van Justitie) over beleidsuitgangspunten, tolerantiegren-

1 Uitwerking van het proces handhaven van de rechtsorde (uit diverse Regionale Rampenplannen).

2 Ministerie van Binnenlandse Zaken, Handleiding Rampenbestrijding, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990; Reader Opleiding Crisisbeheersing en Rampenbestrijding; Uitwerking van het proces handhaven van de rechtsorde (uit diverse Regionale Rampenplannen).

3 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario handhaven rechtsorde, conceptversie 2.0.

4 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario handhaven rechtsorde, conceptversie 2.0.

zen, procedures (voorbereide noodverordeningen en mandatering) om openbare orde verstoring zo spoedig mogelijk te kunnen beëindigen of te kunnen voorkomen. Het verdient de voorkeur deze afspraken in convenanten vast te leggen.¹

Organisatie van het proces

In rampsituaties werkt de politie met een staf Grootchalig en Bijzonder Optreden, conform de landelijke modelregeling SGBO. In deze modelregeling staan de taken en verantwoordelijkheden en bevoegdheden geregeld. De kernbezetting van de staf Grootchalig en Bijzonder Optreden bestaat uit een algemeen commandant (AC), een chef operatie (CHOP), een chef ondersteuning (CHON). Een chef informatie (CHIN) en indien nodig een chef opsporing. De algehele leiding bij Grootchalig en Bijzonder Optreden ligt in handen van de algemeen commandant (AC).²

Bij het handhaven wordt tevens gewerkt met de ME regeling.

De Officier van Dienst is de functionaris bij de politie die verantwoordelijk is voor het treffen van eerste maatregelen bij een grootchalige en bijzondere gebeurtenis als een ramp. De te ondernemen activiteiten betreffen naast optreden binnen het Coördinatie Team Plaats Incident (CTPI) en het Commando Ongevallen- en Rampenrein (CORT) ook "plaats-delinquent management". In opdracht van de Officier van Dienst coördineert het (tijdelijk te stellen) meld- en informatiecentrum de eerst te nemen maatregelen.³

Uitvoering

Voor de uitvoering van het proces bij een ramp of grootchalig incident is een taakaccenthouder/commandant aangewezen die leiding geeft aan de operationele uitvoering. Deze functionaris moet verantwoording afleggen aan of de Commandant ME, of de Chef Operatiën en Algemeen Commandant.

Bij de uitvoering van het proces handhaven van de rechtsorde worden in principe agenten uit de basispolitiezorg (surveillance-eenheden) en de ME ingezet.⁴

Keuze voor de inzet

De keuze voor de inzet wordt met name bepaald door de aard en omvang van het incident en de tijdduur. De surveillance-eenheid zal vaak het eerst ter plaatse zijn, maar de taken waarschijnlijk snel overdragen aan de ME omdat de dagelijkse werkzaamheden ook door moeten gaan. De keuze voor de inzet van een surveillance-eenheid, peloton of compagnie wordt met name bepaald door de aard van het incident en pas in tweede instantie door de omvang. De factor tijd kan hier ook nog een rol spelen: surveillance-eenheden zijn sneller ter plaatse en dus beschikbaar, terwijl het formeren van pelotons of compagnieën enige tijd kost.

Bijstand

Indien nodig kan de Chef Operatiën *bijstand* vragen van specialistische eenheden als hondengeleiders, ruiters te paard, aanhoudings- en verkenningseenheden, shovels, helikopters, waterwerpers, hoogwerkers. Hiernaast kan een beroep worden gedaan op allerlei vormen van technische bijstand.⁵

Verder kan, indien nodig, ondersteuning worden gevraagd van:

- buurdistricten;
- ME-eenheden;
- Koninklijke Marechaussee;
- buurregio's;
- militaire eenheden.

1 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario handhaven rechtsorde, conceptversie 2.0.

2 Referentiekader Conflict- en Crisisbeheersing 2002.

3 Referentiekader Conflict- en Crisisbeheersing 2002.

4 Algemeen Doorlichtingsinstrument, modelscenario handhaven rechtsorde, Conceptversie 2.0.

5 Ministerie van Binnenlandse Zaken, Handleiding Rampenbestrijding, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990; Reader Opleiding Crisisbeheersing en Rampenbestrijding.

Relatie met andere processen

Van het handhaven van de rechtsorde hangt (het welslagen van) een aantal andere processen in de rampenbestrijding af. Dit proces dient derhalve ook met de volgende processen te worden afgestemd: bron- en effectbestrijding (paragraaf 3.4), geneeskundige hulpverlening-somatisch (paragraaf 3.5.1), opvang en verzorgen (paragraaf 3.7.2), ontruimen/evacuëren (paragraaf 3.6.1), begidsen (paragraaf 3.6.6), het regelen van verkeer (paragraaf 3.6.3), afzetten en afschermen (paragraaf 3.6.2).¹

Bij de doorlichtingen die de Inspectie OOV gaat verrichten zal worden gekeken of deze processen onderling zijn afgestemd.

3.6.5 Identificeren van slachtoffers

Identificeren van slachtoffers is wettelijke taak politie

Vanuit de reguliere *taakuitvoering van de politie* behoort het proces van bergen en identificeren van slachtoffers tot één van de dagelijks voorkomende werkzaamheden. De capaciteit voor identificatie van slachtoffers bij een ramp (van grote omvang) is bij de meeste politiekorpsen echter niet toereikend om grote aantallen slachtoffers te kunnen identificeren. Bij massa-identificatie of wanneer slachtoffers van een ramp of zwaar ongeval moeilijk zijn te identificeren kan dan ook gebruik worden gemaakt van het Rampen Identificatie Team (RIT) van het Korps Landelijke Politiediensten. Het RIT beschikt over technische middelen die niet in elke regio aanwezig zijn.²

Doel en definitie van het proces

Het zowel ten tijde als na afloop van een ramp of grootschalig incident vaststellen van de identiteit van de overleden slachtoffers. Onder dit proces valt ook de berging van de slachtoffers.³

Kritische Proceselementen

(zorgvuldige) registratie en vermelding is essentieel bij dit proces. Daarnaast dient goede informatie-uitwisseling met het CRIB plaats te vinden.

Doelgroep

De familie/relaties van de overleden slachtoffers, de Officier van Justitie en de gemeente (Centraal Registratie- en Informatiebureau, CRIB) en het Actiecentrum Voorlichting.⁴

Activiteiten en verantwoordelijkheden

Het identificeren van overledenen is een wettelijke taak van de politie. Deze taak is neergelegd in de Politiewet 1993.

Vanaf het rampterrein worden de overledenen voor identificatie, lijkschouw en kisting naar het mortuarium (morgue) overgebracht. De identificatie van de overledenen vindt plaats bij de politie onder verantwoordelijkheid van het Openbaar Ministerie (Officier van Justitie).⁵

Bij de identificatie van overleden slachtoffers moet een aantal specifieke activiteiten worden verricht. Deze activiteiten staan in een schema in Bijlage 4. Hierbij is per te verrichten activiteit de verantwoordelijke actor (brandweer, politie, GHOR, gemeente) aangegeven.

(Operationele) voorbereiding

De coördinator Conflict en Crisisbeheersing heeft als taak om in samenwerking met de lijn- en sleutelfunctionarissen binnen de regio (of districten) te zorgen voor een adequate voorbereiding. Tenminste noodzakelijk zijn een regionaal en bestuurlijk vastgesteld deelplan

1 Ministerie van Binnenlandse Zaken, Handleiding Rampenbestrijding, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990.

2 Ministerie van Binnenlandse Zaken, Handleiding Rampenbestrijding, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990.

3 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario berging en identificatie, conceptversie 2.0.

4 Uitwerking van het proces identificatie van overledenen (uit diverse Regionale Rampenplannen).

5 Uitwerking van het proces identificatie van overledenen (uit diverse Regionale Rampenplannen).

dat is afgestemd met de landelijke regeling RIT, voorbereide draaiboeken conform het 5 paragrafen model, alarmeringsschema's, aangewezen opgeleide en geoefende sleutelfunctionarissen en het ondersteunen van medewerkers door checklisten.¹

De korpsleiding stelt een (inhoudelijk) ambitieniveau vast, waarbij rekening wordt gehouden met de "maatgevende hulpbehoeften" zoals geformuleerd in de Leidraad Maatrap, met de daarbij behorende regelingen voor hulpverleningscapaciteit, conform de Leidraad Operationele Prestaties.²

Organisatie van het proces

In rampsituaties werkt de politie met een staf Grootchalig en Bijzonder Optreden, conform de landelijke modelregeling SGBO. In deze modelregeling staan de taken en verantwoordelijkheden en bevoegdheden geregeld. De kernbezetting van de staf Grootchalig en Bijzonder Optreden bestaat uit een algemeen commandant (AC), een chef operatie (CHOP), een chef ondersteuning (CHON). Een chef informatie (CHI) en indien nodig een chef opsporing. De algehele leiding bij Grootchalig en Bijzonder Optreden ligt in handen van de algemeen commandant (AC).³

De Officier van Dienst is de functionaris bij de politie die verantwoordelijk is voor het treffen van eerste maatregelen bij een grootschalige en bijzondere gebeurtenis als een ramp. De te ondernemen activiteiten betreffen naast optreden binnen het Coördinatie Team Plaats Incident (CTPI) en het Commando Ongevalse- en Rampterrein (CORT) ook "plaats-delict management". In opdracht van de Officier van Dienst voornamelijk het (in te stellen) meld- en informatiecentrum de eerst te nemen maatregelen.

Zoals gezegd schakelt de politie in het geval van massa-identificatie het *Rampen Identificatie Team (RIT)* in. Het RIT is onderdeel van het NLPD. Bij een klein aantal slachtoffers kan de identificatie van slachtoffers worden uitgevoerd door de technische recherche (TR).

Uitvoering

Voor de uitvoering van dit proces bij een ramp of grootschalig incident is een taakaccenhouder / commandant RIT aangewezen die leiding geeft aan de operationele uitvoering. Deze functionaris is verantwoordelijk verschuldigd aan de Algemeen Commandant. Bij de uitvoering van het proces wordt in principe gebruik gemaakt van dagelijks geldende beleidsuitgangspunten. De (Hoofd) Officier van Justitie kan aanvullende opdrachten geven met betrekking tot het identificatieproces. De geldende beleidsuitgangspunten worden in een dergelijk geval aangevuld.⁴

De leider van de bergingsploeg van het RIT bezit de kwaliteit van Hulpofficier van Justitie, waardoor het noodzakelijke vervoer van stoffelijke overschotten (gebonden aan regels van de Wet op de Lijkbezorging) op elk gewenst moment in de loop van het proces kan plaatsvinden.

Registratie belangrijk

Bij de berging is het van belang de plaats van lichamen en voorwerpen nauwkeurig vast te stellen en te registreren. Nader justitieel onderzoek kan dit vereisen. De registratie kan echter conflicteren met de daadwerkelijke rampbestrijding door onder andere de veiligheids-

1 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario berging en identificatie, conceptversie 2.0.
2 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario berging en identificatie, conceptversie 2.0.
3 Referentiekader Conflict- en Crisisbeheersing 2002.
4 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario berging en identificatie, conceptversie 2.0.

voorschriften die bij de redding gelden, de omvang van de ramp de risico's, het besmettingsgevaar, en dergelijke.

Tenslotte informeert de politie de burgemeester zo snel mogelijk met betrekking tot de namen van de slachtoffers (ten behoeve van de voorlichting). Het vrijgeven van namen van overleden slachtoffers gebeurt niet dan nadat de familie van de slachtoffers is geïnformeerd.¹

Relatie met andere processen

Dit proces heeft een bijzondere relatie met het proces ontsmetting (paragraaf 3.4.3). Wanneer de doodsoorzaak een ongeval met radioactieve of chemische stoffen of een besmettelijke ziekte is, wordt de overledene niet behandeld zonder speciale toestemming met instructies van artsen, stralingsdeskundigen of van deskundigen met betrekking tot gevaarlijke stoffen.

Berging heeft vervolgens een directe relatie met redding (paragraaf 3.4.2). De relatie met de geneeskundige hulpverleningsketen (paragraaf 3.5.1) gaat nog verder. Het Rijk kan namelijk niet altijd de slachtoffers onder haar eigen leiding bergen (wat uiteraard wel de voorkeur heeft) vanwege:

- nog aanwezige risico's op het rampterrein;
- de omvang van de ramp;
- eventuele onduidelijkheden voor redders of het slachtoffer/overledenen;
- psychologische en praktische factoren waardoor overledenen verplaatst moeten worden;
- de mogelijkheid dat niet-geïdentificeerde slachtoffers in de hulpverleningsketen of in het ziekenhuis overlijden.

Alle slachtoffers worden uiteindelijk verzameld in een mortuarium (morgue), waar de identificatie plaatsvindt. Het identificeren van slachtoffers levert gegevens op ten behoeve van het proces registreren van slachtoffers (paragraaf 3.7.4).

De plaats van berging moet voor het publiek zijn afgesloten en er is een nauwgezette toegangscontrole (paragraaf 3.6.2).

Bij zeer grote aantallen slachtoffers kan, mede op advies van de GGD, worden besloten voor een begraafplaats te richten. Het regelen van een rouwdienst valt ook onder dit proces. Identificatiegegevens kunnen tenslotte belangrijke gegevens opleveren voor strafrechtelijk onderzoek (paragraaf 3.6.7).²

Bij de doorlichtingen die de Inspectie OOV gaat verrichten zal worden gekeken of deze processen onderling zijn afgestemd.

3.6.6 Begidsen

Definitie van het proces

Begidsen is het zorgdragen voor begeleiding van transporten om de weg te wijzen en vrije doorgang bij knelpunten te verzorgen. Dit is een algemene definitie van het begrip begidsen.³

Doel van het proces

Het ten tijde van een ramp of grootschalig incident (alsmede bij dreiging daarvan) zorgdragen voor de begeleiding van de bij de hulpverlening betrokken personen en organisaties om stagnatie in de hulpverlening te voorkomen.⁴

1 Uitwerking van het proces identificatie van overledenen (uit diverse Regionale Rampenplannen).

2 Uitwerking van het proces identificatie van overledenen (uit diverse Regionale Rampenplannen); Ministerie van Binnenlandse Zaken, Handleiding Rampenbestrijding, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990; Reader Opleiding Crisisbeheersing en Rampenbestrijding.

3 Ministerie van Binnenlandse Zaken, Handleiding Rampenbestrijding, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990.

4 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario begidsen, conceptversie 2.0.

Hierbij moet gedacht worden aan:

- Het begidsen van hulpverleningseenheden van een loodspost naar een uitgangstelling, en indien nodig naar het rampterrein. De uitgangstelling is een verzamellocatie in het ondersteuningsgebied van waaruit de hulpverleningsdiensten (al dan niet zelfstandig) het hulpverleningsgebied ingaan.
- Het (gecontroleerd) begeleiden van hulpverleningseenheden bij vervoer van gewonden van het rampterrein naar ziekenhuizen of het begeleiden van evacuaties en ontruiming naar opvanglocaties.¹

Doelgroep

De bij de hulpverlening betrokken organisaties en personen.

Activiteiten en verantwoordelijkheden

Begidsen is een wettelijke taak van politie

Begidsen is een wettelijke taak van de politie.

Deze taak is neergelegd in de Politiewet 1993.

Bij het begidsen moet een aantal specifieke activiteiten worden verricht. Deze activiteiten staan in een schema in Bijlage 4. Hierbij is per te verrichten activiteit de verantwoordelijke actor (brandweer, politie, GHOR, gemeente) aangegeven.

Vorbereiding

De coördinator Conflict en Crisisbeheersing heeft als taak om in samenwerking met het hoofd van de afdeling verkeer of de beleidsverantwoordelijke lijn- en sleutelfunctionarissen (en de regio (of districten) te zorgen voor een adequate voorbereiding. Tenminste noodzakelijk is een regionaal en bestuurlijk vastgesteld deelplan, voorbereide draaiboeken conform het paragrafen model, alarmeringsschema's, aangewezen opgeleide en geoefende sleutelfunctionarissen en het ondersteunen van medewerkers door checklisten.²

De korpsleiding stelt een (inhoudelijk) ambitieniveau vast, waarbij rekening wordt gehouden met de "maatgevende hulpverzoeken" zoals geformuleerd in de Leidraad Maatramp, met de daarbij behorende regelingen voor hulpverleningscapaciteit, conform de Leidraad Operationele Prestaties.

Operationele voorbereiding

Voor een goede coördinatie en snelle opstart van het begidsen verdient het aanbeveling om met gemeenten of wegbeheerders/eigenaren waakvlamovereenkomsten af te sluiten voor het gebruik van UGS locaties en bebording.⁴

Organisatie van het proces

In rampsituaties werkt de politie met een staf Grootchalig en Bijzonder Optreden, conform de landelijke modelregeling SGBO. In deze modelregeling staan de taken en verantwoordelijkheden en bevoegdheden geregeld. De kernbezetting van de staf Grootchalig en Bijzonder Optreden bestaat uit een algemeen commandant (AC), een chef operatie (CHOP), een chef ondersteuning (CHON). Een chef informatie (CHIN) en indien nodig een chef opsporing. De algehele leiding bij Grootchalig en Bijzonder Optreden ligt in handen van de algemeen commandant (AC).⁵

1 Ministerie van Binnenlandse Zaken, Handleiding Rampenbestrijding, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990; Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario begidsen, conceptversie 2.0.

2 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario begidsen, conceptversie 2.0.

3 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario begidsen, conceptversie 2.0.

4 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario begidsen, conceptversie 2.0.

5 Referentiekader Conflict- en Crisisbeheersing 2002.

De Officier van Dienst is de functionaris bij de politie die verantwoordelijk is voor het treffen van eerste maatregelen bij een grootschalig en bijzondere gebeurtenis als een ramp. De te ondernemen activiteiten betreffen naast optreden binnen het Coördinatie Team Plaats Incident (CTPI) en het Commando Ongevals- en Rampterrein (CORT) ook “plaats-delict management”. In opdracht van de Officier van Dienst coördineert het (in te stellen?) melden informatiecentrum de eerst te nemen maatregelen.¹

Uitvoering

Voor de uitvoering van dit proces bij een ramp of grootschalig incident is een taakaccouther / commandant aangewezen die leiding geeft aan de operationele uitvoering. Deze functionaris is verantwoording verschuldigd aan of de Commandant Verkeer, of de Chef Operatiën, en de Algemeen Commandant.

In beginsel worden bij het begidsen motorrijders van de politie (KLPD en interregionale bijstand) ingezet.²

Indien nodig kan ondersteuning worden gevraagd van:

- buurdistricten;
- vrijwillige politie;
- KLPD;
- ME-eenheden;
- Koninklijke Marechaussee;
- buurregio's;
- militaire eenheden.

Uitgangsstelling (UGS)

Begidsen vindt over het algemeen plaats tot op de *uitgangsstelling (UGS)*. De plaats van begidsen hangt af van de bereikbaarheid. Als de UGS op een goed bereikbare locatie ligt is begidsen niet nodig. Wanneer de UGS op een slecht bereikbare locatie ligt wordt een loodspost ingericht op een locatie die wel goed bereikbaar is. Tussen de UGS en de loodspost vindt dan begidsing plaats.

Waakvlamovereenkomsten

Aanbevolen wordt dat bij het afsluiten van *waakvlamovereenkomsten* goed bereikbare locaties worden geselecteerd voor de UGS, om zo het aantal tussenschakels en de inzet van (politie)potentieel te minimaliseren.³

Relatie met andere processen

Door de coördinatie diensten wordt het beleid voor locatiekeuzen uitgewerkt in een verkeerscoördinatieplan, dat moet worden opgesteld bij het proces verkeer regelen. Met behulp hiervan wordt de omvang van de begidsing bepaald.

Begidsen is van belang voor alle processen waarbij zowel mensen als materieel daadwerkelijk naar het rampterrein worden aan- of afgevoerd. Daarom is er dus een relatie met de processen onttruimen en evacueren (paragraaf 3.6.1), verkeer regelen (paragraaf 3.6.3), handhaving van de rechtsorde (paragraaf 3.6.4), opvangen en verzorgen (paragraaf 3.7.2), bron- en effectbestrijding (paragraaf 3.4) en de geneeskundige hulpverleningsketen (paragraaf 3.5.1). Logistieke ondersteuning is bij dit proces ook erg belangrijk.⁴

Bij de doorlichtingen die de Inspectie OOV gaat verrichten zal worden gekeken of deze processen onderling zijn afgestemd.

1 Referentiekader Conflict- en Crisisbeheersing 2002.

2 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario begidsen, conceptversie 2.0.

3 Ministerie van Binnenlandse Zaken, Handleiding Rampenbestrijding, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990; Reader Opleiding Crisisbeheersing en Rampenbestrijding.

4 Ministerie van Binnenlandse Zaken, Handleiding Rampenbestrijding, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990; Reader Opleiding Crisisbeheersing en Rampenbestrijding.

3.6.7 Strafrechtelijk onderzoek

Doel en definitie van het proces

Het ten tijde en na afloop van een ramp doen van onderzoek naar de oorzaak van de ramp, met als doel het opsporen van strafbare feiten.¹

Kritische proceselementen

Voor het strafrechtelijk onderzoek naar de oorzaak van de ramp is het van belang dat de sporen op, of rondom, het rampterrein zoveel mogelijk veiliggesteld worden. Het opsporingsbelang kan echter conflicteren met de daadwerkelijke hulpverlening op en/of rondom het rampterrein. Afstemming met de diensten die zich primair richten op de bestrijding van de ramp of het zware ongeval is daarom ook noodzakelijk.

Doelgroep

Niet van toepassing.

Activiteiten en verantwoordelijkheden

Strafrechtelijk onderzoek is een wettelijke taak van politie

Het uitvoeren van een strafrechtelijk onderzoek is een wettelijke taak van de politie. Deze taak is neergelegd in de Politiewet 1993. Een strafrechtelijk onderzoek wordt uitgevoerd door de politie onder het gezag van het Openbaar Ministerie (Officier van Justitie). De Officier van Justitie kan aanwijzingen geven aan de politie met het oog op opsporing en vervolging van strafbare feiten. Wanneer daartoe aanleiding bestaat vindt een strafrechtelijk onderzoek plaats naar de oorzaak van de ramp. Daarbij worden dan al tijdens de rampbestrijding feiten verzameld.

Verder komt het voor dat bij een ramp strafrechtelijk onderzoek wordt uitgevoerd naar delicten als het niet naleven van noodverordeningen of delicten die in de sfeer van de ramp plaatsvinden, zoals plundering.

Bij het uitvoeren van strafrechtelijk onderzoek moet een aantal specifieke activiteiten worden verricht. Deze activiteiten staan in een schema in Bijlage 4. Hierbij is per te verrichten activiteit de verantwoordelijke actor (brandweer, politie, GHOR, gemeente) aangegeven.

Voorbereiding

De Coördinator Conflict en Crisisbeheersing heeft als taak om in samenwerking met de beleidsverantwoordelijke proceseigenaar grootschalige opsporing en lijn- en sleutelfunctionarissen binnen de regio (of districten) te zorgen voor een adequate voorbereiding. Tenminste noodzakelijk zijn een regionaal en bestuurlijk vastgesteld deelplan, voorbereide draaiboeken conform het 5 paragrafen model met extra aandacht voor beleidsuitgangspunten, alarmroepingsschema's, aangewezen opgeleide en geoefende sleutelfunctionarissen en het onderhouden van medewerkers door checklisten.³

De korpsleiding stelt een (inhoudelijk) ambitieniveau vast, waarbij rekening wordt gehouden met de "maatgevende hulpbehoeften" zoals geformuleerd in de Leidraad Maatramp, met de daarbij behorende regelingen voor hulpverleningscapaciteit, conform de Leidraad Operationele Prestaties.⁴

Operationele voorbereiding

Met het OM (Hoofdofficier van Justitie) zullen, voor zover dit nog niet is gebeurd, *beleidsuitgangspunten* met betrekking tot de instelling van het onderzoek moeten worden vastgelegd.⁵ In het referentiekader Conflict en Crisisbeheersing 2002 staat in referentie 12

Vastleggen
beleidsuitgangspunten

1 Ministerie van Binnenlandse Zaken, Handleiding Rampenbestrijding, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990.

2 Ministerie van Binnenlandse Zaken, Handleiding Rampenbestrijding, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990; Reader Opleiding Crisisbeheersing en Rampenbestrijding; Uitwerking van het proces strafrechtelijk onderzoek (uit diverse Regionale Rampenplannen).

3 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario strafrechtelijk onderzoek, conceptversie 2.0.

4 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario strafrechtelijk onderzoek, conceptversie 2.0.

5 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario strafrechtelijk onderzoek, conceptversie 2.0.

Opstellen draaiboek

verder nog vermeld dat elk politiekorps, conform de landelijke regeling, voor elk voorzienbaar grootschalig en bijzonder optreden een algemeen *draaiboek* en een operationeel draaiboek moet opstellen. Aandachtspunten bij grootschalige opsporing zijn in dit geval: de onderzoeksstrategie, de inzet van bijzondere opsporingsmiddelen en -bevoegdheden en de rol van het OM.

Organisatie van het proces

In rampsituaties werkt de politie met een staf Grootschalig en Bijzonder Optreden, conform de landelijke modelregeling SGBO. In deze modelregeling staan de taken en verantwoordelijkheden en bevoegdheden geregeld. De kernbezetting van de staf Grootschalig en Bijzonder Optreden bestaat uit een algemeen commandant (AC), een chef operatie (CHOP), een chef ondersteuning (CHON), een chef informatie (CHIN) en een chef opsporing. De algehele leiding bij Grootschalig en Bijzonder Optreden ligt in handen van de algemeen commandant (AC).¹

De Officier van Dienst is de functionaris bij de politie die verantwoordelijk is voor het treffen van eerste maatregelen bij een grootschalige en bijzondere gebeurtenis als een ramp. De te ondernemen activiteiten betreffen naast optreden binnen het Coördinatie Team Plaats Incident (CTPI) en het Commando Ongevallen- en Rampen (CORT) ook "plaats-delict management". In opdracht van de Officier van Dienst coördineert hij (in te stellen?) meld- en informatiecentrum de eerst te nemen maatregelen.²

Teams Grootschalige
Justitiële Opsporing

In referentie 10 van het referentiekader Conflict en Crisisbeheersing 2002 is de eis neergelegd dat elk korps over één of meerdere *Teams Grootschalige Justitiële Opsporing* beschikt. Deze teams moeten zijn ingericht conform de nog te ontwikkelen landelijke uitvoeringsregeling grootschalige justitiële opsporing. De teams bestaan uit een vaste kern en een variabel contingent.

Uitvoering

Voor de uitvoering van dit proces bij een ramp of grootschalig incident is een taakaccenhouder / commandant aangewezen die leiding geeft aan de operationele uitvoering. Deze functionaris is verantwoordelijk verschuldigd aan de chef opsporing, Chef Operatiën, en de Algemeen Commandant.

Afstemming noodzakelijk

Het onderwerp is zodanig verricht dat de daadwerkelijke hulpverlening niet onnodig in het geding komt. Afstemming met de diensten die zich primair richten op de bestrijding van de ramp of het zware ongeval is daarom ook noodzakelijk. Deze *afstemming* zal plaatsvinden vanuit het driehoeksoverleg tussen burgemeester, (Hoofd)Officier van Justitie en korpschef. Tijdens het driehoeksoverleg kan dan eveneens afstemming plaatsvinden over de prioriteiten in de taakuitoefening van de politie.

Indien nodig kan ondersteuning worden gevraagd van:

- buurdistricten;
- divisie recherche;
- buurregio's;
- gerechtelijk laboratorium;
- overige instanties.

Relatie met andere processen

Een directe beïnvloeding van de overige processen door dit proces is gering. Het kan echter voorkomen dat de uitvoering van één van de volgende processen belemmerd wordt door het (veiligstellen van sporen voor) het strafrechtelijk onderzoek: de bron- en effectbestrijding (paragraaf 3.4), de geneeskundige hulp-verleningsketen (paragraaf 3.5.1), de identificatie van slachtoffers (paragraaf 3.6.5) en de uitvaartverzorging (paragraaf 3.8.3).

1 Referentiekader Conflict- en Crisisbeheersing 2002.

2 Referentiekader Conflict- en Crisisbeheersing 2002.

3 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario strafrechtelijk onderzoek, conceptversie 2.0.

Verder bestaat nog een relatie met het proces handhaven van de rechtsorde (paragraaf 3.6.4). De Officier van Justitie is immers verantwoordelijk voor de justitiële handhaving van voorschriften die in verband met de ramp worden uitgevaardigd.¹

Bij de doorlichtingen die de Inspectie OOV gaat verrichten zal worden gekeken of deze processen onderling zijn afgestemd.

3.7 Bevolkingszorg

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de kwaliteit van de gemeentelijke rampenbestrijdingsorganisatie. Deze organisatie dient gemeenten in staat te stellen bij voorkomende rampen de processen waarvoor gemeenten verantwoordelijk zijn en/of waarin zij een rol spelen adequaat in te vullen.²

De gemeente is procesverantwoordelijk voor de volgende rampbestrijdingsprocessen:

- voorlichting;
- opvangen verzorgen;
- uitvaartverzorging;
- registreren van slachtoffers (CRIB);
- voorzien in primaire levensbehoeften;
- registratie van schade en afhandeling (CRAS);
- milieu;
- nazorg.

3.7.1 Voorlichten

Aangezien rampenbestrijding een overheidswerk is, is voorlichting van overheidswege bij rampen onmisbaar. Onder voorlichting wordt dan verstaan: het verschaffen van informatie op een gerichte en duidelijke manier aan de uiteindelijke doelgroep (de bevolking en de rampenbestrijders).

Overheidsvoorlichting bij de rampenbestrijding omvat drie onderdelen:

- Algemene rampenvoorlichting vooraf;
- Acute overheidsvoorlichting tijdens dreigende rampen;
- Voorlichtingsactiviteiten in het kader van nazorg, herstel en evaluatie.

In deze paragraaf wordt met name een beschrijving gegeven van de acute overheidsvoorlichting tijdens rampen.³

Doel van het proces

Het bewust geven van hulp door informatie, gericht op doelgroepen die bedreigd worden of zich mogelijk bedreigd voelen door een dreigende ramp of een feitelijke rampsituatie.

De volgende voorlichtingsaspecten dienen te worden behandeld:

- maatregelen die men moet nemen om de schadelijke gevolgen te beperken;
- de te volgen gedragslijn;

1 Ministerie van Binnenlandse Zaken, Handleiding Rampenbestrijding, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990; Uitwerking van het proces strafrechtelijk onderzoek (uit diverse Regionale Rampenplannen).

2 Op dit moment is het project "versterking gemeentelijke processen" (ook wel bekend als actiepoint nummer 57, kabinetsstandpunt vuurwerkramp Enschede) nog in volle gang. Dit project heeft als doel "te bevorderen dat de gemeenten een gezamenlijk project opzetten dat gericht is op de versterking van de gemeentelijke processen bij rampenbestrijding". Achtergrond van dit actiepoint is de observatie van de commissie Oosting dat de gemeentelijke rampenbestrijdingsorganisatie verbeterpunten kent. De preparatie op rampen is niet altijd optimaal in gemeenten, waardoor de gemeentelijke processen bij voorkomende rampen ook niet optimaal ingevuld kunnen worden. De gemeentelijke rol, als een van de 'operationele' actoren naast politie, brandweer en GHOR, verdient aandacht en aanscherping, bij voorkeur door een gezamenlijk project dat de wenselijke invulling van gemeentelijke processen helder in beeld brengt en de slaag- en faalfactoren ordent. Wanneer dit project is afgerond zullen de meest relevante passages in de procesuitwerkingen verwerkt worden.

3 Ministerie van Binnenlandse Zaken, Handleiding Rampenbestrijding, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990; Reader Opleiding Crisisbeheersing en Rampenbestrijding.

- de stand van zaken met betrekking tot voortgang van de hulpverlening;
- het begeleiden van de terugkeer naar de normale situatie.¹

Kritische proceselementen

- In specifieke situaties worden specifieke doelgroepen onderscheiden waarmee bij de voorlichtingsactiviteiten rekening zal worden gehouden. De voorlichting zal moeten worden aangepast aan de behoefte en kennis van de doelgroepen. Zorg dat je weet welke de belangrijkste (sub)doelgroepen zijn en zorg dat je weet met welk medium (bijvoorbeeld radio of TV) je deze doelgroep het best kunt bereiken.²
- Aan de voorlichtingsorganisatie 'op locatie' worden hoge eisen gesteld (zie uitgangspunten bij de voorlichting verderop in deze paragraaf). Bijstand en ondersteuning zijn dan ook vaak snel benodigd.³ Om deze bijstand en ondersteuning relatief snel te kunnen garanderen verdient het aanbeveling 'voorlichtingspools' per regio in te stellen. Deze pools bestaan bij voorkeur uit ervaren en geoefende voorlichters.⁴

Doelgroep

Het is gebruikelijk om bij voorlichting onderscheid te maken tussen interne en externe doelgroepen. Externe doelgroep wordt gevormd door de bevolking, (verwanten van) slachtoffers, intermediaire kaders en media. De interne doelgroep bestaat uit het bestuur, hulpverleners/rampbestrijders, actiecentra.⁵

Activiteiten en verantwoordelijkheden

Voorlichting is een wettelijke taak gemeenten

Voorlichting/informatie is neergelegd in de artikelen 2a en 11 van de Wet rampen en zware ongevallen en het Besluit informatie in grote rampen.

In eerste instantie is de gemeente verantwoordelijk voor voorlichting/informatie tijdens rampsituaties. Zij is verantwoordelijk voor zowel het opstellen van een voorlichtingsplan als het beschikbaar stellen van personeel en materieel. De gemeente is verantwoordelijk voor voorlichtingsactiviteiten in de fase van herstel, wederopbouw en afronding van de nazorg. De politie is verantwoordelijk voor het analyseren en doorspelen van relevante procesbeschrijvingen.⁶

De binnen de gemeente aangewezen procesverantwoordelijke op IT-niveau (ook wel hoofd voorlichting genoemd) is verantwoordelijk aan het totale proces voorlichting en is binnen het beleidsteam aanspreekpunt voor het proces. Verder zal het hoofd voorlichting als communicatieadviseur van het bevoegd gezag optreden en zitting nemen in het beleidsteam. Er is een coördinator voorlichting aangewezen ter ondersteuning van het hoofd voorlichting.

Deze geeft leiding aan alle werkzaamheden in het actiecentrum voorlichting. Onder leiding van de coördinator werken (verschillende) aangewezen publieksvoorlichters, persvoorlichters, interne voorlichters, mediawatchers en voorlichters rampterrein en staven.⁷

Bij het voorlichten moet een aantal specifieke activiteiten worden verricht. Deze activiteiten staan in een schema in Bijlage 4. Hierbij is per te verrichten activiteit de verantwoordelijke actor (brandweer, politie, GHOR, gemeente) aangegeven.

1 Uitwerking van het proces voorlichting (uit diverse Regionale Rampenplannen).
 2 Uitwerking van het proces voorlichting (uit diverse Regionale Rampenplannen).
 3 Ministerie van Binnenlandse Zaken, Handleiding Rampenbestrijding, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990; Reader Opleiding Crisisbeheersing en Rampenbestrijding.
 4 Uitwerking van het proces voorlichting (uit diverse Regionale Rampenplannen).
 5 Uitwerking van het proces voorlichting (uit diverse Regionale Rampenplannen).
 6 Uitwerking van het proces voorlichting (uit diverse Regionale Rampenplannen).
 7 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario voorlichting, conceptversie 2.0.

(Operationele) voorbereiding

Vanuit de onderkenning dat bij een ramp intergemeentelijke coördinatie en samenwerking noodzakelijk is, bevordert de regionale brandweer actief afstemming van de gemeentelijke voorbereiding binnen haar grondgebied. Hiervoor is een regionaal functionaris aangewezen. Het heeft de voorkeur dat deze functionaris tevens de voorbereiding door de gemeenten van (alle) andere gemeentelijke processen coördineert.¹

Er is binnen de gemeente een schriftelijk aangewezen procesverantwoordelijke op MT niveau. Verder is er een gemeentelijke coördinator voorbereiding aangewezen met een taakbeschrijving en beschikbare tijd. In de praktijk voelt de procesverantwoordelijke zich ook betrokken bij het proces en besteedt de coördinator voorbereiding de beschikbare en benodigde tijd aan de voorbereiding. De coördinator voorbereiding draagt zorg voor een adequate voorbereiding. Tenminste is daarvoor noodzakelijk: een bestuurlijk vastgesteld deelplan, een draaiboek, een alarmeringsschema (aansluitend op gemeentelijk piket), aangewezen en opgeleide en geoefende medewerkers ondersteund door checklists en een voorbereid actiecentrum voorlichting (streefniveau).²

De gemeente (of regio) stelt een ambitieniveau vast voor het verzamelen, verwerken en verstrekken van geverifieerde informatie aan enerzijds het bestuur, hulpverleners en eigen medewerkers eventueel in andere actiecentra (interne voorlichting) en anderzijds de bevolking, slachtoffers en hun verwanten, intermediaire kaders (zoals huisartsen, belangengroepen van allochtonen, bureaus voor rechtshulp etc) en de pers (externe voorlichting) teneinde:

- De bevolking te informeren en te waarschuwen (zie ook het proces waarschuwen);
- Maatregelen bekend te stellen die door de bevolking zelf genomen kunnen worden;
- Maatregelen bekend te stellen die door de overheid zijn getroffen.

De procesverantwoordelijke rapporteert jaarlijks aan het College van B&W over de realisatie van het ambitieniveau.³

Afspraken met derden

Bij de operationele diensten is bekend door wie binnen de gemeente het proces 'voorlichting' kan worden opgestart. Vanuit de onderkenning dat voor de realisatie van het ambitieniveau (intergemeentelijke) samenwerking noodzakelijk is, zijn *afspraken* met buurgemeenten gemaakt voor een voorlichtingspool. Verder zijn er afspraken vastgelegd over de voorlichting door de operationele diensten (vakinhoudelijke informatie wordt ingebracht door (de eigen voorlichters van) operationele diensten).⁴

Voorlichtingscoördinatiepunt

Organisatie van het proces

Focus om de voorlichting bij rampen te organiseren vormt de situatie van alledag waarin veel diensten en organisaties aan voorlichting doen; ieder vanuit de eigen taakstelling en met behorende intensiteit en doelgroepen.

Een *voorlichtingscoördinatiepunt* zou een effectief overkoepelend orgaan kunnen zijn voor de voorbereiding en uitvoering van voorlichting en informatie tijdens rampen. Een dergelijk voorlichtingscentrum zal de voorlichting kunnen coördineren de berichten voorbereiden en evaluaties uitvoeren van berichtweergaven. Dit zijn de drie basis taken van een voorlichtingscentrum. Daarnaast kunnen logistieke taken, voorlichting aan eigen organisatie, voorlichten van pers/media en directe publieksvoorlichting door het centrum worden uitgevoerd. Deze taken zijn niet altijd noodzakelijk en hoeven ook niet noodzakelijkerwijs door het centrum uitgevoerd te worden.⁵

1 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario voorlichting, conceptversie 2.0

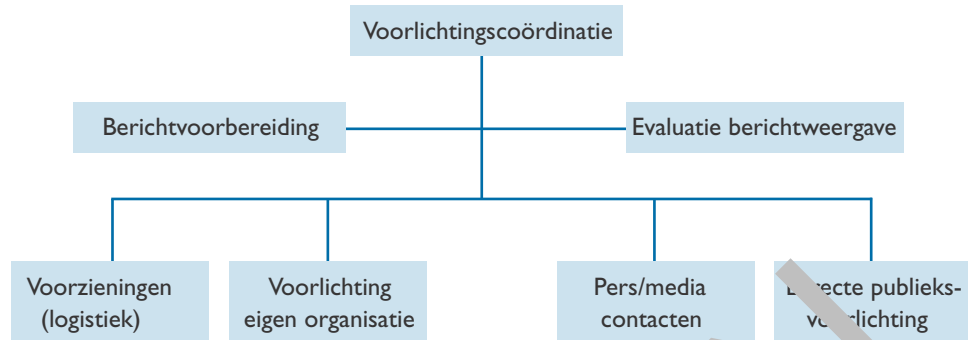
2 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario voorlichting, conceptversie 2.0.

3 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario voorlichting, conceptversie 2.0.

4 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario voorlichting, conceptversie 2.0.

5 Ministerie van Binnenlandse Zaken, Handleiding Rampenbestrijding, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990; Reader Opleiding Crisisbeheersing en Rampenbestrijding.

Figuur B3.5 Basisschema voor de organisatie van een voorlichtingscentrum

Onder dit proces kunnen drie typen voorlichting onderscheiden worden: publieksvoorlichting, persvoorlichting en interne voorlichting.

- Publieksvoorlichting Bij (directe) *publieksvoorlichting* treedt de overheid, als verantwoordelijk voor de rampbestrijding, reeds met het publiek in contact. Hierbij kan gebruik worden gemaakt van diverse middelen, waaronder: telefoon, luidsprekers, sirenes, "huis aan huis"-bladen, eigen publicaties (op bijvoorbeeld gemeentelijke websites, kranten, radio en TV (rampenzender)).
- Persvoorlichting *Persvoorlichting* is een indirecte publieksvoorziening via de media. De overheid fungeert hierbij als informatiebron, maar heeft weinig invloed op de vorm en inhoud van de uiteindelijke boodschap.
- Interne voorlichting *Interne voorlichting* is gericht op de medewerkers in de rampenbestrijdingsorganisatie en op andere (zijdelings) betrokken overheidsinstanties.¹
- Actieve en Passieve voorlichting De aanpak van de voorlichting kan actief en passief zijn. *Actieve voorlichting* is van groot belang in het eerste stadium van een ramp. Het waarschuwen van de bevolking (zie paragraaf 3.4.6) vormt een onderdeel van de actieve voorlichting. *Passieve voorlichting* vindt plaats wanneer op vragen vanuit het publiek, de pers of anderen gereageerd wordt. De kwaliteit van passieve voorlichting is overigens van groot belang, onder andere voor het vertrouwen dat men stelt in de overheid als rampbestrijder en hulpverlener (zie ook paragraaf 3.4.7).

Figuur B3.6 Overzicht van actieve en passieve voorlichtingsmethoden

	Actief	Passief
Publieksvoorlichting	<ul style="list-style-type: none"> - Berichten in eigen zendtijd - Advertenties - Muurkranten - Sirenes/geluidswagens 	<ul style="list-style-type: none"> - Telefonisch informatienummer (telefoonteam) - Informatiebalie (infocentrum)
Persvoorlichting	<ul style="list-style-type: none"> - Beleggen persconferentie 	<ul style="list-style-type: none"> - Voorbereiden op beantwoording van vragen
Interne voorlichting	<ul style="list-style-type: none"> - Infobulletins - Briefings 	<ul style="list-style-type: none"> - Vraagbaak instellen

1 Ministerie van Binnenlandse Zaken, Handleiding Rampenbestrijding, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990; Reader Opleiding Crisisbeheersing en Rampenbestrijding.
 2 Ministerie van Binnenlandse Zaken, Handleiding Rampenbestrijding, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990; Reader Opleiding Crisisbeheersing en Rampenbestrijding.

Uitvoering

Uitvoering van voorlichting en informatie is een taak van de brandweer, politie als ook van uiteenlopende hulpverleningsdiensten. Eventueel te betrekken:

- Voorlichtingsteam (regionale pool van voorlichters);
- Voorlichters van andere (overheids)instanties;
- Vertegenwoordigers van de media;
- KPN;
- Tolkencentrale.

In de voorbereidende fase behoren enkele planmatige activiteiten zoals het analyseren van overige (proces-) informatie, het opstellen van een voorbereidingsplan en een inzet plan en het vrij maken van benodigd personeel en materieel.

Concrete activiteiten
voorbereiding

Bij de *concrete voorbereiding* van voorlichting kan gedacht worden aan de volgende punten:

- Instellen van voorlichtingscoördinatiepunt;
- Voorlichtingscoördinatie (bepalen van mensen, middelen, locaties);
- Vaststellen van een voorlichtingsplan;
- Aanstellen van een ervaren woordvoerder die optreedt op persconferenties en in contact treedt met de media;
- Ordehandhaving rond actiecentrum voorlichting en perscentrum;
- Informatievoorziening aan de bevolking en medewerkers;
- Informatievoorziening op het rampterrein;
- Evaluatie voorlichting en nazorg.¹

Uitgangspunten bij
voorlichting

Voor de voorlichting bij rampen gelden onder meer de volgende *uitgangspunten*:

1. De te volgen informatiestrategie moet gericht zijn op totale informatieverschaffing. Alle informatie die extern wordt bestrekt, moet ook intern verspreid worden.
2. Voorlichting kan evenzal ook in ramp situaties voor verschillende organisaties en niveaus gegeven worden. Hierdoor is het noodzakelijk om afspraken te maken over de taakverdeling en over het voorkomen van tegenstrijdigheden in de berichtgeving. Afspraken over de timing van berichtgeving zijn dus belangrijk.
3. Het voornaamste primaire voorlichtingspunt wordt gevestigd in de gemeente waar de ramp plaatsvindt. Wanneer zich geen specifieke plaatselijke effecten voordoen, heeft het de voorkeur dat het voorlichtingspunt op de belangrijkste vindplaats van informatie wordt gevestigd. Eventueel kan worden opgeschaald in voorlichting tot provinciaal of nationaal niveau. Voor sommige ramptypen (bijvoorbeeld bij kernongevallen) bestaat formele regelgeving, die meteen tot een centrale aanpak dwingt.
4. Ongeacht niveauverschillen (lokaal, provinciaal, nationaal) ondersteunen voorlichtingsinstellingen op andere plaatsen het lokale voorlichtingspunt, binnen hun normale taakveld. Hierbij valt te denken aan onder andere het leveren van gegevens, deskundigheid, capaciteit en voorzieningen voor het uitvoeren van een deeltaak op afstand. De RVD heeft een speciale ondersteunende rol.
5. De coördinatie en delen van de uitvoering van de voorlichting zijn rechtstreeks gekoppeld aan het "lokale" bestuur (hetzij gemeente(n), provincie of Rijk).
6. Coördinatie (afstemming vooraf) is nodig om te voorkomen dat afzonderlijke diensten, elk op hun terrein, mededelingen doen en daardoor verwarring veroorzaken. Gezien de doorgaans dringende behoefte aan informatie is snel overleg noodzakelijk. Wanneer de strekking van een bepaalde boodschap de normale taken van een bepaalde overheidsdienst te buiten gaat, is een expliciet besluit van het bevoegd gezag nodig.²

1 Uitwerking van het proces voorlichting (uit diverse Regionale Rampenlannen).

2 Ministerie van Binnenlandse Zaken, Handleiding Rampenbestrijding, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990; Reader Opleiding Crisisbeheersing en Rampenbestrijding.

Relatie met andere processen

Voorlichting is bij vrijwel alle processen een belangrijk onderdeel. In het bijzonder dient er afgestemd te zijn met de processen:

Opvang en verzorging (relevante informatie in opvanglocaties voor zowel publiek als hulpverleners; paragraaf 3.7.2), registreren van slachtoffers (verwanteninformatie, paragraaf 3.7.4), schade afhandeling (paragraaf 3.7.6), waarschuwen van de bevolking (paragraaf 3.4.6).¹

Bij de doorlichtingen die de Inspectie OOV gaat verrichten zal worden gekeken of deze processen onderling zijn afgestemd.

3.7.2 Opvangen en verzorgen

Zowel mensen als dieren die slachtoffer zijn van een ramp kunnen opvang en verzorging behoeven. Dit proces beschrijft de activiteiten en verantwoordelijkheden rondom opvang en verzorging.

De slachtoffers die eventueel opvang en verzorging nodig hebben kunnen daklozen/evacués of lichtgewonden zijn. Voor zwaargewonden bieden de ziekenhuizen primair opvang/verzorging. Gekoppeld aan ziekenhuizen en behandelcentra kunnen in de nabije omgeving van een ramp opvang/verzorgingsvoorzieningen nodig zijn voor degenen die na onderzoek en eventueel poliklinische hulp worden ontslagen en niet meteen naar huis kunnen terugkeren.²

Doel van het proces

Ten tijde van en na afloop van een incident/calamiteit opvangen en verzorgen van daklozen, evacués en behandelde gewonden, inclusief dieren, voor de periode dat de getroffen personen niet naar hun huizen kunnen terugkeren.³

Kritische proceselementen

De burgemeester draagt er zorg voor dat de gewonden/slachtoffers die niet gehospitaliseerd behoeven te worden, het rampterrein zo spoedig mogelijk kunnen verlaten of daarvan worden afgevoerd en worden ondergebracht in opvangcentra. Deze bedoelde verplaatsingen worden direct aan het Centraal Registratie- en Informatiebureau gemeld.⁴

Doelelgroep

(Licht) gewonden, daklozen of evacués, dieren.⁵

Activiteiten en verantwoordelijkheden

Opvang en verzorging kent een wettelijke basis in artikel 4i van de Wet Rampen en Zware Ongevallen. De gemeente is verantwoordelijk voor dit proces. Gezien de nauwe samenhang met ontruimen/evacuëren ligt de procesverantwoordelijkheid bij de samenwerkende gemeentelijke diensten.

Bij het opvangen en verzorgen moet een aantal specifieke activiteiten worden verricht. Deze activiteiten staan in een schema in Bijlage 4. Hierbij is per te verrichten activiteit de verantwoordelijke actor (brandweer, politie, GHOR, gemeente) aangegeven.

(Operationele) voorbereiding

Vanuit de onderkenning dat bij een ramp intergemeentelijke coördinatie en samenwerking noodzakelijk is, bevordert de regionale brandweer actief afstemming van de gemeen-

1 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario voorlichting, conceptversie 2.0.

2 Ministerie van Binnenlandse Zaken, Handleiding Rampenbestrijding, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990; Reader Opleiding Crisisbeheersing en Rampenbestrijding.

3 Uitwerking van het proces opvangen en verzorgen (uit diverse Regionale Rampenplannen).

4 Uitwerking van het proces opvangen en verzorgen (uit diverse Regionale Rampenplannen).

5 Uitwerking van het proces opvangen en verzorgen (uit diverse Regionale Rampenplannen).

telijke voorbereiding binnen haar grondgebied. Hiervoor is een regionaal functionaris aangewezen.¹

Er is binnen de gemeente een schriftelijk aangewezen procesverantwoordelijke op MT niveau. Verder is er een gemeentelijke coördinator voorbereiding aangewezen met een taakbeschrijving en beschikbare tijd. In de praktijk voelt de procesverantwoordelijke zich ook betrokken bij het proces een besteedt de coördinator voorbereiding de beschikbare en benodigde tijd aan de voorbereiding. De coördinator voorbereiding draagt zorg voor een adequate voorbereiding. Tenminste is daarvoor noodzakelijk: een bestuurlijk vastgesteld deelplan, een draaiboek, een alarmeringsschema (aansluitend op gemeentelijk piket), aangewezen en opgeleide en geoefende medewerkers ondersteund door checklisten, voorbereide opvanglocaties (streefniveau).²

Er is een ambitieniveau³ vastgesteld voor het aantal op te vangen slachtoffers en het zorgniveau.⁴ De procesverantwoordelijke rapporteert jaarlijks aan het college van B&W over de realisatie van het ambitieniveau.

Vanuit de onderkenning dat voor de realisatie van het ambitieniveau (intergemeentelijke) samenwerking noodzakelijk is, zijn afspraken met derden gemaakt. Hierbij valt te denken aan bijvoorbeeld Rode Kruis, Bureau Slachtofferhulp, EHBO, bestuursorgans opvanglocaties, hotels, bungalowparken etc. (streefniveau).

Bij de operationele diensten is bekend door wie binnen de gemeente het proces 'opvang en verzorging' kan worden opgestart.⁵

Organisatie van het proces

Opvang/verzorging speelt zich grotendeels af buiten het rampterrein. Het is daarom van belang zo snel mogelijk inzicht te krijgen in de omvang van het 'aanbod'. Op basis daarvan kunnen verzamelloccaties worden bepaald en voorbereid. Planmatige afzettingen, verkeersregelingen en borden of herkenningsstekens kunnen mensenstromen redelijk leiden. Goede opvang bevordert bovendien de mogelijkheden voor registratie en het voorzien in de eerste levensbehoeften.⁶

Uitvoering

Voor de uitvoering van het proces is een hoofd opvang en verzorging aangewezen die leidt en geeft aan de operationele uitvoering van het proces (in het actiecentrum opvang en verzorging). De procesverantwoordelijke is binnen het Beleids team aanspreekpunt voor de opvang en verzorging. Per opvanglocatie is een hoofd opvangcentrum aangewezen.⁷

Tot de voorbereidende uitvoeringsactiviteiten behoren onder meer het opstellen van een plan voor het opvangen /verzorgen (hoeveel, waar, hoe lang) en het vrijmaken van benodigde middelen en mensen.

Concrete activiteiten
voorbereiding

Bij de *voorbereiding* voor het optreden bij het proces kan concreet worden gedacht aan de volgende zaken:

- Bepaling aantal personen/dieren en opvangduur;
- Bepaling logistieke verzorging (incl. noodvoorzieningen);

1 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario opvang en verzorging, conceptversie 2.0.

2 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario opvang en verzorging, conceptversie 2.0.

3 Gedoeld wordt op de maatgevend hulpbehoeften voor opvang en verzorging, zoals geformuleerd in de Leidraad maatramp, met de daarbij behorende regelingen voor hulpverleningscapaciteit, conform de Leidraad Operationele Prestaties.

4 Hierbij dient uitgegaan te worden van een langdurig verblijf. Naast de voorbereiding voor een langdurig verblijf, kan er voor gekozen worden om het ambitieniveau en zorgniveau voor kortdurende opvang vast te leggen.

5 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario opvang en verzorging, conceptversie 2.0.

6 Ministerie van Binnenlandse Zaken, Handleiding Rampenbestrijding, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990; Reader Opleiding Crisisbeheersing en Rampenbestrijding.

7 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario opvang en verzorging, conceptversie 2.0.

- Aanwijzen, inrichten en beheer opvangcentra;
- Coördinatie van opvang voor (huis)dieren;
- Voorlichting;
- Begeleiden, verzamelen en verwijzen van getroffen/evacués;
- Vervoer van niet-zelfredzamen;
- Registratie ten behoeve van CRIB;
- Medische en geestelijke verzorging;
- Ordehandhaving en afschermen/bewaking;
- Psychosociale en maatschappelijke nazorg;
- Begeleiden van de terugkeer;
- Evaluatie opvangen/verzorgen.¹

Tot de activiteiten tijdens de uitvoering behoren het beschikbaar hebben van personeel en middelen en het informeren van publiek, de bevolking en andere belanghebbenden.

Eventueel in te schakelen zijn:

- Nederlandse Rode Kruis, UVV;
- Maatschappelijke en pastorale verzorgers;
- Militaire bijstand, Tolken;
- Dierenambulance/dierenartsen;
- NCB;
- Veterinaire Inspectie voor de Volksgezondheid;
- ANWB-Alarmcentrale, (regionale) omroepen, politie.²

Relaties met andere processen

Dit proces kan niet los worden gezien van samenhangende processen als: ontruiming/ evacuatie (paragraaf 3.6.1), verkeersregelen (paragraaf 3.6.3) en afzetten (paragraaf 3.6.2), voorzien in primaire levensbehoeften (paragraaf 3.7.5), registreren van slachtoffers (paragraaf 3.7.4), voorlichting (paragraaf 3.7.1), geneeskundige hulpverlening-somatisch (paragraaf 3.5.1) en geneeskundige hulpverlening-psychosociaal (paragraaf 3.5.3).³

Bij de doorwerking die de Inspectie OOV gaat verrichten zal worden gekeken of deze processen onderling zijn afgestemd.

3.3.3 **Uitvaartverzorging**

Bij een ramp kunnen (grote aantallen) slachtoffers komen te overlijden. Het proces uitvaartverzorging regelt het ten tijde van en na afloop van een incident/calamiteit op zorgvuldige wijze de ter aarde bestellen van (grote aantallen) overleden slachtoffers.

Doel van het proces

Uitvaartverzorging in rampsituaties heeft tot doel te garanderen dat (grote aantallen) overleden slachtoffers op zorgvuldige⁴ wijze ter aarde worden besteld, ondanks tijdsdruk, gebrek aan begraafmogelijkheden en gevaren voor de volksgezondheid.⁵

¹ Uitwerking van het proces opvangen en verzorgen (uit diverse Regionale Rampenplannen).

² Uitwerking van het proces opvangen en verzorgen (uit diverse Regionale Rampenplannen).

³ Ministerie van Binnenlandse Zaken, Handleiding Rampenbestrijding, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990; Reader Opleiding Crisisbeheersing en Rampenbestrijding.

⁴ "Zorgvuldig" houdt in dat de volgende activiteiten plaatsvinden: vaststellen van de dood, identificatie, registratie en kennisgeving aan familie/relaties over de locatie van de begraafplaats.

⁵ Ministerie van Binnenlandse Zaken, Handleiding Rampenbestrijding, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990; Reader Opleiding Crisisbeheersing en Rampenbestrijding.

Kritische proceselementen

- Op grond van de Wet op de lijkbezorging vervult de Officier van Justitie een belangrijke rol. Bij de uitvoering van dit proces dient afstemming plaats te vinden met de Officier van Justitie.¹

Doelgroep

Familie/relaties van de overleden slachtoffers.²

Activiteiten en verantwoordelijkheden

Uitvaartverzorging is (primair) wettelijke taak gemeenten

Uitvaartverzorging is wettelijk neergelegd in de wet op de Lijkbezorging. De gemeente is primair verantwoordelijk voor dit proces. Vanaf het moment ramp/zwaar ongeval behoort de burgemeester geïnformeerd te worden. Gelet op het bepaalde in de Wet op de lijkbezorging is overleg met de officier van justitie vereist. Verder zijn de politie en GGD (adviesrol) belangrijke verantwoordelijke partijen.

Bij de uitvaartverzorging moet een aantal specifieke activiteiten worden verricht. Deze activiteiten staan in een schema in Bijlage 4. Hierbij is per activiteit de verantwoordelijke actor (brandweer, politie, GHOR, gemeente, etc.) aangegeven.

(Operationele) voorbereiding

Vanuit de onderkenning dat bij een ramp intergemeentelijke coördinatie en samenwerking noodzakelijk is, bevordert de regionale brandweerkorps afstemming van de gemeentelijke voorbereiding binnen haar grondgebied. Hiervoor is een regionaal functionaris aangewezen.³

Er is binnen de gemeente een schriftelijk aangewezen procesverantwoordelijke op MT niveau. Verder is er een gemeentelijk coördinator voorbereiding aangewezen met een taakbeschrijving en beschikbare tijd. In de praktijk stelt de procesverantwoordelijke zich ook betrokken bij het proces een bestaand de coördinator voorbereiding de beschikbare en benodigde tijd aan de voorbereiding. De coördinator voorbereiding draagt zorg voor een adequate voorbereiding. Tenminste is daarvoor noodzakelijk: een bestuurlijk vastgesteld deelplan, een draaiboek, een hermerings-thema (aansluitend op gemeentelijk piket), aangewezen en opgeleide en geoefende medewerkers ondersteund door checklisten, voorbereide morgues of chapel'arden en een (gepaste) opvangmogelijkheid voor nabestaanden (streefniveau).⁴

Bij de operationele afstemming is bekend door wie binnen de gemeente het proces 'uitvaartverzorging' kan worden opgestart.

Er is een ambtelijk niveau⁵ vastgesteld voor het op zorgvuldige wijze ter aarde bestellen van overledenen. Belangrijk uitgangspunt daarbij is dat de gemeente coördinerend en faciliterend is.⁶ Overledenen kunnen binnen 24 uur geborgen worden in voorbereide morgues en/of chapel'arden alwaar op gepaste wijze een confrontatie door nabestaanden kan plaatsvinden. Hiervoor dient aangesloten te worden bij bestaande procedures van de politie.⁷

1 Ministerie van Binnenlandse Zaken, Handleiding Rampenbestrijding, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990; Reader Opleiding Crisisbeheersing en Rampenbestrijding.

2 Uitwerking van het proces uitvaartverzorging (uit diverse Regionale Rampenplannen).

3 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario uitvaartverzorging, conceptversie 2.0.

4 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario uitvaartverzorging, conceptversie 2.0.

5 Gedoeld wordt op de maatgevende hulpbehoeften voor uitvaartverzorging, zoals geformuleerd in de Leidraad Maatramp, met de daarbij behorende regelingen voor hulpverleningscapaciteit, conform de Leidraad Operationele Prestaties.

6 De uitvaartverzorging dient (indien mogelijk) zoveel mogelijk aan de nabestaanden en aan de uitvaartverzoorgers worden overgelaten, zodat de normale, individuele uitvaart ook bij rampen zoveel mogelijk gerespecteerd wordt. Nadruk voor de gemeente ligt bij het zorgdragen voor de nabestaanden (informatievoorziening, regelen van een herdenkingsdienst).

7 Bij overlijden ten gevolge van een ramp is er volgens de Wet op de lijkbezorging sprake van een niet natuurlijke dood. In normale omstandigheden volgt de politie bij een niet natuurlijke dood een aantal standaardprocedures waaronder het bergen van het lichaam, identificatie, strafrechtelijk onderzoek. De politie is in het berging- en identificatieproces dan ook leading.

Nabestaanden dienen zo snel mogelijk op zorgvuldige wijze persoonlijk op de hoogte gebracht te worden van het overlijden.¹

De procesverantwoordelijke rapporteert jaarlijks aan het college van B&W over de realisatie van het ambitieniveau.

Vanuit de onderkenning dat voor de realisatie van het ambitieniveau (intergemeentelijke) samenwerking noodzakelijk is, is afstemming met de politie nodig en zijn afspraken met derden gemaakt (zoals bureau slachtofferhulp, Rode Kruis en Uitvaartverzorgers).²

Organisatie van het proces

Verzamelaars

Overleden slachtoffers zullen veelal vanaf de vindplaats, ziekenhuizen of elders uit de hulpverleningsketen vervoerd worden naar een *verzamelplaats*. Gebruikelijk is dat de (inter-) gemeentelijke instanties (GSD) een rouwdienst organiseren, waarna de stoffelijke overschotten aan de families worden overgedragen.

Uitvaartverzorging

Waar mogelijk wordt de normale gang van zaken gevolgd, namelijk dat de *uitvaartverzorging* wordt overgelaten aan de nabestaanden. Slechts wanneer dit niet mogelijk is (door te grote aantallen of een gevaar voor de gezondheid) zal de uitvaartverzorging collectief plaatsvinden. Het bevoegd gezag kan, op advies van de directeur van de GSD, in overleg met de regionale inspecteur voor de volksgezondheid, besluiten noodbegravingen te laten plaatsvinden.

Complicatie

Bij bepaalde ramptypen, bijvoorbeeld bij epidemieën, kan uit medisch-hygiënische overwegingen worden gekozen voor lijkverbranding.

Een *complicatie* vormt het begraven van slachtoffers die bijvoorbeeld radioactief besmet zijn. De Wet op de lijkbezorging heeft hierover geen uitsluit. In de Kernenergiewet is bepaald dat een AmvB hiervoor aparte regelingen stelt. Deze is echter nog niet verschenen.

Waar mogelijk houdt men rekening met de wens van de overledene. Een codicil bezit geen rechtskracht, dus in ramp situaties of zware ongevallen zal hier veelal dan ook geen rekening mee kunnen worden gehouden.³

In het kader van de nazorg voor de nabestaanden kan het van groot belang zijn dat de overheid een algemene rouwdienst organiseert.

Wellicht is het nodig Geestelijken, het Ministerie van VWS, Uitvaartverzorgers,(H)Ov), Inspectie voor de Gezondheidszorg, e.a. te betrekken.

Hoofd uitvaartverzorging

Uitvoering

Voor de uitvoering van het proces is een *hoofd uitvaartverzorging* aangewezen die leiding geeft aan de operationele uitvoering van het proces. De procesverantwoordelijke (gemeente, MT-niveau) is binnen het beleidsteam aanspreekpunt voor de uitvaartverzorging.⁴

De voorbereiding van de uitvaartverlening betreft in eerste instantie informatie verzamelen en het bestuderen van andere relevante activiteiten, zoals beschreven in de processen identificatie van de slachtoffers en registratie en kennisgeving aan de familie. Ook het beschikbaar krijgen van personeel en materieel en het opstellen van een uitvaartverzorgingsplan zijn belangrijke activiteiten in de voorbereidingsfase.

1 Ervaringen hebben aangetoond dat het de voorkeur heeft dat speciaal daarvoor opgeleide mensen zorgdragen voor de contacten met de nabestaanden in plaats van de operationele hulpverleners (zoals politiefunctarissen).

2 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario uitvaartverzorging, conceptversie 2.0.

3 Ministerie van Binnenlandse Zaken, Handleiding Rampenbestrijding, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990; Reader Opleiding Crisisbeheersing en Rampenbestrijding.

4 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario uitvaartverzorging, conceptversie 2.0.

Concrete activiteiten
voorbereiding

Bij de *voorbereiding* van de uitvaartverlening valt te denken aan praktische activiteiten als:

- Advisering besmettingsrisico's;
- Voorlichting;
- Informeren familie en relaties van overledene(n);
- Inrichten van ruimten die dienen als morgue;
- Transport overledenen naar morgue;
- Inrichten van ruimten die dienen als chapelle ardente;
- Transport overledenen naar chapelle ardente;
- Geestelijke verzorging in de morgue/chapelle ardente;
- Bepalen belang tot inrichten noodbegrafplaatsen;
- Registratie ten behoeve van CRIB;
- Justitiële begeleiding;
- Advisering m.b.t. gezondheidsrisico's;
- Bepalen wijze van uitvaart;
- Organiseren rouwdienst;
- Psychosociale en maatschappelijke nazorg;
- Evaluatie van de uitvaartverzorging.¹

Relatie met andere processen

Gerelateerd aan dit proces zijn processen als geneeskundige hulpverlening-somatisch (paragraaf 3.5.1) (bij gevaren voor de volksgezondheid), opvangen en verzorgen (paragraaf 3.7.2), registreren van slachtoffers (CRIB, paragraaf 3.7.4), identificeren van slachtoffers (paragraaf 3.6.5), strafrechtelijk onderzoek (paragraaf 3.6.7) en geneeskundige hulpverlening-psychosociaal (paragraaf 3.5.3).²

Bij de doorlichtingen die de instantie OOV op dat moment zal worden gekeken of deze processen onderling zijn afgesemd.

3.7.4 Registratie van slachtoffers (CRIB)

Na een ramp of een zwaar ongeval zal er een sterke behoefte ontstaan aan informatie over het lot en verblijfplaats van personen. Informatie dient verzameld, gegroepeerd, geverifieerd en verstrekt te worden aan belanghebbenden. Het gaat om registratie van slachtoffers of getroffen (overlevenden, vermisten, evacuees, daklozen, gewonden, overledenen). Als het om grote aantallen personen gaat wordt het *Centraal Registratie- en Informatiebureau (CRIB)* met deze taak belast.³

Centraal Registratie- en
Informatiebureau (CRIB)

Doel van het proces

Het zorgvuldig verzamelen (registeren), groeperen en verifiëren van informatie over slachtoffers (het lot en eventuele verblijfplaats), alsmede het verstrekken van informatie aan het bevoegd gezag, de (coördinerend) burgemeester.

Het CRIB verstrekt de verkregen informatie in eerste instantie binnen de (overheids)organisatie en - op aanwijzing van het bevoegd gezag - aan belanghebbenden. Het CRIB is dus niet primair bedoeld om rechtstreeks inlichtingen te verschaffen aan het publiek of de pers.⁴

1 Uitwerking van het proces uitvaartverzorging (uit diverse Regionale Rampenplannen).

2 Ministerie van Binnenlandse Zaken, Handleiding Rampenbestrijding, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990; Reader Opleiding Crisisbeheersing en Rampenbestrijding.

3 Ministerie van Binnenlandse Zaken, Handleiding Rampenbestrijding, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990; Reader Opleiding Crisisbeheersing en Rampenbestrijding.

4 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Leidraad Opzet en Operationeel CRIB Proces (versie 1.0), 2002; Ministerie van Binnenlandse Zaken, Handleiding Rampenbestrijding, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990; Reader Opleiding Crisisbeheersing en Rampenbestrijding.

Kritische proceselementen

In het (recente) verleden is nogal eens gebleken dat bij een te kleinschalige aanpak in de “beginfase” van een ramp het proces, wanneer opschaling vereist was (wegens de massaliteit van publieksreacties en de snelle respons die verwacht werd) niet meer goed functioneerde. Om dit te voorkomen kan het CRIB-proces meteen na de eerste alarmeringen het best breed worden opgezet. Het CRIB-proces is onlangs vernieuwd. Belangrijk uitgangspunt is dat van meet af aan wordt gekozen voor intergemeentelijke samenwerking bij de uitvoering van het proces.

Doelgroep

Familie en/of relaties van de slachtoffers en (overheids)organisaties.

Activiteiten en verantwoordelijkheden

CRIB is een proces dat plaatsvindt onder de verantwoordelijkheid van het Bevoegd Gezag (In 1^e instantie de Burgemeester) van de gemeente waar de ramp plaatsvindt (in 2^e instantie mogelijk de Officier van Justitie). Waarbij het CRIB als proces wordt uitgevoerd door het CRIB Bureau als dienstverlener.

Bij een ramp moeten hulpdiensten snel, doelmatig en effectief kunnen werken. Registratie van persoonsgegevens in de eerste fase van een ramp kan voor de hulpdiensten een storende factor zijn bij de uitoefening van de operationele ondersteuning van de hulpdiensten. De persoonlijke betrokkenheid bij de ramp van in de preparatiefase aangewezen medewerkers voor het bemensen en uitvoeren van een gemeentelijk CRIB-Bureau kan eveneens een snelle en effectieve aansturing van de registratie bemoeilijken. Daarom is gekozen het CRIB Bureau op een ruimer geografisch niveau, het regionale niveau, te organiseren.

Het bevoegd gezag is verantwoordelijk voor de totstandkoming van deze intergemeentelijk georganiseerde organisatie en het monitoren van de voortgang, preparatie, uitwerking en werkzaamheden van het CRIB proces.¹

Bij het registreren van slachtoffers moet een aantal specifieke activiteiten worden verricht. Deze activiteiten staan in een schema in Bijlage 4. Hierbij is per te verrichten activiteit de verantwoordelijke actor (brandweer, politie, GHOR, gemeente) aangegeven.

(Operationeel) voorbereiding

Vanuit de onderkenning dat bij een ramp intergemeentelijke coördinatie en samenwerking noodzakelijk is, bevordert de regionale brandweer actief afstemming van de gemeentelijke voorbereiding binnen haar grondgebied. Hiervoor is een regionaal functionaris aangewezen.²

Er is binnen de gemeente een schriftelijk aangewezen procesverantwoordelijke op MT niveau. Verder is er een gemeentelijke coördinator voorbereiding aangewezen met een taakbeschrijving en beschikbare tijd. In de praktijk voelt de procesverantwoordelijke zich ook betrokken bij het proces een besteedt de coördinator voorbereiding de beschikbare en benodigde tijd aan de voorbereiding.

De coördinator voorbereiding draagt zorg voor een adequate voorbereiding. Tenminste is daarvoor noodzakelijk: een bestuurlijk vastgesteld deelplan, een draaiboek, een alarmeringsschema (aansluitend op gemeentelijk piket), aangewezen en opgeleide en geoefende medewerkers ondersteund door checklisten, voorbereide locatie voor het CRIB (streefniveau).³

1 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Leidraad Opzet en Operationeel CRIB Proces (versie 1.0), 2002

2 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario registreren van slachtoffers (Of CRIB), conceptversie 2.0.

3 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario registreren van slachtoffers (Of CRIB), conceptversie 2.0.

Er is een ambitieniveau vastgesteld om informatie over het lot en/of de verblijfplaats van getroffenen te verzamelen, te groeperen, te verifiëren en te verschaffen aan enerzijds de familieleden en verwanten en anderzijds aan de rampenstaf ten behoeve van de voorlichting aan zowel het publiek als de pers. Het criterium om een CRIB op te starten dient te zijn vastgelegd. De procesverantwoordelijke rapporteert jaarlijks aan het college van B&W over de realisatie van het ambitieniveau.¹

Bij de operationele diensten en/of andere instanties die benaderd kunnen worden met vragen over getroffenen (112-alarmcentrale, het Rode Kruis) is bekend hoe het gemeentelijke CRIB proces opgestart kan worden (streefniveau).²

Uitgangspunten	<p><i>Organisatie van het proces</i></p> <p>Het (nieuw ontwikkelde) CRIB proces is ontwikkeld op basis van de volgende uitgangspunten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Een intergemeentelijke aanpak op de schaal van de veiligheidsregio; - Duidelijk onderscheid tussen het CRIB bureau en het CRIB proces; - Introductie van de taak 'het Intergemeentelijk Meldpunt CRIB' (IMC); - Introductie van een Regionaal Kwaliteitsdocument CRIB om kwaliteit te kunnen garanderen.
Intergemeentelijk Meldpunt CRIB (IMC)	<p>Het IMC wordt bemenst door hiertoe door het Bevoegd Gezag aangewezen CRIB ambtenaren van de gemeenten uit de regio die per toerbeurt een dienst draaien waarin zij vierentwintig uur bereikbaar zijn. Deze dienst wordt het "Intergemeentelijk Meldpunt CRIB" (IMC) genoemd.</p> <p>Het IMC vormt de spil van het CRIB proces en is als zodanig belast met de volgende taken:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Het IMC coördineert het CRIB proces; - Het IMC start de procedure rond het CRIB proces en het inrichten van het CRIB Bureau; - De CRIB ambtenaar die dienst heeft op het moment dat zich een ramp voordoet (het IMC) waarschuwt (indien van toepassing) de aangewezen CRIB ambtenaar van de door de ramp getroffen gemeente; - Indien mogelijk neemt deze CRIB ambtenaar zo spoedig mogelijk de regie over het CRIB proces en de leiding van het CRIB Bureau en wordt als zodanig het IMC; - Het IMC geeft, nadat hij/zij in overleg met de operationele dienstdoende commandanten heeft besloten het CRIB proces definitief in gang te zetten, groen licht aan VWS. VWS activeert het 'call center' en daarmee het landelijke telefoonnummer voor verwanteninformatie; - Het IMC start het (regionale) CRIB bureau. Via het CRIB bureau wordt het Nederlands Rode Kruis ingeschakeld voor registratie van slachtoffers ter plaatse en voor de ondersteuning bij de 'matching' van persoonsgegevens.

Op basis van de uitgangspunten kan het procesverloop van het nieuwe CRIB in het kort als volgt worden weergegeven:

- In de 'beginfase' van de ramp geeft de regionale meldkamer een waarschuwing aan het IMC en het Ministerie van VWS;
- VWS waarschuwt het telefoonteam van het Nederlandse Rode Kruis (NRK) en het landelijk 'call center';

1 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario registreren van slachtoffers (of CRIB), conceptversie 2.0.

2 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario registreren van slachtoffers (of CRIB), conceptversie 2.0.

- Het IMC start het (regionale) CRIB bureau. Via het CRIB bureau wordt het Nederlands Rode Kruis ingeschakeld voor registratie van slachtoffers ter plaatse en voor de ondersteuning bij de 'matching' van persoonsgegevens;
- Zodra voor de nazorg een Informatie en Advies Centrum (IAC) wordt ingericht worden gegevens van het CRIB aan het IAC overgedragen.¹

Uitvoering

Voor de uitvoering van het proces is een hoofd CRIB aangewezen die verantwoordelijk is voor de werkzaamheden van het CRIB. De procesverantwoordelijke (gemeente, MT-niveau) is binnen het beleidsteam aanspreekpunt voor het proces CRIB en draagt zorg voor afstemming met andere afdelings/sectorhoofden.²

Locatiekeuze	Gezien het belang van de taak van het CRIB dient bij de <i>locatiekeuze</i> gezocht te worden naar een plaats waar goede verbindingen gegarandeerd zijn. Veel instellingen (politie, wet persencentrum, de rampenstaf en de afdeling Bevolking, etc.) wenden zich immers vaak tot het informatiebureau van het CRIB. De vestigingsplaats van het CRIB bureau is in de preparatiefase minimaal ingericht met kantoormeubelen, computers en een werkend netwerk, fotokopieerapparatuur, printers en communicatiemiddelen.
CRIB ambtenaren	Aan de hand van de kenmerken van de ramp wordt besloten om CRIB in bedrijf te stellen. Het CRIB Bureau wordt bemest door hiertoe door het Bevoegd Gezag aangewezen <i>CRIB ambtenaren</i> van de gemeenten uit de regio die per overbeurt een continue dienst draaien waarbij zij bereikbaar zijn. De dienstdoend ambtenaar wordt als zodanig 'het Intergemeentelijk Meldpunt CRIB' (IMC).
Starten CRIB Bureau	Het <i>starten</i> van het CRIB Bureau kent de volgende route: <ul style="list-style-type: none"> - Het IMC start de procedures rond het CRIB proces en het inrichten van het CRIB Bureau; - De CRIB ambtenaar die dienst heeft op het moment dat zich een ramp voordoet (het IMC) waarschuwt (in het geval van overbepassing) primair de daartoe aangewezen CRIB ambtenaar van de door de ramp getroffen gemeente; - Indien mogelijk neemt deze CRIB ambtenaar zo spoedig mogelijk de regie over het CRIB proces en de leiding van het CRIB Bureau en wordt als zodanig het IMC. - Er kan worden overleg gevoerd met de dienstdoende (regionale) commandanten van de hulpdiensten, de veiligheidsketen en wordt de inrichting van het CRIB proces en -Bureau al dan niet doorgezet; - Vervolgens worden alle CRIB ambtenaren uit de regio door het IMC ingelicht; - Het IMC (liaison) neemt plaats in het Gemeentelijke Actiecentrum maar maakt geen deel uit van de rampenstaf; - Het IMC stelt een dienstrooster op voor de operationele leiding en bemensing van het regionaal CRIB Bureau. Waarbij het wenselijk zo niet noodzakelijk is betrokken functionarissen (liaisons) van de betreffende hulpdiensten aan het CRIB Bureau toe te voegen. Hierbij valt met name te denken aan de Politie.
Voorwaarden	Bovenstaande route kan enkel effectief worden uitgevoerd als aan de volgende <i>voorwaarden</i> is voldaan: <ul style="list-style-type: none"> - Intergemeentelijke samenwerking vormt de spil van het regionaal CRIB-Bureau. - Binnen het intergemeentelijk samenwerkingsverband is tevens het beheer van het regionaal CRIB Bureau en de daarbij benodigde apparatuur en hulpmiddelen geregeld. - Het IMC dient voor zijn taak gecertificeerd te zijn.³

1 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Leidraad Opzet en Operationeel CRIB Proces (versie 1.0), 2002.

2 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario registreren van slachtoffers (of CRIB), conceptversie 2.0.

3 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Leidraad Opzet en Operationeel CRIB Proces (versie 1.0), 2002.

Na het operationeel stellen van het CRIB zullen direct in opdracht van het hoofd van CRIB, via de afdeling voorlichting, speciale telefoonnummers bekend gemaakt worden (radio en lokale omroep/televisie) waaronder het bureau voor het publiek bereikbaar is. De telefoonnummers dienen ook bekend gemaakt te worden aan: lokale en regionale ziekenhuizen, regionale alarmcentrale van de brandweer, meldkamer van de regionale politie, gemeentelijk rampenstaf, centrale post ambulancevervoer en GGD. De verkregen informatie over personen na een groot ongeval of een ramp dient door het CRIB verstrekt te worden binnen de (overheids)organisatie en –op aanwijzing van het bevoegd gezag- aan belanghebbenden.¹

Relatie met andere processen

De relatie tussen het registreren van slachtoffers met andere processen berust enerzijds op de relatie van het CRIB met informatiebronnen (ziekenhuizen, behandelcentra, opvangcentra, diverse) en anderzijds op de relatie van het CRIB met gebruikers (GRS, publieke voorlichting, derden). Het gaat om de volgende processen:

- Geneeskundige hulpverlening-somatisch (voor het aanleveren van gegevens over gewonden) (paragraaf 3.5.1);
- Identificatie overledenen (politie, voor het aanleveren van gegevens van de overledenen) (paragraaf 3.6.5);
- Opvang en verzorging (voor het beschikbaarstellen van gegevens over de aanwezigen in de opvangcentra (middels liaisons ophalen) en de wijze waarop registratie plaats moet vinden) (paragraaf 3.7.2);
- Voorlichting (voor het bekend maken van het verwantennummer², hiervoor zijn afspraken gemaakt met bijvoorbeeld de regionale en/of nationale omroep) (paragraaf 3.7.1).³

3.7.5 Voorzien in primaire levensbehoeften

Bij rampen met een grootschalig karakter kan een groot deel van de bevolking in het rampterrein dakloos raken. Daarin moet worden voorzien in tijdelijke huisvesting en voedselvoorziening. Daarnaast is het zeker niet ondenkbaar dat één of meerdere nutsvoorzieningen uitvallen. Ook daarvoor moet een oplossing gerealiseerd worden.

Doel van het proces

Het voorzien in (tijdelijke) huisvesting, voeding en dergelijke aan gedupeerden ten tijde van en na afloop van een ramp. Hierbij valt te denken aan maatregelen met betrekking tot onder andere:

- tijdelijke/vervangende huisvesting;
- voedselvoorziening, inclusief distributie;
- gasvoorziening;
- (nood)drinkwatervoorziening;
- elektriciteitsvoorziening.⁴

Doelgroep

De bevolking van het getroffen gebied: daklozen/evacués, (licht) gewonden.

Activiteiten en verantwoordelijkheden

Vanaf het moment ramp/zwaar ongeval is de burgemeester verantwoordelijk voor het voorzien in primaire levensbehoeften.

1 Uitwerking van het proces registreren van slachtoffers (uit diverse Regionale Rampenplannen).

2 Voorkeur gaat uit naar één informatienummer. Bellers kunnen van daaruit doorgeschakeld worden naar ofwel het publieksnummer of het verwantennummer. Indien van toepassing dient dit nummer in de nazorgfase bij het advies- en informatiecentrum te worden ondergebracht.

3 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario registreren van slachtoffers (of CRIB), conceptversie 2.0.

4 Ministerie van Binnenlandse Zaken, Handleiding Rampenbestrijding, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990; Reader Opleiding Crisisbeheersing en Rampenbestrijding; Uitwerking van het proces voorzien in primaire levensbehoeften (uit diverse Regionale Rampenplannen).

Voor de uitvoering van het proces is een hoofd 'voorzien in primaire levensbehoeften' aangewezen¹ die leiding geeft aan de operationele uitvoering van het proces. De procesverantwoordelijke (gemeente, MT-niveau) is binnen het beleidsteam aanspreekpunt voor het proces.

Bij het voorzien in primaire levensbehoeften moet een aantal specifieke activiteiten worden verricht. Deze activiteiten staan in een schema in Bijlage 4. Hierbij is per te verrichten activiteit de verantwoordelijke actor (brandweer, politie, GHOR, gemeente) aangegeven.

(Operationele) voorbereiding

Vanuit de onderkenning dat bij een ramp intergemeentelijke coördinatie en samenwerking noodzakelijk is, bevordert de regionale brandweer actief afstemming van de gemeentelijke voorbereiding binnen haar grondgebied. Hiervoor is een regionaal functionaris aangewezen.

Er is binnen de gemeente een schriftelijk aangewezen procesverantwoordelijke op MT-niveau. Verder is er een gemeentelijke coördinator voorbereiding aangewezen met een taakbeschrijving en beschikbare tijd. In de praktijk voelt de procesverantwoordelijke zich ook betrokken bij het proces en besteedt de coördinator voorbereiding de beschikbare en benodigde tijd aan de voorbereiding. De coördinator voorbereiding draagt zorg voor een adequate voorbereiding. Tenminste is daarvoor noodzakelijk een bestuurlijk vastgesteld deelplan, een draaiboek, een alarmingschema (aansluitend op gemeentelijk piket), aangewezen en opgeleide en geoefende medewerkers ondersteund door checklisten, aangewezen leveranciers (streefniveau).²

Ambitieniveaus

Er zijn (tenminste) twee *ambitieniveaus*³ vastgesteld voor het aantal slachtoffers dat voorzien dient te worden in primaire levensbehoeften. Elk wordt in ieder geval een ambitieniveau vastgesteld:

1. voor de periode na de opvang/verzorging in een opvanglocatie; en
  2. voor situaties waarin slachtoffers niet eerst in een opvanglocatie worden opgevangen.
- De procesverantwoordelijke rapporteert jaarlijks aan het college van B&W over de realisatie van het ambitieniveau.

Afspraken met derden

Vanuit de onderkenning dat voor de realisatie van het ambitieniveau (intergemeentelijke) samenwerking noodzakelijk is, zijn *afspraken met derden* gemaakt (bijvoorbeeld Rode Kruis, EHO, leveranciers, etc.), (overkoepelde woningbouwcorporaties, leger etc.).⁵

Organisatie van het proces

Huisvesting voor evacuees

Bij het treffen van voorzieningen voor het onder dak brengen van geëvacueerden moet rekening worden gehouden met de vermoedelijke tijdsduur van de tijdelijke huisvesting en het betrokken aantal personen en/of dieren bepaald worden. De gemeente zal voorzieningen moeten treffen voor het onder dak brengen van geëvacueerden voor zowel kortere tijd (wat veelal het geval is) als voor langere tijd (weken tot een aantal maanden).

1 Gezien het feit dat het proces nauw verwant is met het proces ópvang en verzorging kan dit voor beide processen één en dezelfde persoon zijn.

2 Algemeen Doorlichtingsinstrument Modelscenario voorzien in primaire levensbehoeften, conceptversie 2.0.

3 Gedoeld wordt op de maatgevende hulpbehoeften voor uitvaartverzorging, zoals geformuleerd in de Leidraad Maatramp, met de daarbij behorende regelingen voor hulpverleningscapaciteit, conform de Leidraad Operationele Prestaties.

4 Algemeen Doorlichtingsinstrument Modelscenario voorzien in primaire levensbehoeften, conceptversie 2.0.

5 Algemeen Doorlichtingsinstrument Modelscenario voorzien in primaire levensbehoeften, conceptversie 2.0.

Huisvesting - kort	<p>In het geval van tijdelijke <i>huisvesting voor kortere tijd</i> hoeven geen hoge eisen te worden gesteld. Aan de huisvesting zijn gezien de korte duur geen hoge eisen verbonden en het draagt dan ook meer het karakter van een opvangmogelijkheid (sporthallen en buurthuizen voldoen). Een deel van de bevolking zal na de ramp (eventueel na het aanbrengen van noodvoorzieningen) kunnen terug keren naar de eigen onderkomen. Voor een ander deel geldt dit echter niet. Voor dit deel moeten noodonderkomens beschikbaar komen met (afhankelijk van de opvangduur) normale huiselijke functies.</p>
Huisvesting - lang	<p>Voor de <i>huisvesting (van langere duur)</i> moet beleid worden bepaald voor achtereenvolgens: het stimuleren van eigen initiatief tot individuele huisvesting, het inventariseren van bijzondere eisen voor (tijdelijke) huisvesting, culturele achtergronden, validiteit, prioriteit, collectief/individueel en volgorden van toewijzing.</p> <p>Daarnaast moet een huisvestingsplan worden opgesteld, waarin een voorstel wordt voor de toewijzing van de beschikbare huisvestingsruimte. Indien het plan verbonden is met het college van B&W dient in overleg met het Gemeentelijk Beleidsteam het plan doorgeleefd te worden.</p> <p>De betrokkenen zullen bij in gebruik name van de huisvesting moeten worden geïnformeerd over de ruimte(n) waarover men kan beschikken en welke voorwaarden (huisregels) er voor hen gelden. Verder dient de gemeente er voor te zorgen dat er bij de toewijzing en toezicht is bij het in gebruik nemen van de ruimten en er evt. klachten behandeld kunnen worden.¹</p>
Voedselvoorzieningsmaatregelen	<p>Bij het treffen van <i>voedselvoorzieningsmaatregelen</i> dienen verspreide vermoedelijke tijdsduur van de voedselvoorziening en het benodigde aantal personen en/of dieren bepaald moeten worden.</p> <p>Er zal beleid geformuleerd moeten worden betreffende zoveel mogelijk gebruik maken van de mogelijkheden van de opvangcentra, zoveel mogelijk rekening houden met culturele achtergronden en voedselgewoonten, eventueel registreren van voedseluitgifte aan personen en dieren, overwegen een (nood)distributieplan in werking te stellen en normeren van rantsoenen.</p> <p>Tevens dienen de benodigde personele en materiele middelen bepaald te worden en de beschikbaarheid hiervan. Voor het verkrijgen van voedsel moeten de mogelijkheden geïnventariseerd worden (b.v. grote levensmiddelenbedrijven, cateringbedrijven, noodkeukens).</p> <p>Tenslotte zal een plan opgesteld moeten worden waarin aandacht is voor: het bepalen van distributiepunten, distributietijden en uitgifteregistratie, ordebewaking en voorlichting.²</p> <p>Bij verstoring van de voedselketen dient in eerste instantie getracht te worden de bevoorradingsketen van schone producten zo lang mogelijk via de detailhandel in stand te houden. Overleg met de provinciale voedselcommissaris is in deze situatie noodzakelijk.³</p>
Energie en water	<p>Bij incidenten kunnen problemen ontstaan met de <i>elektriciteits- en gasvoorziening en/of drinkwatervoorziening</i>. Melding van dergelijke problemen komen in de meeste situaties binnen bij het energiebedrijf dan wel de watermaatschappij. Het energiebedrijf beheert de gegevens over gas- en elektriciteitsdistributienetten en verstrekt hierover nadere inlichtingen, die noodzakelijk zijn voor de ongevals- en brandbestrijding aan de hulpverleningsdiensten. In sommige gevallen zal een melding om bijstand vanuit de gemeente aan het energiebedrijf of het waterleidingsbedrijf worden gedaan. Het energiebedrijf/waterleidingsbedrijf zal met name bij kleinschalige rampen, waarbij voor enkele straten de energievoorziening stagneert, de situatie zelf afhandelen. Bij grote storingen (> 10.000 huizen c.q. aansluitingen betrokken, incident heeft behoorlijke tijdsduur) wordt het gemeentelijk beleidscentrum ingericht en stelt het energiebedrijf/waterleidingsbedrijf het calamiteitenplan in werking. Het tijdstip, het</p>

1 Uitwerking van het proces voorzien in primaire levensbehoeften (uit diverse Regionale Rampenplannen).

2 Uitwerking van het proces voorzien in primaire levensbehoeften (uit diverse Regionale Rampenplannen).

3 Uitwerking van het proces voorzien in primaire levensbehoeften (uit diverse Regionale Rampenplannen).

seizoen, de tijdsduur, de kenmerken en de omvang van het getroffen gebied zijn bepalend voor de gevolgen van een storing van de energievoorziening. Uit de praktijk is gebleken dat bij een uitval van langer dan 8 uur de ernst van de gevolgen sterk toene- men. Hierop zullen dan ook maatre- gelen genomen moeten worden. Bij een incident van deze orde zal het energiebedrijf hun calamiteitenplan in werking stellen en wordt het gemeen- telijk beleidscentrum ingericht.

Het oplossen van het incident wordt in grote lijnen bepaald door het gemeentelijk beleidsteam. Hierin worden prioriteiten gesteld in de bestaande energielevering en her- stelvolgorde, waarbij gelet moet worden op de randvoorwaarden van landelijke afschakel- procedures of wordt de nooddrinkwatervoorziening benut.¹

Uitvoering

Regelen vervangende huisvesting

Na alarmering dient een ruimte te worden ingericht als actiecentrum om de *tijdelijke/ vervangende* huisvesting goed te kunnen regelen. Ten aanzien van de huisvesting geldt dat de gemeente over het algemeen zelf voorzieningen zal moeten plannen voor directe opvang van grote groepen (tijdelijk) daklozen. Bij langere duur kan de centrale directie van de Volkshuisvestingsdienst van het ministerie van VROM zorgdragen voor het oprichten van noodwoningen. In buitengewone omstandigheden kunnen ministeriele bevoegdheden voor de uitvoering van de verschillende noodwetten worden gedelegeerd naar een directie van de Volkshuisvesting en Bouwnijverheid die op provinciaal niveau opereert.²

Plan voor de voedselvoorziening

Bij de uitvoering van het *plan voor de voedselvoorziening* moeten de volgende zaken geregeld worden: instrueren van personeel, distributielocaties geschikt maken en bekend maken (evenals gedragsregels aan bevolking en hulpverleningsdiensten, ordehandhaving regelen en registratie van de uitgifte van voedsel. Na alarmering wordt het proces opgestart. Er dient een ruimte ingericht te worden als actiecentrum om de voedselvoorziening goed te kunnen regelen.³

Verantwoordelijkheid voor naleving voorschriften

Bij de voedselvoorziening zijn voor de controle op de *naleving van voorschriften* verschillende instanties verantwoordelijk, waaronder de Algemene Inspectiedienst, de Plantenziektkundige Dienst, de Cultuur Technische Dienst, de Veeartsenij kundige dienst en Staatsbosbeheer. In buitengewone omstandigheden kunnen provinciale voedselcommissarissen ingeschakeld worden. Zij voeren beslissingen van eerdergenoemde instanties uit en coördineren het overleg. Het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij beschikt, tenslotte, over een net van noodkeukens.

Voedselvoorziening als knelpunt

Er worden twee scenario's onderscheiden waarbij *voedselvoorziening* een *knelpunt* vormt. Allereerst bij grootschalige ontruimingen en/of evacuaties, waarbij gezorgd moet worden voor een opvangmogelijkheid. De geëvacueerde bevolking moet worden voorzien van voedsel. Evenals bij een grootschalige ramp kan men hiervoor cateringsbedrijven inschakelen of terugvallen op lokale horecavoorzieningen in het opvanggebied. Een tweede situatie waarbij voedselvoorziening een knelpunt vormt, betreft verstoring van de voedselvoorziening door

1 Uitwerking van het proces voorzien in primaire levensbehoeften (uit diverse Regionale Rampenplannen).
 2 Ministerie van Binnenlandse Zaken, Handleiding Rampenbestrijding, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990; Reader Opleiding Crisis- beheersing en Rampenbestrijding.
 3 Uitwerking van het proces voorzien in primaire levensbehoeften (uit diverse Regionale Rampenplannen).

bijvoorbeeld besmetting. Afhankelijk van de aard en de omvang van de besmetting en de gevolgen voor het totale pakket beschikbare voeding is een breed pakket van maatregelen denkbaar.¹

Taken/verantwoordelijkheden m.b.t. energie en water	Onder andere nutsbedrijven zijn <i>verantwoordelijk voor maatregelen</i> omtrent gasvoorziening, (nood)drinkwatervoorziening en elektriciteitsvoorziening In de eerste uren van een energiestoring wordt de gemeente op de hoogte gesteld door het energiebedrijf over de gevolgen van het incident. Hiertoe kunnen meldpunten/informatiepunten worden ingeschakeld. De gemeente dient zich in deze periode bezig te houden met het informeren van de bevolking. De voorlichting wordt gecoördineerd vanuit het Gemeentelijk Beleidsteam. Indien het beleidsteam wordt ingesteld heeft de burgemeester het opperbevel.
Energiestoring	In de eerste uren van een <i>energiestoring</i> zal de gemeente (met het energiebedrijf) zich in eerste instantie moeten bezig houden met het informeren van de bevolking. Naar aanleiding van het tijdstip, het seizoen, de tijdsduur, de kenmerken en de omvang van het getroffen gebied zal de procesverantwoordelijke een inschatting maken van de gevolgen van de energiestoring. Afhankelijk van de gevolgen zullen maatregelen moeten worden genomen, c.q. andere processen te worden ingeschakeld.
Nooddrinkwatervoorziening	Ten aanzien van de <i>nooddrinkwatervoorziening</i> heeft de gemeente de verplichting tot het inrichten en het bemannen van de distributiepunten en het verzorgen van de logistieke zaken. Het energiebedrijf meldt bij elektriciteits- en gasvoorzieningsstoringen de grootte van het rampgebied met de daarin gelegen aansluitingen. Ook de watermaatschappij meldt de grootte van het rampgebied met de daarin gelegen distributiepunten. Naast de verantwoordelijkheid voor nooddrinkwatervoorziening neemt de watermaatschappij een inspanningsverplichting in civielrechtelijke zin op zich om zogenaamd noodwater te distribueren. In het gemeentelijk beleidsteam worden de gemeentelijke taken m.b.t. de nooddrinkwatervoorziening gecoördineerd. Er vindt afstemming plaats met het coördinatiecentrum van de watermaatschappij. <i>Relatie met andere processen</i> Met uitzondering van verstoring van de voedselvoorziening op zichzelf, heeft het voorzien in primaire levensbehoeften directe relaties met: ontruiming/evacuatie (paragraaf 3.6.1) en opvang en verzorging (paragraaf 3.7.2). Het voorzien in voeding doet in het algemeen een sterk beroep op de logistiek. Afhankelijk van het verloop van de energiestoring en de maatschappelijke gevolgen zullen andere processen in werking worden gesteld: registreren van slachtoffers (paragraaf 3.7.4), voorzien in primaire levensbehoeften (paragraaf 3.7.5), inzamelen besmette waren (nu: POG) (paragraaf 3.5.2) en registeren van schade (paragraaf 3.7.6). ³ Bij de doorlichtingen die de Inspectie OOV gaat verrichten zal worden gekeken of deze processen onderling zijn afgestemd.

3.7.6 Registratie van schade en afhandeling (CRAS)

Schaderegistratie is van belang om een aanzet te geven voor de herstel- en opruimingsactiviteiten en het stellen van prioriteiten. Een goede schaderegistratie is eveneens van belang voor het vaststellen van de aansprakelijkheid en eventueel het doen van strafrechtelijk onderzoek. In rampsituaties kan hiervoor een specifiek schadebureau worden ingesteld, het

1 Ministerie van Binnenlandse Zaken, Handleiding Rampenbestrijding, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990; Reader Opleiding Crisisbeheersing en Rampenbestrijding.
2 Uitwerking van het proces voorzien in primaire levensbehoeften (uit diverse Regionale Rampenplannen).
3 Uitwerking van het proces voorzien in primaire levensbehoeften (uit diverse Regionale Rampenplannen).

Centrale Registratie Afhandeling Schade (CRAS) bureau *Centrale Registratie Afhandeling Schade (CRAS)*. Onafhankelijke experts met eigen specialismen gaan het veld in om de schade te registreren, zodat uiteindelijk een totaaloverzicht van de schade kan worden opgesteld.¹

Doel van het proces

Het ten tijde en na afloop van een ramp door registratie van schade een juist en zo volledig mogelijk beeld te verkrijgen over de aard en omvang van de schade.²

Doelgroep

De overheid, de bevolking, gedupeerden en de verzekeraars.³

Activiteiten en verantwoordelijkheden

Opdracht tot schaderegistratie is afkomstig van het Gemeentelijk Beleidsteam. Schaderegistratie vindt plaats door onafhankelijke functionarissen met diverse specialismen die werkzaam zijn bij het CRAS. Dit bureau staat onder leiding van een door de gemeente aangewezen functionaris. Coördinatie van de inzet van schade-experts gebeurt door een operationeel team. Zo vindt goede afstemming plaats met de politie in verband met strafrechtelijk onderzoek en om de veiligheid van de schade-experts te garanderen. Voor de veiligheid en toelating op het rampterreinen (voor welke functie dan ook) is de commandant rampterrein verantwoordelijk. Voor de opperbevelhebber stelt het CRAS regelmatig een totaalbeeld op van de schade.⁴

Tot en vanaf het moment van CTPI zijn de politie dan wel gemeente verantwoordelijk voor de schade afhandeling. Vanaf het moment van ramp of zwaar ongeval is dit de gemeente (CRAS). Het primaat van het onderzoek naar de oorzakelijke oorzaak van de ramp ligt bij Justitie.⁵

Bij het registreren van schade en afhandeling moet een aantal specifieke activiteiten worden verricht. Deze activiteiten staan in een schema in Bijlage 4. Hierbij is per te verrichten activiteit de verantwoordelijke actor (brandweer, politie, GHOR, gemeente) aangegeven.

(Operationele) voorbereiding

Vanuit de onderkenning dat bij een ramp intergemeentelijke coördinatie en samenwerking noodzakelijk is bevordert de regionale brandweer actief afstemming van de gemeentelijke voorbereiding binnen haar grondgebied. Hiervoor is een regionaal functionaris aangewezen.

Procesverantwoordelijke op MT niveau Gemeentelijke coördinator voorbereiding Er is binnen de gemeente een schriftelijk aangewezen *procesverantwoordelijke* op MT niveau. Verder is er een *gemeentelijke coördinator voorbereiding* aangewezen met een taakbeschrijving en beschikbare tijd. In de praktijk voelt de procesverantwoordelijke zich ook betrokken bij het proces een besteedt de coördinator voorbereiding de beschikbare en benodigde tijd aan de voorbereiding. De coördinator voorbereiding draagt zorg voor een adequate voorbereiding. Tenminste is daarvoor noodzakelijk: een bestuurlijk vastgesteld deelplan, een draaiboek, een alarmeringsschema (aansluitend op gemeentelijk piket), aangewezen en opgeleide en geoefende medewerkers ondersteund door checklisten en een voorbereide locatie voor het bureau CRAS (streefniveau).⁵

Afspraken met derden Er is voorbereid en vastgelegd welke *derden* ingeschakeld dienen te worden: (verbond van verzekeraars, makelaars/taxateurs, schade-expertise bureaus (waaronder LASER, het adviserend orgaan van de overheid), salvage organisaties etc.)

1 Ministerie van Binnenlandse Zaken, Handleiding Rampenbestrijding, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990; Reader Opleiding Crisisbeheersing en Rampenbestrijding.
 2 Uitwerking van het proces schade (uit diverse Regionale Rampenplannen).
 3 Ministerie van Binnenlandse Zaken, Handleiding Rampenbestrijding, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990; Reader Opleiding Crisisbeheersing en Rampenbestrijding.
 4 Uitwerking van het proces schade (uit diverse Regionale Rampenplannen).
 5 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario schaderegistratie en -afhandeling, conceptversie 2.0.

Er is een ambitieniveau vastgesteld om tijdens en na een calamiteit:

- Een totaalbeeld te krijgen van de materiële schade aan gemeentelijke eigendommen alsmede de schade opgelopen door particulieren, bedrijven en instellingen;
- Zowel schadeopname door individuele (plaatselijke) verzekeringsmaatschappijen¹ als provisorisch schadeherstel te coördineren.

De procesverantwoordelijke rapporteert jaarlijks aan het college van B&W over de realisatie van het ambitieniveau.²

Uitgangspunt opstart proces

Het *criterium om het proces schadeafhandeling op de starten* dient te zijn vastgelegd. Belangrijk uitgangspunt is dat schaderegistratie en afhandeling veelal door deskundigen (zoals verzekeringsmaatschappijen, schade experts en politie) plaatsvindt. Dat houdt in dat indien er sprake is van schade niet zonder meer het gehele proces als zodanig opgestart hoeft te worden. Pas op het moment dat in overleg met zakendeskundigen (zoals het verbond van verzekeraars) beoordeeld wordt dat de (lokale) overheid een rol speelt in de schadeafhandeling (bijvoorbeeld als er sprake is van onverzekerde schade door overheden, mogelijk claims i.v.m. vergunningverlening etc.) kan besloten worden het proces op te starten.

Bij de operationele diensten en andere instanties die benaderd kunnen worden met meldingen/vragen omtrent schade is bekend door wie binnen de gemeente het proces schade-afhandeling opgestart kan worden.³

Organisatie van het proces

Dit proces start reeds tijdens de acute rampbestrijding en loopt door tot in de nazorgfase. Tijdens de bestrijding houdt schadeafhandeling in het bepalen van schade, het starten met schaderegistratie (inclusief foto's of videobeelden) en het regelmatig geven van een totaalbeeld aan het Gemeentelijk Beleidsplan (calamiteitsplan voor één gemeente). Het beleidsteam dient een inzicht te hebben in de omvang en de soort van schade met het oog op de nazorg, het herstel en de besluitvorming of het al dan niet voor rekening van de gemeente (provisorische) maatregelen genomen moeten worden.

Samenwerking met schade-experts

Voor de coördinatie en registratie van de schaderegistratie en -afhandeling wordt het CRAS opgericht. Hierin werken de overheid, verzekeraars en betrokken *samen* en vindt centrale registratie plaats (het bureau doet geen toezeggingen over herstel of vergoeding). Het is daarom noodzakelijk te beschikken over een schaderegistratiesysteem, waarbij actief informatie wordt verzameld. Het is zoveel mogelijk vastgelegd op foto, film of video. Tevens moet er een centraal punt zijn, waar schade meldingen kunnen worden gedaan en waar het totaal van de schade wordt geregistreerd.

Aan de hand van de informatie die beschikbaar komt door registratie van de schade kunnen tevens prioriteiten worden gesteld met betrekking tot de herstelwerkzaamheden.⁴

Afstemming met Justitie

Het primaat van het onderzoek naar de mogelijke oorzaak van de ramp ligt bij *Justitie*. Om die reden betreden de schaderegistratoren niet het rampterrein zonder toestemming van het CORT. Voor de veiligheid en toelating op het rampterrein - voor wat voor functie dan ook - is de commandant ramptrein verantwoordelijk. Justitieel onderzoek heeft voorrang boven de schaderegistratie.

Verbond van Verzekeraars

Het *Verbond van Verzekeraars* heeft een rampscenario geschreven. Het scenario heeft tot doel een zodanig organisatie in leven te roepen dat een snelle en slagvaardige reactie van verzekeraars kan worden gegarandeerd in geval van (verzekerde) schade bij een rampsituatie.⁵

1 Verbond van verzekeraars kan hiervoor worden ingeschakeld. Zij kunnen aangeven welke verzekeringsmaatschappijen benaderd dienen te worden.

2 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario schaderegistratie en -afhandeling, conceptversie 2.0.

3 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario schaderegistratie en -afhandeling, conceptversie 2.0.

4 Uitwerking van het proces schade (uit diverse Regionale Rampenplannen).

5 Uitwerking van het proces schade (uit diverse Regionale Rampenplannen).

Uitvoering

Met het oog op veiligheid en sporenverzekering wordt bij een taxatie van de schade aan gebouwen het rampenterrein slechts betreden na overleg met de Coördinator CTPI dan wel de Commandant Rampterrein. Registratie van de schade zal zo goed mogelijk geschieden volgens het door de burgemeester en wethouders vastgestelde deelplan Centraal Registratiebureau Afhandeling Schade. Hierin worden de wijze waarop en de uitvoering aangegeven.

De gealarmeerde medewerkers van het CRAS melden zich op het actiecentrum CRAS of een aangegeven alternatieve locatie. De onafhankelijke schade experts met eigen specialisten worden gepoold voor de registratie van schade. Tijdens de bestrijding dient via schadeafhandeling de schade te worden beperkt, vervolgschade te worden voorkomen, schaderegistratie te worden gestart (inclusief foto's en videobeelden) en regelmatig een totaalbeeld gegeven te worden aan het Gemeentelijk Beleidsteam (calamiteit/ramp in één gemeente) dan wel in het Regionaal Beleidsteam (ramp in meer dan één gemeente). Aan de hand van de informatie afkomstig uit registratie van de schade kunnen prioriteiten worden gesteld m.b.t. de herstelwerkzaamheden.¹

De periode van nazorg treedt in op het moment dat het proces "schade" heeft geleid tot een eindrapportage van aangerichte schade en aanbevelingen voor de fondsen die kunnen worden aangewend om een deel van de onverzekerbaar gebleven schade te kunnen vergoeden.²

Relatie met andere processen

Schaderegistratie kan relevante gegevens opleveren voor strafrechtelijk onderzoek (paragraaf 3.6.7) en de planning van herstel (nazorg, hoofdstuk 4).³ Daarnaast heeft schaderegistratie raakvlakken met het voorzien in primaire levensbehoeften, wat directe financiële noodhulp betreft, (paragraaf 3.7.5) en aansluiting met betrekking tot de wijze waarop schadeafhandeling zal plaatsvinden en het bepalen van het meldpunt waar de schade gemeld kan worden (paragraaf 3.7.4).⁴

Bij de doorlichtingen die de Inspectie OOV gaat verrichten zal worden gekeken of deze processen onderling zijn afgestemd.

3.7.7 Milieuzorg

In de Voorbereiding Rampen en Zware ongevallen wordt bij de definiëring van de incidenten die als ramp of zwaar ongeval worden betiteld, expliciet aandacht besteedt aan een ramp in de vorm van een grootschalig milieu-incident. Rampen en zware ongevallen kunnen immers ernstige schade veroorzaken aan het milieu. Water bodem, lucht en grond- en oppervlaktewater kunnen als gevolg van de ramp en de bestrijding van de ramp verontreinigd raken of verontreinigd dreigen te raken. Het milieu dient daarom op een juiste en zo volledig mogelijke wijze te worden beschermd.

- 1 Ministerie van Binnenlandse Zaken, Handleiding Rampenbestrijding, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990; Reader Opleiding Crisisbeheersing en Rampenbestrijding, Uitwerking van het proces schade (uit diverse Regionale Rampenplannen).
- 2 Uitwerking van het proces schade (uit diverse Regionale Rampenplannen).
- 3 Ministerie van Binnenlandse Zaken, Handleiding Rampenbestrijding, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990; Reader Opleiding Crisisbeheersing en Rampenbestrijding.
- 4 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario schaderegistratie en -afhandeling, conceptversie 2.0.

Doel van het proces

Ten tijde van en na afloop van een ramp zorgen voor de handhaving van de kwaliteit, dan wel herstel van het milieu of de leefomgeving, alsmede het inschatten van de risico's voor het milieu en het nemen van maatregelen om het milieu te beschermen.

Hierbij gaat het enerzijds om:

- Het nemen van maatregelen om de door de ramp veroorzaakte milieuschade in kaart te brengen, het risico er van te bepalen en eventueel te saneren;
- Het nemen van maatregelen om dreigende milieuschade als gevolg van de ramp in kaart te brengen en te voorkomen;
- Het nemen van maatregelen om de rampenbestrijding voor het milieu optimaal te laten verlopen.¹

Doelgroep

De bij de hulpverlening betrokken organisaties en personen, bevoegd gezag en bedrijven.²

Activiteiten en verantwoordelijkheden

Wettelijke basis in de milieuwetgeving

Het zorgdragen voor de kwaliteit en handhaving van het milieu is neergelegd in de milieuwetgeving, waaronder de Wet Milieubeheer, Wet verontreiniging oppervlaktewateren.

Teneinde het milieu op een juiste en zo volledig mogelijke wijze te beschermen, wordt van de (eerstelijns) eenheden verwacht dat zij milieubeperkende maatregelen treffen. Tot het moment van CTPI is elke discipline afzonderlijk verantwoordelijk voor de milieuzorg. Vanaf het moment CTPI verschuift deze verantwoordelijkheid naar de brandweer en gemeente. De gemeente blijft verantwoordelijk vanaf het moment van een ramp dan wel zwaar ongeval.³

Bij de milieuzorg moet een aantal specifieke activiteiten worden verricht. Deze activiteiten staan in een schema in Bijlage 4. Hierbij is per te verrichten activiteit de verantwoordelijke actor (brandweer, politie, GHOR, gemeente) aangegeven.

(Operationele) voorbereiding

Vanuit de onderkenning dat bij een ramp intergemeentelijke coördinatie en samenwerking noodzakelijk is bevordert de regionale brandweer actief afstemming van de gemeentelijke voorbereiding binnen haar grondgebied. Hiervoor is een regionaal functionaris aangewezen.⁴

Er is binnen de gemeente een schriftelijk aangewezen procesverantwoordelijke op MT niveau. Verder is er een gemeentelijke coördinator voorbereiding aangewezen met een taakbeschrijving en beschikbare tijd. In de praktijk voelt de procesverantwoordelijke zich ook betrokken bij het proces en besteedt de coördinator voorbereiding de beschikbare en benodigde tijd aan de voorbereiding. De coördinator voorbereiding draagt zorg voor adequate voorbereiding. Tenminste is daarvoor noodzakelijk: een bestuurlijk vastgesteld deelplan, een draaiboek, een alarmeringsschema c.q. een piketregeling, aangewezen, opgeleide en geoefende medewerkers ondersteund door checklisten/instructies en kwalitatief hoogwaardig materiaal. Alle plannen, procedures en instructies worden jaarlijks geactualiseerd.⁵

Er is een deelplan milieuzorg, vastgesteld door het bestuur, waarin is vastgelegd op welke typen milieu-incidenten men zich heeft voorbereid. Tevens wordt in rampenbestrijdingsplannen aandacht besteed aan het proces milieuzorg. De gemeentelijk en regionaal vastgestelde operationele regelingen zijn afgestemd op de hieraan gekoppelde operationele prestatie.

1 Reader Opleiding Crisisbeheersing en Rampenbestrijding, Regionale Rampenplannen, uitwerking proces milieu.

2 Uitwerking van het proces milieu (uit diverse Regionale Rampenplannen).

3 Uitwerking van het proces milieu (uit diverse Regionale Rampenplannen).

4 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario milieuzorg, conceptversie 2.0.

5 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario milieuzorg, conceptversie 2.0.

	<p>Vastgelegd is welke operationele prestaties verwacht mogen worden van de (eigen) regionale milieudiensten en voor welke kwaliteit of kwantiteit een beroep gedaan moet worden op andere regio's of diensten.¹</p>
Afspraken met derden	<p>Gezien het feit dat bij de uitvoering van het proces de kwantiteit en/of de kennis van de eigen milieudiensten onvoldoende kan zijn met betrekking tot de te leveren bijstand, zijn er <i>regelingen</i> getroffen met onder andere: gespecialiseerde particulieren, overige milieudiensten, de provincie, Rijkswaterstaat, en het Beleidsondersteunend team bij Milieu-incidenten (BOTMI) van het ministerie van VROM.</p> <p>Bij de operationele diensten is bekend door wie binnen de gemeente het proces 'milieuzorg' kan worden opgestart.²</p>
Samenwerking noodzakelijk	<p><i>Organisatie van het proces</i> Voor de handhaving van de milieuwetgeving is een spreiding van handhavingbevoegdheden kenmerkend. Dit heeft tot gevolg dat structurele <i>samenwerking</i> tussen de handhavinginstanties noodzakelijk is.</p> <p>Bij een lokale milieuramp fungeert de gemeentelijk milieucoördinator als aanspreekpunt voor het gemeentelijk beleidsteam. De coördinator laat zich bijstaan door de Milieudienst. Het incident wordt geanalyseerd door onder andere de brandweer en GGD.</p>
Gemeentelijk actiecentrum	<p>Het proces vindt plaats onder leiding van het <i>gemeentelijk actiecentrum</i>, met aan het hoofd het procesverantwoordelijke lid van het Managementteam. Binnen het directe brongebied zal tevens aansturing gegeven worden door het Coördinatiecentrum (CTPI) aangevuld met deskundigen op het gebied van gevaarlijke stoffen en een deskundige op het gebied van milieuzaken.³</p> <p>Verder kunnen de volgende instanties bij de organisatie van het proces betrokken worden:</p> <ul style="list-style-type: none"> - De Regionale Inspectie Milieuhygiëne (RIMH). - Waterschappen (hoofdwaterschappen) zijn voornamelijk verantwoordelijk voor het beheer van de controle op de kwaliteit en kwantiteit van het (oppervlakte) water. - Voor een aantal riviervluchten Rijkswaterstaat (RWS) verantwoordelijk. - De landelijke Inspectiedienst (AID) is de landelijk controle- en opsporingsdienst van het Ministerie van LNV. De AID zorgt voor de handhaving van de Bestrijdingsmiddelenwet, Milieustrafrecht en de Natuurbeschermingswet. - De officier van Justitie geeft direct sturing aan de opsporing door het opsporingsbeleid mede te stellen. Het OM is belast met de opsporing van de strafbare feiten en heeft zeggenschap over de wijze waarop het onderzoek wordt uitgevoerd. Daarnaast is het OM verantwoordelijk voor de vervolging van verdachten van milieudelicten.⁴
Milieu-incidentenplan	<p><i>Overleg</i> Na formatie van een beleidsteam, dient door het team de behandeling van het milieu-incident in grote lijnen bepaald te worden. Er is een <i>Milieu-incidentenplan</i> in ontwikkeling, die de werkwijze bevat van de Milieudienst in geval van een calamiteit op het milieugebied.</p>
Wachtdienst van de Milieudienst	<p>Bij een ramp of zwaar incident wordt de <i>wachtdienst van de Milieudienst</i> gewaarschuwd door de operationele diensten, gemeente of derden. De wachtdienst adviseert bij een milieu-incident of ramp de desbetreffende burgemeester en treed coördinerend op. Aan de hand van de aard van de klachten wordt besloten om zelf op te treden dan wel anderen te verzoeken tot het verrichten van een onderzoek.</p>

1 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario milieuzorg, conceptversie 2.0.
 2 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario milieuzorg, conceptversie 2.0.
 3 Uitwerking van het proces milieu (uit diverse Regionale Rampenplannen).
 4 Uitwerking van het proces milieu (uit diverse Regionale Rampenplannen).

Regionale Milieuklachten-
telefoon Milieu-incidenten kunnen eveneens gemeld worden via de *regionale Milieuklachten-telefoon*. De dienstdoende milieukundige van de Milieudienst draagt vervolgens zorg voor de organisatie en alarmering van de personen die nodig zijn voor het oplossen van het milieu-incident volgens het Milieu-incidentenplan.¹

De eerstelijns eenheden nemen in eerste instantie milieubeperkende maatregelen. In korte tijd zullen de brandweer en Regionaal Officier Gevaarlijke Stoffen (ROGS) met behulp van luchtmetingen een eerste risico-inschatting maken op grond waarvan maatregelen worden genomen. De ROGS en gemeenten kunnen indien nodig chemisch advies over gevaarlijke stoffen vragen bij de Milieudienst Rijnmond (DCMR). De DCMR heeft grote ervaring aan milieu-incidenten en kan zodanig advies geven over de bron- en effect bestrijding.

Milieu Ongevallen Dienst
van het RIVM Indien er onvoldoende faciliteiten aanwezig zijn ter plaatse van het incident (dekkendheid, meetvoorzieningen) of wanneer de grootte van het incident dusdanig is dat de *Milieu Ongevallen Dienst van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu* ingeschakeld worden. De Milieuongevallendienst is in staat om op afstand te adviseren over de aard en de giftigheid van stoffen en over de te verwachte verspreiding van stoffen. De Milieuongevallen Dienst beschikt over een interventiewagen waarmee ter plaatse bemonsterringen en relatief eenvoudige metingen uitgevoerd kunnen worden. Men moet er rekening mee houden dat de Milieu Ongevallen Dienst relatief veel tijd nodig heeft om meetvoorzieningen ter plaatse te krijgen.²

De Milieu Ongevallen Dienst heeft geen zelfstandige wettelijke taak in geval van milieucalamiteiten. Zij treedt alleen op in opdracht van de Hoofddirectie Milieuhygiëne al dan niet op verzoek van lokale rampbestrijdingorganisatie(s).

Voor de uitvoering van het proces wordt gebruik gemaakt van materiaal van de gemeente, provincie, particulieren, RWS en de politie.³

Relatie met andere processen

Het proces milieuzorg vertoont samenhang met de processen bron- en effectbestrijding (paragraaf 3.4), meten en registreren (paragraaf 3.4.5), ontsmetten van mensen (paragraaf 3.4.3) en eventueel specifiek onderzoek (paragraaf 3.6.7).⁴

Bij de doorlichtingen die de Inspectie OOV gaat verrichten zal worden gekeken of deze processen met elkaar zijn afgestemd.

3.7.5 Nazorg tijdens rampen

Nazorg maakt een geïntegreerd onderdeel uit van de bestrijding van rampen en de hulpverlening tijdens rampen. Recente ervaringen met rampen hebben ons geleerd dat de nazorgfase zich niet alleen beperkt tot de acute rampsituatie, maar nog ver daarna kan (en moet) worden uitgevoerd. Bij de uitwerking van dit proces wordt enkel aandacht besteed aan de opzet van de nazorg aan slachtoffers en/of nabestaanden en hulpverleners. In hoofdstuk 4 wordt de nazorg na rampen (door middel van een Informatie en Adviescentrum (IAC)) verder uitgewerkt op basis van ervaringen uit de Vuurwerkkramp en de Nieuwjaarsbrand.

Definitie

Het opheffen dan wel voorkomen van (blijvende) problemen of schade op lichamelijke, geestelijke en maatschappelijk terrein d.m.v. het (doen) verlenen van medische nazorg (zowel lichamelijk als psychisch), maatschappelijke nazorg (psychosociale nazorg; administratief-juridische nazorg; financieel-economische nazorg), controleren van het verlenen van nazorg en het bewaken van de kwaliteit van de verleende nazorg.⁵

1 Uitwerking van het proces milieu (uit diverse Regionale Rampenplannen).

2 Uitwerking van het proces milieu (uit diverse Regionale Rampenplannen).

3 Uitwerking van het proces milieu (uit diverse Regionale Rampenplannen).

4 Uitwerking van het proces milieu (uit diverse Regionale Rampenplannen), Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario milieuzorg, conceptversie 2.0.

5 Uitwerking van het proces nazorg (uit diverse Regionale Rampenplannen).

Doel van het proces

Het (tijdens) na afloop van een incident/calamiteit verlenen van adequate nazorg aan zowel directe als indirecte slachtoffers, alsmede aan de bij de hulpverlening betrokken hulpverleners.¹

Kritische proceselementen

(zorgvuldige) registratie en verslaglegging is essentieel bij dit proces.

Doelgroep

Alle slachtoffers en hulpverleners, die zowel in directe als indirecte zin bij een ramp of een zwaar ongeval betrokken zijn geweest.²

Activiteiten en verantwoordelijkheden

Tot het moment CTPI zijn alle disciplines afzonderlijk verantwoordelijk voor de nazorg. Vanaf het moment CTPI en van af het moment ramp dan wel zwaar ongeval ligt de verantwoordelijkheid bij de gemeente.³

Bij de nazorg moet een aantal specifieke activiteiten worden verricht. Deze activiteiten staan in een schema in Bijlage 4. Hierbij is per te verrichten activiteit de verantwoordelijke actor (brandweer, politie, GHOR, gemeente) aangegeven.

(Operationele) voorbereiding

De gemeentelijk coördinator voorbereiding draagt zorg voor een adequate voorbereiding. Tenminste noodzakelijk is: een bestuurlijk vastgesteld nazorgplan met als onderdeel een plan van aanpak Informatie en Advies Centrum (IAC), en een gaaiboek, alarmeringsschema (aansluitend op gemeentelijk piket), aangewezen en geselecteerde medewerkers ondersteund door checklisten.⁴

Er is een ambitieniveau vastgesteld voor een advies- en informatiecentrum, waarbij wordt aangegeven binnen welke tijd het actiecentrum moet zijn ingericht en de basisbezetting. Vanuit het actiecentrum wordt het IAC opgezet, waarbij de gemeente coördinerend en faciliterend optreedt. Het IAC wordt opgezet vanuit de éénloket gedachte: vanuit één centraal punt wordt de coördinatie van de nazorg plaats. Bij het bepalen van het ambitieniveau dient ook aandacht te worden besteed binnen welke termijn (in dagen) het IAC operationeel dient te zijn en hoe het gestructureerd moet zijn.

Vanuit de erkenning dat voor het realiseren van het door het bestuur vastgestelde ambitieniveau samenwerking noodzakelijk is zijn afspraken met de GHOR/GGD gemaakt voor de (acute en langdurige) psychosociale hulpverlening. Met buurgemeenten en politie zijn afspraken gemaakt voor de (langdurige) personele invulling voor het IAC. Met vrijwillige hulpverlenende instanties zijn afspraken gemaakt om alle hulpverleningsinitiatieven zoveel mogelijk te coördineren (éénloketgedachte).⁵

Organisatie van het proces

De procesverantwoordelijke (MT lid) geeft leiding aan het proces nazorg in nauw overleg met de GGD/GHOR en is binnen het BT aanspreekpunt voor het proces. Er is een coördinator actiecentrum aangewezen die verantwoordelijk is voor de werkzaamheden in het actiecentrum. Er is een leider IAC die gedurende de openstelling van het IAC leiding geeft aan het IAC.⁶

1 Uitwerking van het proces nazorg (uit diverse Regionale Rampenplannen).

2 Uitwerking van het proces nazorg (uit diverse Regionale Rampenplannen).

3 Uitwerking van het proces nazorg (uit diverse Regionale Rampenplannen).

4 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario nazorg, conceptversie 2.0.

5 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario nazorg, conceptversie 2.0.

6 Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario nazorg, conceptversie 2.0.

Start nazorg

Uitvoering

Nazorg vangt aan in een zo vroeg mogelijk stadium van het incident/calamiteit. Het initiatief tot het verlenen van nazorg ligt bij de gemeente waar de ramp of het zware ongeval heeft plaatsgevonden dan wel bij de gemeente die in de totale bestrijding van rampen en zware ongevallen de coördinerende rol vervult.¹

Relatie met andere processen

Het proces nazorg hangt nauw samen met de processen voorlichting (paragraaf 3.7.1), geneeskundige hulpverlening-psychosociaal (paragraaf 3.5.3), preventieve openbare gezondheidszorg (paragraaf 3.5.2), schaderegistratie en -afhandeling (CRAS, paragraaf 3.7.6) en het registreren van slachtoffers (paragraaf 3.7.4).²

Bij de doorlichtingen die de Inspectie OOV gaat verrichten zal worden gekeken of deze processen onderling zijn afgestemd.

---

¹ Uitwerking van het proces nazorg (uit diverse Regionale Rampenplannen).

² Algemeen Doorlichtingsinstrument, Modelscenario nazorg, conceptversie 2.0.

VERVALLEN

Organisatie van de nazorg

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt stilgestaan bij het verlenen van nazorg aan de getroffen en betrokkenen bij een ramp. Nazorg is een fenomeen dat deel uitmaakt van meerdere hulpverleningsprocessen, zoals in hoofdstuk 3 zijn uitgewerkt. In deze opzet is ervoor gekozen nazorg niet als een apart proces te benaderen maar als onderdeel van de verschillende processen.

Wat dit hoofdstuk onderscheidt van de reguliere aanpak van nazorg als onderdeel van de verschillende deelprocessen beschreven in hoofdstuk 3, is dat in de nu volgende opzet wordt nazorg beschouwd als een continu doorlopend proces. Het start met het verlenen van nazorg al tijdens de bestrijding van een ramp, en uiteindelijk komt het in een vorm van nazorgverlening die een structurele, op de langere termijn gericht, vorm heeft. Dit fenomeen wordt gebroken met de traditie van nazorg, waarbij dit beschouwd wordt als vorm van zorgverlening welke kort na de ramp wordt verleend en een zeer tijdelijk karakter heeft. Dit is de meer klassieke vorm van nazorg. Klassiek omdat met de vuurwerkramp in Enschede het fenomeen nazorg een nieuwe invulling heeft gekregen. Het gaat hier om het opzetten van nazorg welke zich in de tijd uitstrekt tot ver na de ramp. Deze nieuwe vorm van nazorg wordt in de laatste paragraaf van dit hoofdstuk beschreven, conform het model zoals weergegeven in de *Handreiking opzet IAC na rampen* welke in opdracht van de ministeries van BZK en VWS is ontwikkeld.¹ Gezien de noodzaak en het bijzondere karakter van deze opvatting over nazorgverlening, is ervoor gekozen om hier in dit hoofdstuk apart te behandelen.

Handreiking opzet IAC

4.2 Achtergrond van structurele lange termijn nazorg

Eén van de belangrijkste leerpunten van de Bijlmerramp betreft de gebrekkige aandacht voor slachtoffers 'na afloop' van een ramp. De ervaring leerde dat met name de psychosociale situatie van getroffen en niet lang genoeg in het oog werd gehouden. Tegen deze achtergrond werd in Enschede direct na het voltrekken van de vuurwerkramp gestart met een opzetten van een nieuwe vorm van nazorgverlening die tegemoet komt aan de eerdere bezwaren na aanleiding van de Bijlmerramp en zich kenschets door een tweetal karakteristieke ervaringen:

- Gebrekkige aandacht in hulp- en dienstverlening;
- Lange-termijns organisatie.

Een dergelijke vorm van lange-termijns nazorgverlening wordt vormgegeven door het opzetten van een zogeheten Informatie en Adviescentrum (IAC).² Deze term is echter geen must. Waar het om gaat is aan te geven wat erbij komt kijken om een dergelijke vorm van nazorgverlening vorm te geven. De naamgeving is hierbij minder van belang. Desalniettemin wordt in het navolgende de term IAC gehanteerd. Dit vindt zijn oorsprong in de gebruikte informatie voor dit hoofdstuk, te weten de eerder genoemde handleiding.

Waar het hier om gaat is dat een IAC geen vervanging vormt van de reguliere nazorg, maar dat het slecht om een anders georganiseerde en meer continue vorm betreft. Dit betekent ook dat met de opzet ervan als in de meest acute fase van een ramp begonnen kan worden, om de eerste "nood te ledigen". Wel moet al vrij snel een keuze worden gemaakt om tot een meer structurele vorm van nazorg over te gaan, of dat voorzien kan worden in een tijdelijk aanbod van nazorg. Dit is uiteraard afhankelijk van tal van factoren, zoals aard en omvang van de ramp, etcetera. Evengoed dient hier opgemerkt te worden dat een structureel nazorg aanbod nodig kan zijn zonder dat er een ramp zich heeft voltrokken, conform de geldige definitie en verschijningsvormen (zoals in de Leidraad Maatramp is uiteengezet).

1 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn & Sport, Handreiking opzet Informatie- en Adviescentrum (IAC) na rampen.

2 Na de nieuwjaarsbrand in Volendam is een vergelijkbaar centrum opgezet met de aanduiding Advies- en Informatiecentrum (AIC) in plaats van IAC. De opzet en functie van het centrum is evenwel vergelijkbaar met dat in Enschede. Omwille van de eenduidigheid wordt hier een dergelijk centrum aangeduid als IAC.

Bepaalde verschijnselen die een zekere mate van maatschappelijke ontwrichting tot gevolg hebben kunnen evenzeer aanleiding zijn voor de instelling van een IAC.

4.3 Opzet en ontwikkeling van nazorg: van directe hulp tot IAC

Ondanks dat een IAC zich primair richt op het bieden van hulp in de periode volgend op een ramp, is het zinvol om al tijdens de feitelijke fase van de ramp met de opzet van het centrum te beginnen. Het centrum

maakt gedurende de ramp en in de periode na de ramp een ontwikkeling door. In de preparatiefase, waarin nog geen sprake van een ramp is, worden voorbereidingen getroffen om een IAC-achtige organisatie in geval van een ramp te activeren. Desalniettemin krijgt een IAC na het voltrekken van een ramp te maken met verschillende ontwikkelingsfasen die elkaar in korte periode opvolgen, en waarbij de overgang van de ene naar de andere fase veelal geleidelijk is. Een IAC anticipeert hierop en houdt daar bij de inrichting van de organisatie rekening mee.

In algemene termen worden hierna de ontwikkelingsfasen die een IAC doormaakt, beschreven. Na de preparatiefase, waarin als het ware een 'opend IAC' wordt gecreëerd, volgen:

- het activeren van de nazorg; de startfase;
- het inrichten van een IAC; de operationalisatiefase;
- het consolideren van een IAC; de consolidatiefase;
- het afbouwen van een IAC; de afbouwfase.

Startfase

De *startfase* van een IAC valt samen met de feitelijke fase van rampenbestrijding. In deze fase is er naar alle waarschijnlijkheid een hoge mate van onzekerheid naar aanleiding van de ramp. Er is nog sprake van een crisis en de feitelijke rampenbestrijding is nog actief. Kenmerkend van deze fase is dat de oorspronkelijke hiërarchie, verhoudingen tussen betrokken organisaties en medewerkers is vervallen. Partijen zijn tijdens de rampenbestrijding afhankelijk van elkaar. Hierdoor kunnen tijdelijk eventuele bijzondere verhoudingen en structuren tussen betrokken instanties ontstaan.

De rol die een IAC in deze fase vervult zal met name betrekking hebben op de eerste opvang van gedupeerden in psychosociale zin. Maar ook op het verstrekken van informatie over de directe situatie van de bij de ramp betrokken mensen zelf ("wie is getroffen, waar vinden zij zich en hoe is het met hen gesteld"). Direct gevolgd door behoefte aan informatie en advies over directe concrete hulp, afhankelijk van de aard van de ramp, het gebied van financiën, (nood)huisvesting, huisraad en hulpgoederen.

De startfase duurt waarschijnlijk 1 à 2 dagen en zal parallel lopen aan de mogelijke evacuatie volgens het rampenplan.

Operationalisatiefase

De *operationalisatiefase* is de fase na beëindiging van de rampenstatus; het gevaar is geweken, de aandacht verschuift naar andere problemen, zoals:

- het op gang brengen van het dagelijks leven (controleherstel);
- medische en psychosociale zorg voor slachtoffers, nabestaanden en hulpverleners;
- het behandelen van schadeclaims, verstrekken van overbruggingsregelingen;
- huisvesting en wederopbouw.

De directe crisissituatie als gevolg van de ramp is bedwongen, de feitelijke rampenbestrijding is ten einde. Er vindt een overgang plaats van rampenbestrijding naar nazorg. De taken en inzet van de gemeentelijke rampenstaf worden grotendeels beëindigd. Het nazorgtraject start, een IAC komt nadrukkelijker in beeld en wordt operationeel.

De 'grootste druk is van de ketel' en er ontstaat 'tijd' voor een IAC. De voorbereidingsmaatregelen die zijn genomen in de preparatiefase kunnen nu nader uitgewerkt dan wel geactiveerd worden. Zodanig dat een IAC een belangrijke coördinerende bijdrage vervult aan bovengenoemde aspecten. Hierbij is het van belang dat een IAC de balans bewaakt tussen het verder inrichten van de eigen organisatie (professionaliseren), het ontwikkelen van het aanbod aan producten en diensten en tevens het onderhouden van de in de preparatiefase opgebouwde contacten met de hulp- en dienstverlenende organisaties, maar bovenal met de gedupeerden. Het IAC zorgt ervoor dat zij vanaf het begin van haar bestaan een duidelijk positie in het nazorgtraject inneemt.

De duur van deze fase zal afhankelijk van de situatie niet meer dan enkele weken zijn.

Consolidatiefase

In de consolidatiefase 'zet' de organisatie zich en draagt zorg voor de continuïteit. Daar waar in de operationalisatiefase het operationaliseren en verstevigen van het contactnetwerk plaatsvindt, staat in deze fase ook het uitbreiden van het netwerk van een IAC centraal. Van belang is dat een IAC in deze fase zich ook richt op de lange termijn, de continuïteit van de organisatie. In het kader van het vervullen van de signalfunctie dient een IAC zich voortdurend af te vragen welke afgeleide problemen naar aanleiding van de ramp kunnen ontstaan bij de gedupeerden en hoe hierop geanticipeerd kan worden. Dit vraagt om nieuwsgierigheid en leergierigheid; om blijvende oriëntatie op de vragen van gedupeerden en om een continue ontwikkeling van competenties van de medewerkers van de organisatie. Deze fase wordt nadrukkelijk gekenmerkt door een pro-actieve houding van een IAC. Afhankelijk van de aard en omvang van de behoeften van de gedupeerden (vraagpatronen) kan deze fase enige maanden tot enige jaren duren.

Afbouwfase

In de afbouwfase wordt het ontmantelings traject van het informatie- en adviescentrum gestart. Een IAC gaat terug in informatie-omvang, bouwt bedrijfsfuncties af en draagt taken, verzamelde informatie, gegevens etc. over aan reguliere organisaties en instanties. Door de onvoorspelbaarheid van de ontwikkeling van de hulpvraag is het niet goed mogelijk het moment van afbouwen daarmee uitstroom van personeel van een IAC te bepalen. Bepalend in deze is derhalve de hulpvraag en in hoeverre de reguliere organisaties taken kunnen overnemen van een IAC. Tegen deze achtergrond zal er bij de aanstelling van personeel vanaf het begin moet worden, dat een soepele afschaling mogelijk is. Dit betekent dat de aard van het gekozen dienstverband de mogelijkheid tot afschaling openhoudt.

4.4 Positionering

4.4.1 Organisatorische inbedding

Een IAC heeft een centrale plaats waar gedupeerden, nabestaanden, hulpverleners en andere betrokkenen bij de ramp antwoord kunnen krijgen op hun vragen naar aanleiding van een ramp. Het is een één-loket organisatie die betrokkenen bij de ramp informeert en adviseert, die faciliteert en coördineert.

Een heldere positionering van een IAC in het nazorgtraject is belangrijk, omdat duidelijk moet zijn waaraan de legitimatie en het bestaansrecht ontleend wordt. Duidelijk is dan ook waarvoor men bij een IAC terecht kan, wat men er kan verwachten en op welke aspecten in de nazorgfase een IAC betrekking heeft, en op welke niet. Dit zijn vragen die een IAC, zowel voor de korte als lange termijn, moet beantwoorden om de positie duidelijk te maken. De beantwoording van deze vragen leidt tot de basiselementen, die bepalend zijn voor de organisatorische inrichting van een IAC:

- de doelstelling en doelgroepen van een IAC (wie);
- de functies en taken die worden ondergebracht bij een IAC (wat);
- de wijze waarop de taken worden uitgevoerd (hoe).

I Opgemerkt dient te worden dat hier op dit moment nog geen ervaringsgegevens beschikbaar zijn. Zowel het IAC in Enschede en het AIC in Volendam zijn nog operationeel.

4.4.2 Positioneringsvragen

Plaats van een IAC

Bij de positionering van een IAC zijn verschillende varianten denkbaar. Een IAC kan worden gepositioneerd binnen de gemeente (zoals het IAC Enschede), dan wel als een zelfstandig functionerende organisatie worden ondergebracht in een aparte rechtspersoon (zoals bijvoorbeeld bij het Advies- en Informatiecentrum (AIC) van Volendam is gebeurd).

IAC als onderdeel van de gemeente

Vanuit de verantwoordelijkheid van de gemeente bij rampen wordt gekozen een IAC, als zelfstandige organisatie onder te brengen binnen een gemeente. De volgende overwegingen spelen daarbij een rol:

Caring government

Evenals de rampenbestrijding, wordt ook de nazorg primair tot de gemeenteverantwoordelijkheid van de gemeente gerekend (*caring government*). Een IAC vervult een centrale rol in de nazorgfase. In dat kader kan dan ook gekozen worden om een IAC als aparte dienst in de gemeente in te bedden. De bestuurlijke verantwoordelijkheid kan bij een wethouder worden ondergebracht en de gemeentesecretaris draagt dan de ambtelijke verantwoordelijkheid over een IAC. De operationele verantwoordelijkheid ligt bij de directeur van een IAC. Van belang blijft dat de (rijks)overheid de kaders schept voor de oprichting van een IAC.

Vanuit subsidierelatie-oogpunt

Vanuit de subsidiewetgeving kan de Rijksoverheid alleen een subsidierelatie aangaan met een rechtspersoon. Voor een IAC betekent dit, wanneer een IAC geen zelfstandige rechtspersoon is, ervoor gekozen kan worden de subsidie te laten verlopen via de gemeente en het betrokken ministerie.

Behalve vanuit subsidierelatie-oogpunt kan het kunnen afleggen van bestuurlijke verantwoordelijkheid heeft inbedding van een IAC in de gemeentelijke structuur de volgende voor- en nadelen.

IAC als onderdeel van de gemeente	
Voordelen	Nadelen
<ul style="list-style-type: none"> - de gemeente kan zorg dragen voor politiek beleid; - de gemeente kan een rol spelen rond de verdeling van de middelen voor een IAC; - huisvesting en personeel snel te realiseren; - preparatiefase kan direct worden opgepakt; - kan direct gebruik worden gemaakt van gemeentelijke infrastructuur wat betreft registratiesystemen (GBA, CRIB); - gebruik maken van bestaande contacten gemeente, provincie, rijk; - preparatieteam met gemeentelijke medewerkers kan vast worden benoemd en gaan oefenen; - heldere verantwoordingsstructuur; - democratische controle mogelijk. 	<ul style="list-style-type: none"> - positie van een IAC is bij inbedding in de gemeente niet onafhankelijk, hetgeen de relatie met de betrokken zorgorganisaties onder druk kan zetten; - vergroot het aantal (bestuurlijke) overlegmomenten en daarmee tevens het gevoel van onnodige bureaucratie; - mogelijke belemmering voor de opbouw van een eigen identiteit van een IAC; - indien de gemeente onderdeel is van de schuldvraag van de ramp kan een IAC drempelverhogend werken voor de gedupeerden; - politieke druk en beïnvloeding van werkprocessen; - afbouw personeelsformatie kan beïnvloed worden door dienstverband medewerkers (ambtelijke status, wachtgeld).

IAC als aparte rechtspersoon

Naar aanleiding van de Nieuwjaarsbrand Volendam is een Advies- en Informatiecentrum (AIC) opgericht. Het AIC Volendam is een gelijksoortige organisatie als het IAC Enschede, met als verschil dat het AIC als zelfstandige Stichting buiten het gemeentelijk kader is geplaatst. Vanuit de ervaring van Volendam worden de volgende voor- en nadelen genoemd van een IAC/AIC als aparte rechtspersoon buiten het gemeentelijk kader:

IAC als aparte rechtspersoon buiten het gemeentelijk kader	
Voordelen	Nadelen
<ul style="list-style-type: none"> - organisatie is flexibel en minder bureaucratisch; - onafhankelijk en daardoor organisatorische samenhang met zorginstellingen makkelijker te realiseren; - breed draagvlak in maatschappij mogelijk; - minder politieke druk. 	<ul style="list-style-type: none"> - moeilijker om invulling te geven aan preparatiefase, met als gevolg minder goed voorbereid ingeval van een ramp en IAC; - facilitair vermogen kleiner; - minder goed ingewerkt medewerkers met als gevolg meer kans op verkeerde mensen op verkeerde plaats; - veel diverse initiatieven; - aansturing moeilijker als gevolg van minder sterke bestuurlijke inbedding; - veel energie zal gaan zitten in administratieve zaken, zoals de financieringsstructuur en de bewaking ervan; - legitimiteit.

4.5 Doelen en doelgroep

4.5.1 Voor wie is een IAC er?

Het IAC vervult primair een informatie- en adviesfunctie voor een ieder die getroffen is door de ramp, zowel voor burgers als hulpverleners. Daarmee beoogt een IAC het controlestelsel te gedupeerden te bewerkstelligen. Daarnaast vervult een IAC een coördinerende, faciliterende functie voor de realisatie van een geïntegreerd hulpaanbod. Verder fungeert een IAC als een dienstbaar lokaal kenniscentrum voor geïnteresseerden. Kortom, een IAC wil voor zowel gedupeerden als geïnteresseerden herkend worden als een informatie- en adviescentrum voor alle zaken die met de nasleep van de ramp te maken hebben. Een IAC is een één loket-organisatie en maakt als zodanig onderdeel uit van het nazorgtraject. Een IAC is gedurende een bepaalde periode de enige structuur in het nazorgtraject en vervult van daaruit de centrale regierol.

4.5.2 Wat doet een IAC?

Een IAC is géén zorgverlenende instantie en treedt niet in de plaats van een huisarts, woningcorporatie, etcetera, maar is, als gezegd, een één loket-organisatie van waaruit de volgende functies worden uitgeoefend:

Informatie- en adviesfunctie	1. <i>Informatie- en adviesfunctie</i> , dat wil zeggen het informeren, adviseren en/of verwijzen van gedupeerden van de ramp, hulpverleners en autoriteiten;
Faciliterende functie	2. <i>Faciliterende functie</i> , dat wil zeggen enerzijds het faciliteren van ondersteunende processen die bijdragen aan de verwerking van de ramp. Anderzijds het verzamelen, opslaan, ontsluiten en beheren van kwantitatieve en kwalitatieve rampgerelateerde gegevens;
Coördinerende functie	3. <i>Coördinerende functie</i> , dat wil zeggen het afstemmen van het materiele en immateriële hulpverleningsaanbod en het adequaat doen doorgeleiden van de hulpvragers.

4.5.3 Hoe doet een IAC dat?

Voor de korte en lange termijn bepaalt een IAC hoe het zijn doelen gaat bereiken.

Korte termijn

Voor de *korte termijn* voorziet een IAC fysiek in een laagdrempelige loketorganisatie. Gevestigd op een voor iedereen centraal gelegen, makkelijk toegankelijk locatie. In de eerste weken zijn, afhankelijk van de aard en de aard van de ramp, hulpverlenende organisaties vertegenwoordigd in de ontvangstruimte van een IAC, zodat directe verwijzing naar de reguliere hulp mogelijk is. De bezoekers worden in eerste instantie te woord gestaan door de medewerkers van een IAC en vervolgens afhankelijk van de aard van de vraag doorverwezen naar de geëigende hulp- c.q. dienstverlener. De persoons- en hulpvraag gegevens worden geregistreerd

Voorts geldt dat een IAC niet alleen in fysieke zin bereikbaar is, maar dat gedupeerden, hulpverleners en autoriteiten er ook telefonisch, schriftelijk en per e-mail terecht kunnen. Voor het goed kunnen vervullen van de coördinatiefunctie moet een IAC een centrale positie in de nazorg innemen, en over de middelen (lees: bevoegdheden) beschikken om deze regierol in het nazorgtraject te kunnen nemen. Een nadrukkelijke beschreven regierol is van belang om te voorkomen dat er buiten een IAC (goedbedoelde) initiatieven ontstaan om invulling te geven aan de nazorg. Daar waar deze initiatieven niet te voorkomen zijn, zullen deze in elk geval door een IAC gekanaliseerd moeten worden. De nazorg mag niet teveel versnipperd raken. Voorts is een adequate invulling van de coördinatiefunctie een noodzakelijke voorwaarde voor de registrerende functie van een IAC. Behalve deze voorwaarde is ook van belang dat de hulp- en dienstverleners actief in het nazorgtraject goed op de hoogte zijn van het nut en de noodzaak van gegevensregistratie en daarmee informatieverstrekking.

Lange termijn

Voor de *lange termijn* gaat een IAC intensieve samenwerking aan met betrokken hulp- en dienstverleningsorganisaties (en de netwerkorganisaties) om een blijvend geïntegreerd hulpaanbod te kunnen doen. Daartoe faciliteert en coördineert een IAC het netwerk van betrokken organisaties, om het hulpaanbod op elkaar afgestemd te krijgen en te houden. Verder wordt periodiek contact opgenomen met geregistreerden in een IAC-bestand om te vernemen of een hulpvraag adequaat beantwoord is c.q. nog open staat en doorgeleid dient te worden naar de verantwoordelijke instanties (pro-actieve, out reaching benadering).

Voor de lange termijn krijgt de persoonlijke benadering van de klanten van een IAC steeds meer de aandacht. De medewerkers zoeken actief naar oplossingen op maat en volgen de klanten op.

Tot slot een IAC, naast de algemene informatieverstrekking, een lokaal kenniscentrum, dat voorziet in de registratie van rampgerelateerde gegevens en een analyse van veelvoorkomende vragen. Deze veel voorkomende vragen worden gevraagd en ongevraagd ter kennis gebracht aan hulpverlenende organisaties en autoriteiten.

De volgende punten omvat gelden als centrale thema's van een IAC:

- het realiseren van een laagdrempelige één loket-organisatie;
- het bevorderen van een geïntegreerd hulpverleningsaanbod (materieel en immaterieel);
- het pro-actief benaderen van gedupeerden;
- het opzetten en bijhouden van een registratie- en informatiesysteem;
- het uitwisselen van ervaringen;
- het faciliteren van activiteiten voor zorginstellingen en andere externe partijen.

4.6 Organisatiestructuur van een IAC

4.6.1 Uitgangspunten

Om de doelen en (strategische) thema's te kunnen realiseren en teneinde de taken optimaal te kunnen uitvoeren, hanteert een IAC voor de organisatorische inrichting in het algemeen de volgende ontwerpeisen:

1. Realisatie van een geïntegreerd informatieaanbod met behulp van de één-loket gedachte

De keuze voor de één loket gedachte moet enerzijds het voor de gedupeerde "kastje-naar-de-muur-effect" voorkomen door het kanaliseren van de informatiestromen en het hulp- en dienstverleningsaanbod. Anderzijds wordt gekozen voor de één loket gedachte om het aanbod van de hulpverlening geïntegreerd en zo laagdrempelig mogelijk te kunnen aanbieden. Een IAC weet zich daarbij gesteund door het gedachtegoed van het "Project Overheidsloket 2000" van het Ministerie van Binnenlandse Zaken.

2. Klantgericht

Een IAC is er om de nazorg voor de 'klant' / de gedupeerde zo te organiseren, dat controleherstel plaatsvindt. Een IAC-organisatie wordt dan ook vanuit het perspectief van de gedupeerde opgezet, dat betekent onder meer het realiseren van:

- een goede bereikbaarheid in de breedste zin des woords (via telefoon, e-mail, fax, post, www);
- een goede herkenbare, uitnodigende en laagdrempelige organisatie;
- toegankelijke publieksvoorlichting;
- een goede verwijzfunctie.

3. Flexibele organisatie inrichting

Gezien de onvoorspelbare aard en intensiteit van de vraagontwikkeling naar aanleiding van een ramp vraagt een IAC om een flexibele organisatie, dat betekent:

- zo min mogelijk vast personeel aanstellingen;
- alleen de noodzakelijke bedrijfsfuncties in eigen huis organiseren;
- zo mogelijk uitbesteden van bedrijfsfuncties;
- korte lijnen en een groot vermogen om in te spelen op snel veranderende situaties.

4. Netwerkstructuur

Voor een goede realisatie van de één loket functie is een IAC in grote mate afhankelijk van zijn externe omgeving.¹ Een netwerkorganisatie met de belangrijkste zorg- en dienstverleners (materieel en materieel) geldt dan ook als onderliggende structuur van een IAC. In de eerste weken na de ramp kunnen enkele van deze organisaties fysiek aanwezig zijn in een IAC. Zodra het aantal vragen en de toeloop van gedupeerden afneemt, gaan de medewerkers van de betrokken netwerkorganisaties weer terug naar hun basis, van waaruit zij onderdeel vormen van het relatienetwerk van een IAC. Deze relatie is nodig voor het (blijven) waarborgen van een optimale dienstverlening en het kunnen (blijven) bieden van een geïntegreerd informatie- en adviesaanbod vanuit een IAC. De samenstelling van de netwerkstructuur is afhankelijk van verschillende factoren zoals de aard van de ramp, de aard van de getroffen en de plaats van de ramp.

¹ Wanneer een IAC binnen het gemeentelijk kader is geplaatst, wordt de gemeente als externe organisatie beschouwd.

4.6.2 Organisatieonderdelen van een IAC

Vanuit de geformuleerde ontwerpisen bestaat een IAC in het algemeen uit de volgende drie organisatieonderdelen, die elk één, of meerdere functie(s) van een IAC vervullen:

- de *Front office* (het ene loket): (informatie-/advies-/verwijsfunctie en coördinerende functie);
- de afdeling *Publieksvoorlichting*: (informatie- en adviesfunctie);
- de afdeling *Informatiemanagement*: (faciliterende functie).

Daar waar een IAC zich in de beginfase van het bestaan richt op het informeren van gedupeerden over de 'afwikkeling van de ramp', zal het zich in het verdere voortbestaan richten op het verzamelen, ontsluiten, beheren en beschikbaar stellen van informatie, gerelateerd aan de ramp. De informatievoorzieningsfunctie vormt de kern van een IAC. Zowel informatie ten behoeve van de hulp- en dienstverlening aan de gedupeerde, als aan autoriteiten voor onderzoek en lering. Voor het adequaat kunnen invullen van de informatieverwerkende functie beschikt een IAC over een aparte afdeling Informatiemanagement met een eigen informatie-registratiesysteem (IACS+), ten behoeve van het genereren van kennisinformatie en dossiermatige ondersteuning van het primaire proces.

Tot slot geldt dat naast de genoemde drie hoofdorganisatieonderdelen een IAC ter ondersteuning van zijn activiteiten beschikt over andere bedrijfsfuncties, zoals facilitaire zaken, die zij al dan niet in eigen huis neemt dan wel op contractbasis inhuurt (subbesteden).

VERVALLEN

Handboek Voorbereiding Rampenbestrijding

Overzicht Documentatie Rampenbestrijding

Deel C: Beheer voorbereiding rampenbestrijding

VERVALLEN

VERVALLEN

Deel C: Beheer voorbereiding rampenbestrijding

1	Beheer en organisatie	C1-I
1.1	Inleiding	C1-1
1.2	De beheerscyclus binnen de rampenbestrijding	C1-1
1.3	Regionale brandweer als beheerder	C1-2
1.4	Beheersactiviteiten	C1-3
1.5	Beheer en het regionaal beheersplan	C1-4
2	Risicobeheersing en de veiligheidsketen	C2-I
2.1	Inleiding	C2-1
2.2	De Leidraad Maatramp en de Leidraad Operationele Prestatie	C2-2
2.3	Bestuurlijke besluitvorming	C2-3
2.4	Communicatie over risico's	C2-3
3	Planvorming	C3-I
3.1	Inleiding	C3-1
3.2	Soorten plannen	C3-1
3.3	Besturingsplannen: beheers- en organisatieplan	C3-2
3.4	Bestrijdingsplannen: rampenplan en rampbestrijdingsplan	C3-3
3.4.1	Rampenplan	C3-3
3.4.2	Operationeel basisplan	C3-5
3.4.3	Rampbestrijdingsplan	C3-5
3.4.4	Coördinatieplan	C3-5
3.5	Operationele plannen: draaiboeken	C3-6
3.6	Samenwerking: regeling	C3-6
3.7	Opleidings- en oefenplannen	C3-7
4	Evaluatie en toezicht	C4-I
4.1	Inleiding	C4-1
4.2	Bezoeksarrangementen rampenbestrijding	C4-1
4.3	Toezicht door de provincies	C4-2
4.4	Algemene toezichting door inspecties	C4-4
4.5	Bestuurlijk rapportagesysteem	C4-7

VERVALLEN

I Beheer en organisatie

I.1 Inleiding

De voorbereiding op de rampenbestrijding heeft een cyclisch karakter. Deze cyclus moet worden beheerd. In dit hoofdstuk worden de belangrijkste elementen van het beheer uiteengezet. Achtereenvolgens wordt ingegaan op de beheerscyclus, de organisatie van het beheer en de beheerstaken en de rol van het beheersplan bij het faciliteren van de beheerscyclus.

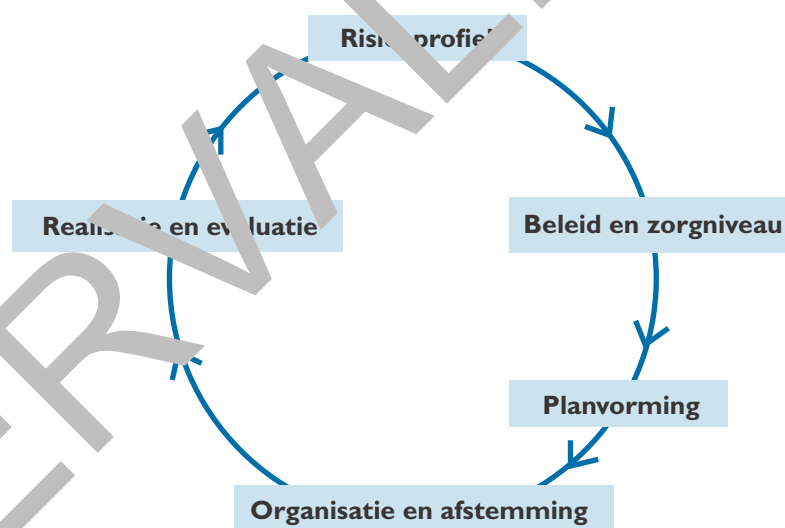
I.2 De beheerscyclus binnen de rampenbestrijding

Systematisch karakter

Rampenbestrijding omvat de voorbereiding op, de daadwerkelijke bestrijding van en de nazorg bij rampen en zware ongevallen. In deel A van dit Handboek is aangegeven dat de rampenbestrijdingvoorbereiding een *systematisch karakter* heeft. Systematisch wil in dit verband zeggen dat het beleid, de planvorming en de organisatie van de rampenbestrijding worden gebaseerd op de aanwezige risico's en de gevolgen daarvan en dat periodiek wordt bezien of de geleverde prestaties nog wel in overeenstemming zijn met deze risico's.

De cyclus van de voorbereiding op de rampenbestrijding kan als volgt schematisch in beeld worden gebracht:

Figuur CI.1 Voorbereiding op de rampenbestrijding

De basis van deze cyclus bestaat uit het inventariseren en analyseren van de aanwezige risico's. Op grond van het aldus opgestelde risicoprofiel kan vervolgens het zorgniveau bestuurlijk worden vastgesteld, alsmede het veiligheidsbeleid ter beheersing van de risico's. Beleid en zorgniveau zijn de grondslag voor de planvorming, de inrichting van de organisatie en de afstemming tussen de bij de rampenbestrijding betrokken diensten. Binnen deze organisatie kunnen de verschillende functionarissen worden opgeleid en geoefend. Via een evaluatie van de prestaties die in oefeningen en tijdens incidenten worden geleverd en van de mate waarin afspraken zijn gerealiseerd, kunnen plannen en organisatie worden bijgesteld. Het doorvoeren van de resultaten van die evaluatie en het continu actualiseren van risicoanalyses maken de cyclus rond. Idealiter wordt binnen de rampenbestrijdingsorganisatie een kwaliteitssysteem ingericht ter waarborging van het goed en steeds beter functioneren van deze cyclus.

Beheer	Deze cyclus in de voorbereiding op de rampenbestrijding kan slechts functioneren wanneer sprake is van sturing en bewaking van de voortgang. Met andere woorden: de voorbereiding op de rampenbestrijding moet worden beheerd. Onder <i>beheer</i> wordt hier verstaan het scheppen van randvoorwaarden met betrekking tot organisatie, personeel, informatie en financiën om de doelstellingen omtrent een adequate rampenbestrijding te kunnen realiseren. In plaats van beheer zou ook gesproken kunnen worden van bedrijfsvoering of management.
Beleid	Beheer moet worden onderscheiden van beleid. Het <i>beleid</i> omvat de ambities, voornemens en doelstellingen van het regionale bestuur op het terrein van de rampenbestrijding; het is de “bestuurlijke” wensenlijst. In bovenstaande figuur is het vaststellen van het beleid stap 2 in de voorbereiding op de rampenbestrijding. Uiteraard hangen beleid en beheer wél nauw samen: ze beïnvloeden elkaar wederzijds. Beleidsvoornemens zullen bijvoorbeeld vrijwel altijd financiële gevolgen hebben, die vertaald moeten worden in een begroting. Bij het vaststellen van beleid zal ook altijd gekeken moeten worden naar de financiële haalbaarheid in relatie tot andere middelen.
Regionaal beheersplan	De (multi-disciplinaire) beleidsvoornemens van het regionale bestuur van de brandweer met betrekking tot de rampenbestrijding moeten op grond van de WvZO worden vastgelegd in het <i>regionale beheersplan</i> – in dit verband een wat verwarrende benaming, omdat het beheersplan feitelijk een (strategisch) meerjarenbeleidsplan is. ¹ De wijze waarop de verschillende diensten de beleidsvoornemens zullen realiseren, moet worden verwoord in <i>organisatieplannen</i> per discipline. In hoofdstuk C3 van dit handboek zal op deze plannen nader worden ingegaan.
Organisatieplannen	

1.3 Regionale brandweer als beleerder

Regie bij de regionale brandweer	De voorbereiding op de rampenbestrijding omvat een groot aantal activiteiten. De komende jaren zullen van de verschillende bestuurslagen en de parate organisaties veel inspanningen worden verwacht om de kwaliteit van de rampenbestrijding te verbeteren. Dit stelt eisen aan de wijze waarop het beheer en de uitvoering van al deze activiteiten gestalte krijgt. De verantwoordelijkheid voor een groot deel van de activiteiten in het kader van de voorbereiding op de rampenbestrijding berust bij gemeenten. Hoewel de lokale politiek-bestuurlijke inbedding van de rampenbestrijding op zichzelf niet ter discussie staat, is de afgelopen jaren een accentverschuiving zichtbaar naar zowel een intergemeentelijke of regionale als een multidisciplinaire aanpak van de voorbereiding. De “voorbereiding van de coördinatie van de rampenbestrijding is wettelijk opgedragen aan de regionale brandweer. ² Het ligt in de lijn van de ontwikkeling richting de vorming van veiligheidsregio’s – alleen al vanwege redenen van capaciteit, continuïteit en kwaliteit - voor de hand om het daartoe niet te beperken, maar de regie over de gehele voorbereiding (ook van de gemeentelijke processen) bij regionale brandweer neer te leggen.
----------------------------------	--

kan op verschillende manieren plaatsvinden. In sommige regio’s is onder regie van de regionale brandweer op informele basis een platform opgericht van functionarissen uit gemeenten en parate diensten. Via dit platform kan kennis en informatie worden uitgewisseld, maar er kunnen ook “klussen” bij het platform worden neergelegd. Er zijn ook regio’s waar deze informele structuur niet bestaat en waar eenvoudigweg het takenpakket van de regionale brandweer uitgebreid. Of er wordt gewerkt met een dienstverleningsrelatie voor bepaalde taken tussen de regionale brandweer enerzijds en gemeenten, politie en de geneeskundige hulpverleningsregio anderzijds. In weer andere regio’s functioneert een multidisciplinair bureau voorbereiding rampenbestrijding dat organisatorisch is ondergebracht bij de regionale brandweer, maar waarvan de bemensing wordt verzorgd door gemeenten en alle parate diensten. Tot slot geldt dat een projectmatige opzet voor de verbetering van bepaalde aspecten van de voorbereiding een praktische oplossing kan zijn, waarin alle relevante organisaties kunnen worden betrokken.

1 Wet rampen en zware ongevallen, artikel 5 (na wijziging door WKR), 1985.

2 Brandweerwet 1985, artikel 4 (na wijziging door WKR).

Tot op heden is bij de spilfunctie van de regionale brandweer op het gebied van de voorbereiding op de rampenbestrijding minder gedacht aan een invulling die zich uitstrekt tot de voorbereiding op uitvoering van gemeentelijke processen binnen de rampbestrijding. Dit zal de komende jaren naar verwachting sterk veranderen. Regionale brandweren ontwikkelen zich samen met de regionale geneeskundige hulpverleningsorganisaties en regionale politiekorpsen tot een platform voor de intergemeentelijke beleidsafstemming op het gebied van rampenbestrijding.

1.4 Beheersactiviteiten

Het beheer van de voorbereiding op de rampenbestrijding omvat een groot aantal activiteiten. Het betreft de volgende zaken.

Vaststellen risicoprofiel	<p><i>Vaststellen risicoprofiel</i></p> <p>Periodiek dient het risicoprofiel van het verzorgingsgebied te worden vastgesteld, als basis voor de rampenplannen. Om dat te kunnen doen dienen risico-inventarisaties en -analyses te worden gemaakt en op elkaar te worden afgestemd, en moeten de omstandigheden daarvan worden vastgelegd en verwerkt in de regionale risicokaart. De risico-analyses dient als start voor het bepalen van de hulp- en inzetbehoefte. Dat gebeurt met hulpmiddelen als de Leidraad Maatramp en de Leidraad Operationele Prestaties.</p>
Ontwikkelen beleid	<p><i>Ontwikkelen beleid</i></p> <p>Op basis van het risicoprofiel en de gegevens over hulp- en inzetbehoefte, dient risicobeleid te worden ontwikkeld en bestuurlijke besluitvorming daarop te vinden over het wenselijke zorgniveau. Dit dient zoals aangegeven te worden vastgelegd in het regionale beheersplan rampenbestrijding.</p>
Planvorming, opleiding en oefening	<p><i>Planvorming, opleiding en oefening</i></p> <p>Belangrijk onderdeel van de voorbereiding op de rampenbestrijding is het realiseren van een samenhangend stelstel van plannen, draaiboeken en instructies die gericht zijn op de daadwerkelijke bestuurlijke en operationele bestrijding. Het gaat daarbij om typische coördinerende plannen en regelingen (over bestuurlijke coördinatie en operationele regelingen bij bovengemeentelijke incidenten), maar ook de ontwikkeling van <i>model-plannen</i> is een belangrijke regionale taak in dat verband. Het gaat dan bijvoorbeeld om modellen voor gemeentelijke rampenplannen en rampbestrijdingsplannen. Verder worden op regioniveau plannen ontwikkeld voor specifieke ramp- en ongevalstypen (zoals wateroverlast, ongelukken met LPG-stations, en spoorwegongevallen). De diverse plannen moeten hun meerwaarde ook tijdens opleidingen en oefeningen kunnen bewijzen. Het zorgdragen voor een multidisciplinair opleiding- en oefenprogramma is dan ook een wezenlijke beheersactiviteit in het kader van de voorbereiding op de rampenbestrijding. Het beleid daaromtrent wordt vastgelegd in een <i>oefenbeleidsplan</i>.</p>
Organisatie en afstemming	<p><i>Organisatie en afstemming</i></p> <p>Wat betreft de organisatie van de rampenbestrijding is het beheer gericht op het realiseren en onderhouden van allerlei samenwerkingsregelingen tussen gemeenten, parate diensten en met andere regio's (over ondermeer poolvorming, regionale faciliteiten, opleiding en oefening). Daarnaast kan het opzetten en instandhouden van gegevenssystemen die van belang zijn voor de rampenbestrijding onderdeel zijn van het beheer. Daarbij moet worden gedacht aan gegevens over risico's, demografie, bijstand, logistiek, opschaling, bereikbaarheid, beschikbaarheid.</p>
Kwaliteitsborging	<p><i>Kwaliteitsborging</i></p> <p>Het beheer van een kwaliteitssysteem vergt in de eerste plaats het ontwikkelen en onderhouden van een regionaal overzicht van eisen die aan de rampenbestrijdingsorganisatie worden gesteld (bijvoorbeeld in de vorm van een "<i>normenboek</i>"). Daarnaast dient een kwaliteitssystem te worden opgezet en onderhouden. In een kwaliteitshandboek dienen afspraken te zijn vastgelegd over de organisatie, procedures, processen en voorzieningen voor het ten uitvoer brengen van kwaliteitszorg en de toetsing van de kwaliteit, bijvoorbeeld via periodieke audits.</p>
Normenboek	

Financiën

Financiën

Aan de uitvoering van de diverse taken op het gebied van de rampenbestrijding zijn voor alle betrokken organisaties – gemeenten, brandweer, politie en GHOR – kosten verbonden. Deze kosten komen voor rekening van de eigen organisaties. Daarnaast kent de rijksoverheid op grond van een *doeluitkering* specifieke bijdragen toe aan de brandweerregio's en het geneeskundige veld als aanvulling op de kosten die gemeenten in regionaal verband moeten maken voor de rampenbestrijdingsorganisatie. Deze kosten zullen moeten worden beheerd.

Doeluitkering

1.5 Beheer en het regionaal beheersplan

Bovengenoemde beheersactiviteiten worden bij voorkeur beschreven in een document waarin wordt aangegeven wat de activiteiten zijn en wie voor welke activiteit verantwoordelijk is. Enerzijds betreft het beheer het structureel houden van documenten, regelingen, en onderhoud van materieel en middelen. Anderzijds moet tot het beheer worden gerekend het structureel oefenen van de organisatie, werkwijze en personeel, het borgen van de kwaliteit en de (financiële) verslaggeving over verrichte activiteiten en geleverde prestaties.

Regionaal beheersplan rampenbestrijding

Het ligt voor de hand dit document onderdeel te laten zijn van het *regionaal beheersplan rampenbestrijding*, waarin de beleidsvoornemens van het regionale bestuur staan verwoord. Het hoofdstuk of de paragraaf beheer van het beheersplan bevat dan alle beheersaspecten die zijn gemoeid met de instandhouding van de rampenbestrijdingsorganisatie. Op die manier fungeert het beheersplan ook als het vliegwiel in de cyclische heroriëntatie op de risico's en de beleidsmaatregelen om deze risico's te beheersen. In hoofdstuk C3 wordt nader ingegaan op het beheersplan.

Bestuurlijke rapportage

Over het beheer van de voorbereiding dient aan het regionaal bestuur te worden gerapporteerd. Het ligt voor de hand dat deze rapportage deel uitmaakt van de wettelijk verplichte *bestuurlijke rapportage* over het realiseren van de regionale beleidsvoornemens op het gebied van de rampenbestrijding.¹ In hoofdstuk C4 van dit Handboek wordt daarop nader ingegaan.

VERVALLEN

¹ Wet rampen en zware ongevallen, artikel 10 (na wijziging door WKR), 1985.

2

Risicobeheersing en de veiligheidsketen

2.1 Inleiding

De capaciteit en kwaliteit van de rampenbestrijdingsorganisatie houdt rekening met de aanwezige risico's van het verzorgingsgebied en het risicobeleid dat wordt gevoerd. In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de beheersing van risico's in relatie tot de voorbereiding op de rampenbestrijding. Allereerst komen bestaande hulpmiddelen bij de analyse van risico's en de vertaling daarvan in de benodigde prestaties van de hulpverleningsdiensten aan de orde. Vervolgens worden enkele uitgangspunten beschreven voor de bestuurlijke besluitvorming over risico's en de capaciteit en kwaliteit van de daarop afgestemde rampenbestrijding. Tot slot komt de communicatie over risico's aan de orde.

2.2 De Leidraad Maatramp en de Leidraad Operationele Prestaties

Hoewel de samenleving hoge eisen stelt aan de kwaliteit van de rampenbestrijding, zijn er grenzen aan de prestaties die redelijkerwijs van de hulpverleningsdiensten mogen worden verwacht. Het bepalen van die grenzen is een verantwoordelijkheid van het regionale bestuur.

Het regionale bestuur stelt vast in welke mate gemeenten, brandweer, politie en GHOR voorbereid moeten zijn op rampen die zich in hun werkgebied kunnen voordoen. Om daarover besluiten te kunnen nemen is allereerst inzicht nodig in de risico's. Het risico dat zich een ramp of een zwaar ongeval voordoet, verschilt per regio. Elke regio heeft een eigen *risicoprofiel*. Het risicoprofiel wordt opgesteld door middel van risico-inventarisaties en -analyses. Op gemeentelijk niveau is een risico-inventarisatie op grond van de Wet rampen en zware ongevallen (WRZO) verplicht. Er zijn twee hulpmiddelen beschikbaar ten behoeve van de besluitvorming naar aanleiding van deze inventarisatie: de *Leidraad Maatramp* en de *Leidraad Operationele Prestaties*.

Verschillen in risicoprofiel kunnen aanleiding geven tot verschillen in de organisatie van en voorbereiding op de rampenbestrijding. Om daarover te kunnen beslissen moet duidelijk zijn wat het maximale beroep is dat gegeven de risico's op de inzet van de diverse hulpverleningsdiensten kan worden gedaan. De *Leidraad Maatramp* biedt het bestuur handvatten om dit in kaart te brengen.²

De *Leidraad Maatramp* geeft met behulp gegevens uit regionale risico-inventarisaties en -analyses een indicatie van de *hulpbehoefte* bij 18 ramptypen, uitgedrukt in termen van het aantal te verwachten aantal slachtoffers, de omvang van brandbestrijdings- en reddingsoperaties, de omvang van de politiewerkzaamheden, enzovoorts. In deel B van dit Handboek worden de ramptypen nader uitgewerkt. Het betreft betrekkelijk grootschalige gebeurtenissen. Per ramptype worden de risico's voor de eigen regio in kaart gebracht, met als resultaat 18 regiospecifieke *maatscenario's*. Maatscenario's zijn overzichten van de aanwezige risico's per ramptype en de mogelijke effecten bij rampsituaties. Vervolgens wordt voor elk van deze maatscenario's de bijbehorende hulpbehoefte geschat voor alle mono- en multidisciplinaire processen.

De hulpbehoeften bij de 18 regionale maatscenario's kunnen worden samengevat in een regionale "*maatramp*". Op grond van de regionale maatscenario's maakt het regionale bestuur keuzen. Zij bepaalt op welke wijze zij de organisatie van de rampenbestrijding wil afstemmen op de geïnventariseerde hulpbehoefte. Vervolgens kan met een ander hulpmiddel, de *Leidraad Operationele Prestaties*, een vertaalslag worden gemaakt van die hulpbehoefte naar een indicatie van de *inzetbehoefte*, in termen van het aantal politiemensen dat nodig zou zijn, het aantal brandweereenheden en ambulances, het aantal voorlichters, enzovoorts.³

Risicoprofiel

Leidraad Maatramp

Hulpbehoefte

Maatscenario's

"Maastramp"

Inzetbehoefte

1 Wet rampen en zware ongevallen, artikel 3 (na wijziging door WKR), 1985.

2 Ingenieurs/Adviesbureau SAVE en Adviesbureau Van Dijke, *Leidraad Maatramp*, 2000.

3 AVD/ SAVE/ NIVU/ NIBRA, *Leidraad Operationele Prestaties*, i.o.v. Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2001.

Het doel van de Leidraad Operationele Prestaties is met schattingen aan te geven welke inzet nodig zou zijn om de hulpvraag goed te kunnen beantwoorden. Dat gebeurt door de (in principe gewenste) operationele prestaties in beeld te brengen. Met de Leidraad Operationele Prestaties kan men de hulpbehoefte vertalen in een inzetbehoefte. Dat gebeurt per hulpverleningsproces en voor elk ramptype. Op deze wijze wordt een overzicht verkregen van de regionale inzetbehoefte. Dit vormt vervolgens het vertrekpunt voor een bestuurlijk besluitvormingsproces ten aanzien van het te bieden zorgniveau. Immers, de totale zorgvraag is nu in beeld. Nu is het vervolgens aan het regiobestuur om op basis hiervan het ambitieniveau voor de rampenbestrijding te formuleren.

2.3 Bestuurlijke besluitvorming

Na toepassing van genoemde leidraden is een realistisch beeld te geven van de mogelijkheden en de beperkingen van de rampbestrijdingsorganisatie in de regio. Het bestuur van de regionale brandweer zal op basis van dit beeld bestuurlijke keuzes moeten maken en beleid moeten vaststellen. Op hoofdlijnen wordt deze keuzen vastgelegd in het *regionale beheersplan rampenbestrijding*. In hoofdstuk C3 van dit Handboek wordt nader op het beheersplan ingegaan.

Centrale afwegingen in de bestuurlijke besluitvorming betreffen de vraag tot welk niveau een regio en de daarin samenwerkende gemeenten en diensten zich willen voorbereiden op de rampenbestrijding. De bestuurlijke afwegingen bestrijken de gehele veiligheidsketen, zoals weergegeven in onderstaande figuur.¹

Figuur C2.1 Bestuurlijke afwegingen en de veiligheidsketen

Pro-actief

Wetend dat een gegeven ramptype bepaalde effecten heeft, kan dan worden voorkomen dat een ramp van dat type zich voorzet. Concrete voorbeelden: het niet toestaan dat een bedrijf dat werkt met gevaarlijke stoffen zich vestigt of het verbieden van het vervoer met zulke stoffen langs een bepaalde route.

Preventief

Uitgaande van de aanwezigheid van bepaalde risico's, wetend dat deze bepaalde effecten zullen hebben, welke preventieve maatregelen kunnen worden genomen om deze effecten te beperken? Concrete voorbeelden: werken met kleinere opslag- en transporttanks, het aanleggen van vlucht- en hulpverleningsfaciliteiten in tunnels, het creëren van een overloop-polder voor overstromingen.

Preparatief

Uitgaande van de aanwezigheid van bepaalde risico's, wetend dat deze bepaalde effecten zullen hebben ondanks de nodige preparatie, hoe kan de voorbereiding zo optimaal mogelijk plaatsvinden? Concrete voorbeelden: vaststellen van rampbestrijdingsplannen met betrekking tot specifieke risico-objecten, het beter opleiden en vaker oefenen van rampbestrijders ten aanzien van typen incidenten, het leveren van vangnetvoorzieningen voor incidenten die niet geheel zijn uit te sluiten.

Repressief

Uitgaande van de aanwezigheid van bepaalde risico's, wetend dat deze bepaalde effecten zullen hebben ondanks de nodige preventieve maatregelen en een goede preparatie, welke middelen dienen beschikbaar te zijn om een bepaalde ramp adequaat te kunnen bestrijden? Concrete voorbeelden: aanwezigheid van voldoende aantallen hulpverleners, samenwerkingsverbanden die snelle bijstand kunnen verzorgen, enzovoorts.

Bron: Leidraad Operationele Prestaties

¹ AVD/ SAVE/ NIVU/ NIBRA, Leidraad Operationele Prestaties, 2001, p. 12, i.o.v. Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Het verkleinen van eventuele verschillen tussen de capaciteitsvraag en het capaciteitsaanbod hoeft immers niet altijd plaats te vinden door het organiseren van méér hulpverleningspotentieel. Het kan ook door in pro-actieve zin risico's te elimineren, preventieve maatregelen te treffen, aanwezig potentieel beter op elkaar af te stemmen, bijstandsverlening beter te organiseren, of door gewoonweg een bepaald tekort te accepteren. De bestuurlijke beslissingen hieromtrent bepalen de inhoud van het risicobeleid en het zorgniveau waarop de voorbereidingen op rampenbestrijding vervolgens worden afgestemd.

2.4 Communicatie over risico's

De verantwoordelijkheid van het bestuur houdt niet op nadat beslissingen over risicobeleid en zorgniveau zijn genomen. Een integraal onderdeel van het risicobeleid vormt de communicatie daarover met de bevolking. Burgemeester en wethouders hebben de plicht de inwoners van hun gemeente te informeren over de rampen en ongevallen die hen kunnen treffen, over de maatregelen die zijn getroffen ter voorkoming en beperking daarvan, en de gedragslijn die bij rampen en zware ongevallen dient te worden gevolgd. Sinds de VORAMP-werk-ramp in Enschede en de nieuwjaarsbrand in Volendam is deze wettelijke verplichting niet alleen een formele eis, maar ook een ethisch appèl, dat moeilijk te negeren is. Het communiceren over risico's blijkt in de praktijk echter niet eenvoudig.²

VORAMP Gemeenten participeren wel in de jaarlijkse Voorlichting grootchalische incidenten en rampen (VORAMP)-publiekscampagnes, waarin wordt geïnformeerd over de wijze van waarschuwing bij rampen, over de maatregelen die getroffen worden om de schadelijke gevolgen te beperken en over de maatregelen die burgers zelf bij een ramp dienen te treffen. Het blijkt lastig om concreet aan *risico-communicatie*, dat wil zeggen het pro-actief communiceren over mogelijke risico's op rampen en zware ongevallen op een moment dat van werkelijke rampen nog geen sprake is, invulling te geven.

Objectieve risico's Daar blijkt een aantal dilemma's aan den gang te liggen, zoals de bestuurlijke wens om enerzijds geen onnodige onrust te willen veroorzaken terwijl anderzijds de noodzaak wordt gevoeld om eerlijk en open met inwoners om te gaan. Het geen onnodige onrust willen veroorzaken, komt voort uit de behoefte aan zekerheid over de "objectieve", dat wil zeggen kenbare en meetbare risico's. In het communiceren over risico's dient echter ook rekening te worden gehouden met de perceptie van risico's. Risicocommunicatie gaat ook over "subjectieve" risico's: datgene wat mensen gevaarlijk vinden en als risico beleven.

Subjectieve risico's In een recent onderzoek naar risicocommunicatie worden de volgende uitgangspunten aanbevolen:³

- Voorkom een paternalistische toon. Het op steeds luidere toon verkondigen van rationele argumenten omtrent de feitelijke risico's werkt vaak averechts;
- Stop het moment van communiceren over risico's niet eindeloos uit; wat wordt gewonnen aan meer inzicht in de "werkelijke" risico's, wordt verloren aan regie over de communicatie;
- Denk behalve aan communicatie over het te voeren beleid ter beheersing van de risico's ook aan de communicatie tijdens de ontwikkeling van dat beleid, via interactieve besluitvorming en inspraak.

1 Wet rampen en zware ongevallen, art. 10b (na wijziging door WKR); uitwerking in het Besluit informatie inzake rampen en zware ongevallen (BIR), het Besluit risico's zware ongevallen (BRZO) en het Besluit rampbestrijdingsplannen inrichtingen (BRI).

2 Zie B&A Groep, Eindrapport risicocommunicatie, Den Haag, 2002.

3 Zie B&A Groep, Eindrapport risicocommunicatie, Den Haag, 2002.

Model-risicokaart

In de kabinetsstandpunten over de onderzoeken naar de vuurwerkramp in Enschede en de nieuwjaarsbrand in Volendam is, ter facilitering van de communicatie over risico's, de ontwikkeling van een *model-risicokaart* aangekondigd.¹ Het doel van het project model-risicokaart is de aanlevering vanuit de rijksoverheid van een uniform model voor een risicokaart met het doel voor gemeenten en andere besturen te voorzien in een communicatiemiddel naar burgers en te voorzien in een hulpmiddel bij de informatievergaring voor het risicobeleid.

Ramptypen

De definitie van wat er op de risicokaart moet komen, is geklasseerd op de indeling in *ramptypen* zoals opgenomen in Hoofdstuk B2 van dit Handboek. Een deel van deze ramptypen is eenvoudigweg niet in te passen in een geografische risicokaart, zoals extreem weer en een ziektegolf, de andere wel. Het gaat dan om bijvoorbeeld ongevallen met brandbare en explosieve stoffen. Voorzien wordt in een uniform landelijke presentatiewijze naar de burger, voor elke burger in Nederland moeten dezelfde risico's op dezelfde manier gepresenteerd worden. Dat betekent niet een landelijke productie; de provincies zijn de beoogde producenten en beheerders van de risicokaart; gemeenten (de burgemeesters) blijven verantwoordelijk voor de uitvoering van de risico-inventarisaties en analyses.

Leidraad gegevensverzameling risicokaart

Voor het verzamelen van de benodigde gegevens in behoeve van de risicokaart is voorzien in een *Leidraad gegevensverzameling risicokaart*.² Een deel van de gegevens die nodig zijn voor de risicokaart zullen komen uit het (toekomstige) *Register van risico's met betrekking tot gevaarlijke stoffen*. In de meeste kabinetsstandpunten wordt dit register aangekondigd als resultaat van een nieuwe registratieplicht risicosituaties gevaarlijke stoffen.³ Na de beoogde wetswijziging van de Wet milieubeheer bestaat er een wettelijke basis voor de registratieplicht en het registratiebesluit. De bedoeling is dat in september 2003 de wettelijke verplichting tot registratie van kracht zal zijn.

Register van risico's met betrekking tot gevaarlijke stoffen

¹ Kabinetsstandpunt vuurwerkramp Enschede, Tweede Kamer, vergaderjaar 2000-2001, 27 157, nr. 20; Kabinetsstandpunt Nieuwjaarsbrand Volendam, Tweede Kamer, vergaderjaar 200-2001, 27 575, nr. 5, actiepunt 36.

² De leidraad gegevensverzameling risicokaart wordt in 2003 verwacht.

³ Kabinetsstandpunt vuurwerkramp Enschede, Tweede Kamer, vergaderjaar 2000-2001, 27 157, nr. 20; Kabinetsstandpunt Nieuwjaarsbrand Volendam, Tweede Kamer, vergaderjaar 200-2001, 27 575, nr. 5, actiepunt 17.

3

Planvorming

3.1 Inleiding

De bestuurlijke besluitvorming over het zorgniveau is bepalend voor het niveau van de voorbereiding op de rampenbestrijding. Belangrijk onderdeel van de voorbereiding betreft planvorming, opleiding en oefening. In dit hoofdstuk wordt daarop nader ingegaan. Allereerst wordt een overzicht van allerlei soorten plannen in het kader van de rampenbestrijding gegeven. De verschillende soorten plannen worden daarna toegelicht. Vervolgens komen opleiding en oefening als belangrijke onderdelen van de voorbereiding aan bod.

3.2 Soorten plannen

De planvorming ter voorbereiding op de bestrijding van rampen en zware ongevallen kent een groot aantal plannen. Onderscheid kan worden gemaakt tussen besturingsplannen en bestrijdingsplannen.

Besturingsplannen

Besturingsplannen zijn beleids- en bedrijfsvoeringsplannen. Deze plannen hebben een statisch karakter en omvatten de condities waarbinnen de rampenbestrijdingsorganisatie kan functioneren. Voorbeelden zijn het regionale beheersplan rampenbestrijding en de organisatieplannen die per discipline worden opgesteld om de doelstellingen, zoals vastgelegd in het beheersplan te kunnen realiseren.

Bestrijdingsplannen

Bestrijdingsplannen zijn gericht op de daadwerkelijke bestrijding van rampen en zware ongevallen. Deze plannen hebben een dynamisch karakter. Belangrijke bestrijdingsplannen zijn het rampenplan, het rampenbestrijdingsplan, het provinciaal coördinatieplan, het calamiteitenplan van waterschappen en coördinatieplannen voor de bestrijding van incidenten op vaar-, spoor-, en snelwegen.

De diverse besturings- en bestrijdingsplannen worden meestal nader uitgewerkt in operationele documenten, zoals draaiboeken en activiteitenprogramma's. In het onderstaande schema is dit toegegeven.

Figuur C3.1 Besturings- en bestrijdingsplannen

Planvorming	Operationalisering
Planvorming Besturingsplannen Beheersplan Organiseringsplannen	Voorbeelddocumenten Opleiding- en oefenplan, pro-actie- en preventieplan, preventieactiviteitenplan, personeelsbeleidsplan, investeringsplan materieel, bedrijfsvoeringsplan, enzovoorts.
Bestrijdingsplannen Rampenplan Rampbestrijdingsplan Provinciaal coördinatieplan Calamiteitenplan waterbeheerders Overige coördinatieplannen	Voorbeelddocumenten Deelplannen, draaiboeken, opschalingsprocedures, alarmeringsschema's, bijstandsprocedures, modellen voor noodverordeningen, aanvalsplannen, bevelvoerderskaarten, enzovoorts.

3.3 Besturingsplannen: beheers- en organisatieplan

Regionaal beheersplan

De (pas onlangs aangebrachte) basis voor de voorbereiding op de rampenbestrijding wordt gevormd door het *regionaal beheersplan*. Het beheersplan is een wettelijk verplicht beleidsplan dat tenminste eenmaal in de vier jaar wordt vastgesteld door het bestuur van de regionale brandweer, met instemming van de besturen van de andere parate diensten.¹ Het beheersplan legt het beleid vast ten aanzien van de multidisciplinaire voorbereiding van de rampenbestrijding en het beleid ten aanzien van de waarborging van de benodigde capaciteit en kwaliteit van de organisatie van de rampenbestrijding (gemeenten en parate diensten). Een landelijk modelbeheersplan is thans in ontwikkeling.²

In figuur C3.2 worden de onderwerpen opgesomd die in elk geval in het beheersplan moeten zijn opgenomen.

Figuur C3.2 Inhoud Regionaal beheersplan rampenbestrijding

Op grond van artikel 5 van de WRZO dient het regionale beheersplan in elk geval te bevatten :

- Het niveau van het hulpaanbod dat wordt nagestreefd op grond van de gemeentelijke risico inventarisaties;
- De op het niveau van het hulpaanbod afgestemde operationele prestaties van de brandweer, de politie en de geneeskundige organisatie in het kader van de rampenbestrijding, de daarbijbehorende capaciteit en maatregelen gericht op de realisering en instandhouding daarvan;
- De inzet van de rampenbestrijding organisaties in het kader van het voorkomen en beperken van risico's, de daarbij behorende capaciteit en deskundigheid en de maatregelen gericht op de realisering en instandhouding daarvan;
- De op het niveau van het hulpaanbod afgestemde prestaties van andere bij de rampenbestrijding betrokken gemeentelijke diensten en de maatregelen gericht op de realisering en instandhouding daarvan;
- Het op het niveau van het hulpaanbod afgestemde opleidings-en oefenprogramma en de maatregelen gericht op de realisering en instandhouding daarvan.

Beleidsplan pro-actie en preventie

Multidisciplinair oefenbeleidsplan

Organisatieplannen

Het beheersplan is er dus op gericht de organisatie van de rampenbestrijding over de gehele reeds in regionaal verband op elkaar af te stemmen en afspraken te maken over het kwaliteitsniveau van de bijdragen van de verschillende partners. Het plan heeft een bestuurlijk karakter en zal beperkt van omvang zijn. Veelal zal het verwijzen naar reeds vastgesteld beleid en dit in samenhang presenteren. Zo ligt het voor de hand dat wordt verwezen naar reeds bestaande multidisciplinaire plannen in de regio, zoals een *beleidsplan pro-actie* en *beveiligingsplan* en een *oefenbeleidsplan*.

Het beheersplan wordt getoetst door Gedeputeerde Staten. Daartoe is een toetsingskader in ontwikkeling. De uitvoering van het beheersplan wordt beoordeeld door de Commissaris van de Koningin. Op deze toetsing wordt in hoofdstuk C4 van dit Handboek verder ingegaan.

De precieze bijdragen die iedere discipline (brandweer, geneeskundige hulpverlening en politie) levert aan het realiseren van het beleid zoals vastgelegd in het beheersplan, worden neergelegd in (monodisciplinaire) *organisatieplannen*.³ In het organisatieplan beschrijft elke discipline ten aanzien van de rampbestrijding de organisatie, taken, werkwijzen, personeel, materieel, kwaliteitsniveau en verantwoordelijkheden. Aan de gemeenten wordt geen organisatieplan gevraagd. De organisatieplannen worden vastgesteld door de besturen van de te onderscheiden hulpverleningsdiensten. De organisatieplannen zijn niet aan toetsing door de provincie onderworpen.

¹ Wet rampen en zware ongevallen, artikel 5 (na wijziging door WKR), 1985.

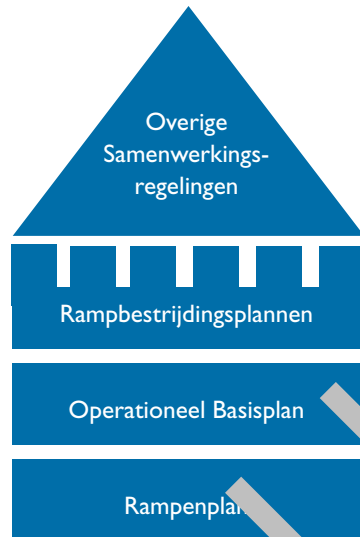
² Het model-beheersplan wordt in 2003 verwacht.

³ Brandweerwet 1985, artikel 4a en Wet geneeskundige hulp bij ongevallen en rampen, artikel 4 (beide na wijziging door WKR), 1985.

3.4 Bestrijdingsplannen: rampenplan en rampbestrijdingsplan

De bestrijdingsplannen vormen een verzameling plannen gericht op de daadwerkelijke bestrijding van rampen en zware ongevallen. Deze plannen kennen een onderling verband, dat als volgt kan worden voorgesteld als een “huis van planvorming”.¹

Figuur C3.3 Het ‘Huis van Planvorming’

Rampenplan

Het fundament van het huis bestaat uit het gemeentelijke *rampenplan*, waarin structuren over organisatie, leiding, coördinatie, taak en verantwoordelijkheden staan beschreven, uitgesplitst in een aantal processen die staan beschreven in (multidisciplinaire) deelplannen en (monodisciplinaire) draaiboeken per dienst.

De eerste bouwlaag bestaat uit het Operationeel Basisplan, de gezamenlijke databank voor de hulpdiensten met informatie over bijstand, opschaling, logistiek, demografie, risico-inventariseringsgegevens, bereikbaarheidsgegevens, procedures, enzovoorts.

De tweede bouwlaag bestaat uit rampbestrijdingsplannen, bedoeld voor de voorbereiding op specifieke risico-objecten of activiteiten, en uit coördinatieplannen voor de bestrijding van specifieke typen incidenten, zoals verkeersongevallen op snelwegen of spoorwegen.

Het dak wordt gevormd door samenwerkingsregelingen die zijn gericht op het realiseren van een goede coördinatie en uitvoering van de rampenbestrijding. Te denken valt aan afspraken voor de bestuurlijke coördinatie, de inschakeling van de regionale rampenzender, enzovoorts.

3.4.1 Rampenplan

Rampenplan

De wet schrijft voor dat het College van burgemeester en wethouders tenminste éénmaal per vier jaar een *rampenplan* vaststelt.² Elke wanneer daar aanleiding voor is, wordt een nieuw, of gewijzigd, plan vastgesteld. Het rampenplan bevat een overzicht van de risico's die binnen de gemeente aanwezig zijn. In het plan worden de belangrijkste afspraken over de organisatie en het functioneren van betrokkenen tijdens calamiteiten geregeld en wordt het beleid ten aanzien van het vaststellen van rampbestrijdingsplannen geregeld.

GRIP

In verschillende regio's bevatten de gemeentelijke rampenplannen ook (varianten van) de Gecoördineerde Regionale Incidentenbestrijdingsprocedure (*GRIP*) zoals in deel B van dit Handboek nader is uitgewerkt.

¹ Gebaseerd op Het huis van planvorming, Hulpverleningsregio Haaglanden.

² Wet rampen en zware ongevallen, artikel 3 (na wijziging door WKR), 1985.

In figuur C3.4 staan de onderwerpen opgesomd die in elk geval in het rampenplan moeten zijn opgenomen.

Figuur C3.4 Gemeentelijk rampenplan

Op grond van artikel 3 WRZO dient een rampenplan in ieder geval te bevatten:

- Begripsomschrijvingen;
- Een risico-inventarisatie in de vorm van een overzicht van de soorten rampen en zware ongevallen die de gemeente bedreigen en de mogelijke gevolgen daarvan en in de vorm van een overzicht van de risicovolle situaties binnen de gemeente waarbij zich een ramp of een zwaar ongeval kan voordoen en de mogelijke gevolgen daarvan;
- Weergave van het beleid ten aanzien van het vaststellen van rampbestrijdingsplannen;
- Een overzicht van diensten, instanties, organisaties en personen die bij de bestrijding van rampen en zware ongevallen kunnen worden betrokken;
- Een schema met betrekking tot de leiding over en de gecoördineerde inzet van diensten en organisaties bij de bestrijding van rampen en zware ongevallen;
- Een intern en extern verbindings- en alarmeringsschema;
- Een plan met betrekking tot de wijze waarop het college informatie verschaft aan de bevolking, de Commissaris van de Koningin en de minister over rampen en zware ongevallen die de bevolking en het milieu kunnen treffen, de maatregelen die zijn getroffen ter voorkoming en bestrijding van deze rampen en zware ongevallen en de bij deze rampen en zware ongevallen te volgen gedragingen;
- Een plan met betrekking tot de wijze waarop de burgemeester de bevolking, de commissaris en de minister informatie verschaft over de oorsprong, omvang en gevolgen van een ramp die de bevolking en milieu treft en over de aanpak ervan;
- Een plan met betrekking tot de waarschuwing van de bevolking;
- Een plan met betrekking tot maatregelen te nemen bij een verplaatsing van de bevolking;
- Een plan met betrekking tot de noodzakelijke organisatie op het terrein waar een ramp of een zwaar ongeval heeft plaatsgevonden;
- Een plan met betrekking tot de opvang en verzorging van slachtoffers;
- Een plan met betrekking tot psychosociale nazorg;
- Een plan met betrekking tot de voedselvoorziening van de bevolking;
- Een plan met betrekking tot maatregelen ten behoeve van de bevoorrading van met de bestrijding van rampen en zware ongevallen belaste diensten, instanties, organisaties en personen;
- Een plan met betrekking tot het beperken van de schadelijke gevolgen;
- Een plan met betrekking tot de vastlegging van gegevens met betrekking tot veroorzaakte schade;
- Een plan met betrekking tot de organisatie en inrichting van een centraal registratie- en inlichtingenbureau;
- Een plan met betrekking tot de verslaglegging;
- Een verzendlijst.

Deelplannen

Het rampenplan is veelal uitgewerkt in een aantal onderliggende plannen, meestal aangeduid als “*deelplannen*”. Daarin staat de organisatie beschreven waarmee een gemeente tijdens een ramp bepaalde taken zal uitvoeren. De deelplannen hebben een multi-disciplinair karakter en kennen vaak een indeling naar rampbestrijdingsprocessen, zoals in deel B van dit Handboek staan beschreven. Een belangrijk uitgangspunt bij het opstellen van deelplannen is het realiseren van noodzakelijke dwarsverbanden tussen de disciplines die (mogelijk) bij de hulpverlening worden betrokken. Deelplannen worden vervolgens uitgewerkt in (mono-disciplinaire) draaiboeken per dienst.

Model rampenplan

Omdat het van belang is dat de diverse gemeenten in een regio zich op een zelfde manier op de rampenbestrijding voorbereiden en omdat gemeenten hun rampenplan moeten afstemmen met hun buurgemeenten, is het werken met een *model rampenplan* inmiddels gemeengoed geworden. Dit geldt in eerste aanleg voor de eigen regio. Er is geen landelijk bindend model beschikbaar.

3.4.2 Operationeel basisplan

Operationeel Basisplan
(OBP)

Om alle activiteiten tijdens de bestrijding van rampen en zware ongevallen goed te laten verlopen is een goede afstemming tussen de diverse operationele plannen (deelplannen en draaiboeken) van groot belang. Een hulpmiddel om die afstemming goed te laten verlopen, vormt het zogeheten *Operationeel Basisplan (OBP)*. Dit plan is een universeel hulpmiddel voor de bestrijding van grootschalige incidenten, ongeacht de oorzaak en de locatie.

Het OBP bevat gegevens die, in combinatie met de parate kennis, ertoe kunnen leiden dat de juiste maatregelen sneller genomen kunnen worden. Dit is een voordeel omdat gegevens niet onder de grote tijdsdruk van een incident hoeven worden opgezocht. Het betreft gegevens over bijvoorbeeld:

- Alfabetische telefoonlijst van betrokkenen bij de rampenbestrijding;
- Gegevens over inwoners en gebouwen (schattingen van aantal inwoners, demografie, zwartepunten zoals scholen, verzorgingshuizen, ziekenhuizen);
- Overzicht van spoor-, vaar- en autowegen;
- Inventarisatie van risico's;
- Locaties van de gemeentelijke rampenstaven, het regionaal operationeel team en het regionaal beleidsteam;
- Locaties om eenheden, mensen, materieel, slachtoffers en anderszins getroffen en onder te brengen;
- Bijzonder potentieel voor de rampenbestrijding;
- Procedures voor de multidisciplinaire opschaling;
- Enzovoorts.

Op deze manier ontstaat een "foto" van de mogelijkheden in de regio. In sommige regio's bevat het OBP ook een uitwerking van rampbestrijdingsprocessen voor de parate diensten. De gemeentelijke rampenplannen in de regio's bevatten dan een uitwerking van de "gemeentelijke processen".

Een OBP kan voortvloeien uit de planningskern van een gemeentelijk rampenplan; het is een hulpmiddel om de voorbestrijding per dienst af te stemmen op die van de andere dienst. Wel kan een OBP – afhankelijk van de diepgang – de vervaardiging van rampbestrijdingsplannen sterk vereenvoudigen.

3.4.3 Rampbestrijdingsplan

Rampbestrijdingsplan

Een rampenplan is een algemeen plan. Een *rampbestrijdingsplan* wordt opgesteld wanneer een ongeval bij een bepaald object kan uitgroeien tot een ramp. Een rampbestrijdingsplan beschrijft de inzet van de verschillende hulpdiensten bij een calamiteit. Ook beschrijft het de manier van samenwerken en de verdeling van bevoegdheden. De burgemeester stelt de rampbestrijdingsplannen eenmaal per vier jaar vast.¹ Daarnaast kunnen bij algemene maatregel van bestuur rampen en zware ongevallen worden aangewezen waarvoor een rampbestrijdingsplan moet worden vastgesteld. Voor een beperkt aantal categorieën risico's is het verplicht een rampbestrijdingsplan op te stellen.²

Diverse regio's hebben model-rampbestrijdingsplannen ontwikkeld. Er is geen formeel landelijk model beschikbaar. Wel heeft het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties een Handreiking rampbestrijdingsplan veiligheidsrapportageplichtige bedrijven uitgebracht.³

3.4.4 Coördinatieplannen

Behalve voor objecten worden zijn er op diverse plaatsen plannen ontwikkeld ten behoeve van de bestrijding van incidenten op vaar-, spoor- en snelwegen, alsook voor grote natuur-

¹ Wet rampen en zware ongevallen, artikel 4 (na wijziging door WKR), 1985.

² Besluit informatie inzake rampen en zware ongevallen (BIR) 1999; het Besluit risico's zware ongevallen (BRZO) 1999.

³ Ingenieurs / adviesbureau SAVE, Handreiking rampbestrijdingsplan veiligheidsrapportageplichtige bedrijven, (2001), i.o.v. Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Coördinatieplannen

gebieden en grensgebieden. Omdat de wegen en natuurgebieden gemeente- en vaak ook regio- en provinciegrenzen doorkruisen en er behalve lokale en regionale diensten ook provincie en landelijke diensten bij de bestrijding betrokken zijn, is bestuurlijke en operationele coördinatie van belang. In specifieke bestrijdingsplannen, ook wel *coördinatieplannen* geheten, worden daarover gemaakte afspraken vastgelegd. Mutatis mutandis kan hetzelfde worden gezegd voor landgrensoverschrijdende “rampenplannen”.

3.5 Operationele plannen: draaiboeken

De hiervoor genoemde plannen die een rol vervullen bij de daadwerkelijke bestrijding hebben dikwijls een algemeen karakter. Om deze plannen bruikbaar te maken voor operationele handelingen, dienen ze nader uitgewerkt te worden.

Draaiboeken

Zo kennen de verschillende deelplannen van gemeentelijke rampenplannen meestal gedetailleerde *draaiboeken*. In een draaiboek is per dienst aangegeven wat taken deze heeft ingeval van een ramp of zwaar ongeval. Een draaiboek bevat elementen zoals:

- De taak en organisatie van de dienst bij een ramp;
- Een beschrijving van welke functionarissen betrokken zijn en wat hun functie is;
- Een omschrijving van de locatie van een in te stellen startpunt;
- Een intern alarmeringsschema;
- Het personeel en materieel dat beschikbaar kan worden gesteld;
- Een activiteitschema om de organisatie operationeel te kunnen houden.

Daarnaast vindt een uitwerking plaats in monodisciplinaire operationele hulpmiddelen voor de rampbestrijding, zoals bevelvoerderskaarten en aanvalsplannen.

Bevelvoerderskaart
Bereikbaarheidskaart

Een *bevelvoerderskaart*, ook wel *bereikbaarheidskaart* genoemd, wordt gemaakt door of namens de gemeente voor objecten met een verhoogd (brand-) risico of met een lastige bereikbaarheid. Op de kaart is aangegeven hoe de hulpverleningsdiensten (het eerste brandweervoertuig) het object kunnen bereiken, waar bijvoorbeeld zich brandkranen bevinden en hoe men binnen kan komen.

Aanvalsplan

Een uitgebreidere variant van de bereikbaarheidskaart is het *aanvalsplan*. Een aanvalsplan wordt gemaakt voor bijzonder objecten, zoals ziekenhuizen, chemische bedrijven, en grote bioscopen. Het plan geeft aan hoe de brandweer met meerdere voertuigen bij een calamiteit met behulp van tekeningen en in tekst wordt beschreven waarin ingangen, trappen en liften zijn, waar zich veel mensen kunnen bevinden, waar gevaarlijke stoffen zijn opgeslagen, hoe ruimten bereikt kunnen worden en waar bluswater beschikbaar is. Ook worden eventuele bestrijdingsscenario's beschreven. Regio's hebben meestal model-aanvalsplannen ontwikkeld.

3.6 Samenwerkingsregelingen

Tot slot bestaan er binnen de planvorming op het terrein van de rampenbestrijding tal van andere (uitvoerings-)plannen gericht op het effectief en efficiënt functioneren van de rampenbestrijdingsorganisatie. Daarbij valt te denken aan regelingen voor de bestuurlijke coördinatie, de operationele leiding en regelingen voor het waarschuwen van de bevolking.

Regeling voor de
bestuurlijke coördinatie

Regio's kennen een *regeling voor de bestuurlijke coördinatie*, in het geval een ramp een boven-gemeentelijk karakter krijgt. Deze coördinatie heeft betrekking op zaken als:

- het voorzitten van de regionale rampenstaf;
- het aanvragen en toewijzen van bijstand;
- het stellen van prioriteiten voor de daadwerkelijke rampenbestrijding;
- het waarschuwen en alarmeren van de bevolking;
- de buitengemeentelijke verplaatsing van de bevolking;
- het geven van opdrachten aan degene die de operationele leiding over de bestrijding heeft;
- het overleg met en de informatievoorziening aan de Commissaris van de Koningin.

Regeling omtrent de operationele leiding

Een regionale *regeling omtrent de operationele leiding* heeft betrekking op wie in welke situatie de operationele leiding over de bestrijding van de ramp heeft en in die hoedanigheid aanspreekpunt voor het bestuur is. In veel regio's wordt in een dergelijke regeling de regionale commandant van de brandweer aangewezen als de operationele leider ingeval een ramp meer dan plaatselijke betekenis heeft.

Regionale regeling omtrent het waarschuwen van de bevolking

Tot slot zijn in alle provincies convenanten gesloten met regionale radio- (en televisie) zenders om tijdens rampen te kunnen dienen als rampenzender. Een *regionale regeling omtrent het waarschuwen van de bevolking* omvat de procedures omtrent de activering van het sirenet en omtrent de inschakeling van de rampenzender.

3.7 Opleidings- en oefenplannen

Opleiden en oefenen vormen de belangrijkste schakels in de voorbereiding op de rampenbestrijding. Waar opleiden vooral gericht is op selectie en kennis, gaat het bij oefenen vooral om het door geregelde ervaring vaardigheden opdoen.

Oefenen

De diverse besturingsplannen op het terrein van de rampenbestrijding dienen de doelstellingen en organisatorische en financiële randvoorwaarden van oefenen van opleiden en oefenen te verwoorden; de bestrijdingsplannen moeten in opleidingen en oefeningen hun meerwaarde bewijzen.

Opleidings- en oefenplan

De regionaal brandweer is - als spilorganisatie in de voorbereiding op de rampenbestrijding - belast met de planning, inhoud en organisatie van de multidisciplinaire opleiding en oefeningen. Regio's kennen daartoe een *opleidings- en oefenplan*. Soms wordt nog een onderscheid gemaakt in een (meerjaren) oefen- en opleidingsplan en een (jaarlijks) oefenactiviteitenplan. Deze plannen bevatten zowel monodisciplinaire (veelal op de brandweer gerichte) activiteiten en multidisciplinaire activiteiten. Bij de multidisciplinaire activiteiten kan nog onderscheid worden gemaakt tussen multidisciplinair operationeel oefenen (samenwerking tussen parate diensten ten aanzien van de operationele inzet) en multidisciplinair bestuurlijk oefenen (samenwerking tussen crisisstaven onderling en met gemeentelijke actiecentra).

Het multidisciplinair opleiden en oefenen krijgt nu recentelijk veel aandacht. De risicoverheid stimuleert het realiseren van deze oefeningen, onder andere door het invoeren van technieken als computerondersteund oefenen en de invoering van het zogeheten Emergo Train System. Het eerste oefencentrum dat met dit systeem werkt, zal binnenkort in Heerlen worden geopend.

Op weg naar effectief oefenen

Door het ministerie van BZK is in 2001 het project "Op weg naar effectief oefenen" gestart. Dit project is in 2002 afgesloten en heeft geresulteerd in diverse producten die het multidisciplinair oefenen moeten faciliteren. De implementatie van deze producten zal door een afzonderlijke beheersorganisatie worden uitgevoerd. Deze beheersorganisatie heeft tevens de functie van *kenniscentrum voor het oefenen*.

Kenniscentrum voor het oefenen

I Ministerie van BZK, Bewust veiliger, Actieprogramma rampenbeheersing en brandweer 2002-2006, Den Haag, 11 oktober 2002.

VERVALLEN

4

Evaluatie en toezicht

4.1 Inleiding

Het sluitstuk van de beheerscyclus binnen de voorbereiding op de rampenbestrijding bestaat uit evaluatie, toezicht en rapportage. In dit hoofdstuk wordt achtereenvolgens ingegaan op het toezichtsarrangement binnen de rampenbestrijding, toetsing van de planvorming door de provincie, het algemene doorlichtingsinstrumentarium van de rijksinspecties en het wettelijk voorgeschreven systeem van bestuurlijke rapportage.

4.2 Toezichtsarrangement rampenbestrijding

Evaluatie

De voorbereiding op de rampenbestrijding is gebaat bij een regelmatige evaluatie van de geleverde prestaties. In de eerste plaats is dit een verantwoordelijkheid van de verschillende organisaties zelf. Bij deze vorm van evaluatie moet worden gedacht aan de toepassing van het interne kwaliteitszorgsysteem, aan periodieke voortgangsrapportages aan het bestuur (bijvoorbeeld over opleiden en oefenen; over proactie en preventie) en aan de evaluatie van het optreden van de rampbestrijdingsorganisatie tijdens incidenten.

Toezicht

Daarnaast is de voorbereiding op de rampenbestrijding onderworpen aan verschillende vormen van toezicht.¹ Dit is een bijzondere vorm van (externe) evaluatie. Toezicht houdt in het verzamelen van informatie over de vraag of de uitvoering van taken voldoet aan de daaraan gestelde eisen, het daarna vormen van een oordeel daarover en het eventueel naar aanleiding daarvan interveniëren.² De drie kernactiviteiten van toezicht (informatieverzameling, oordeelsvorming en interventie) worden niet per definitie door dezelfde organisatie te worden uitgevoerd.

Het toezicht in het kader van de rampenbestrijding is gericht op het verbeteren van de kwaliteit van de voorbereiding op de bestrijding van rampen en zware ongevallen. Door de signalerende functie van toezicht worden problemen in de voorbereiding blootgelegd, waardoor een belangrijke impuls wordt gegeven tot kwaliteitsverbetering en kwaliteitsborging. Het houden van toezicht dient verder te waarborgen dat de verschillende overheden zich aan de aan hun opgelegde wet en regels houden en heeft in die zin een belangrijke functie bij het scheppen van vertrouwen bij burgers, belanghebbenden en degenen die aan het toezicht zijn onderworpen.

De verantwoordelijkheid voor de uitvoering van taken in het kader van de rampenbestrijding berust primair bij de gemeente. Het toezicht daarop wordt uitgeoefend door de provincie en het Rijk. Het Rijk beschikt daartoe over diverse rijksinspecties, voor de rampenbestrijding in het bijzonder de Inspectie openbare orde en veiligheid. De provincie kan in het kader van haar toezichthoudende taak rechtstreeks in de planvorming ingrijpen, de Inspectie openbare orde en veiligheid heeft over de gehele linie van de rampenbestrijding een signalerende taak.

Het toezichtsarrangement is recent gewijzigd. De onderzoeken naar de vuurwerkramp in Enschede en de nieuwjaarsbrand in Volendam en onderzoek van de Algemene Rekenkamer hebben diverse tekortkomingen in de voorbereiding op de rampenbestrijding aangetoond. Naar aanleiding daarvan is het bestaande toezicht op de rampenbestrijding door provincie en Rijk verscherpt.

1 Zie Kamerstukken II, 2001-2002, 26956 en 27575, nr. 6.

2 Kamerstukken II, 2000-2001, 27831, nr. 1; zie ook afdeling 5.2 van de Awb.

4.3 Toezicht door de provincies

De provincie houdt toezicht op bepaalde aspecten van de rampenbestrijding door gemeenten, waterschappen en regio's.

Toetsing van rampenplan, rampbestrijdingsplan en calamiteitenplan

Gedeputeerde Staten toetsen het door het college van Burgemeesters en wethouders vastgestelde rampenplan en de Commissaris van de Koningin toetst de door de burgemeester vastgestelde rampbestrijdingsplannen. De provincie krijgt het gemeentelijk rampenplan tenminste eens per vier jaar opnieuw vastgesteld aangeboden ter toetsing (of vaker indien daar aanleiding toe is); in elk nieuw vastgesteld rampenplan staat aangegeven voor welke risico's een rampbestrijdingsplan moet worden opgesteld. De provincie kan het gemeentelijk bestuur uitnodigen noodzakelijke wijzigingen in de plannen aan te brengen, wanneer deze naar het oordeel niet aan de bij de wet gestelde eisen voldoen of wanneer deze plannen niet meer actueel zijn. Gedeputeerde Staten kunnen zonedig het rampenplan van een gemeente zelf (laten) wijzigen; de Commissaris van de Koningin kan zonedig een rampbestrijdingsplan van een gemeente (laten) wijzigen.

De provincie houdt ook toezicht op de voorbereiding van de rampenbestrijding door de waterschappen (en andere waterbeheerders, zoals Rijkswaterstaat) met het College van Gedeputeerde Staten toetst het door het bestuur van het waterschap vastgestelde calamiteitenplan.¹ Andere toezichthoudende taken van de provincie met raakvlakken met de rampbestrijding liggen op het gebied van de bodembescherming en de ruimtelijke ordening.

De provincie ziet er dus op toe dat gemeenten en waterbeheerders op een juiste wijze voldoen aan hun verplichtingen tot planvorming. Zij toetst en vergelijkt hiertoe de plannen die ter toetsing worden voorgelegd. Daartoe dient de provincie te beschikken over een toetsingskader. Een uniform gemeentelijk toetsingskader ontbrak tot voor kort. Inmiddels hebben de provincies een eerste aanpak met toetsen algemeen normenkader ten behoeve van de toetsing van rampenplannen en rampbestrijdingsplannen vrijwel gereed. Het toetsingskader voor calamiteitenplannen van waterschappen is nog in ontwikkeling.

Toetsingskader voor rampenplannen

Het *toetsingskader voor rampenplannen* bestaat uit vijf rubrieken: (1) een weergave van de wettelijke normen, (2) de kwaliteitsaspecten die daaraan verbonden zijn, (3) de uitwerking van de wettelijke normen in het rampenplan, (4) de toetsingscriteria die de provincie hanteert, en (5) een overzicht van de activiteiten van gemeenten in het kader van kwaliteitsborging.²

Provinciaal toetsingskader voor rampbestrijdingsplannen

Het *provinciale toetsingskader voor rampbestrijdingsplannen* is nog in ontwikkeling. Wel is er een toetsingskader voor veiligheidsrapportageplichtige bedrijven. Dit is in zes rubrieken vormgegeven en bevat een weergave van de wettelijke normen en daarop gebaseerd toetsingscriteria conform: (1) de WRZO, (2) het Besluit rampbestrijdingsplannen inrichtingen, (3) het Besluit informatie inzake rampen en zware ongevallen, (4) overige aspecten die een bijdrage kunnen leveren aan de kwaliteit van rampbestrijdingsplannen, (5) de Leidraad vliegtuigongevallenbestrijding op luchtvaartterreinen en (6) de Kernenergiewet, het Nationaal plan voor de kernongevallenbestrijding en de Leidraad Kernongevallenbestrijding.³ De twee laatste rubrieken worden uiteraard alleen toegepast, wanneer het ter toetsing toegezonden rampbestrijdingsplan betrekking heeft op respectievelijk een luchtvaartterrein en een relevant object in de zin van de Kernenergiewet.⁴

Zodra de toetsingskaders een nadere uitwerking hebben gekregen, zullen deze in interprovinciaal verband worden vastgesteld. De diverse wettelijke bepalingen over deze plannen voorzien in de mogelijkheid dat de toetsingscriteria bij algemene maatregel van bestuur worden vastgelegd.⁵

1 Waterstaatswet 1900, artikel 69.

2 Toetsingskader rampenplannen, versie 31 januari 2003.

3 Toetsingskader rampbestrijdingsplannen, versie 23 april 2001.

4 Namelijk categorie B-objecten ex artikel 38 lid d, Kernenergiewet.

5 Wet rampen en zware ongevallen, artikel 3 lid 8, artikel 4 lid 6 (na wijziging door WKR), 1985.

Om de toetsing van rampenplannen en rampbestrijdingsplannen op een uniforme, doelmatige en gestructureerde wijze te laten verlopen, is een vaste procedure van de toepassing van de toetsingskaders noodzakelijk (bijvoorbeeld: eerst wordt de gemeente uitgenodigd om documenten te leveren, vervolgens vindt een gesprek plaats, enzovoorts). Ook een dergelijke procedure is in ontwikkeling.

Toetsing van het beheersplan

Naast de rampenplannen en rampbestrijdingsplannen van gemeenten en calamiteitenplannen van waterschappen, is ook het regionaal beheersplan onderworpen aan toetsing door de provincie. Het beheersplan bevat de beleidsvoornemens ten aanzien van de multidisciplinaire voorbereiding op de rampenbestrijding langs alle schakels van de veiligheidsketen. De organisatieplannen, waarin staat aangegeven hoe de diverse disciplines de beleidsvoornemens gaan realiseren, zijn niet aan toetsing onderworpen.

De wettelijke taak om het beheersplan vast te stellen wordt door gemeenten bij gemeenschappelijke regeling overgedragen aan de regionale brandweer. Het plan wordt getoetst door Gedeputeerde Staten.² Als Gedeputeerde Staten van mening zijn dat het beheersplan niet aan de wettelijke eisen voldoet of niet langer actueel is, kunnen zij het bestuur van de regionale brandweer uitnodigen om het plan te wijzigen. Zelfs voorzien Gedeputeerde Staten zelf in de wijziging van het plan.

Het beheersplan biedt de provincie een beeld van het proactieve en preventiebeleid en van de te realiseren operationele capaciteit en kwaliteit van de rampenbestrijding in regionaal verband. Daarmee biedt het ook een goed kader om de gemeentelijke rampenplannen en rampbestrijdingsplannen op hun uitvoerbaarheid te toetsen.

Het beheersplan is kaderstellend voor de organisatieplannen. Omdat de wetgever van oordeel is dat de provincie op basis van het beheersplan voldoende zicht kan verwerven op de kwaliteit van de rampenbestrijding, is er niet voor gekozen om de provincie ook een toetsende bevoegdheid te verlenen ten aanzien van het organisatieplan.

De provinciale toetsing van het beheersplan is een toets op hoofdlijnen. Tijdens de behandeling van de Beleidsnota rampenbestrijding 2000-2004, De veiligheidsketen gesmeed, is aangegeven dat het merendeel de bedoeling is dat de provincie alle punten tot in detail bestudeert.³

Concreet toetst de provincie de volgende onderwerpen:⁴

- Het hulpaanbod dat wordt nagestreefd. In het bijzonder toetst de provincie hoe dit hulpaanbod zich verhoudt tot het hulpaanbod dat in aangrenzende regio's en in aangrenzende provincies wordt nagestreefd;
- De vastgestelde prestaties van de brandweer, de GHOR, de politie en (andere) bij de rampenbestrijding betrokken gemeentelijke diensten gebaseerd op het vastgestelde hulpaanbod. In het bijzonder wordt bezien of de afgesproken prestaties voldoende zijn om het hulpaanbod tijdens de bestrijding van een ramp te kunnen realiseren;
- De prestaties van de brandweer, de GHOR en de politie ter ondersteuning van het (gemeentelijk) pro-actieve en preventiebeleid;
- Het regionaal vastgestelde oefen- en opleidingsprogramma. In het bijzonder bekijkt de provincie of dit programma voldoende garantie biedt voor een adequate voorbereiding op de rampenbestrijding in de provincie.

1 Wet rampen en zware ongevallen, artikel 9 (na wijziging door WKR), 1985.

2 Kamerstukken II 1999/2000, 26956, nr. 4.

3 Zie memorie van toelichting Wet kwaliteitsbevordering rampenbestrijding.

Toetsingkader beheersplan

Net als voor de rampenplannen en rampbestrijdingsplannen zal ook voor de beheersplannen door de provincies een uniform en eenduidig toetsingkader worden ontwikkeld.¹ Dit *toetsingkader* omvat: (1) het proces van totstandkoming van het plan (betrokkenheid alle kolommen, vastlegging volgens juiste procedures, wijze van openbaarmaking), (2) de inhoud van het plan (conform wettelijke eisen, kwantitatieve onderbouwing, consistentie), en (3) de plancontext (relatie uitvoeringsprogramma's, andere plannen, specifieke gebeurtenissen).

Om de vierjaarlijkse toetsing van beheersplannen op een uniforme, doelmatige en gestructureerde wijze te laten verlopen, is net als voor rampenplannen en rampbestrijdingsplannen een vaste procedure voor de toepassing van het toetsingkader noodzakelijk. Een dergelijke procedure is eveneens in ontwikkeling.

“Toetsing” uitvoering beheersplan door de Commissaris van de Koningin

Gelet op de taken en bevoegdheden van de Commissaris van de Koningin in het kader van de daadwerkelijke bestrijding van rampen en zware ongevallen, dient hij voldoende invloed te hebben op de voorbereiding van de rampenbestrijding. In dat verband is de uitvoering van het beheersplan minstens zo belangrijk als de totstandkoming ervan. Daarom heeft de Commissaris van de Koningin een aanwijzingsbevoegdheid ten aanzien van de uitvoering van het beheersplan.² Wanneer de Commissaris van de Koningin de voortgang in de uitvoering als onvoldoende beoordeelt (“toetst”), dan kan hij het bestuur van de regionale brandweer een aanwijzing geven om bepaalde activiteiten, bijvoorbeeld ten aanzien van opleiden en oefenen, met voorrang op te pakken.

4.4 Algemene doorlichting door inspecties

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is verantwoordelijk voor het systeem van de organisatie van de rampenbestrijding en dient daarom inzicht te hebben in het functioneren van die organisatie. Dit gebeurt onder meer via het toezicht door de rijksinspecties, onder regie van de Inspectie Openbare Orde en Veiligheid (IOOV). Dit toezicht is aanvullend op de toetsing van de planvorming door de provincie.

Het inspectietoezicht omvat inhoudelijk en qua reikwijdte van het toezicht dat door de provincie wordt uitgeoefend. De provincies voeren vooral een administratieve toets uit. Vragen die daarbij kunnen worden gesteld aan gemeenten zijn bijvoorbeeld: is de juiste procedure gevolgd, zijn de plannen in overeenstemming met de wet, zijn de beleidsvoornemens consistent, zit er voldoende voortgang in het realiseren van beleidsvoornemens, enzovoort. De inspecties verrichten een toets op de feitelijke geleverde prestaties. Daarbij wordt bijvoorbeeld via een simulatie in de meldkamers nagegaan of het alarmeringsproces goed verloopt.

De afgeven van een tegenstelling tot de provincie kan de inspectie slechts signaleren en niet interveniëren. Wel kan naar aanleiding van de bevindingen van de inspectie het regionale beleid worden bijgesteld. Ook de provincie kan gebruik maken van de bevindingen van de inspectie ten behoeve van haar toezichthoudende rol. Overigens geldt dat de Inspectie in haar toezicht ook een beoordeling kan geven van de rol in en bijdrage van de provincie aan de rampenbestrijding in regio's.

Algemene doorlichtingen

Het toezicht door de rijksinspecties zal als volgt vorm krijgen. De IOOV toetst, in samenwerking met de andere betrokken rijksinspecties (zoals de Inspectie voor de Gezondheidszorg, de Inspectie VROM, de Arbeidsinspectie en de Inspectie Verkeer en Waterstaat), de kwaliteit van de voorbereiding op de rampenbestrijding door middel van periodiek uitgevoerde *algemene doorlichtingen* en thematische onderzoeken. Deze toetsing is wettelijk verankerd in de Brandweerwet 1985.³

¹ De voltooiing van dit toetsingkader is voorzien in 2003.

² Wet rampen en zware ongevallen, artikel 10 (na wijziging door WKR), 1985.

³ Brandweerwet 1985, artikel 19a (na wijziging door WKR); circulaire 4 juli 2002.

De algemene doorlichting omvat de voorbereiding op de rampenbestrijding, inclusief het voorkomen en beperken van risico's. De doorlichting vindt plaats op het niveau van de regio (niet op het niveau van de gemeenten) en heeft een multidisciplinair karakter: de drie parate regionale diensten en de gemeentelijke diensten worden getoetst. Daarnaast bekijkt de Inspectie of de provincie haar toezichthoudende taak juist uitvoert. Het doorlichtingsinstrumentarium van de inspectie is in ontwikkeling. De contouren van de Algemene doorlichting rampenbeheersing zien er als volgt uit.¹

Aan de hand van vijf thema's beoordeelt de Inspectie of de regio aan de noodzakelijke voorwaarden voor de rampenbestrijding heeft voldaan. Met de thema's wil zij bovendien inzicht krijgen in de mogelijkheden voor de ontwikkeling in de rampenbestrijding in de betreffende regio. De thema's die bij de toetsing aan de orde komen, zijn weergegeven in onderstaande figuur.

Figuur C4.1 Thema's in de Algemene doorlichting rampenbeheersing

- 1. Het voorkomen van rampen**
  - Risico-inventarisaties
  - Actueel houden van gegevens
  - Toepassing van het besluit Risico's en Zware Ongevallen
  - Toepassing van het besluit Bedrijfsbrandweer
  - Handhavingspraktijk bij risicovolle bedrijven
- 2. De bestuurlijk-organisatorische processen**
  - Risico-inventarisatie en -analyse
  - Organisatieplannen
  - Beheersplan
- 3. De actuele voorbereiding van rampbestrijdingsprocessen**
  - Beschikbare aantallen eenheden, mensen en middelen
  - Effectieve opkomstplannen (paralleliteit en opschaling)
  - Competenties van leidinggevers en personeel van de eenheden
  - Kwaliteit van de uitrusting
  - Kwaliteit van de organisatiestructuur
  - Kwaliteit van de communicatie en informatievoorziening
  - Effectiviteit van de besluitvorming
- 4. Het operationeel potentieel en de feitelijke ontwikkelrichting**
  - Aanwezigheid van een concreet, bestuurlijk vastgesteld streefniveau
  - Duidelijke verbeterplannen onderbouwd met voldoende middelen
  - Voldoende bestuurskracht om bij de uitwerking zonodig knopen door te hakken
  - Randvoorwaarden op het gebied van projectmanagement, prioriteitsstelling, relatiebeheer en inhoudelijke deskundigheid moeten vervuld zijn
- 5. De kwaliteitszorg**

Toetsingskaders

Modelscenario

De thema's van de doorlichting zijn onderverdeeld in *toetsingskaders*. Bij elke doorlichting wordt gebruik gemaakt van de toetsingskaders. Voor ongeveer 40 activiteiten is een toetsingskader in ontwikkeling. Een toetsingskader bestaat uit een *modelscenario*, waarin de uitvoering van de activiteit beschreven wordt, een bureau-toets, die gebruikt wordt tijdens de voorbereiding op de doorlichting, en een praktijktoets, die gebruikt wordt tijdens de doorlichting in de regio zelf.

¹ Circulaire IBR2002/72868, 4 juli 2002

In de toetsingskaders zijn de modelscenario's gehanteerd, zoals weergegeven in onderstaande figuur.

Figuur C4.2 Modelscenario van de Algemene Doorlichting

1. Bestuurlijk, organisatorisch
  - Basisorganisatie
  - Beheersplan
  - Borging en beheersorganisatie
  - Afstemming van gemeentelijke rampenplannen
  - Afstemming van rampbestrijdingsplannen
  - Ambitieniveaus volgens Leidraad Maatramp

2. Processen ter voorkoming en beperking van ramprisco
  - Risico-inventarisatie
  - Integrale veiligheid
  - Industriële risico's

3. Voorbereiding van operationele processen

<p><i>Algemene coördinatie</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Alarmering en opschaling - Bestuurlijke coördinatie - Operationele leiding - Waarschuwen van de bevolking - Operationele informatievoorziening - verbindingen 	<p><i>Bron- en eijerbestrijding</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Bestrijden van brand, emissie gevaarlijke stoffen, technische hulp en eerste hulp - Incidenten registreren en evalueren - Ontsluipen van mensen - Ontsluipen van voertuigen en infrastructuur - Milieuzorg - Toegankelijk en begaanbaar maken
<p><i>Gezondheidszorg</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Geneeskundige hulpverleningsketen - Geestelijke gezondheidszorg - Preventie volksgezondheid - Verzamelen van besmette waren 	<p><i>Openbare orde en verkeer</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Handhaven openbare orde - Strafrechtelijk onderzoek - Verkeer regelen - Begidsen - Identificeren van overledenen
<p><i>Bevolkingszorg</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Voorlichting - Ontsluipen en evacueren - Ontvang en verzorging - Voorzien in primaire levensbehoeften - Registreren van slachtoffers - Uitvaartverzorging - Schade-registratie en afhandeling 	<p><i>Nazorg</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Begeleiding slachtoffers - Voorkomen en beperken psychotrauma bij hulpverleners - Financiële ondersteuning van getroffen - Evaluatie van incident en afhandeling

De modelscenario's van de operationele processen zijn ideaaltypische beschrijvingen van (clusters van) activiteiten die in deel B van dit Handboek zijn aangeduid als rampbestrijdingsprocessen.

Bij de doorlichting wordt de kwaliteitszorg van de rampenbestrijding niet gewaardeerd, omdat een specifiek kwaliteitssysteem voor de rampenbestrijding nog niet bestaat. De Inspectie beperkt zich in dit geval tot het inventariseren en beschrijven van de diverse bij de organisaties in gebruik zijnde kwaliteitssystemen. De waardering voor de thema's 1, 2 en 4 zijn in ontwikkeling. Voor het waarderen van de voorbereiding op de rampbestrijdingsprocessen (thema 3) baseren de Inspecties zich op een algemeen basisniveau van de bestrijding van enkele ramptypen die zich in iedere regio kunnen voordoen. Het betreft de ramptypen: verkeersongeval op land, ongeval met giftige stoffen, brand in groot gebouw en grootschalige ordeverstoring.

Kwalificaties

Voor de beoordeling hanteert de Inspectie vijf kwalificaties: (1) zwak: het actuele niveau voldoet niet aan de kritieke minimumkenmerken en is zo laag dat snel ingrijpen is vereist; (2) zwakker dan het basisniveau: het actuele niveau is lager dan het basisniveau, maar voldoet wel aan de kritieke minimumkenmerken; (3) algemeen basisniveau: het rampbestrijdingsproces voldoet aan niveau I van de maatramp van vier ramptypen; (4) sterker dan het basisniveau: het rampbestrijdingsproces voldoet aan niveau I en ontwikkelt zich in de richting van het in de regio vastgestelde maatrampniveau; en (5) goed: het rampbestrijdingsproces functioneert op het niveau van het in de regio vastgestelde maatrampniveau.

In 2003 begint de doorlichting van de hulpverleningsregio's naar de voorbereiding op de rampenbestrijding. De regio's zullen vanaf dat moment periodiek (gedacht wordt aan eens per vier jaar) worden doorgelicht. De doorlichting levert per regio een beeld op van de mate waarin sprake is van een adequaat niveau van rampenbeheersing. De resultaten worden vastgelegd in een (multidisciplinair) doorlichtingsrapport. Dit rapport is bedoeld voor de besturen in de regio. Nadat het rapport is becommentarieerd door de regiobesturen, wordt het rapport, inclusief het commentaar, openbaar gemaakt. Op basis van de regionale rapporten zal de Inspectie periodiek een rapportage op landelijk niveau uitbrengen.

4.5 Bestuurlijk rapportagesysteem

Het laatste stuk van evaluatie en toezicht bestaat uit het bestuurlijk rapportagesysteem. Binnen het laatste van de rampenbestrijding ontbrak tot voor kort een regelmatig verschijnend en samenhangend overzicht van de stand van zaken op het gebied van de voorbereiding op de rampenbestrijding.

Bestuurlijke rapportage
rampenbestrijding

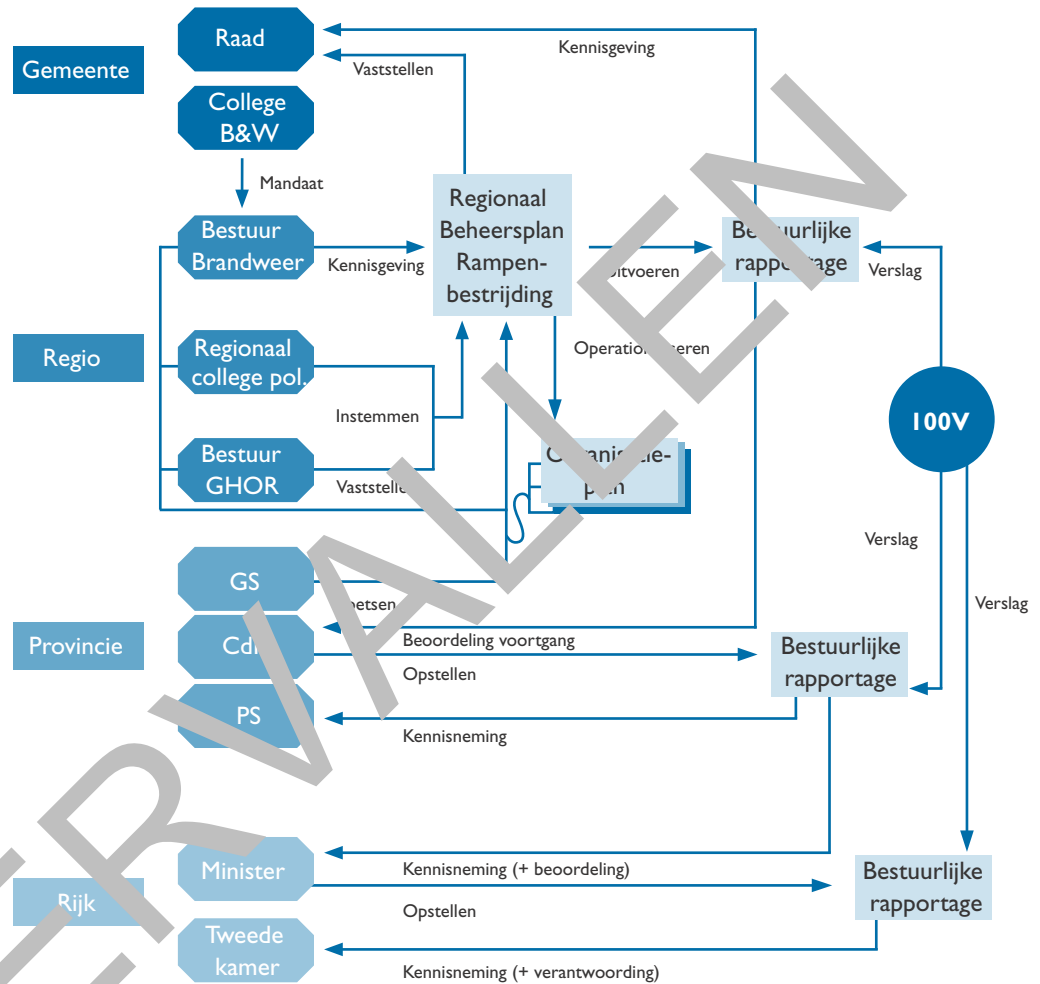
In de Beleidsnota rampenbestrijding 2000-2004 werd voor het eerst de ontwikkeling van een periodieke, integrale rapportage over de voorbereiding op de rampenbestrijding aangekondigd: de *bestuurlijke rapportage rampenbestrijding*.¹ Het maatschappelijk debat naar aanleiding van de vuurwerkramp in Enschede en de cafébrand in Volendam hebben het belang van een dergelijke rapportage nog eens benadrukt. In de kabinetsstandpunten over de onderzoeken naar deze rampen trekt de regering de les dat het veiligheidsbeleid transparant moet zijn. De overheid moet de burgers periodiek informeren over wat er gebeurt op het terrein van veiligheid en wie daarop aanspreekbaar is. De bestuurlijke rapportage is daarvoor het instrument waar het gaat om de rampenbestrijding.

¹ Ministerie van BZK, Beleidsnota rampenbestrijding 2000-2004, De keten gesmeed, Den Haag, 1999.

Bestuurlijke rapportagesysteem

Omdat er verschillende besturen zijn met taken en verantwoordelijkheden in het kader van de rampenbestrijding, is ook sprake van verschillende bestuurlijke rapportages. Tezamen vormen de tot standkoming en het uitbrengen van deze rapportages het *bestuurlijke rapportagesysteem*. Inmiddels zijn het instrument van de bestuurlijke rapportage en het rapportagesysteem wettelijk verankerd.¹ De rapportagestructuur kan als volgt schematisch worden uitgebeeld:

Figuur C4.3 Structuur van bestuurlijke rapportage rampenbestrijding

Beheersplan

Het voor vier jaar geldende *beheersplan* (met onderliggende organisatieplannen) en het daarvan afgeleide jaarlijkse activiteitenprogramma vormt de basis voor een bestuurlijke rapportage van de regio aan de provincie. Het algemeen bestuur van de regionale brandweer rapporteert, na overleg met het bestuur van de politieregio en van de GHOR-regio, jaarlijks aan de Commissaris van de Koningin.² In deze rapportage wordt de voortgang in de uitvoering van het beheersplan beschreven, dat wil zeggen de mate waarin beleidsambities zijn gerealiseerd.

Regionale bestuurlijke rapportage

De *regionale bestuurlijke rapportage*, aangevuld met een verslag van de uitvoering van de eigen provinciale rol en taken en die van de waterschappen op het gebied van de rampen-

¹ Wet rampen en zware ongevallen, artikel 10 d en 10f (na wijziging door WKR), 1985.

² Wet rampen en zware ongevallen, artikel 10 d (na wijziging door WKR), 1985.

bestrijding, vormt vervolgens de basis voor een jaarlijkse bestuurlijke rapportage van de Commissarissen van de Koningin aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.¹

Provinciale bestuurlijke
rapportage

De *provinciale bestuurlijke rapportage*, aangevuld met een verslag over de uitvoering van de eigen rol en taken van de rijksoverheid aangaande de (voorbereiding op de) rampenbestrijding, is – samen met de doorlichtingsrapporten van de Inspectie – de basis voor een bestuurlijke rapportage van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties aan de Tweede Kamer. Dit gebeurt ten minste eenmaal in de vier jaar.²

Rapportage aan de
Tweede Kamer

Met deze rapportagestructuur is een sluitende beleids- en beheerscyclus binnen de voorbereiding op de rampenbestrijding gewaarborgd. Naar verwachting zal de wettelijke regeling waarin het instrument van de bestuurlijke rapportage is opgenomen per 1 januari 2004 in werking treden. De eerste bestuurlijke rapportage zal zodanig niet eerder verschijnen dan in 2004.

---

1 Wet rampen en zware ongevallen, artikel 10 lid e (na wijziging door WKR), 1985.

2 Wet rampen en zware ongevallen, artikel 10 lid f (na wijziging door WKR), 1985.

VERVALLEN

Handboek Voorbereiding Rampenbestrijding

Overzicht Documentatie Rampenbestrijding

Deel D: Kwaliteitszorg

VERVALLEN

Deel D: Kwaliteitszorg

1	Kwaliteit en kwaliteitszorg	D1-I
1.1	Inleiding	D1-1
1.2	Achtergronden en ontwikkelingen	D1-1
1.3	Kwaliteit, normen en zorgsystemen	D1-2
1.4	Vooruitblik	D1-4
2	Referentiekader multidisciplinair samenwerken	D2-I
2.1	Inleiding	D2-1
2.2	Achtergrond en herkomst van de referentiekaders	D2-1
2.3	Ontwerpscenario voor bestuurlijke coördinatie	D2-1
2.4	Regionale planvorming	D2-1
2.5	Bestuurlijke coördinatie	D2-2
2.6	Voorlichting	D2-4
2.7	Operationele leiding, ROT en CoRT	D2-4
2.8	Organisatie en werkwijze operationele processen	D2-6
2.9	Materieel, infrastructuur en huisvesting	D2-7
2.10	Onderhoud en kwaliteit	D2-8
2.11	Referentiekaders gecolokeerde meldkamers	D2-9
3	Referentiekaders brandweeroptreden	D3-I
3.1	Inleiding	D3-1
3.2	Achtergrond en herkomst van de referentiekaders	D3-1
3.3	Basiszorg	D3-1
3.4	Specialismen	D3-2
3.5	Grootschalig en bijzonder optreden van brandweer	D3-5
3.6	Regelgeving met deelen	D3-6
3.7	Operationele regelingen en procedures	D3-6
3.8	Rekkert verzorgingsgebied	D3-7
3.9	Preparatie op andere onderwerpen	D3-8
4	Referentiekader conflict- en crisisbeheersing politie	D4-I
4.1	Inleiding	D4-1
4.2	Achtergrond en herkomst van de referentiekaders	D4-1
4.3	Preparatie en organisatie	D4-1
4.4	Operationele leiding	D4-7
4.5	Grootschalig optreden	D4-7
4.6	Interregionale bijstand en samenwerking	D4-9
4.7	Nazorg medewerkers	D4-9
4.8	Evaluatie, onderhoud en kwaliteitsbeheer	D4-9
5	Referentiekader GHOR	D5-I
5.1	Inleiding	D5-1
5.2	Wettelijke bepalingen	D5-1
5.3	HKZ harmonisatiemodel	D5-1
5.4	Certificatieschema GHOR	D5-2
5.5	Wijze van toetsing bij certificatie	D5-2
6	Referentiekaders niet-operationele gemeentelijke diensten	D6-I
6.1	Inleiding	D6-1
6.2	Bestuurlijke betrokkenheid	D6-1
6.3	Gemeentelijke preparatie	D6-1
6.4	Structurele afstemming tussen diensten onderling	D6-1
6.5	Infrastructuur en huisvesting	D6-1
6.6	Onderhoud en kwaliteitsbeheer	D6-1

VERVALLEN

I Kwaliteit en kwaliteitszorg

I.1 Inleiding

Een adequate rampenbestrijding vereist dat betrokken besturen, operationele en overige diensten en organisaties afzonderlijk én gezamenlijk aanspreekbaar zijn op de kwaliteit van de rampenbestrijding. In dit hoofdstuk wordt ingegaan op kwaliteit en kwaliteitszorg binnen de rampenbestrijding. Beide begrippen leiden nogal eens tot spraakverwarring. Het hoofdstuk is dan ook mede bedoeld om terminologische helderheid te verschaffen. Eerst worden enkele beleidsmatige achtergronden en ontwikkelingen geschetst. Vervolgens wordt een toelichting gegeven op de inhoud, betekenis en relatie tussen de begrippen kwaliteit, kwaliteitszorg en kwaliteitszorgsysteem. Het hoofdstuk sluit af met een korte voorblik.

I.2 Achtergronden en ontwikkelingen

In de eerste helft van de jaren negentig bleek uit diverse rampportages dat de kwaliteit van de rampenbestrijding onvoldoende was om een adequaat veiligheidsniveau te kunnen garanderen. Om de kwaliteit van de rampenbestrijding te verbeteren werden het Project Versterking Brandweer (PVB) en het Project Geneeskundige hulpverlening bij Ongevallen en Rampen (PGHOR) gestart.

Beleidsnota

Naar aanleiding de *Beleidsnota rampenbestrijding 2000-2004, De veiligheidsketen gesmeed*,¹ de onderzoeken naar de Vuurwerkkramp en de Nieuwjaarsbranden de Kabinetsstandpunten daarover, en het onderzoek van de Algemene Rekenkamer, zijn tal van nieuwe projecten (versneld) gestart om te komen tot kwaliteitsverbetering van onderdelen van de rampenbestrijding.

Certificeringsschema voor de GHOR
Referentiekaders Conflict- en Crisisbeheersing

In de diverse kolommen binnen de rampenbestrijding wordt gewerkt aan de kwaliteit van het eigen mono-disciplinaire proces en is nu in bezig met het ontwikkelen van referentiekaders voor het optreden tijdens de bestrijding van rampen en met het ontwikkelen van eigen kwaliteitszorgsystemen. Hierbij kan gedacht worden aan de ontwikkeling van een kwaliteitssysteem voor de basis brandweertzorg, het *certificeringsschema voor de GHOR*, de *referentiekaders Conflict- en Crisisbeheersing* van de politie, en een referentiekader voor gecolonneerde meldkamers.

Daarnaast zijn er initiatieven gericht op de verbetering van de totale kwaliteit van de voorbereiding op de rampenbestrijding, zoals het doorlichtingsinstrument van de Inspectie Openbare Orde en Veiligheid (IOOV), het systeem van bestuurlijke rapportage en de provinciale toezingskaders voor de planvorming.

Actieprogramma Bewust veiliger

Een achterliggende samenhangende visie op kwaliteit binnen de rampenbestrijding ontbreekt op dit moment. In de *Beleidsnota rampenbestrijding 2000-2004* wordt daarom een samenhangend systeem van kwaliteitszorg en kwaliteitsborging in het vooruitzicht gesteld. In het *Actieprogramma Bewust veiliger* wordt de noodzaak van een samenhangend kwaliteitsstelsel nogmaals herhaald.²

Monitor rampenbestrijding

In de beleidsnota wordt, om de onderscheiden besturen in staat te stellen hun verantwoordelijkheid voor de rampenbestrijding invulling te geven, aangekondigd dat de kwaliteit van de rampenbestrijding onderworpen zal worden aan een proces van monitoring.

Het instrument daarvoor: de *monitor rampenbestrijding*, is inmiddels ontwikkeld en ook toegepast.³ In de monitor wordt aan de hand van een aantal overkoepelende thema's geïnventariseerd wat de stand van zaken omtrent de voorbereiding op de rampenbestrijding is. Het is de bedoeling dat de monitor op termijn opgaat in een nieuw stelsel van bestuurlijke rapportage. Zie voor een uitwerking van dat systeem hoofdstuk C4 van dit handboek.

1 Ministerie van BZK, *Beleidsnota rampenbestrijding 2000-2004, De veiligheidsketen gesmeed*, Den Haag, 1999.

2 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, *Actieprogramma rampenbeheersing en brandweer 2002-2006, Bewust veiliger*, ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Den Haag, 11 oktober 2002.

3 Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, *Monitor-instrument voorbereiding rampenbestrijding*, 2002.

1.3 Kwaliteit, normen en zorgsystemen

Gezien de vele projecten die kwaliteitsverbetering beogen, blijkt de “kwaliteit van de rampenbestrijding” een containerbegrip. Dat is niet verwonderlijk, omdat kwaliteit ook in zijn algemeenheid te pas en te onpas wordt gehanteerd als toevoeging aan objecten, projecten en processen. Onderscheid moet worden gemaakt tussen benaderingen van kwaliteit, kwaliteitsnormen en kwaliteitszorgsystemen.

Benaderingen van kwaliteit

Het begrip kwaliteit kent geen eenduidige definitie. Volgens een bekende typologie van kwaliteitsdeskundige zijn er vijf *benaderingen van kwaliteit* te onderscheiden:¹

1. *Transcendente benadering.* Deze benadering stelt kwaliteit gelijk aan aangestreefd uitmuntendheid. Kwaliteit is eigenschap van een product of dienst die niet exact valt te definiëren, maar slechts door ervaring kan worden herkend.
2. *Productbenadering.* Volgens deze benadering is kwaliteit te beschouwen als een meetbare en meetbare variabele. Kwaliteit is in deze benadering kwantitatief uit te drukken. Verschillen in kwaliteit hebben betrekking op verschillen in kwaliteit van een gewenst kenmerk van een product of dienst.
3. *Gebruikersbenadering.* Bij deze benadering bepaalt de klant of de doelgroep de kwaliteit van een product of dienst. Naarmate een product of dienst beter voldoet aan de eisen van de gebruiker, kan worden gesproken over een betere kwaliteit. Kwaliteit is in deze benadering subjectief en relatief.
4. *Productie of procesgerichte benadering.* Volgens de productiebenadering is sprake van kwaliteit indien een product of dienst voldoet aan de technische eisen of specificaties die vooraf zijn gesteld. Beheersing van het productieproces en controles op de geleverde prestaties zijn cruciaal in deze benadering.
5. *Waardebenadering.* In deze benadering bepaalt het functioneren van het product of de dienst (volgens de klant of de doelgroep), in relatie tot de prijs ervan de kwaliteit. De kwaliteit is hoog wanneer prestatie en prijs in een goede verhouding tot elkaar staan.

Deze typologie biedt de mogelijkheid om kwaliteit vanuit verschillende perspectieven te definiëren. Verschillende partijen in en rond een organisatie kunnen andere en soms tegenstrijdige definities hanteren. Bestuurders zullen voor de rampenbestrijding geneigd zijn een kwaliteitsbegrip te hanteren waarin de burger als gebruiker een belangrijke rol speelt. De brandweercommandant of politiechef zal eerder prioriteit geven aan een definitie waarin kwaliteit gelijk staat aan het voldoen aan normen die vooraf zijn gesteld. Financiële managers zullen juist een waardebenadering kiezen.

Kwaliteitsnormen

Normen die binnen de rampenbestrijding worden gehanteerd zijn normen afkomstig uit wet- en regelgeving, voorschriften en prestatie-eisen uit handboeken en leidraden, of het zijn elementen uit “modellen”. In al deze normen is tot op heden vooral de product- en *productiegerichte benadering* te herkennen. Duidelijk is dat zichtbaar in de referentiekaders die door het brandweer- en politieveld zijn opgesteld. Deze referentiekaders kunnen worden beschouwd als (van wetgeving en voorschriften afgeleide, door deskundigen opgestelde) product- en productienormen.²

1 Garvin, D.A., “What does ‘Product Quality’ really mean?”, in: Sloan Management Review, 1984, 25-43.

Project Versterking Brandweer, Referentiekaders gewenst zorgniveau Project Versterking Brandweer, Den Haag, 1996;

2 Expertisecentrum Conflict- en Crisisbeheersing, Referentiekader Conflict- en Crisisbeheersing Politie, ECCB (2002).

Overigens hebben de huidige referentiekaders een sterk procedureel karakter. Er zijn op dit moment nog te weinig inhoudelijke normen en kwaliteitseisen aan de hand waarvan de rampenbestrijding effectief en efficiënt getoetst kan worden.

Algemene Doorlichtingsinstrument	<p>De Inspectie Openbare Orde en Veiligheid heeft de beschikbare normen en referenties opgenomen in het <i>Algemene Doorlichtingsinstrument</i>. In deel C van dit handboek staat dit doorlichtingsinstrument uitgebreid beschreven.</p>
Modelscenario's	<p>De inspectie heeft de beschikbare normen en referenties per rampbestrijdingsproces beschreven in <i>modelscenario's</i>. De modelscenario's vormen de basis voor lijsten met aandachtspunten aan de hand waarvan de inspectie de kwaliteit van de voorbereiding op de rampenbestrijding toetst. Onderdelen waarvoor nog geen normen en referenties bestaan, worden beoordeeld aan de hand van streefniveaus.</p> <p>Het Landelijk Beraad Rampenbestrijding (LBRB) is verzocht in samenwerking met het veld kwaliteitscriteria voor de rampenbestrijding te ontwikkelen.¹ Op korte termijn worden deze criteria in het doorlichtingsinstrumentarium van de inspectie opgenomen.</p>
ISO-normering	<p>Van groot belang binnen de product- en productiebenadering van kwaliteit is het sprake is van <i>meetbare</i> kwaliteit. Er bestaan verschillende methoden en instrumenten om kwaliteit te meten, zoals de ISO-normering en tal van awards op het gebied van Total Quality Management.</p> <p>Als wordt gesproken over het meten van de kwaliteit van een organisatie of van dienstverlening, wordt vaak direct gedacht aan de <i>ISO-normering</i>. ISO staat voor International Standard Organisation en is een normenstelsel aan de hand waarvan allerlei processen binnen organisatie beheersbaar kunnen worden gemaakt. Een ander model om de kwaliteit te meten is de Malcolm Balbridge Award, ingesteld door de Amerikaanse regering in 1987. Bedrijven kunnen zich aanmelden om mee te dingen naar de prestigieuze prijs. Aan de hand van een model (Balbridge Award Criteria Framework), wordt op basis van zevental categorieën van criteria (leiderschapstrategie, klantbenadering, personeelsmanagement, procesmanagement en bedrijfsresultaten) bezien wie de prijswinnaar is. Europese en Nederlandse pendanten van de Balbridge Award zijn de European Quality Award (EQA) van de European Foundation of Quality Management en het <i>INK-model</i> van het Instituut Nederlandse Kwaliteit. Het <i>INK-model</i> is afgeleid van de EQA en wordt gebruikt voor de uitreiking van de Nederlandse Kwaliteitsprijs. Het model bestaat uit negen velden: leiderschap, personeelsmanagement, beleid en strategie, middelenmanagement, management van processen en productie, waardering voor personeel, waardering door toeleveranciers, waardering door maatschappij en eindresultaten. De politie kent het INK-managementmodel als systeem voor totale kwaliteitszorg, de brandweer heeft zich voor dit systeem uitgesproken (maar nog niet ingevoerd). Ook steeds meer gemeenten gebruiken het INK-managementmodel.</p>
INK-model	
Kwaliteitszorg	<p>De kwaliteitsbenadering en daarop gebaseerde kwaliteitsmetingen staan niet op zichzelf, zij zijn bewust of onbewust altijd onderdeel van kwaliteitszorg. <i>Kwaliteitszorg</i> heeft betrekking op de activiteiten die worden ondernomen om een bepaald niveau van kwaliteit te (blijven) realiseren.</p>
Integrale kwaliteitszorg	<p>Er bestaan verschillende opvattingen over welke doelen, activiteiten en rollen kwaliteitszorg moet omvatten. Deze opvattingen hebben zich in de loop van de tijd ontwikkeld. Onderscheiden worden wel ambachtelijke kwaliteitszorg (inputzorg), inspectie (outputzorg), kwaliteitsbeheersing (proceszorg), kwaliteitsborging (klantenzorg) en integrale kwaliteitszorg.²</p> <p>Het concept van <i>integrale kwaliteitszorg</i>, of total quality management, is het meest vergaand. Volgens deze benadering hangt kwaliteit af van het totaal aan bedrijfsprocessen. Inherent aan dit concept is dat iedereen op elk niveau in de organisatie verantwoordelijk is voor de geleverde kwaliteit. Integrale kwaliteitszorg kent een expliciete identificatie met en het meten van de wensen van afnemers. Partnerships worden aangegaan op basis van kwaliteit en niet zozeer prijs. Binnen integrale kwaliteitszorg wordt gebruik gemaakt van kwantitatieve methoden om kwaliteit te meten en processen te volgen.</p>

1 Kabinetstandpunt vuurwerkramp Enschede, Tweede Kamer, vergaderjaar 2000-2001, 27 I 57, nr. 20.

2 Koeleman, 1995.

Kwaliteitszorgsystemen

Kwaliteitszorg, volgens welke benadering dan ook, staat ten dienste van de beheersing en continue verbetering van de bedrijfsvoering van en taakuitvoering door een organisatie. Kwaliteitszorg is alleen zinvol wanneer dit organisatorisch is ingebed, zodat op basis van metingen systematische interventies kunnen plaatsvinden om de kwaliteit op een bepaald niveau te brengen, te houden en verder te brengen. Er dient, met andere woorden, sprake te zijn van een kwaliteitszorgsysteem.

Kwaliteitszorgsysteem

Een *kwaliteitszorgsysteem* is een hulpmiddel bij het systematisch toepassen van kwaliteitszorg en kan worden gedefinieerd als het geheel van vastgelegde afspraken op het gebied van organisatorische structuur (taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden), procedures, processen en voorzieningen voor het ten uitvoer brengen van kwaliteitszorg. Het woord in die toepassing zijn steeds: toetsen en verbeteren.

Certificatieschema

Een specifiek kwaliteitszorgsysteem gericht op de multidisciplinaire rampenbestrijding bestaat nog niet. Wel kennen de verschillende kolommen binnen de rampenbestrijding eigen kwaliteitszorgsystemen. De politie heeft zoals gezegd het INK-managementmodel als systeem voor totale kwaliteitszorg. Ook de brandweer heeft zich hiervoor uitgesproken en hanteert dit model als grondslag voor het auditsysteem. Voor de GHSR-organisatie ontwikkelt de Stichting Harmonisatie Kwaliteitsbeoordeling in de Zorgsector (Stichting HKZ) een *certificatieschema*.¹ Ook dit omvat onderdelen van het INK-managementmodel.

Er kunnen diverse eisen worden gesteld aan een kwaliteitszorgsysteem. Bij de ontwikkeling van een kwaliteitszorgsysteem voor de rampenbestrijding dient daarmee rekening te worden gehouden. Een kwaliteitszorgsysteem moet dynamisch en flexibel van aard zijn (verbeteringen moeten tot aanpassingen in het systeem leiden) en statisch van structuur (moet systematisch en geordend zijn vastgelegd). De Algemene Doorlichting Rampenbeheersing van de Inspectie Openbare Orde en Veiligheid moet de invoer van kwaliteitssystemen bevorderen, omdat zij een belangrijke waarborg zijn voor de continuïteit van de kwaliteit en het verbeteren daarvan.

1.4 Vooruitblik

Bewust veiliger

In het Actieprogramma *Bewust veiliger* van het ministerie van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties wordt aangegeven dat wordt gestart met een project dat zich richt op de ontwikkeling van een samenhangend kwaliteitsstelsel voor de rampenbestrijding.² Het stelsel zal dienen als referentiekader voor de gemeenten en regio's, die op basis van dit stelsel hun plannen kunnen vaststellen en voor de provincies, die daarmee in staat worden gesteld om de kwaliteit van de voorbereiding op de rampenbestrijding te toetsen.

¹ Stichting HKZ, HKZ Harmonisatiemodel. Basismodel voor externe kwaliteitsbeoordeling. Gericht op certificatie in de sectoren zorg en welzijn, 2002.

² Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Actieprogramma rampenbeheersing en brandweer 2002-2006, *Bewust veiliger*, ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Den Haag, 11 oktober 2002.

2

Referentiekader multidisciplinair samenwerken

2.1 Inleiding

Om de kwaliteit van (de voorbereiding op de) rampenbestrijding te kunnen beoordelen, is het noodzakelijk te kunnen beschikken over normen of criteria. Dit handboek spreekt over referentiekaders.

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de bestaande referentiekaders aangaande multidisciplinair optreden. Eerst wordt kort iets gezegd over de achtergrond en herkomst van de referentiekaders. Volgens komen achtereenvolgens aan de orde referenties met betrekking tot het ontwerpscenario, de planvorming, de bestuurlijke coördinatie, voorlichting, operationele staven, materieel, infrastructuur en huisvesting, en onderhoud en kwaliteit.

2.2 Achtergrond en herkomst van de referentiekaders

Normen omtrent het multidisciplinair optreden zijn in ontwikkeling. In het kader van het Project Versterking Brandweer (PVB) zijn in 1996 referentiekaders ontwikkeld.¹ Deze referentiekaders moeten worden beschouwd als richtlijn gevende uitspraken omtrent het optimale niveau van onderdelen van de brandweezorg en rampenbestrijding. De referentiekaders zijn veelal gebaseerd op bestaande normen dan wel algemeen aanvaarde inzichten. Deze kunnen ontleend zijn aan bestaande wetten, regelgeving of richtlijnen, dan wel gebaseerd op circulaire, handboeken, en brochures. Vast zover er duidelijke normen of algemeen aanvaarde inzichten niet voorhanden waren, is bij het opstellen van referentiekader gebruik gemaakt van praktijkervaringen.

Navolgende referenties zijn ontleend aan de referentiekaders zoals ontwikkeld in het kader van het PVB. Na 1996 hebben zich nationaal, regionaal en lokaal een groot aantal veranderingen voorgedaan in de organisatie en werkwijze van de rampenbestrijdingsorganisatie. Waar mogelijk is aangegeven welke referenties niet langer actueel zijn; er zijn geen nieuwe normen ontwikkeld. Dat laatste vormt onderdeel van het nog te ontwikkelen kwaliteitsstelsel voor de rampenbestrijding.² Om deze redenen is in het navolgende op diverse plaatsen sprake van verouderde terminologie en soms ook strijdigheid met de tekst van dit handboek. Als van dit laatste sprake is, wordt dit steeds aangegeven.

2.3 Ontwerpscenario voor bestuurlijke coördinatie

Referentie 1: Ontwerpscenario / maatgevend scenario

Een situatie die van meer dan plaatselijke betekenis is of waarbij meer dan één gemeente betrokken is bij de effecten van een grootschalig incident.

In die situatie dient sprake te zijn van coördinatie van het gezag. Deze voorbereide structuur kan kunnen vanzelfsprekend ook worden gebruikt bij de bestrijding van incidenten die zich in hun gevolgen beperken tot één gemeente, waarbij de voorbereide structuur mogelijk niet volledig in werking behoeft te komen.

2.4 Regionale planvorming

Referentie 2: Regionaal organisatieplan

Er is een vastgesteld regionaal organisatieplan voor brandweezorg en rampenbestrijding.

In het regionaal organisatieplan worden alle taken op het gebied van brandweezorg en rampenbestrijding beschreven en wordt aangegeven of de uitvoering is ondergebracht bij de gemeentelijke brandweren of bij de regionale brandweer. Of in bepaalde gevallen bij andere gemeentelijke diensten.

1 Project Versterking Brandweer, Referentiekaders gewenst zorgniveau Project Versterking Brandweer, Den Haag, 1996.

2 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Actieprogramma rampenbeheersing en brandweer 2002-2006, Bewust veiliger, ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Den Haag, 11 oktober 2002.

Deze referentie moet worden aangevuld. Door het bestuur van de regionale brandweer dient wettelijk (op grond van artikel 5 van de WRZO) een beheersplan rampenbestrijding te worden vastgesteld, waarin het beleid ten aanzien van de multidisciplinaire voorbereiding van de rampenbestrijding en ten aanzien van de waarborging van de benodigde capaciteit en kwaliteit van de organisatie van de rampenbestrijding is vastgelegd.

Referentie 3: Regionaal rampenplan

Er is een vastgesteld regionaal rampenplan.

Voorzien moet worden in afstemming van de gemeentelijke rampenplannen op het regionaal rampenplan. Een regionaal rampenplan is in het Plan van Aanpak Versterking Brandweer gedefinieerd als een gemeenschappelijke basis en toetsingskader voor gemeentelijke rampenplannen en rampbestrijdingsplannen.

Referentie 4: Regionale rampbestrijdingsplannen

Er zijn regionale rampbestrijdingsplannen.

Voor zover het gaat om voorzienbaar grootschalig optreden. Voorzien moet worden in afstemming van de gemeentelijke rampbestrijdingsplannen op de regionale rampbestrijdingsplannen.

2.5 Bestuurlijke coördinatie

Referentie 5: Regionale regeling

Er is een vastgestelde regionale regeling voor bestuurlijke coördinatie.

Bestuurlijke coördinatie is een regeling tussen burgemeesters. Hierin is onder meer voorzien in een overleg van burgemeesters (OvB) en de functie van coördinerend burgemeester (CB). Deze regeling is bekend bij de gemeenteraden en het algemeen bestuur van de regionale brandweer. De feitelijke afspraken kunnen onderdeel zijn van het regionaal rampenplan (zie referentie 3).

Referentie 6: Coördinerend burgemeester

De coördinerend burgemeester is de schakel tussen het overleg van burgemeesters (OvB), het regionaal brandsteam (BT) en de regionaal operationeel leider (OL). De CB is voorzitter van zowel het OvB als het regionaal BT.

Op deze wijze wordt voorzien in eenduidige bestuurlijke aanwijzingen vanuit het gemeentelijk gezag richting operationeel leider. Ook wordt voorzien in een eenduidig bestuurlijk aanspreekpunt voor de OL. De operationeel leider stuurt het (regionaal) operationeel team aan (ROT).

Referentie 7: Positie overleg van burgemeesters

Het RCC biedt de mogelijkheid voor het overleg van burgemeesters (OvB).

Het OvB maakt geen vast onderdeel uit van het BT indien sprake is van een groot aantal burgemeesters. Indien sprake is van een klein aantal burgemeesters kan het OvB en het BT in elkaar worden geschoven. Er moet binnen of direct buiten het RCC een overleglocatie voor het OvB voorbereid zijn.

Referentie 8: Regeling Coördinerend Burgemeester (CB)

Er is een regeling voor de Coördinerend Burgemeester (CB).

Het functioneren van de coördinerend burgemeester moet voorbereid zijn. In de regeling moet de vooraf aangewezen CB met één of meer vervangers zijn opgenomen. De CG én vervangers zijn altijd burgemeesters. Het is denkbaar dat de CB tevens voorzitter / portefeuillehouder van de regionale brandweer is. In een specifiek voorbereide situatie is het denkbaar dat een andere burgemeester CB is. Het wordt aanbevolen het aantal CB's (en vervangers) zo veel mogelijk te beperken. Dit mede gelet op de eis van geoefendheid van niet alleen de CB, maar vooral de CB tezamen met het BT en ROT.

Referentie 9: Bereikbaarheid / beschikbaarheid CB

Er is een regeling voor de bereikbaarheid en de beschikbaarheid van de coördinerend burgemeester of diens vervangers met het oog op operationele situaties.

De bereikbaarheid van de CB dient permanent te zijn. Dit hoeft niet in de vorm van een piketregeling, maar waarneming / vervanging dient wel geregeld te zijn. De beschikbaarheid ter plaatse: zo spoedig mogelijk volgend op de operationeel leidende CB.

Referentie 10: Beschikbaarheid / bereikbaarheid burgemeester

Er is een regeling voor de bereikbaarheid en de beschikbaarheid van de burgemeester of diens vervangers met het oog op operationele situaties.

Referentie 11: Beschikbaarheid / bereikbaarheid functionarissen regionaal beleidsteam (kernbezetting)

De bereikbaarheid en de beschikbaarheid van de vaste kern van het regionaal beleidsteam dient geregeld te zijn.

De vaste kern van het beleidsteam bestaat (buiten de ondersteunende functies) tenminste uit:

- de CB als voorzitter;
- de commandant van de regionale brandweer;
- de corpschef van de regionale politie;
- de directeur van de GGD, die procesverantwoordelijk is voor geneeskundige hulpverlening op het gebied;
- een gemeentesecretaris;
- een voorlichter;
- een toegevoegd secretaris en notulist.

De gemeentesecretaris, voorlichter en secretariaat / notulist zijn vooraf aangewezen.

De vervanging van alle functionarissen is (vooraf en vast) geregeld.

Deze referentie dient aangepast te worden aan de tekst in dit handboek.

Referentie 12: Samenstelling regionaal BT

De CB beslist over wijzigingen (zowel inkringing als – tijdelijke – uitbreiding) in het regionaal BT en over het al dan niet samenvoegen van BT en OvB.

Referentie 13: Opleiding voor de CB en leden van het regionaal BT

Er is nog geen specifieke opleiding voor de CB en de leden van het BT. De CB en de leden van het BT dienen in ieder geval te beschikken over voldoende communicatieve vaardigheden (o.a. richting media en bevolking), met name waar het gaat om het optreden in crisissituaties.

Zodra een opleiding beschikbaar is, is het gewenst dat deze gevolgd wordt. Hierbij moet aandacht worden besteed aan het functioneren van CB, BT en ROT tezamen.

Referentie 14: Geoefendheid CB en regionaal BT

Een CB en het BT moeten geoefend worden in de uit te voeren rollen.

Aandacht moet worden gegeven aan de verschillende rollen die de CB heeft.

Deze rollen zijn:

- Het functioneren als voorzitter van zijn eigen gemeentelijk BT;
- Het functioneren als voorzitter van het BT en als leidinggevende;
- Het functioneren als voorzitter van het Overleg van Burgemeesters;
- Het omgaan met de media en de waarschuwing van en voorlichting aan de bevolking.

Voor wat betreft de frequentie van het oefenen van het CB en BT moet gedacht worden aan een frequentie van één maal per jaar. Dit geldt voor een ieder die is aangewezen om één van de functies (al dan niet als vervanger) uit te oefenen. Dit oefenen en in het verlengde daarvan het bestuurlijk oefenen in meer algemene zin maakt onderdeel uit van een door het bestuur van de regionale brandweer vastgesteld regionaal oefenplan.

2.6 Voorlichting

Referentie 15: Regeling voorlichting

Er is een regeling voor de externe voorlichting.

Het betreft hier de onderwerpen:

- Informatie en waarschuwen van de bevolking alsmede het gebruik van het waarschuwings- en alarmeringsstelsel (WAS);
- De voorlichting aan de media;
- De publieksinformatie.

Vooraf moet worden afgestemd met voorlichters van andere gemeenten en de provincie en met die van daarvoor in aanmerking komende bedrijven waar sprake kan zijn van bijzondere c.q. grootschalige incidenten over de wijze van voorlichting bij een incident en de onderliggende taakverdeling.

Referentie 16: Regeling Waarschuwing en Alarmeringsstelsel (WAS)

Er is een regeling voor het (regionale) gebruik van het waarschuwingsstelsel (sirenet) en de wijze waarop de bevolking wordt gewaarschuwd en geïnformeerd.

Referentie 17: Regeling regionale rampenzender

Er is een overeenkomst met de lokale/ regionale omroep in verband met het functioneren als regionale rampenzender.

Aandachtspunten:

- invloedingstelling;
- afspraken frequentie berichtgeving;
- afspraken soort berichtgeving.

Referentie 18: Regeling mediacontacten

Er is een regeling voor contacten met de media.

Referentie 19: Regeling informeren publiek

Er is een regeling voor het informeren van het publiek.

Aandachtspunten:

- telefonisch loket;
- digitaal loket.

2.7 Operationele leiding, ROT en CoRT

Referentie 20: Regionale regeling

Er is een vastgestelde regionale regeling voor operationele leiding.

Deze regeling sluit aan op de regeling met betrekking tot de bestuurlijke coördinatie, waarbij voorzien wordt in een éénhoofdige operationele aansturing (functie van operationeel leider).

Deze referentie dient te worden aangevuld aan de hand van hoofdstuk B1 van dit handboek, waarin de samenstelling van de diverse staven bij verschillende coördinatiearmen wordt beschreven.

Referentie 21: Gemeentelijke regeling

De operationele leiding in een gemeente is geregeld in overeenstemming met de regionaal vastgestelde regeling voor de operationele leiding.

Hiermee wordt verzekerd dat aangesloten wordt bij regionaal overeengekomen structuren met betrekking tot leiding en coördinatie. De personele samenstelling van de operationele leiding en de daarmee samenhangende staven worden ook conform de regionale afspraken geregeld.

Referentie 22: Kwaliteit regelingen en draaiboeken

Het praktisch functioneren van de operationele leiding is in plannen en draaiboeken eenduidig vastgelegd.

Vergelijk referentie 24. Deze referentie moet worden aangepast op de tekst van dit handboek.

Referentie 23: Instandhouding en beheer Regionaal Coördinatie Centrum

Het regionaal bestuur draagt zorg voor de instandhouding en het beheer van een regionaal coördinatiecentrum (RCC).

De grondslag hiervoor is opgenomen in de regeling voor de regionale brandweer. Wat als RCC wordt aangeduid is het geheel van de fysieke locatie en de middelen (mensen, procedures, communicatievoorzieningen etc.) in bestuurlijke en operationele zin.

Referentie 24: Regeling werkwijze RCC

Er is een vastgestelde regeling omtrent de werkwijze van het RCC.

Hierin zijn in ieder geval opgenomen onder welke omstandigheden welke onderdelen van het RCC worden geactiveerd en op welke wijze dit geschiedt. De regeling maakt in navolging van de regeling voor bestuurlijke coördinatie ongeacht de casus duidelijk welke burgemeester als CB optreedt. De regeling voorziet er in dat een CB direct met zijn activiteiten kan beginnen.

Deze referentie moet worden aangepast op de tekst van dit handboek.

Referentie 25: Functies Regionaal Coördinatie Centrum (RCC)

Binnen het RCC functioneren een BT en een ROT

Naast het BT en het ROT zijn binnen het RCC regelingen en voorzieningen getroffen op het gebied van:

- Verbindingen;
- Operationele en bestuurlijke informatievoorziening;
- Communicatie, waarschuwing van de bevolking alsmede pers- en publieksvoorlichting;
- Huishoudelijke dienst;
- Secretariaat.

Deze referentie moet worden aangepast op de tekst van dit handboek.

Referentie 26: Functies OT

In elke gemeente is voorzien in een Operationeel Team. De leiding berust bij de gemeentesecretaris.

In het operationeel team worden alle zaken afgehandeld die niet tot het takenpakket behoren van de parate diensten.

Deze referentie moet worden aangepast op het Model Opschaling (aanvullen met GRIP-procedure).

Referentie 27: Verhouding RCC en OT (vergelijk 4.12)

In het regionale rampenplan wordt de onderlinge verhouding tussen het RCC en het OT geregeld.

Deze referentie moet worden aangepast op het Model Opschaling (aanvullen met GRIP-procedure).

Referentie 28: Beschikbaarheid / bereikbaarheid functionarissen

De bereikbaarheid en de beschikbaarheid van de functionarissen ten behoeve van OL, ROT, OT en CoRT is met het oog op operationele situaties geregeld.

Hierbij wordt veelal aangesloten bij de bestaande piketregelingen van de operationele diensten. Gedacht wordt aan de volgende opkomsttijden:

- OL: 30 minuten;
- ROT: 30 minuten (kernbezetting);
- CoRT: 30 minuten.

Op grond van de aard en de risico's en de risicogebieden kan besloten worden tot een hogere opkomsttijd. Deze mag echter niet boven de 60 minuten uitkomen.

Referentie 29: Functie-eisen personeel

De functionarissen zijn voldoende opgeleid en ervaren met betrekking tot interdisciplinair functioneren en hebben voldoende gezag binnen hun eigen discipline.

Referentie 30: Opleidingseisen

De functionarissen voldoen aan respectievelijk de opleidingsniveaus.

Referentie 31: kwaliteit oefening operationele leiding

Ten behoeve van de functionarissen die lid zijn van de teams voor de operationele leiding wordt in een bestuurlijk vastgesteld regionaal oefenplan voorzien in een systematisch oefenprogramma.

Referentie 32: Multidisciplinair oefenen

Ten behoeve van de operationele leiding (OL, ROT, (OT) en CoRT) wordt in een regionaal oefenplan voorzien in een multidisciplinair oefenprogramma. Dit oefenplan is door het bestuur van de regionale brandweer vastgesteld.

De pool van functionarissen die voor ROT, (OT) en CoRT zijn aangewezen en opgeleid, dient conform de CCO- systematiek geoefend te worden. Tenminste 1 keer per 4 jaar dienen de diverse teams binnen de structuur van de operationele leiding gezamenlijk te oefenen.

2. Organisatie en werkwijze operationele processen

Referentie 33: Kwaliteit draaiboeken uitvoering processen rampbestrijding

De werkwijze binnen en de uitvoering van de verschillende processen is zo eenduidig mogelijk en toch operationeel en flexibel toepasbaar in sterk wisselende omstandigheden voorbereid en vastgelegd. Elk draaiboek voldoet aan een minimum kwaliteit.

Elk draaiboek:

- Beschrijft de (deel)activiteiten binnen het proces en de globale raamwerkbeschrijving in het (model-regionale rampenplan);
- Geeft een eenduidige uitwerking van:
  - Leiding en organisatie;
  - Functies, taken, fasering en opschaling (inclusief opstarten);
  - Maatvoering schaal organisatie (taakstellend scenario) in relatie de operationele prestaties (kengetallen);
  - Personele kwaliteit en kwantiteit;
  - Materieel / infrastructuur (kwaliteit en kwantiteit);

- Bijstand en ondersteuning;
  - De gegevens / data en de organisatie van die datavoorziening die voor de uitvoering van het proces, in samenhang met de overige processen, noodzakelijk zijn.
- Vormt voldoende basis voor de per discipline of functie uit te werkend instructies. Het is van belang per proces aanvullend specifieke kwaliteitseisen aan te geven.

Referentie 34: Kwaliteit opleiding

De benodigde opleidingen van de uitvoerende functionarissen zijn per discipline in een opleidingsplan voor de betreffende discipline vastgelegd.

Referentie 35: Kwaliteit oefening operationele uitvoering

Voor de uitvoerende functionarissen wordt per discipline in een bestuurlijk vastgesteld oefenplan voorzien in een systematisch oefenprogramma.

Referentie 36: Multidisciplinair oefenen

Voor de uitvoerende functionarissen wordt in een regionaal oefenplan voorzien in een systematisch multidisciplinair oefenprogramma. Dit multidisciplinair oefenplan is door het bestuur van de regionale brandweer vastgesteld.

De pool van functionarissen die voor leiding en uitvoering van de onderscheidene processen zijn aangewezen en opgeleid dient conform de ISO-systematiek geoefend te worden.

Tenminste 1 keer per jaar dienen de diverse teams binnen de structuur van het groot-schalig optreden gezamenlijk te oefenen.

2.9 Materieel, infrastructuur en huisvesting

Referentie 37: Voorzieningen BT

Op basis van het regionaal rampenplan worden minimale eisen gesteld aan de voorzieningen voor het BT.

Het betreft hier eisen aan de inrichting, infrastructuur en fysieke omgeving van ruimten voor het BT met name waar het gaat om de communicatie met het RCC (noodnet, fax, telefoon, presentatiemogelijkheden, kaarten, presentatiemogelijkheden, aansluiting informatienetwerk RCC etc.).

Referentie 38: Operationeel team (OT) buiten het RCC

Indien het OT van de regio in de getroffen gemeente, dus buiten de RCC locatie moet kunnen functioneren voldoen de benodigde faciliteiten aan door het bestuur van de regionale brandweer vastgestelde minimale eisen.

Referentie 39: Voorzieningen BT in RCC

Het bestuur van de regionale brandweer heeft de randvoorwaarden vastgesteld voor het gebruik van de faciliteiten van het RCC door een gemeente ten behoeve van het BT.

Referentie 40: Locatie RCC

Het RCC is gevestigd op een vaste locatie. In een vervangende locatie, al dan niet binnen de eigen regio, met vergelijkbare voorzieningen is voorzien.

Referentie 41: Indeling RCC

Het RCC beschikt over afzonderlijke ruimten ten behoeve van BT en ROT en de verschillende (ondersteunende) diensten.

Er is sprake van afzonderlijke ruimten voor de media en voorlichting, in ieder geval fysiek gescheiden van de andere RCC- functies en zo mogelijk op korte afstand buiten de RCC-locatie. Er moet een faciliteit zijn geregeld voor een informatietelefoon ten behoeve van het publiek, ondergebracht in een afzonderlijke ruimte binnen of buiten het RCC, welke functioneert onder verantwoordelijkheid van de voorlichtingsfunctie van het RCC.

Referentie 42: Voorzieningen overleg burgemeesters

Er is voorzien in een vergaderlocatie voor het overleg van burgemeesters.

Deze locatie moet zijn af te zonderen van de overige RCC- functies. Het OvB, evenals het BT, moet in een afzonderlijke ruimte los van het OT kunnen vergaderen. Deze vergaderlocatie moet van de benodigde middelen zijn voorzien.

Referentie 43: Voorzieningen ten behoeve van BT, ROT, (OT), en CoRT, centra van diensten en processen

Ten behoeve van het effectief en efficiënt kunnen functioneren van de diverse eenheden voldoen de benodigde faciliteiten aan door het bestuur van regionale brandweer vastgestelde minimale eisen. Afgeleid van de activiteiten in de diverse draaiboeken is een integraal programma van eisen samengesteld met betrekking tot de benodigde infrastructuur, uitrusting, huisvesting, logistieke mogelijkheden etc.

2.10 Onderhoud en kwaliteit

Referentie 44: Legitimatie

De beschreven onderdelen van de rampbestrijdingsorganisatie en hun taken en bevoegdheden zijn gebaseerd op daartoe strekkende bepalingen in de gemeenschappelijke regeling voor de regionale brandweer.

Referentie 45: Actualisatie

Alle regelingen en procedures worden periodiek geactualiseerd.

Bij de actualisatie wordt onder meer gebruik gemaakt van oefeningen en praktijkgevallen. Het bestuur van de regionale brandweer wordt in ieder geval in kennis gesteld van het resultaat van de evaluaties. Het bestuur van de regionale brandweer stelt vast met welke frequentie de regelingen en procedures worden geëvalueerd en waar nodig geactualiseerd.

Referentie 47: Uitwerking processen

Het bestuur van de regionale brandweer geeft opdracht tot uitwerking van de regie van de operationele ongevals- en rampbestrijding (inclusief de bestuurlijke coördinatie, de operationele leiding en uitvoering / aansturing van de operationele processen) in onderling samenhangende en afgestemde plannen en draaiboeken.

Referentie 48: Ontwerpscenario's

De uitwerking vindt plaats op basis van ontwerpscenario's gebaseerd op in de regio geïnventariseerde risico's.

De kwaliteit van het product 'bestrijding' dat men nastreeft en waarvoor men investeert is gekoppeld aan het taakstellend- of ontwerpscenario. Zowel op het niveau van het totaal van de processen als op het niveau van deelprocessen wordt aangegeven op welke schaal en op welke kwalitatieve mate de voorbereidingen geënt zijn.

Deze referentie dient te worden aangevuld op basis van de Leidraad Maatrap en de Leidraad Operationele Prestaties.

Referentie 49: Regie regionale brandweer bij uitwerking

De totale regie en leiding voor de uitwerking van deze processen ligt bij de regionale brandweer, met betrokkenheid van de andere disciplines. De diverse disciplines werken de processen uit in subgroepen.

Het bestuur van de regionale brandweer volgt de voortgang van opstellen, operationeel invoeren en behalen van de nagestreefde kwaliteit van de draaiboeken en de afstemming onderling.

Referentie 50: Structureel overleg met gemeenten en overige partners

Voorzien is in een periodiek overleg met het bestuur en het management van de gemeenten en de overige partners bij incidentenbestrijding.

Referentie 51: Integraal regionaal beheersplan - actieplan

Er is een integraal beheersplan in de regio om duurzaam de kwaliteit van de gerealiseerde producten te waarborgen. Een periodiek (eens per vier jaar) op te stellen actieplan (dat onder meer in gaat op actualisatie, wegwerken van geconstateerde tekorten en de planning van bestuurlijk en multi-disciplinair oefenen) is daar onderdeel van.

Deze referentie moet worden aangevuld. Door het bestuur van de regionale brandweer dient wettelijk (op grond van artikel 5 van de WRZO) een beheersplan rampenbestrijding te worden vastgesteld, waarin het beleid ten aanzien van de multidisciplinaire voorbereiding van de rampenbestrijding en ten aanzien van de waarborging van de benodigde capaciteit en kwaliteit van de organisatie van de rampenbestrijding is vastgelegd.

Referentie 52: Integraal regionaal oefenplan

De benodigde oefeningen (kwaliteit en kwantiteit) van de betrokkenen functionarissen zijn in een bestuurlijk vastgesteld integraal regionaal oefenplan vastgelegd. Kwaliteitszorg is vast onderdeel van het plan.

Referentie 53: Bestuurlijk en multidisciplinair oefenen

De benodigde bestuurlijke en multidisciplinaire oefeningen te behoeve van de betrokken functionarissen zijn in een regionaal oefenplan opgenomen. Dit oefenplan is door het bestuur van de regionale brandweren vastgesteld.

Referentie 54: Voldoende beleidscapaciteit

Er dient voldoende beleidscapaciteit aanwezig te zijn met het oog op:

- juridische - en bestuurlijke aspecten verbonden aan alle genoemde plannen, regelingen en procedures;
- communicatie - en voorlichtingsaspecten;
- reparatieaspecten.

2.11 Referentiekaders gecolokeerde meldkamers

Naar aanleiding van de recente rampen die Nederland hebben getroffen is duidelijk geworden dat het functioneren van de diverse, veelal monodisciplinair opererende, meldkamers een cruciale succesfactor is voor de rampenbestrijding.

In het voorjaar van 2003 zal BZK referentiekaders voor de gecolokeerde meldkamer, met daarin opgenomen kwaliteitscriteria en kwaliteitsnormen, publiceren. Er zullen afzonderlijke referentiekaders worden ontwikkeld voor de volgende onderwerpen:

- Besturing;
- Organisatie;
- Personele organisatie;
- Techniek;
- Informatievoorziening;
- Infrastructuur;
- Financiën;
- Juridische kader.

De referentiekaders zullen dienen als zelftoetsingsinstrument voor de kwaliteit van het functioneren van de gecolokeerde meldkamer en zullen vooralsnog geen dwingend karakter krijgen.

VERVALLEN

3

Referentiekaders brandweeroptreden

3.1 Inleiding

Om de kwaliteit van (de voorbereiding op de) rampenbestrijding te kunnen beoordelen, is het noodzakelijk te kunnen beschikken over normen of criteria. Dit Handboek spreekt over referentiekaders. In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de bestaande referentiekaders aangaande grootschalig optreden van de brandweer. Eerst wordt kort iets gezegd over de achtergrond en herkomst van de referentiekaders. Daarna komen achtereenvolgens aan de orde referentiekaders met betrekking tot de basiszorg, specialismen, grootschalig optreden, regelingen met derden, operationele regelingen en procedures, de dekking van het verzorgingsgebied en preparatie op overige onderwerpen.

3.2 Achtergrond en herkomst van de referentiekaders

Normen omtrent het grootschalig optreden van de brandweer zijn in ontwikkeling. In het kader van het Project Versterking Brandweer zijn in 1996 referentiekaders ontwikkeld.¹ Deze referentiekaders moeten worden beschouwd als richtingsgevende uitspraken omtrent het optimale niveau van onderdelen van de brandweezorg voor rampenbestrijding. De referentiekaders zijn veelal gebaseerd op bestaande normen, dan wel algemeen aanvaarde inzichten. Deze kunnen ontleend zijn aan bestaande wet- en regelgeving of richtlijnen, dan wel gebaseerd op circulaire, handboeken en brochures. Voor zover eenduidige normen of algemeen aanvaarde inzichten niet voorhanden waren, is bij het opstellen van referentiekader gebruik gemaakt van praktijkervaringen.

Navolgende referenties zijn ontleend aan de referentiekaders zoals ontwikkeld in het kader van het Project Versterking Brandweer. Na 1996 hebben zich landelijk, regionaal en lokaal een groot aantal veranderingen voorgedaan in de organisatie en werkwijze van de rampenbestrijdingsorganisatie. Waar mogelijk is aangegeven welke referenties niet langer actueel zijn; er zijn geen nieuwe normen ontwikkeld. Dat laatste vormt onderdeel van het nog te ontwikkelen kwaliteitsstelsel voor de rampenbestrijding.²

3.3 Basiszorg

Basiszorg omvat het eerste optreden bij:

- Rampenbestrijding en redding;
- Behandelen van beknelde personen en dieren;
- Optreden bij waterongevallen;
- Optreden bij incidenten met gevaarlijke stoffen.

De basiszorg is omschreven in termen van materieel. Door middel van de koppeling van personen aan materieel in de vorm van functies per voertuig (zie handleiding Brandweezorg) kan het aantal te bezetten functies bepaald.

Referentie 1: Opkomsttijden

De aanbevolen opkomsttijden voor tankautospuiter en voor redvoertuig zoals aangegeven in de handleiding brandweezorg, worden in voldoende mate gehaald.

Referentie 2: Omvang redvoertuig

De hoogten van ladders en hoogwerkers zijn regionaal afgestemd.

Bijvoorbeeld tenminste 30 meter voor autoladder en 20 meter voor de hoogwerker.

¹ Project Versterking Brandweer, Referentiekaders gewenst zorgniveau Project Versterking Brandweer, Den Haag, 1996.

² Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Actieprogramma rampenbeheersing en brandweer 2002-2006, Bewust veiliger, ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Den Haag, 11 oktober 2002.

Referentie 3: Optreden bij incidenten met gevaarlijke stoffen

- Door de eerste ter plaatse komende eenheid kan direct een verkenning uitgevoerd worden. In principe wordt daarbij als beschermende kleding een chemicaliën-overall gedragen;
- Redding kan aan de orde zijn in die gevallen waarbij een slachtoffer niet zelfstandig uit de bedreigende situatie kan ontsnappen;
- De dragers van de chemicaliën-overalls zijn hiertoe opgeleid en geoefend;
- De leiding van de chemicaliën-overalldragers ligt bij de bevelvoerder;
- De bevelvoerder van de chemicaliën-overalldragers krijgt instructie van de officier van Dienst dan wel van de regionaal Officier Gevaarlijke stoffen.

Referentie 4: De verkenning

De verkenning gebeurt door een koppel van twee personen, dus minimaal zijn twee chemicaliën overalls nodig. Indien na verkenning blijkt, dat handelend dient te worden opgetreden, is altijd eerst ook een stand-by ploeg aanwezig. Bij inzet zijn dit dan dus minimaal 2 chemicaliën-overall personen.

3.4 Specialismen

Specialismen zijn nodig bij:

- Het bevrijden van beknelde personen en dieren;
- Het optreden bij waterongevallen;
- Het optreden bij incidenten met gevaarlijke stoffen;
- Het verzorgen van logistieke ondersteuning;
- Het verzorgen van commandovoering / operationele leiding;
- Het verzorgen van verbindingen.

Referentie 5: Regionale afstemming

De uitvoering van specialismen op een regionaal afgestemde wijze geregeld (operationeel en bestuurlijk).

Referentie 6: Kwaliteit geborgd

De kwaliteit van de eenheden is verzekerd. Hierover zijn in regionaal verband afspraken gemaakt.

Referentie 7: Opkomsttijd hulpverleningsvoertuig (HV)

De aanbevolen opkomsttijd van een hulpverleningsvoertuig bedraagt 15 minuten.

Referentie 8: Opkomsttijd duikteam

De aanbevolen opkomsttijd van een duikteam bedraagt 15 minuten.

Hierin ligt in de reade opleiding en oefening van duikteam regionaal te organiseren.

De uitvoering / stationering is decentraal, in gebieden met de relatief hoogste redkans (gebieden met vaarwegen met daaraan gelegen doorgaande wegen).

Referentie 9: Regionaal Officier Gevaarlijke Stoffen (ROGS)

Degene die adviseert is een brandweerfunctionaris, die zowel opgeleid en geoefend is voor algemene brandweer-repressief optreden op officiersniveau (opleiding in principe hoofdbrandmeester) als voor het specifieke bestrijden van ongevallen met gevaarlijke stoffen (opleiding ROGS).

Per incident is één ROGS-officier voldoende. Bij grootschalige incidenten kunnen meerdere ROGS'en worden ingezet. Deze extra functionarissen behoeven niet allen in piket te lopen. In bepaalde gevallen kan overleg met de medisch-milieukundige zinvol zijn.

Referentie 10: Advies ROGS

Het advies wordt door de ter zake kundige officier gevaarlijke stoffen direct gegeven, maar dit mag in eerste instantie op afstand; op de plaats van het incident maximaal binnen 30 minuten.

Referentie 11: Inzet gaspakkenteam

- Het binnen 30 minuten na de alarmering in kunnen zetten van één gaspakkploeg;
- De inzettijd van een ploeg bij gebruik van een gaspak is maximaal 20 minuten;
- De dragers van de gaspakken zij hiertoe opgeleid en geoefend;
- De gaspakdraggers kunnen communiceren met de inzetleider;
- De leiding van de gaspakdraggers ligt bij de bevelvoerder;
- De bevelvoerder van de gaspakdraggers krijgt instructie van een officier van dienst dan wel een regionaal officier gevaarlijke stoffen.

Bij de inzet van een ploeg van twee personen dient altijd een stand-by ploeg van ook twee personen aanwezig te zijn. Per inzet zijn dit dus minimaal 2 maal 2 gaspakdraggers. Aanpak en spreiding van de gaspakeenheden dient zodanig te zijn dat de aanbevolen opkomsttijd in de gehele regio kan worden gerealiseerd.

Referentie 12: Ontsmetting brandweerpersoneel

- De verkenningsploeg van de eerst ter plaatste zijnde eenheid kan direct eenvoudig ontsmet worden (met behulp van bijvoorbeeld een (hoge) drukstraal van de pers);
- De ploegen die onderdeel hebben uitgemaakt van een chemicaliën-overall – c.q. gaspakinzet kunnen op uitgebreide wijze ontsmet worden;
- De uitgebreide ontsmetting is binnen 30 minuten na de inzet van de eerste ploeg ter plaatste;
- De personen die de uitgebreide ontsmetting uitvoeren zijn hiertoe opgeleid en geoefend, waarbij voldoende kennis aanwezig van het werken met chemicaliën-overalls en gaspakken;
- De leiding van de ontsmetting ligt bij de bevelvoerder;
- De bevelvoerder van de ontsmetters krijgt instructie van de officier van dienst dan wel van de regionaal officier gevaarlijke stoffen;
- Voor de uitgebreide ontsmetting is een hiertoe ingerichte ruimte ter plaatste beschikbaar.

Voor de volledige ontsmetting zijn twee personen nodig, gekleed in chemicaliën overalls. Daarnaast zijn twee personen nodig voor de verdere begeleiding van het ontsmette personeel (zorgen voor persoonlijk doeken, droge kleding etc.). Gezien de lage frequentie van het uitgebreid ontsmetten lijkt een ontsmetploeg in de regio voldoende (eventueel interregionaal te regelen).

Referentie 13: Meetploegen

- Het binnen 15 minuten na de alarmering kunnen verrichten van metingen door een meetploeg, na 30 minuten door twee meetploegen, na 60 minuten door vier meetploegen;
- De meetploegen worden geïnstrueerd door de regionaal officier gevaarlijke stoffen / de meetplanleider (kan in eerste aanleg via telefoon / mobilfoon instructies geven);
- De meetplanleider is binnen 30 tot uiterlijk 60 minuten aanwezig voor de bewerking van de meetresultaten en het geven van verdere opdrachten. De tijd kan overbrugd worden door de regionaal officier gevaarlijke stoffen (die wel een harde piketregeling heeft);
- De personen die meten zijn hiertoe opgeleid (WVD-verkenner) en geoefend;
- De grootte van het benedenwindse gebied kan bepaald worden;
- Ter plaatste van het incident kan gemeten worden.

Toelichting:

- Vanwege de voorbereiding op het meten, het zich begeven naar de juiste locatie en het ondersteunen van de meting dient de meting te geschieden door een koppel van twee personen (minimaal);
- voor de bepaling van de grootte van het benedenwindse gebied dient tegelijkertijd op vier aparte locaties gemeten te kunnen worden;
- het verrichten van metingen ter plaatse kan als volgt uitgevoerd worden:
  - de grens van het explosief gebied en/ of radioactief besmet gebied kan door het daartoe opgeleide lokale personeel dat de verkenning uitvoert worden vastgesteld;

- de bepaling van de gas- en/ of RA-concentratie zou in principe door de bevelvoerder, de officier van dienst of de regionaal officier gevaarlijke stoffen uitgevoerd kunnen worden. Gezien hun primaire taak verdient dit niet de voorkeur. Wel is het mogelijk dat bij een gaspakinzet de gaspakdragers metingen verrichten. Indien deze niet ter plaatse zijn, is het beter hiervoor een meetploeg ter plaatse te hebben.

Referentie 14: Logistiek en verzorging

Bij een inzet langer dan één uur is een voorziening getroffen met betrekking tot consumpties.

Bij langduriger inzetten is voorzien in maaltijden en gelegenheid om tot rust te komen.

Per regio dient er een logistiek plan operationeel te zijn, dat voorziet in de aanvoer van de primaire behoeften op het gebied van brandstof, voedsel en drinken, alsmede aanvulling op het gebied adembescherming en aanvullende uitrusting. Bij voorkeur zijn deze plannen inter-regionaal afgestemd. In principe wordt deze functie vervuld met de bestemde materieel. Te behoeve van personele aflossing beschikt een aantal posten over een dienstbus, of een personeels-/materieel voertuig (DB).

Referentie 15: Adembeschermingsunit / voertuig

De opkomsttijd binnen de regio is maximaal 30 minuten.

Zowel de capaciteit van een compressor (bijvoorbeeld 800l/min) als het aantal complete persluchtapparaten (bijvoorbeeld 16) en het totale aantal gevulde persluchtflessen (bijvoorbeeld 100) dient regionaal afgestemd te zijn. Aantal en opstelling dient zodanig te zijn dat de gestelde opkomsttijd in de gehele regio kan worden gerealiseerd. Op basis van een eerste uitruk kan worden volstaan met een strategisch opgestelde unit. Indien dit niet voldoende blijkt heeft het de voorkeur om de unit te koppelen aan het ondersteuningspeloton.

Referentie 16: Officier van Dienst (OvD)

In elke gemeente is in regionaal verband geregeld dat de OvD-functie ingevuld is (gemeentelijk of regionaal).

Referentie 17: Opkomsttijd OvD

De opkomsttijd voor de OvD is zodanig dat de snelheid van opschaling van de leiding gelijke treden houdt met die van de operationele eenheden (15-30 minuten).

Een belangrijk aandachtspunt is de ervaringsfrequentie van de leidinggevende functionarissen. Gezien het verschil in uitrukfrequenties en de aard van de uitrukken dat er veelal is tussen de verschillende delen van de regio zal dit onderwerp aandacht behoeven. Gedacht kan worden aan functie-roulering en extra inspanningen op het gebied van trainingen. Indien meerdere opschaling noodzakelijk is (inzet boven vier TS / CTPI / CoRT) is sprake van regionale inzet. Er zijn dan meerdere functionarissen op officiersniveau noodzakelijk. De coördinatie/ commandovoering en operationele leiding dienen dan op een regionale geregelde wijze te worden ingevuld.

Deze referentie moet worden aangepast op het Model Opschaling (aanvullen met GRIP-procedure).

Referentie 18: Commandant van dienst

In elke gemeente is voorzien in een bevoegde gesprekspartner met het bestuur; een commandant van dienst.

Referentie 19: Paraatheid, opkomsttijd commando voering

De functionarissen moeten aan de gestelde kwaliteitseisen (opleiding, functie-eisen, opkomsttijd) voldoen.

Aanbevolen opkomsttijden:

OvD: 15 minuten (regio, deelregio);

CvD: 30 minuten (regio);

ROGS: 30 minuten (regio);
Piket WVD: 30 minuten.

De bereikbaarheid van deze functionarissen moet zodanig geregeld zijn dat telefonisch na enkele minuten via de RAC instructies en adviezen gegeven kunnen worden. In het geval van de OvD, CvD en WVD kunnen regionale omstandigheden zodanig zijn qua risicobeeld, dat een overschrijding van opkomsttijd met 100% aanvaardbaar is.

Referentie 20: Verbindingen

Ten behoeve van gecoördineerd optreden in het veld beschikt een OvD over een OvD-auto die geschikt is als kleine commandoruimte. Dit voertuig moet ook kunnen dienen als verbindingscommandovoertuig ten behoeve van de brandweerpelotons.

3.5 Grootschalig en bijzonder optreden van brandweer

Wanneer sprake is van multidisciplinair optreden gelden de referenties die in het vorige hoofdstuk zijn genoemd.

Het model voor het brandweeroptreden in groter verband ligt vast in de Leidraad Brandweercompagnie. De brandweercompagnie, waarvan bepaald is hoeveel de regio's er moeten kunnen leveren, is daarin nauwkeurig omschreven, zowel in organisatorische, personele als materiële zin.

Referentie 21: Aantal compagnieën per regio

Het aantal door de regio te leveren brandweercompagnieën is conform de afspraken met het ministerie van Binnenlandse Zaken.

De verdeling van de landelijke markte van brandweercompagnieën is vastgelegd in de circulaire EB 95/684 d.d. 16 april 1977. Wanneer deze bijstand buiten de eigen regio wordt geleverd, moet er voldoende reservecapaciteit in de regio aanwezig blijven om daar nog een aanvaardbare dekking van de risico's te kunnen leveren.

Referentie 22: Kwaliteit compagnie

Elke compagnie is ingeslacht, opgeleid en geoefend conform de leidraad Brandweercompagnie.

Referentie 23: Bestrijding grotere en bijzondere branden

Op basis van een inventarisatie van de bijzondere risico's in de eigen regio is vastgesteld op welke grotere en bijzondere type branden men zich tot een aanvaardbaar niveau wil voorbereiden door middel van ook bijzonder materieel.

Bij bijzondere risico's moet men denken aan gebeurtenissen die specifiek materieel vragen (bijvoorbeeld het met schuim blussen van grotere vloeistofplassen) of die specifiek materieel en grootschaliger optreden vragen (bijvoorbeeld bosbrandbestrijding. Het aanschaffen van dit materieel kan gemeentelijk, regionaal of interregionaal plaatsvinden. Ook kan hierbij de inzet van beschikbaar gesteld rijksmateriaal worden betrokken (bijvoorbeeld dompelpompen/-slangen)

Referentie 24: Opschaling tot en met grote brand / grote hulpverlening

De eerste opschaling is op een regionaal afgestemde wijze geregeld.

Bij de eerste opschaling in het eigen bekende gebied kan men gebruik maken van snel direct op of direct nabij het incident te formeren eenheden. Bij opschaling vanaf 4 voertuigen is er sprake van een regionale inzet op pelotonsniveau, en ten aanzien van de operationele leiding.

Men dient in staat te zijn om binnen de gestelde opkomsttijd (voor inzet binnen het eigen verzorgingsgebied maximaal 30 minuten, voor formen ten behoeve van inzet buiten de regio maximaal 45 minuten) een brandweerpeloton te formen en in te zetten.

3.6 Regelingen met derden

Referentie 25: *Het uitbesteden van brandweertaken aan diensten / bedrijven*

Het uitbesteden van (onderdelen van) specialistische brandweertaken aan derden (overheidsdiensten / bedrijven) is contractueel geregeld.

De belangrijkste bepalingen die in een dienstverleningscontract aan de orde moeten komen zijn:

- Omschrijving van de diensten;
- Bevelvoering en operationele aansturing;
- Duur van de overeenkomst en tijdschema;
- Financiële bepalingen, waar onder vast bedrag of nacalculatie, facturering, vooruitbetaling, bankgarantie en controle;
- Acceptatie en eventuele eigendomsoverdracht;
- Geheimhouding;
- Onderaanneming;
- Wijziging van de overeenkomst;
- Aansprakelijkheid;
- Ontbinding;
- Intellectuele (eigendoms)rechten;
- Verzekering;
- Geschillen en toepasselijk recht.

Referentie 26: *Waakvlamovereenkomst materieel*

De beschikbaarheid van benodigde operationeel materieel (bijvoorbeeld kraanwagen, shovel, bergingsvoertuig) is gedurende 24-uur per dag verzekerd.

3.7 Operationele regelingen en procedures

De filosofie met betrekking tot de paraatheidsregeling voor de commandovoering is dat de opschikking van de (operationele) leidinggevende organisatie gelijke tred moet houden met die van de operationele eenheden.

Referentie 27: *Procedures eerste uitruk ten behoeve van basiszorg*

De operationele procedures voor de eerste uitrukeenheden in gemeenten zijn op een regionaal afgestemde wijze geregeld.

Referentie 28: *Operationeel maken van procedures*

De regelingen zijn operationeel gemaakt in de vorm van uitrukprocedures ten behoeve van de alarmcentrale.

De regelingen worden gebaseerd op de uitrukvoorstellen (inclusief “klussen”) en aanbevelingen inzake opkomsttijd uit de Handleiding Brandweezorg.

Referentie 29: *Uitruk naar bijzondere objecten*

De inzet is voorbereid op een regionaal afgestemde wijze:

Monodisciplinair optreden door middel van een aanvalsplan;

Multidisciplinair optreden door middel van een incidentbestrijdingsplan.

Indien sprake is van externe veiligheidsrisico's dient een rampbestrijdingsplan te zijn opgesteld. Bijzondere objecten zijn:

- Bedrijven met gevaarlijke stoffen;
- Spoorweg;
- Autosnelweg;
- Vaarweg;

- Vliegveld;
- Bedrijf / instelling met radioactieve stoffen;
- Natuurgebieden;
- Havengebieden;
- Grote evenementen.

Referentie 30: Regelingen samenwerking

De samenwerking met de navolgende diensten is geregeld:

- Politie;
- Ambulance;
- Milieudienst;
- Waterschappen;
- Nutsbedrijven;
- Bergingsbedrijven.

De alarmering van diensten en de taakverdeling moet geregeld zijn. Het verdient aanbeveling dit regionaal af te stemmen aangezien deze diensten zich meestal over de gemeentegrenzen heen uitstrekken.

Referentie 31: Rapportage

Rapportage van het brandweeroptreden vindt plaats door middel van CBS-rapporten.

Meer dan nu kan de realisatie van de taken (bijv. opkomsttijd, uitruksterkte) worden getoetst aan de doelstellingen van de Handleiding Brandweezorg. Evaluatie daarvan met als doel kwaliteitsborging en kwaliteitsverbetering wordt aanbevolen.

Referentie 32: Ongevallenonderzoek

In bijzondere situaties:

- branden met doden of/of zwaar gewonden;
- branden met een verloop dat afwijkt van de veronderstellingen van de Handleiding Brandweezorg;
- worden aanvullende gegevens ter eigen evaluatie verzameld.

Ten behoeve van evaluatie en kwaliteitsverbetering kan meer diepgaand aandacht worden besteed aan het verloop van het incident en de invloed van het brandweeroptreden daarop. Daarbij moet nadrukkelijk worden ingegaan op de factoren die de afloop hebben bepaald. In aanvulling op het CBS-formulier komt hiervoor een eenvoudig in te vullen model beschikbaar.

Referentie 33: Voorlichtingsplan

Brandweer beschikt over een voorlichtingsplan voor de operationele voorlichting. Per regio is in combinatie met de (coördinatie van de) overige voorlichtingstaken hiervoor een opgeleide (full-time) voorlichter aanwezig.

3.8 Dekking verzorgingsgebied

Referentie 34: Dekkingsplan

Er is een regionaal afgestemd bestuurlijk vastgesteld dekkingsplan conform de Handleiding Brandweezorg.

Een regionaal afgestemd dekkingsplan gaat meer uit van operationele grenzen van eenheden dan van gemeentegrenzen. Op basis van dit dekkingsplan zijn de doelstellingen met betrekking tot gemeentelijk personeel en materieel geformuleerd.

Het daadwerkelijk optreden wordt voor wat betreft omvang en tijd geëvalueerd aan de hand van het dekkingsplan (zie referentie Rapportage).

Referentie 35: Evaluatie repressieve inzetten

In bijzondere situaties:

- branden met doden en/of zwaargewonden;
- branden met een verloop dat afwijkt van de veronderstellingen van de Handleiding Brandweezorg;
- worden aanvullende gegevens ter eigen evaluatie verzameld.

Ten behoeve van evaluatie en kwaliteitsverbetering kan meer diepgaand aandacht worden besteed aan het verloop van het incident en de invloed van het brandweeroptreden daarop. Daarbij moet nadrukkelijk worden ingegaan op de factoren die de afloop hebben bepaald. In aanvulling op het CBS-formulier komt hiervoor een eenvoudig in te vullen model beschikbaar.

Referentie 36: Betrokkenheid overige diensten

Indien de afloop van een incident ook is beïnvloed door de andere diensten, worden deze in de evaluatie betrokken.

Referentie 37: Relatie evaluatie met oefeningen en opleiding

De resultaten van de evaluatie worden waar van belang betrokken in het opleidingsplan en het oefenplan.

Referentie 38: Verwerkingstijd Alarmcentrale

De regionale alarmcentrale haalt in 90% van de gevallen de aangevonden verwerkingstijd.

In de toekomst moet een verwerkingstijd van 30 seconden worden nagestreefd.

Referentie 38: Uitruktijd korps

Voor elke post is een doelstellende uitruktijd vastgesteld.

Aan de hand van de vastgestelde tijden kan worden geëvalueerd.

Doelstelling voor een beroepsbezetting is 1 minuut.

Doelstelling vrijwillige post afhankelijk van de lokale situatie van 2,5 tot 4,0 minuten.

Deze tijden worden geëvalueerd.

Referentie 38: Uitsluiting Alarmcentrale

Ten behoeve van procesbeheersing en uitrukvoorstellen is de AC elk moment op de hoogte van de status van de uitrukvoertuigen.

3.9 Preparatie op andere onderwerpen

Referentie 40: Voertuigenbezettingen

Effectiviteits- en veiligheidsredenen rukken voertuigen pas uit wanneer de minimum bezetting aanwezig is.

Van de volgende bezettingen wordt uitgegaan:

- tankautospuiter (TS): minimaal 6 personen;
- redvoertuig (RV): minimaal 2 personen;
- hulpverleningsvoertuig (HV): minimaal 2 personen.

Referentie 41: Uitrukprocedure

Om redenen van procesbeheersing en veiligheid wordt als eenheid vanaf de brandweerpost uitgerukt.

Om effectief te kunnen optreden (ook in moeilijker gevallen waarin de omstandigheden ongunstiger zijn) is de genoemde minimumbezetting noodzakelijker (zie Handleiding Brandweezorg). Om onder die meer risico opleverende omstandigheden voldoende veilig en gecontroleerd te kunnen werken, moet van meet af aan als eenheid onder leiding van een bevelvoerder worden optreden.

Referentie 42: Bereikbaarheid

De brandweer wordt vooraf ingelicht over gewijzigde situaties met betrekking tot de bereikbaarheid van wegen en de bereikbaarheid van panden.

Binnen een gemeente zijn afspraken gewenst in het geval straten en panden gedurende een bepaalde tijd niet bereikbaar of niet op de gebruikelijke wijze bereikbaar zijn voor de brandweer.

Referentie 43: Capaciteit en betrouwbaarheid bluswatervoorziening

De capaciteit en de betrouwbaarheid van bluswatervoorziening wordt periodiek getoetst.

Periodieke controle van de bluswatervoorziening is noodzakelijk. De wijze waarop dit gebeurt en de uitvoering van periodieke controles dient schriftelijk te worden vastgelegd. Indien de controles niet door de brandweer gedaan worden, maar anderszins uitgevoerd worden, is de brandweer in formele zin opdrachtgever en bepaald daarom de wijze waarop een en ander wordt gerealiseerd.

De controles dienen in ieder geval te omvatten:

- bereikbaarheid van de bluswatervoorziening;
- werking van de bluswatervoorziening;
- aanduiding van de bluswatervoorziening;
- rapportage naar de uitrukdienst.

Frequentie: doel is jaarlijks.

Referentie 44: Aanwezigheid aanvalsplannen

Ten behoeve van effectief en veilig optreden zijn voor objecten met een relatief hoog brandrisico of met een bijzonder gevaar voor de bestrijders aanvalsplannen gemaakt.

Een aanvalsplan bevat gegevens en knoeven van de eerste besluitvorming van bevelvoerder en OVD. Om de gedachten te bevestigen kunnen deze plannen voor onder meer de volgende categorieën gebouwen wenselijk zijn:

- inrichtingen uit Preva-prioriteitscategorie 1 en 2:
  - theater, school, burg > 250 pers.
  - bioscoop > 50 pers.
  - gebedshuis > 250 pers.
  - etc.
- inrichtingen met gevaarlijke stoffen;
- bedrijven met een bedrijfsnoodplan;
- andere gebouwen met een verhoogd risico.

Het aanvalsplan behoeft geen uitgebreide plattegronden van de inrichtingen van de gebouwen te bevatten. Daarbij speelt het gevaar voor veroudering van deze plattegronden. Het is acceptabel als actuele plattegronden bij portier en/of het brandmeldpaneel aanwezig zijn.

Ten behoeve van het effectief en efficiënt opstellen van aanvalsplannen zijn compacte modellen aanwezig.

Referentie 45: Beoefenen aanvalsplannen

Indien een bedrijf of inrichting een actieve rol moet spelen bij een incident (bijv. bij evacuatie/ ontruiming) wordt samen met het bedrijf/de inrichting geoefend.

Referentie 46: Onderhoud aanvalsplannen

Het onderhoud van aanvalsplannen is geregeld.

Referentie 47: Aanwezigheid van bedrijfsbrandweren en bedrijfshulpverleningsorganisaties

Ten behoeve van preventieve en repressieve activiteiten weet de brandweer welke bedrijven/inrichtingen over een bedrijfsbrandweer of een bedrijfshulpverleningsorganisatie (BHV-organisatie) beschikken en waarom.

Op grond van verschillende regelingen kunnen bedrijven over eigen repressieve en hulpverleningscapaciteit beschikken, zoals op basis van

- Brandweerwet 1985 artikel 13 (Besluit bedrijfsbrandweren);
- Arbeidsomstandighedenwet (Besluit bedrijfshulpverlening Arbeidsomstandighedenwet);
- interne bedrijfsoverwegingen.

Referentie 48: Opleiding

Het korps beschikt over een bestuurlijk vastgesteld meerjaren opleidingsplan.

Uitgangspunten zijn het dekkingsplan, de strategische speerpunten van het dienstbeleid en beheersaspecten.

In een opleidingsplan dient een overzicht gegeven te worden van in ieder geval de vijf volgende elementen:

- Wat moet er gebeuren en door wie om het opleidingsbeleid te realiseren. Hierin wordt aangegeven welke maatregelen er genomen moeten worden en wat daarbij betrokken zijn. Prioriteiten voor bepaalde opleidingsniveaus kunnen hier bijvoorbeeld worden aangegeven.
- De organisatie van reguliere en niet-reguliere opleidingen. Per onderdeel wordt een tijdsplanning voor het komende cursusjaar opgenomen. In een uitvoeringsplan worden de gegevens van de cursisten, beschikbare docenten, locaties, datums en tijden vermeld.
- Het opleidingstraject voor de functies in een korps. In het opleidingstraject wordt aangegeven welke opleiding(en) een functionaris binnen een korps moet volgen om een bepaalde functie te kunnen volgen.

Het gaat hierbij om een combinatie van modules uit de reguliere opleidingsstructuur en/of korps specifieke opleidingen, al dan niet extern verzorgd. Tevens wordt rekening gehouden met nieuwe ontwikkelingen en bijscholing. Voor elke functie in het korps kan op deze wijze het opleidingsniveau beschreven worden. Het traject kan per korps verschillen en is af te leiden uit de functieomschrijvingen.

Het Besluit brandworperspersoneel bepaalt welke minimale opleidingseisen per rang gelden.

- Financiële vertaling.
- Relatie met het dekkingsplan.

Referentie 49: Oefenen

Het korps beschikt over een bestuurlijk vastgesteld oefenplan.

Uitgangspunt is het dekkingsplan.

Een oefenplan dient in ieder geval de volgende elementen te bevatten:

- Een prioriteringssysteem. Een opgave van de kengetallen per taak en/of per eenheid ter bepaling van een evenwichtige oefenbelasting.
- Een kwaliteitszorgsysteem.

Een opgave wie verantwoordelijk is voor het oefenen op de diverse niveaus; hoe kwaliteitsmeting gestructureerd plaatsvindt en op welke wijze rapportage en bijsturing verlopen.

- Vaststelling van de beschikbare oefenuren.
- Integraal beleid.

Het oefenbeleid dient integraal te zijn opgezet:

- individuele en groepsoefeningen op alle niveaus;
- regelmatige training onder reële omstandigheden;
- samenwerkingsoefeningen tussen alle niveaus;
- zo mogelijk sportoefening en fysiologische aspecten;
- samengang tussen en aansluiting op de regionale oefeningen voor grootschalig optreden.

- Financiële vertaling.
- Relatie met opleidingsplan.
- Aansluiting op het oefenplan voor het grootschalig optreden en de bestrijding van rampen en zware ongevallen.

Referentie 50: Realistische oefeningen

Het brandweerpersoneel met een uitrustingsfunctie oefent regelmatig onder realistische omstandigheden (oefencentrum).

Dit betekent, dat een oefencentrum zodanig nabij moet zijn, dat dit inclusief heen- en terugreis in ongeveer één dagdeel uitvoerbaar is.

VERVALLEN

VERVALLEN

4

Referentiekader conflict- en crisisbeheersing politie

4.1 Inleiding

Om de kwaliteit van (de voorbereiding op de) rampenbestrijding te kunnen beoordelen, is het noodzakelijk te kunnen beschikken over normen of criteria. Dit handboek spreekt over referentiekaders. In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de bestaande referentiekaders conflict- en crisisbeheersing van de politie (RKCCB). Eerst wordt kort iets gezegd over de achtergrond en herkomst van de referentiekaders. Volgens komen achtereenvolgens aan de orde referenties over preparatie en organisatie, operationele leiding, grootschalig optreden, bijstand en samenwerking en nazorg voor medewerkers.

4.2 Achtergrond en herkomst van de referentiekaders

In 1999 is in aansluiting op de Referentiekaders PVB een eerste versie van het referentiekader Conflict- en crisisbeheersing politie uitgebracht, als een eerste stap op weg naar een eenduidige benoeming van het voor de politie gewenste professionele niveau van conflict- en crisishantering.¹ In 2002 is een herziene uitgave van het Referentiekader uitgebracht.² Dit referentiekader zal onderdeel gaan uitmaken van een Handboek Conflict- en Crisisbeheersing. In dit hoofdstuk zijn de referenties letterlijk overgenomen, zij het in een andere volgorde om het hoofdstuk een vergelijkbare opzet te geven als het vorige hoofdstuk. Achter elke referentie staat tussen haakjes het oorspronkelijke referentienummer.

4.3 Preparatie en organisatie

1. Portefeuille Conflict- en crisisbeheersing binnen Raad van Hoofdcmissarissen (Referentie 1)

Binnen de Raad van Hoofdcmissarissen (RHC) bestaat een portefeuille "Conflict- en Crisisbeheersing" (CCB). De portefeuillehouder is namens de RHC aanspreekbaar op en verantwoordelijk voor het domein grootschalig en bijzonder optreden. De portefeuillehouder heeft een functionele relatie met het Platform Conflict en Crisisbeheersing. In dit platform zijn de afzonderlijke korpsen, de Koninklijke Marechaussee en het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties op strategisch niveau vertegenwoordigd. Het Platform CCB adviseert de portefeuillehouder over grootschalig en bijzonder optreden. Het Expertisecentrum Conflict en Crisisbeheersing (ECCB) ondersteunt de portefeuillehouder en voert het secretariaat van het Platform CCB.

Doel van deze referentie is dat op strategisch niveau inhoud wordt gegeven aan stelselmatige verbetering en professionalisering van grootschalig en bijzonder optreden van de Nederlandse politie. Ten aanzien van de rampenbestrijding adviseert het landelijk platform coördinatoren rampenbestrijding het Platform CCB.

Voor de inhoudelijke normering, onderliggende documenten en bijzonderheden van deze referentie verwijzen we naar referentie 1 van het Referentiekader Conflict en Crisisbeheersing (hierna: referentiekader CCB)

2. Portefeuillehouder Conflict- en Crisisbeheersing in de korpsen (Referentie 2)

In ieder korps is een portefeuillehouder Conflict- en Crisisbeheersing (CCB) voor de domein openbare orde, rampenbestrijding en grootschalige justitiële opsporing. De portefeuillehouder is namens het korps aanspreekbaar op en verantwoordelijk voor de kwaliteit van grootschalig en bijzonder optreden. De portefeuillehouder bevordert afstemming

1 Expertisecentrum Conflict- en Crisisbeheersing, Referentiekader Conflict- en Crisisbeheersing Politie, ECCB (1999).

2 Expertisecentrum Conflict- en Crisisbeheersing, Referentiekader Conflict- en Crisisbeheersing Politie, ECCB (2002).

tussen enerzijds de organisatie van grootschalig en bijzonder optreden en anderzijds de regionaal commandant van de brandweer en de regionaal geneeskundig functionaris (RGF) van de geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen (GHOR). De portefeuillehouder heeft een functionele relatie met het bureau CCB en kan zich laten bijstaan door de coördinatoren en proceseigenaar van de domeinen openbare orde, rampenbestrijding en grootschalige justitiële opsporing.

Doel van deze referentie is het waarborgen van de kwaliteit van grootschalig optreden op strategisch niveau. De portefeuillehouder CCB vertegenwoordigt het korps in het landelijk Platform CCB. De portefeuillehouder CCB wordt op het terrein van de rampenbestrijding bijgestaan door de coördinator rampenbestrijding.

Voor de inhoudelijke normering, onderliggende documenten en bijzonderheden van deze referentie verwijzen we naar referentie 2 van het Referentiekader CCB.

3. Bureau Conflict- en Crisisbeheersing korpsen (Referentie 3)

Ieder korps heeft een bureau conflict- en crisisbeheersing (Bureau CCB) ingericht volgens de landelijke regeling. Het bureau is verantwoordelijk voor het organiseren, prepareren en realiseren van grootschalig politieoptreden inzake openbare orde, rampenbestrijding en grootschalige justitiële opsporing. Het bureau heeft een functionele relatie met de portefeuillehouder CCB en vertegenwoordigt het korps in het landelijk platform openbare orde en veiligheid (LPOV), het landelijke platform coördinator rampenbestrijding en het landelijk platform voor de regionale proceseigenaren justitiële opsporing.

Deze referentie heeft meerdere doelen, te weten het bevorderen van: eenduidigheid en afstemming binnen de drie bovengenoemde domeinen, de uitwisselbaarheid van functionarissen bureau CCB en van materieel in de conflict- en crisisbeheersing, en samenwerking op landelijk niveau tussen de bureaus CCB.

Voor de inhoudelijke normering van deze referentie en de eisen aan de landelijke regeling verwijzen we naar referentie 3 van het Referentiekader CCB.

4. Expertise Centrum Conflict- en Crisisbeheersing (ECCB) (Referentie 4)

Er is een ECCB dat informatie, kennis en ervaring op het gebied van grootschalig en bijzonder optreden verzamelt, verwerkt, onderzoekt en beschikbaar stelt aan de korpsen. Het ECCB is verantwoordelijk voor het onderhoud en het beheer van het Referentiekader CCB. Het ECCB ondersteunt de portefeuillehouder CCB binnen de Raad van Hoofdcorpsarissen, alsmede het Platform CCB en de bureaus CCB van de korpsen.

Voor een uitgebreidere taakomschrijving van het ECCB, de inhoudelijke normering van deze referentie en onderliggende documenten en bijzonderheden verwijzen we naar referentie 4 van het Referentiekader CCB.

5. Korps Landelijke Politie Diensten (Referentie 5)

Het KLPD heeft een bijstandverlenende taak voor alle regionale korpsen bij grootschalige en bijzondere optredens. Zij houdt daartoe een aantal ondersteunende faciliteiten en diensten inclusief de benodigde medewerkers operationeel die desgevraagd snel in te zetten zijn op de locatie waar de betreffende gebeurtenis zich voordoet ter ondersteuning van het korps.

Doel van deze referentie is waarborgen dat het KLPD op een aantal van de haar toegevoegde gebieden de ondersteuning kan bieden die door de regionale korpsen worden gevraagd. Daartoe heeft het KLPD beschikking over middelen en faciliteiten die niet effectief c.q. efficiënt operationeel te houden zijn door een regionaal korps, of als aanvulling kunnen worden beschouwd op de regionale middelen, mensen en faciliteiten.

Voor de inhoudelijke normering van deze referentie en de (wettelijke) grondslag voor deze normering verwijzen we naar referentie 5 van het Referentiekader CCB.

6. Handboek Conflict- en Crisisbeheersing (Referentie 6)

Er is een Handboek Conflict- en Crisisbeheersing waarin landelijke regelingen zijn opgenomen die het grootschalig en bijzonder optreden in de domeinen openbare orde, rampenbestrijding en grootschalige justitiële opsporing ondersteunen en versterken.

Doel van deze referentie is te komen tot eenduidige regelingen over de structuur, de taken, de bevoegdheden en verantwoordelijkheden. Eenduidigheid van deze regelingen bevordert de uitwisselbaarheid en samenwerking tussen de korpsen.

Voor een overzicht van de regelingen die in het handboek worden opgenomen, de inhoudelijke normering, de wettelijke grondslagen onderliggende documenten en bijzonderheden verwijzen we naar referentie 6 van het Referentiekader CCB.

7. Opleiding (Referentie 27)

Ieder korps laat alle functionarissen die zijn genoemd in de algemene regeling grootschalig en bijzonder optreden, opleiden.

Doel van deze referentie is door middel van opleiding competenties te verwerven en door gelijke opleiding volgt de uitwisselbaarheid van functionarissen, ervaring en kennis tussen de korpsen. Bestaande en nieuwe opleidingen worden gevalideerd en gelegitimeerd. Het multidisciplinaire karakter van grootschalig optreden te waarborgen wordt reeds samen gewerkt met relevante partners. Vanaf 2003 vallen deze opleidingen onder de term functiegerichte applicatie.

Voor de inhoudelijke normering, bijzonderheden ten aanzien van Grootschalige Justitiële Opsporing, wettelijke grondslag en onderliggende documenten en bijzonderheden van deze referentie verwijzen we naar referentie 27 van het Referentiekader CCB.

8. Oefenen (Referentie 28)

Ieder korps oefent de voor het grootschalig en bijzonder optreden benodigde vaardigheden in mono- en multidisciplinair verband.

Doel van deze referentie is de benodigde vaardigheden op peil te houden voor het nemen van eerste maatregelen, het op- en afschalen en het optreden bij grootschalige en bijzondere gebeurtenissen. Dit oefenplan is bestemd voor alle functionarissen die in dit kader op strategisch tactisch en operationeel niveau betrokken zijn. Het (inter)regionaal/(inter) nationaal oefenplan is afhankelijk van de regiogrootte, ligging en mate van samenwerking met partners. De betrokken eenheden/functionarissen oefenen onder realistische omstandigheden. Deze oefeningen resulteren in een schriftelijke evaluatie en eventuele 'good practices' voor toekomstig grootschalig en bijzonder optreden.

Voor de inhoudelijke normering, bijzonderheden ten aanzien van grootschalige opsporing, wettelijke grondslag en onderliggende documenten en bijzonderheden van deze referentie verwijzen we naar referentie 28 van het Referentiekader CCB.

9. Beleids- en beheerscyclus (Referentie 7)

In ieder korps maakt het onderwerp conflict- en crisisbeheersing integraal onderdeel uit van de regionale beleids- en beheerscyclus.

Doel van deze referentie is het borgen van de voortgang, ontwikkeling en verantwoording van het onderwerp conflict- en crisisbeheersing. Onderdeel van de beleids- en beheerscyclus zijn in ieder geval: het beleidsplan, de begroting, het formatieplan, personeelsplan, opleidings- en oefenplan, de middelen, devaluatie en het jaarverslag.

Voor de inhoudelijke normering, (wettelijke) grondslag en onderliggende documenten en bijzonderheden van deze referentie verwijzen we naar referentie 7 van het Referentiekader CCB.

10. Alarmering, bereikbaarheid en beschikbaarheid (Referentie 11)

Ieder korps is bij niet voorzienbare grootschalige en bijzondere gebeurtenissen in staat om de sleutelfunctionarissen binnen de domeinen openbare orde, rampenbestrijding en grootschalige justitiële opsporing op te roepen en snel in te zetten.

Doel van deze referentie is dat in elk korps de genoemde functionarissen in geval van een niet voorziene gebeurtenis binnen de vastgestelde reactietijden inzetbaar zijn. Per domein kunnen nog specifiek benoemde functies worden toegevoegd. In deze regeling zijn in ieder geval de volgende functionaliteiten en (sleutel)functionarissen opgenomen: beleidspiket/korpsleidingpiket; Staf Grootschalig en Bijzonder Optreden; Bureau Conflict- en Crisisbeheersing; Officier van Dienst; ME en ondersteunende diensten; kernbezetting grootschalige opsporing; burgemeester; Openbaar Ministerie; Bureau Bijstandcoördinatie van het korps landelijke politiediensten; sleutelfunctionarissen van relevante partnerorganisaties

Voor de regeling t.a.v. grootschalige justitiële opsporing, inhoudelijke normering, de wettelijke grondslag en onderliggende documenten en bijzonderheden van deze referentie verwijzen we naar referentie 11 van het Referentiekader CCB.

11. Evenementenkalender (Referentie 13)

Ieder korps heeft een evenementenkalender, stelt deze af met de partnerorganisaties en stelt deze door tussenkomst van de Commissaris van de Koningin in de provincie ter beschikking van het Nationaal Coördinatie Centrum (NCC). Hierdoor hebben het korps, het Regionaal College, de Commissaris van de Koningin en het NCC inzicht in voorzienbaar capaciteitsbeslag.

Doel van de referentie is een planning te kunnen maken van de benodigde capaciteit voor grootschalig en bijzonder optreden op lokaal, provinciaal en landelijk niveau. In de evenementenkalender zijn in ieder geval de evenementen opgenomen die de reguliere inzetcapaciteit overstijgen, en evenementen die een vergunning vereisen. De politie maakt van deze evenementen tijd een risicoanalyse, stelt de benodigde inzetcapaciteit vast en adviseert het openbaar bestuur om de te stellen vergunningvoorwaarden. De evenementenkalender vermeldt in ieder geval de datum, de duur, de aard en omschrijving van het evenement, de risicoanalyse en de verwachte inzetcapaciteit. Het bureau CCB beheert de evenementenkalender en stelt de informatie ter beschikking aan het bevoegd gezag en de betrokken partnerorganisaties.

Voor de inhoudelijke normering, en onderliggende documenten en bijzonderheden van deze referentie verwijzen we naar referentie 13 van het Referentiekader CCB.

12. Mediabeleid (Referentie 15)

Ieder korps heeft zijn mediabeleid bij grootschalig en bijzonder optreden ingericht volgens de landelijke regeling.

Doel van deze referentie is het transparant en eenduidig structureren van het mediabeleid bij grootschalig en bijzonder optreden. In de landelijke regeling zijn in ieder geval de volgende punten opgenomen:

- de taken, verantwoordelijkheden en middelen;
- de wijze waarop de persvoorlichting op het strategisch, tactisch en operationeel niveau tussen de politie, het Openbaar Ministerie en het openbaar bestuur is georganiseerd;
- de maatregelen ter voorkoming van informele en ongewenste informatieoverdracht.

Bij openbare orde aangelegenheden, evenals bij rampenbestrijding ligt het primaat ten aanzien van het mediabeleid bij de burgemeester; bij grootschalige opsporing bij de Hoofdofficier van Justitie.

Voor de inhoudelijke normering, en onderliggende documenten en bijzonderheden van deze referentie verwijzen we naar referentie 15 van het Referentiekader CCB.

13. Communicatieplan (Referentie 16)

Ieder korps heeft zijn communicatieplan bij grootschalig en bijzonder optreden ingericht volgens de landelijke regeling.

Doel van deze referentie is het transparant en eenduidig structureren van de in- en externe communicatie bij grootschalig en bijzonder optreden. In de landelijke regeling zijn in ieder geval de volgende punten opgenomen:

- de taken, verantwoordelijkheden en middelen;
- de wijze van afstemming van de communicatie tijdens het grootschalige en bijzondere optreden;
- de alarmering en informatievoorziening bij grootschalig en bijzonder optreden;
- de informatievoorziening van en naar verwanten van mogelijke slachtoffers;
- de maatregelen ter voorkoming van informele en ongepaste informatieoverdracht;
- de communicatiestructuur voor de staf GBO, alsmede de informatievoorziening naar het korps, het bevoegd gezag en de partnerorganisaties;
- brieven en debrieven van functionarissen grootschalig en bijzonder optreden intern en extern met de brandweer en de GHOR.

Voor de inhoudelijke normering en onderliggende documenten en bijzonderheden van deze referentie verwijzen we naar referentie 16 van het Referentiekader CCB.

14. Informatieproces (Referentie 17)

Ieder korps heeft volgens de landelijke regeling voorzieningen ingericht voor het verzamelen, registreren, veredelen, analyseren en uitwisselen van informatie op het gebied van openbare orde, rampen en opsporingszaken.

Het doel van deze referentie is het inrichten van het informatieproces. In de landelijke regeling zijn in ieder geval de volgende punten opgenomen:

- de procesbeschrijving voor het inwinnen, registreren, analyseren, veredelen, verstrekken en evalueren van informatie;
- de aanvragen en de inrichting van tijdelijke registers;
- de landelijke informatiestructuur en -systematiek;
- het beheer en onderhoud van de informatie en van de processen;
- de automatisatie van de politie en het Openbaar Ministerie voor de toegang tot tijdelijke registers en het gebruik van informatie;
- het brieven en debrieven;
- de evaluatie en verantwoording.

Het ECCB borgt wetenschappelijke expertise bij het inrichten en de ontwikkeling van het informatieproces. Voor kennisontsluiting maakt het ECCB gebruik van de kenniswaardeketen van het Politie Kennis Net (LSOP).

Voor de inhoudelijke normering, wettelijke grondslag en onderliggende documenten en bijzonderheden van deze referentie verwijzen we naar referentie 17 van het Referentiekader CCB.

15. Regeling Mobiele Eenheid (Referentie 20)

Het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties actualiseert de Regeling ME. De Raad van Hoofdcommissarissen actualiseert de 'Uitvoeringsregeling ME'. Ieder korps heeft deze actuele uitvoeringsregeling geïmplementeerd.

Doel van deze referentie is het bevorderen van de uitwisselbaarheid van functionarissen en materieel tussen korpsen in het kader van bijstand bij grootschalig en bijzonder optreden en het voorbereid zijn op samenwerking in interregionaal ME optreden.

Voor de inhoudelijke normering, wettelijke grondslag en onderliggende documenten en bijzonderheden van deze referentie verwijzen we naar referentie 20 van het Referentiekader CCB.

16. Persoonlijke veiligheid (Referentie 21)

Elk korps treft voorzieningen om de veiligheid, de gezondheid en het welzijn van functionarissen bij grootschalig en bijzonder optreden te waarborgen. Hiervoor is in elk operationeel draaiboek een veiligheidsparagraaf opgenomen en is voor elk grootschalig en bijzonder optreden een verantwoordelijke veiligheidscoördinator aangesteld.

Doel van deze referentie is om bij grootschalig en bijzonder optreden maatregelen te treffen op basis van een risicoanalyse, gericht op het bevorderen van veiligheid voor het betrokken personeel. De veiligheid van personeel heeft de eerste prioriteit. De veiligheidscoördinator maakt deel uit van de organisatie van de staf GBO.

Voor de inhoudelijke normering, wettelijke grondslag en onderliggende documenten en bijzonderheden van deze referentie verwijzen we naar referentie 21 van het Referentiekader CCB.

17. Registratie betrokkene (Referentie 24)

Ieder korps is in staat om ook bij grootschalig en bijzonder optreden de meldingen over gewonden, vermisten en dodelijke slachtoffers te registreren en over te dragen aan het gemeentelijk registratie- en informatiepunt. Ieder korps maakt hierbij gebruik van het landelijke calamiteitsnummer.

Doel van deze referentie is direct na het plaatsvinden van grootschalige en bijzondere gebeurtenissen te kunnen starten met de registratie van gegevens over vermisten, gewonden, dodelijke slachtoffers, verificatie van vermisten en informatie over verwanten. De voorziening heeft tevens tot doel om in afwachting van de opstart van het gemeentelijk registratie- en informatiepunt de nodige maatregelen te treffen. Deze registratie is van belang voor het mogelijk strafrechtelijk onderzoek, identificatie en informatie over betrokkenen. Voor de registratie is een landelijk registratieformulier ontwikkeld, alsmede een (inter)nationaal registratiesysteem dat is afgestemd op de gemeentelijke bevolkingsadministraties. Het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is verantwoordelijk voor het realiseren van het landelijke calamiteitsnummer.

Voor de inhoudelijke normering, te treffen voorziening voor grootschalig optreden en onderliggende documenten en bijzonderheden van deze referentie verwijzen we naar referentie 24 van het Referentiekader CCB.

18. Co-locatie meldkamers (Referentie 26)

Ieder korps richt een gecombineerde meldkamer in en werkt daarin samen met de brandweer, de GHOR en eventuele andere partnerorganisaties.

In opdracht van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties moeten de meldkamers van de politie, de brandweer, de GHOR en eventuele andere diensten ondergebracht zijn op een gecombineerde locatie. Deze zogenaamde co-locaties moeten voor

1 januari 2004 operationeel zijn. Het doel van deze referentie is het realiseren van samenwerking tussen diensten in de meldkamer bij grootschalig en bijzonder optreden.

Voor de inhoudelijke normering en onderliggende documenten en bijzonderheden van deze referentie verwijzen we naar referentie 26 van het Referentiekader CCB.

4.4 Operationele leiding

19. Officier van Dienst (Referentie 19)

Ieder korps voorziet in een 'officier van dienst' die verantwoordelijk is voor het nemen van de eerste maatregelen bij een grootschalige en bijzondere gebeurtenis, waaronder ook 'plaats-delictmanagement' (PDM) en optreden binnen het multidisciplinaire Coördinatie Team Plaats Incident (CTPI) en Commando Ongevals- en Rampterrein (CORT). Het meld- en informatiecentrum coördineert in opdracht van de Officier van Dienst (OvD) de te nemen eerste maatregelen.

Deze referentie heeft als *doel* dat direct na aanvang van een grootschalige en bijzondere gebeurtenis sturing wordt gegeven aan de operationele taak van de betreffende korpsonderdelen. De officier van dienst informeert de beslissing bevoegde over de situatie ter plaatse en adviseert over eventuele opschaling. In de landelijke regeling officier van Dienst zijn in ieder geval opgenomen protocollen en checklists voor het nemen van de eerste maatregelen, de opschaling bij grootschalige en bijzondere gebeurtenissen en de eventuele overdracht aan de staf GBO.

Voor de inhoudelijke normering en onderliggende documenten en bijzonderheden van deze referentie verwijzen we naar referentie 26 van het Referentiekader CCB.

20. Staf grootschalig en bijzonder optreden (Referentie 9)

Ieder korps beschikt over minimaal een staf grootschalig en bijzonder optreden (SGBO), ingericht volgens de landelijke regeling.

Deze referentie heeft *meerdere doelen*: de korpsen zijn voorbereid op GBO, de staf GBO is berekend op zijn taak en de 'opstructuur' bij GBO is overal toepasbaar.

De kern van de staf bestaat uit een algemeen commandant (AC), een chef operatie (CHOP), een chef operatieondersteuning (CHON), een chef informatie (CHIN) en in voorkomende gevallen een chef opsporing. Voor de logistieke- en informatieprocessen bij de aanpak van gijzelingen en ontvoeringen binnen de commandostructuur staf GBO wordt een afzonderlijke landelijke regeling opgesteld. De algehele leiding bij GBO is in handen van een algemeen commandant. De staf heeft zonnodig voor de uitvoering van zijn taak de beschikking over experts. Het bevoegd gezag stelt schriftelijk de kaders vast waarbinnen de staf GBO zijn taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden toepast. De staf grootschalig en bijzonder optreden is een projectmanagementorganisatie.

Voor de inhoudelijke normering, wettelijke grondslag en onderliggende documenten en bijzonderheden van deze referentie verwijzen we naar referentie 9 van het Referentiekader CCB.

4.5 Grootschalig optreden

21. Algemene regeling grootschalig en bijzonder optreden (Referentie 8)

Ieder korps heeft een algemene regeling grootschalig en bijzonder optreden.

Doel van deze referentie is in een eenduidige structuur duidelijkheid te verschaffen in de taken en verantwoordelijkheden binnen de functies grootschalig en bijzonder optreden. Dit maakt uitwisselbaarheid van functionarissen in het grootschalig en bijzonder optreden mogelijk. In deze regeling zijn in ieder geval voorzieningen getroffen die het nemen van de eerste maatregelen, de continuïteit van grootschalig en bijzonder optreden, de continuïteit van de staande organisatie en de afstemming met brandweer en GHOR waarborgen. Tevens

is in deze regeling opgenomen de relatie met het Openbaar Ministerie en het openbaar bestuur, die altijd gealarmeerd worden. In hoeverre het Openbaar Ministerie daadwerkelijk deelneemt aan de beleidsstaf of alleen op afroep beschikbaar is, is afhankelijk van de soort gebeurtenis. Dit is ter beoordeling van het Openbaar Ministerie.

Voor de inhoudelijke normering, en onderliggende documenten en bijzonderheden van deze referentie verwijzen we naar referentie 8 van het Referentiekader CCB.

22. Teams Grootschalige Justitiële Opsporing (Referentie 10)

Elk korps voorziet in één of meer Teams Grootschalige Justitiële Opsporing, ingericht conform de landelijke uitvoeringsregeling grootschalige justitiële opsporing.

Deze referentie heeft meerdere doelen, te weten:

- beschikken over een snel inzetbare en eenduidige opvolgorganisatie door middel van teams grootschalige justitiële opsporing bij grootschalige gebeurtenissen met een (inter-)regionaal of (inter-)nationaal karakter;
- voorbereid zijn op onderlinge samenwerking in (inter)regionaal en (inter)nationaal verband;
- uitwisselbaarheid van mensen en materieel tussen korpsen bevorderen.

Deze organisatorische voorziening bestaat uit een vaste kern en uit een variabel contingent.

Voor de inhoudelijke normering, de inhoud van de landelijke uitvoeringsregeling grootschalige justitiële opsporing, onderwerpen extreme geweld en terrorisme, en onderliggende documenten en bijzonderheden van deze referentie verwijzen we naar referentie 10 van het Referentiekader CCB.

23. Draaiboek grootschalig en bijzonder optreden (Referentie 12)

Ieder korps maakt conform de landelijke regeling voor elk voorzienbaar grootschalig en bijzonder optreden een algemeen draaiboek en een operationeel draaiboek. Zij baseert zich daarbij op risicoanalyses en op de evenementenkalender.

Doel van deze referentie is dat bij elk grootschalig en bijzonder optreden, uniform en aan de hand van een bestuursplan, de taken en verantwoordelijkheden worden uitgevoerd. In het algemene draaiboek grootschalig en bijzonder optreden zijn in ieder geval opgenomen de beleidsuitgangspunten, de tolerantiegrenzen en de geweldsbepalingen. Ook wordt een operationeel draaiboek opgesteld.

Voor de inhoudelijke eisen aan het operationele draaiboek, de inhoudelijke normering, de aandachtspunten bij grootschalige opsporing, wettelijke grondslag, en onderliggende documenten en bijzonderheden van deze referentie verwijzen we naar referentie 12 van het Referentiekader CCB.

24. Internationaal grootschalig en bijzonder optreden (Referentie 14)

Ieder korps heeft voorzieningen ingericht volgens de landelijke regeling om bij grootschalig optreden internationaal samen te werken.

Toelichting; Globalisering, wegvallen van grenzen en gevolgen van incidenten geven het bestrijden van milieurampen, openbare ordeverstoringen, criminaliteit en terrorisme een internationale dimensie en leiden meer en meer tot internationale samenwerking. In de landelijke regeling worden de rollen, taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden van de betrokken functionarissen en instanties opgenomen. Denk hierbij aan: portefeuillehouder Conflict- en Crisisbeheersing; Bureau Conflict- en Crisisbeheersing; Koninklijke Marechaussee; Regionaal College; Commissaris van de Koningin; Procureur Generaal; Nationaal Coördinatie Centrum en de betrokken ministeries.

Voor de inhoudelijke normering, de grootschalige justitiële opsporing, en onderliggende documenten en bijzonderheden van deze referentie verwijzen we naar referentie 14 van het Referentiekader CCB.

4.6 Interregionale bijstand en samenwerking

25. Bijstand (Referentie 23)

Ieder korps beschikt over een eenduidige, conform de landelijke regeling opgestelde procedure voor het aanvragen van bijstand grootschalig en bijzonder optreden voor de domeinen openbare orde, rampenbestrijding en grootschalige justitiële opsporing.

Doel van deze referentie is dat binnen een korps bekend is op welke wijze de verschillende vormen van bijstand aangevraagd moeten worden, door welke actoren en op welke wijze hierin overzicht wordt verkregen. In de procedure zijn in ieder geval opgenomen:

- aanvraagformulieren;
- routing, taken;
- verantwoordelijkheden;
- de daarmee belaste functionarissen.

Voor de inhoudelijke normering, wettelijke grondslag, inhoud van de landelijke regeling bijstand en onderliggende documenten en bijzonderheden van deze referentie verwijzen we naar referentie 23 van het Referentiekader CCB.

26. Samenwerking bij rampen (Referentie 25)

Ieder korps werkt bij de bestrijding van rampen samen met de betrokken partners en ondersteunt deze bij de uitvoering van hun taken. In ieder geval organiseert het korps de processen, begidsen, evacueren en ontruimen, handhaven openbare orde, strafrechtelijk onderzoek, identificeren van slachtoffers, verkeer regelen, plaatsen en afschermen.

Doel van deze referentie is dat elk korps voorbereid is op samenwerken bij rampenbestrijding. Zij is proceseigenaar van de bovengenoemde processen. Verder ondersteunt zij desgewenst de partnerorganisatie bij de uitvoering van de hen toebedeelde processen. Verslaglegging en nazorg zijn hierin opgenomen.

Voor de inhoudelijke normering, wettelijke grondslag en onderliggende documenten en bijzonderheden van deze referentie verwijzen we naar referentie 25 van het Referentiekader CCB.

4.7 Nazorg medewerkers

27. Opvang en nazorg personeel (Referentie 22)

Ieder korps voorziet in opvang en nazorg van functionarissen bij grootschalig en bijzonder optreden volgens de landelijke regeling. Hiervoor is in elk draiboek grootschalig en bijzonder optreden een paragraaf 'opvang en nazorg' opgenomen.

Doel van de referentie is het bevorderen van de gezondheid en het welzijn van medewerkers. De regeling voorziet in de uitwisselbaarheid van functionarissen tussen de korpsen in het kader van opvang en nazorg bij grootschalig optreden. In de landelijke regeling is in ieder geval opgenomen dat er een collegiaal opvangteam 'schokkende ervaringen' is, dat zo nodig gebruik maakt van professionele ondersteuning.

Voor de inhoudelijke normering, wettelijke grondslag en onderliggende documenten en bijzonderheden van deze referentie verwijzen we naar referentie 22 van het Referentiekader CCB.

4.8 Evaluatie, onderhoud en kwaliteitsbeheer

28. Evaluatie en verantwoording (Referentie 18)

Korpsen evalueren ieder grootschalig en bijzonder optreden inzake openbare orde, rampenbestrijding en grootschalige opsporing conform de landelijke regeling en leggen verantwoording af aan het bevoegd gezag.

Deze referentie heeft meerdere doelen, te weten:

- leren van grootschalig en bijzonder optreden inzake openbare orde, rampenbestrijding

en grootschalige justitiële opsporing en stimuleren van een continu verbeteringsproces. Hiertoe worden wetenschappelijke onderzoeken en ervaringen gestructureerd verzameld en geanalyseerd en ter beschikking gesteld van de regio's. Onderdeel van elke evaluatie is ook de opvang en de nazorg van functionarissen grootschalig en bijzonder optreden. De leerpunten van politie en partnerorganisaties worden opgenomen in een landelijke databank, beheerd door het ECCB.

- methodische verantwoording van grootschalig en bijzonder optreden afleggen aan het bevoegd gezag.

Gebruik van evaluatie- en/of auditteams en/of -experts is mogelijk. Voor de verantwoording aan het bestuur en de interne operationele evaluatie wordt gebruik gemaakt van een in de landelijke regeling opgenomen checklist.

Voor de inhoudelijke normering, wettelijke grondslag en onderliggende documenten en bijzonderheden van deze referentie verwijzen we naar referentie 18 in het Referentiekader CCB.

VERVALLEN

5 Referentiekader GHOR

5.1 Inleiding

Om de kwaliteit van (de voorbereiding op de) rampenbestrijding te kunnen beoordelen, is het noodzakelijk te kunnen beschikken over normen of criteria. Dit Handboek spreekt over referentiekaders. Referentiekaders voor de GHOR moeten nog worden ontwikkeld. In dit hoofdstuk wordt daarom alleen ingegaan op enkele achtergronden met betrekking tot kwaliteit en kwaliteitszorgsystemen binnen de zorgsector in het algemeen.

5.2 Wettelijke bepalingen

De ontwikkeling van referentiekaders GHOR dient mede gebaseerd te zijn op relevante wet- en regelgeving. De van toepassing zijnde wetgeving is:

- Wet geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen;
- Wet ambulancevervoer;
- Kwaliteitswet zorginstellingen;
- Wet op de beroepen in de individuele gezondheidszorg.¹

5.3 HKZ harmonisatiemodel

Het onderwerp kwaliteit in zorgsector stond vanaf 1990 centraal in een viertal landelijke conferenties. Tijdens deze conferenties zijn door de aanbieders van zorg, verzekeraars en patiënten afspraken gemaakt over de ontwikkeling van criteria voor de kwaliteit van zorg, de ontwikkeling van kwaliteitssystemen, de verantwoordelijkheden en de middelen. Ook zijn afspraken gemaakt over de externe toetsing van kwaliteitssystemen.

Deze afspraken zijn vertaald in de Kwaliteitswet zorginstellingen. Deze kaderwet verplicht instellingen om verantwoorde zorg te bieden en dit systematisch en inzichtelijk te doen. Verantwoorde zorg wordt in de wet omschreven als "zorg van goed niveau die in ieder geval doeltreffend, doelmatig, patiëntgericht wordt verleend en die is afgestemd op de reële behoefte van de patiënt". Externe toetsing van de mate waarin verantwoorde zorg wordt geboden, kan plaatsvinden op verschillende manieren. In de memo van toelichting bij de wet wordt gewezen op de grote voordelen van onafhankelijke certificatie.

Om uitvoering te geven aan de afspraken die tijdens genoemde conferenties zijn gemaakt om de externe beoordeling van de kwaliteit van de zorg, is de Stichting Harmonisatie Kwaliteitsbeoordeling in de Zorgsector (HKZ) is opgericht. Deze stichting stelt zich tot doel te bevorderen dat harmonisatie in de externe beoordeling van kwaliteitssystemen in de sectoren zorg en welzijn plaatsvindt. Daartoe heeft de stichting een Centraal College van Deskundigen voor de Zorgsector ingericht, die door de Raad voor Accreditatie is erkend als orgaan waarbinnen certificatieschema's voor de sectoren zorg en welzijn worden opgesteld.

Om harmonisatie in de externe beoordelingen van kwaliteitssystemen te realiseren heeft de stichting HKZ een Harmonisatiemodel opgesteld.³ Hierin zijn elementen van de ISO-normering en het INK-model verwerkt. Het model omvat de ISO-clausules en voegt daar nieuwe elementen aan toe. Het Harmonisatiemodel kent negen rubrieken en maakt daarin onderscheid tussen normen aangaande het primaire proces en verschillende secundaire processen. De rubrieken aangaande het primaire proces zijn: intake/indicatie, uitvoering en evaluatie/nazorg. Die van het secundaire proces zijn: beleid en organisatie, personeel, onderzoek en ontwikkeling, fysieke omgeving en materiaal, diensten door derden en documenten.

1 Wet geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen;Wet ambulancevervoer; Kwaliteitswet zorginstellingen;Wet op de beroepen in de individuele gezondheidszorg.

2 Kwaliteitswet zorginstellingen.

3 Stichting HKZ, HKZ Harmonisatiemodel, Bunnik, 2002.

5.4 Certificatieschema GHOR

Het HKZ Harmonisatiemodel vormt het raamwerk voor alle certificatieschema's, die verder sectorspecifiek worden ingevuld. In een certificatieschema zijn per rubriek van het model thema's benoemd en normen beschreven die specifiek zijn voor een bepaalde sector. Certificatieschema's kunnen op meerdere manieren gebruikt worden, bijvoorbeeld als referentiekader bij de opzet van een kwaliteitszorgsysteem op organisatieniveau; voor zelfevaluatie; en voor externe beoordeling. Een instelling die een certificatieschema op basis van het HKZ Harmonisatiemodel behaalt, voldoet daarmee tevens aan de clausules van IS

Een certificatieschema voor de GHOR is in ontwikkeling. De weg naar een dergelijke certificatie is een proces dat zich langs meerdere wegen kan ontwikkelen, bijvoorbeeld van zelfevaluatie, branchebeoordeling en interinstitutionele toetsing naar onafhankelijke externe beoordeling.

5.5 Wijze van toetsing bij certificatie

Om een HKZ-certificaat te kunnen verkrijgen, moet een instelling kunnen aantonen dat zij de normen zoals neergelegd in de certificatieschema's binnen de eigen organisatie toepast. Bij de toetsing wordt in de eerste plaats bezien of alle normen aantoonbaar zijn geborgd door een procedure, richtlijn, protocol, werkinstructie, of afspraak. De organisatie moet een kwaliteitszorgsysteem opzetten, documenteren, invoeren en onderhouden, alsmede de doeltreffendheid ervan continu verbeteren. In de tweede plaats wordt bij de toetsing bezien of de bepalingen in het kwaliteitszorgsysteem naar behoren worden toegepast en of daar waar nodig de doeltreffendheid van het systeem wordt verbeterd.

6

Referentiekaders niet-operationele gemeentelijke diensten

6.1 Inleiding

Om de kwaliteit van (de voorbereiding op de) rampenbestrijding te kunnen beoordelen, is het noodzakelijk te kunnen beschikken over normen of criteria. Dit Handboek spreekt over referentiekaders. Referentiekaders voor de niet-parate gemeentelijke diensten moeten nog worden ontwikkeld.

6.2 Bestuurlijke betrokkenheid

Referentiekaders voor de niet-parate gemeentelijke diensten moeten nog worden ontwikkeld.

6.3 Gemeentelijke preparatie

Referentiekaders voor de preparatie door niet-parate gemeentelijke diensten moeten nog worden ontwikkeld.

6.4 Structurele afstemming tussen diensten onderling

Referentiekaders voor afstemming tussen de niet-parate gemeentelijke diensten onderling moeten nog worden ontwikkeld.

6.5 Infrastructuur en huisvesting

Referentiekaders voor de niet-parate gemeentelijke diensten met betrekking tot infrastructuur en huisvesting moeten nog worden ontwikkeld.

6.6 Onderhoud en kwaliteitsbeheer

Referentiekaders voor onderhoud en kwaliteitsbeheer door de niet-parate gemeentelijke diensten moeten nog worden ontwikkeld.

VERVALLEN

Handboek Voorbereiding Rampenbestrijding

Overzicht Documentatie Rampenbestrijding

Bijlagen

VERVALLEN

VERVALLEN

Inhoudsopgave

pag.nr.

Bijlagen

Bijlage 1   **Lijst van afkortingen**

Bijlage 1-1

Bijlage 2   **Begrippenlijst**

Bijlage 2-1

Bijlage 3   **Literatuurlijst**

Bijlage 3-1

Bijlage 4   **Activiteitschema's bij uitwerking van
rampbestrijdingsprocessen**

Bijlage 4-1

VERVALLEN

VERVALLEN

Bijlage I Lijst van afkortingen

ABP	Ambulance Bijstandsplan
AC	Algemeen Commandant, Actiecentrum, Alarmcentrale
AC-GHOR	Actiecentrum GHOR
AE	Aanhoudings Eenheid, Arrestatie Eenheid
AGS	Adviseur Gevaarlijke Stoffen
AI	Arbeidsinspectie
AL	Autoladderwagen
ALS	Advanced Life Support
AMC	Academisch Medisch Centrum
Amb(u)	Ambulance
Ambstat	Ambulance-station (=ziekenhuisstation)
Amvb	Algemene maatregel van bestuur
AMW	Algemeen Maatschappelijk Werk
ANP	Algemeen Nederlands persbureau
AOR	Adviescommissie Oefening Rampenbestrijding
APV	Algemene Plaatselijke Verordening
APV	Ambtenaar Rampenbestrijding
ARBO	Arbeidsomstandigheden
AVD	Algemene Veerdienst
B&W	College van Burgemeester en Wethouders
BB	Bestuering Bevolking
BBC	Centraal Bijstandskoördinatie van het Korps Landelijke Politiediensten
BC	Bron- en Contactonderzoek
B(h)C	Behandelcentrum
BG	Basismodule GHOR
Bm	Burgemeester
BHV	Bedrijfshulpverlening(sorganisatie) zoals bedoeld in de arboregeling
BIG	Wet op de Beroepen Individuele Gezondheidszorg
BIR	Besluit informatie inzake rampen en zware ongevallen
BLS	Basic Life Support
BO	Buitengewone Omstandigheden
BOB	Beter Oefenen bij de Brandweer
BOT	Bedrijfsopvang Team of Beleidsondersteunend Team (milieuincidenten)
Bri	Besluit rampbestrijdingsplannen inrichtingen
BRZO	Besluit risico's zware ongevallen
BSH	Bureaus Slachtofferhulp
BT	Beleidsteam
BVT	Beoordeling van Toestand
BRW	Brandweer
BWC	Brandwondencentrum
BZK	Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

CB	Coördinerend Bestuurder of Coördinerend Burgemeester
CC	Compagniescommandant (brandweer)
CCB	Conflict- en Crisisbeheersing
CCO	Coördinatie Commissie Opleidingen
CCRB	College commandanten regionale brandweren
CdK	Commissaris van de Koningin
Cdt Bw	Commandant Brandweer
CdtRT	Commandant Rampterrein
CGV	Coördinator Gewondenvervoer
CHIN	Chef Informatie (politie)
CHON	Chef Ondersteuning (politie)
CHOP	Chef Operatie (politie)
CHP	Centrale Huisartsenpost
COH	Commando Haakarmbak
CoPI	Commando Plaats Incident
CoRT	Commando Rampterrein
CPA	Centrale post ambulancevervoer
CPO	Coördinator plaats ongeval
CPR	Commissie Preventie Rampen
CRAS	Centraal Registratiebureau Afdeling Schade
CRIB	Centraal Registratie- en Informatiebureau
CTPI	Coördinatie Team Plaats Incident
CvD	Commando van Dienst (brandweer)
CvD-G	Commando van Dienst-Geneeskundig
DBW	Directie Binnenwateren (Rijkswaterstaat)
DCC	Departementaal Coördinatie Centrum
EBO	Eerste Hulp bij Ongevallen
EH	Eerste Hulp Capaciteit
ERIC	Emergency Response Intervention Cards
EZ	Ministerie van Economische Zaken
GAC	Gemeenschappelijk Actiecentrum
GAAS	Gezondheidskundig Adviseur Gevaarlijke Stoffen
GBA	Gemeentelijk Bevolkingsadministratie
GBT	Gemeentelijk Beleidsteam
GCC	Gemeentelijk Coördinatiecentrum
GCT	Gemeentelijk Coördinatie Team
GE	Geneeskundige Eenheid
GGD	Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst / Gemeentelijke Gezondheidsdienst
GGZ	Geestelijke Gezondheidszorg
GHOR	Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen
GHR	Geneeskundige Hulpverlening bij Rampen (en zware ongevallen)
GN	Gewondennest
GNK	Geneeskundig

GNK-C	Geneeskundige Combinatie
GOC	Gemeenschappelijk Operationeel Centrum
GRIP	Gecoördineerde Regionale Incidentenbestrijdingsprocedure
GRS	Gemeentelijke Rampenstaf
GSD	Gemeentelijke Sociale Dienst
GSP	Gewondenspreidingsplan
GWT	Groot Watertransport
Hac	Hoofd Actiecentrum
HBC	Hoofd behandelcentrum
HCPA	Hoofd Centrale Post Ambulancevervoer
HGN	Hoofd Gewondennest
HOvD	Hoofdofficier van Dienst (brandweer)
HOvJ	Hoofdofficier van Justitie
HSGA	Hoofd sectie geneeskundige aangelegenheden (thans HOGOR)
HS-GHOR	Hoofd sectie Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen
IAC	Informatie- en Adviescentrum (gezondheids.org)
IAEA	International Atomic Energy Agency
IBBT	Integrale Brandweer Beroepsvaardigheid Training
IBR	Inspectie Brandweerzorg en Rampenbestrijding (thans IOOV)
IC	Intensieve zorg
IGZ	Inspectie voor de Gezondheidszorg
IMH	Inspectie Milieuhygiëne (thans Inspectie VROM)
IMK	Intermediaire ( ) kader(s)
INK	Instituut Nederlandse kwaliteit
IOOV	Inspectie Openbare Orde en Veiligheid
IP	Inspectie voor de Politie (thans IOOV)
IVWV	Inspectie Verkeer en Waterstaat
IVB	Integraal veiligheidsbeleid
KB	Koninklijk Besluit
KEW	Kernenergiewet
KLDP	Korps Landelijke Politiediensten
KLu	Koninklijke Luchtmacht
Kmar	Koninklijke Marechaussee
KMC	Korps Mobiele Colonnas
KNBRD	Koninklijke Nederlandse Bond voor het Redden van Drenkelingen
KNRM	Koninklijke Nederlandse Redding Maatschappij
KOB	KernOngevallen Bestrijding
KWC	Kustwachtcentrum
Kwz	Kwaliteitswet zorginstellingen
LBW	Levensbedreigende waarde
LCC	Landelijk Coördinatie Centrum (thans NCC)
LCI	Landelijk Coördinatiecentrum Infectieziekten
LMR	Leidraad Maatramp
LNV	Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij

LOBAB	Landelijk orgaan bedrijfsartsen brandweer
LOP	Leidraad Operationele Prestaties
LOTT	Landelijke Organisatie Trauma Teams
LP	Loodspost
LPF	Loodspostfunctionaris
LS-GNK	Liaison Geneeskundig
LSOP	Landelijke Selectie en Opleidingsinstituut Politie
MBC	Medische Behandel Capaciteit
MCU	Mobiele Communicatie Unit
ME	Mobiele Eenheid
MK	Meldkamer (politie)
MKO	Motorkapoverleg
ML	Medisch Leider
MMA	Medisch Manager Ambulancezorg
MMK	Medische Milieukunde of Medisch Milieukundige
MMT	Mobiel Medisch Team
MOD	Milieu Ongevallen Dienst (MOM)
MTC	Medische Transportcapaciteit (van ambulances)
Natres	Nationale Reservecorps
NBC	Nucleair, Biologisch en Chemisch
NCC	Nationaal Coördinatie Centrum
NIBRA	Nederlands Instituut voor Brandweer en Rampenbestrijding
NIGHR	Nederlands Instituut voor Geneeskundige Hulpverlening bij Rampen
NivU	Nederlands Instituut voor Urgentiegeneeskunde
NN	Nationaal Noodnet
NPK	Nationaal Plan Kernongevallenbestrijding
NRK	Nederlandse Rode Kruis
NS	Nederlandse Spoorwegen
NVBC	Nederlandse Vereniging van Brandweercommandanten (thans NVBR)
NVBK	Nederlandse Vereniging van Brandweerkorpsen (thans NVBR)
NVBR	Nederlandse Vereniging voor Brandweer en Rampenbestrijding
NVC	Nationaal VoorlichtingsCentrum
NVIC	Nationaal Vergiftigingen Informatie Centrum
OBP	Operationeel Basisplan
OC	Opvangcentrum
OGS	Ongevalsbestrijding Gevaarlijke Stoffen
OK	Operatiekamer
OL	Operationeel Leider
OM	Openbaar Ministerie
OOV	Openbare Orde en Veiligheid
OPG	Overnameplaats gewonden
OT	Operationeel Team
OVC	Opvangcentrum
OvD	Officier van Dienst (brandweer)

OvD-G	Officier van Dienst-Geneskundig
OvDP	Officier van Dienst Politie
OvJ	Officier van Justitie
PBM	Persoonlijk beschermingsmiddel
PCC	Provinciaal Coördinatiecentrum
PG	Procureur-Generaal
PGHOR	Project Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen
PLATO	Platform Opleiding, Onderwijs en Organisatie (Universiteit Leiden)
Plug	Platform Urgentiegeneskunde
POG	Preventieve Openbare Gezondheidszorg
POL	Politie
Prevap	Preventie Activiteitenplan
PRS	Provinciale Rampenstaf
PSH	Psychosociale Hulpverlening
PSHOR	Psychosociale Hulpverleningsorganisatie
PTSS	Posttraumatische stress-stoornis
PV&MHM	Preventie volksgezondheid en medisch hygiënische maatregelen
PVB	Project Versterking Brandweer
RAC	Regionale Alarm Centrale (brandweer)
RAV	Regionale Ambulance Voorziening
RBT	Recherche- en Tandteam Regionaal Beleidsteam
RC	Beddingscapaciteit
RCC	Regionaal Coördinatiecentrum
RCvD	Regionaal Commandant van Dienst
RCR-RNK	Regionaal Coördinator Rampenhulpverlening Nederlandse Rode Kruis
RGF	Regionaal Geneeskundig Functionaris
RIZ	Risico-inventarisatie en -evaluatie
RIAG	Regionaal instituut voor ambulante geestelijke gezondheidszorg
RIT	Rampen Identificatieteam (politie)
RIVM	Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieuhygiëne
RIZA	Rijksinstituut voor de Zuivering en Afvalwater
RKCCB	Referentiekader Conflict- en Crisisbeheersing
RKK	Rode Kruis Korps (thans NRK)
RKvW	Rijkskeuringsdienst van Waren
RMK	Regionale Meldkamer (politie)
RNBC	Radiologisch, Nucleair, Biologisch en Chemisch
ROC	Regionaal Operationeel Centrum
ROGS	Regionaal Officier Gevaarlijke Stoffen (brandweer)
ROT	Regionaal Operationeel Team
ROVD	Regionaal Officier van Dienst
RVD	Rijksvoorlichtingsdienst
RWS	Rijkswaterstaat
SAR	Search and Rescue
SE	Surveillance eenheid (politie)

SEH	Spoedeisende Eerste Hulp
SIGMA	Snel Inzetbare Groep ter Medische Assistentie
Sitrap	Situatierapport
SMH	Spoedeisende Medische Hulpverlening
SOT	Snel Opblaasbare Tent
SZW	Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
T1,T2,T3,T4	Triageklasse 1, 2, 3 en 4
TAS	Tankautospuit
TIG	Technische Informatiegroep (kernongevallenbestrijding)
TK	Tweede Kamer der Staten Generaal
TML	Toegevoegd Medisch Leider
TNO	Nederlandse Organisatie voor toegepast natuurwetenschappelijk onderzoek
UGS	Uitgangsstelling
V&W	Ministerie van Verkeer en Waterstaat
VC	Verbindingscommandowagen
VG	Verzamelplaats Gewonde
VN	Verenigde Naties
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VORAMP	Voorlichting groot-schalige incidenten en rampen
VROM	Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
WAV	Wet Ambulancewet
Wet BIG	Wet Beroepen in de Individuele Gezondheidszorg
WGHOR	Wet Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen
WGHR	Wet Geneeskundige Hulpverlening bij Rampen (thans WGHOR)
Wkr	Wet Kwaliteitsbevordering Rampenbestrijding
WZO	Wet rampen en zware ongevallen
WvS	Wet Tegemoetkoming Schade
WVC	Ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur
WVD	Waarschuwings- en Verkenningdienst (brandweer)
Zausta	Ziekenautostation
ZiP/OP	Ziekenhuisrampenopvangplan

Bijlage 2   Begrippenlijst

Aanlandingsplaats

Plaats waar een hulpverleningsvaartuig aanlandt, tevens geschikt voor overladen van slachtoffers in andere vervoersmiddelen.

Aanlandingsprocedure

Procedure die gevolgd wordt voor, tijdens en na de aanlanding.

Aanvalsplan

Plan dat specifieke gegevens bevat over een locatie ten behoeve van een veilig en snelmatig optreden van een hulpverleningsdienst, indien zich op die locatie een incident voordoet.

Actiecentrum (AC)

De plaats van waaruit een dienst of organisatie de eigen bijdrage aan de rampbestrijding regelt (zie ook *gemeenschappelijk actiecentrum*).

Acute rampvoorlichting

Voorlichting die plaatsvindt wanneer een ramp dreigt, zich voltrekt of zojuist heeft plaatsgevonden en die erop gericht is de bevolking adequaat te laten reageren op de actuele omstandigheden om zo schadelijke gevolgen te vermijden, te beperken of ertegen op te treden.

Advanced Life Support (ALS)

Het verrichten van levensreddende medische handelingen naast de basale hulpverlening (BLS), die tot doel hebben de bloedsomloop te herstellen, zijnde defibrilleren/cardioverteren, beademing met 100% zuurstof, incubatie en medicamenteuze therapie.

Aflossing

De overname van een functie/functionaris/eenheid door een andere functionaris/eenheid, die in principe dezelfde taak ter plaatse overneemt.

Alarmeren

Het geven van een attentiesignaal dat, al dan niet via hetzelfde medium, dient te worden gevolgd door een oproep (eenheden/diensten) of een waarschuwing (o.a. het publiek).
Zie ook: waarschuwen.

Ambulancebijstandsplan

Een plan waaruit blijkt hoe, waar en binnen hoeveel tijd ambulancebijstand te verkrijgen is. Een plan waarin op volgorde van afstand meldkamers (CPA-en) staan vermeld met het aantal voor bijstand beschikbare ambulances, verdeeld over dag, avond, nacht en weekeinde.

Ambulance Opstelplaats

Locatie in de directe omgeving van de ongevalsplaats waar (bijstands-) ambulances staan opgesteld in afwachting van hun inzet.

Basic Life Support (BLS)

Basale hulpverlening om vitale functies van slachtoffers te bewaken en zonedig te ondersteunen.

Behandelcentrum

Een plaats waar lichtgewonde slachtoffers van een ongeval/ramp, die niet in een ziekenhuis behoeven te worden opgenomen, worden bijeengebracht voor een medische behandeling.

Beleidscentrum

De plaats waar een *beleidsteam* functioneert.

Beleidsteam

Orgaan, waarbinnen onder voorzitterschap van de burgemeester of Commissaris der Koningin besluitvorming, beleidsbepaling en beleidscoördinatie plaatsvindt.

Berichtencentrum

Het centrum dat belast is met de verwerking van alle inkomende en uitgaande berichten.

Besmetting

De neerslag en/of absorptie van radio-actief materiaal, biologische of chemische (strijd)middelen of andere (industriële) chemische producten op en door gebouwen, terrein, materieel, voedingsmiddelen en personen.

Bestuurlijke organisatie

(doorgaans in deze handleiding) Het geheel van de leidingstructuur op nationaal, provinciaal en gemeentelijk niveau: bestuurders en hun staf, waaronder de Gemeente Rampenstaf.

Bevel

Een bevel is een bepaling van een bevelvoerder waarmee hij een of meer van zijn mensen opdraagt een werk met een bepaald doel uit te voeren.

Bevoegd gezag

Aan het gelandde van toepassing zijnde wettelijke bepaling de burgemeester, de voorzitter van de regionale brandweer, de Commissaris der Koningin, de minister van Binnenlandse Zaken.

Bijstand

Aanvullend potentieel van buiten de eigen dienst, aangevraagd door het bevoegd gezag.

Briefing

Een bijeenkomst ter instructie van personeel.

Bureau GHOR/ Bureau RGF

Het bureau waar de Regionaal Geneeskundig Functionaris en zijn medewerkers zijn gevestigd.

Centraal Registratiebureau Afhandeling Schade (CRAS)

Een taakgroep van schade-experts die zich door actief en passief informatievergenen richt op het op een centrale plaats verkrijgen van een totaaloverzicht van ontstane schade.

Centraal Registratie- en Informatiebureau (CRIB)

Het bureau dat gegevens verzamelt omtrent doden, gewonden, vermisten en verplaatste personen, deze gegevens registreert en op aanwijzingen van het bevoegd gezag aan belanghebbenden verstrekt.

Centrale Post Ambulancevervoer (CPA)

De organisatie belast met de coördinatie van het ambulancevervoer binnen een bepaalde regio.

Commandant Rampterrein

De commandant die, onder het opperbevel van de burgemeester(s), in het rampterrein leiding geeft aan eenheden.

Commandant van Dienst (OvD)

De functionaris die verantwoordelijk is voor de leiding over de brandweer ter plaatse en de afstemming hiervan op de overige hulpverlening.

Commandant van Dienst Geneeskundig (OvDG)

De functionaris die verantwoordelijk is voor de leiding over de geneeskundige hulpverlening ter plaatse en de afstemming hiervan op de overige hulpverlening.

Commandant van Dienst Politie (OvDP)

De functionaris die verantwoordelijk is voor de leiding over de inzet van de politie ter plaatse en de afstemming hiervan op de overige hulpverlening.

Commando Rampterrein (CORT), Commando Plaats Incident (COPI)

De commando rampterrein commandant plaats incident met zijn operationele staf.

Commandostructuur

De leidingstructuur van de rampenbestrijdingsorganisatie op uitvoerend niveau, de operationeel gemeentelijke leidingstructuur van een bepaalde dienst, van militaire eenheden of anderszins.

Coördinatie Centrum (Rampenbestrijding)

De plaats waar de (coördinerende) burgemeester en zijn rampenstaf, inclusief de operationeel leiding, zijn ondergebracht (gemeentelijke, intergemeentelijk dan wel regionaal in te richten).

Coördinatieteam Plaats Incident (CTPI)

Een team van hoogst in rang aanwezige leidinggevendenden van de parate hulpverleningsdiensten op de plaats van een zwaar ongeval of ramp met betrekking tot de coördinatie van de hulpverlening.

Coördinator Gewondenvervoer (CGV)

Een functionaris van de CPA verantwoordelijk voor de coördinatie van de gewondenafvoer en het ambulanceverkeer ter plaatse.

Coördinerend burgemeester

Een van de vooraf aangewezen burgemeesters, die zorgt voor intergemeentelijke afstemming bij rampen met een bovenlokaal karakter, die de betrokken burgemeesters ondersteunt als opgeleide adviseur en die het Regionaal Beleidsteam voorziet.

Coördinerend gemeentesecretaris

Een van de vooraf aangewezen gemeentesecretarissen, die zitting heeft in het Regionaal Beleidsteam.

Crash Team

Een crash team bestaat uit een arts en een gespecialiseerde verpleegkundige. Het team geeft de ambulancehulpverleners medische ondersteuning. De inzet geschiedt via de CPA.

Crisis

Een ernstige verstoring van de basisstructuren dan wel aantasting van fundamentele waarden en normen van het maatschappelijk systeem.

Debriefing

Bijeenkomst ter nabespreking en evaluatie van de inzet.

Driehoeksoverleg

Het overleg tussen een burgemeester en een vertegenwoordiger van het Openbaar Ministerie, in aanwezigheid van een politiechef, dat gericht is op beleidsvorming voor opdrachten aan de politie.

Evacuatie

Een door de overheid gelaste verplaatsing van groepen personen in Nederland met daaronder begrepen: vervoer (sbegeleiding), opnemings- en verzorging en terugkeer van deze groepen, de voorbereiding daarvan en de nazorg.

Gemeenschappelijke actiecentrum

Eén actiecentrum van enkele diensten, eventueel uit verschillende gemeenten, dat gericht is op één of meer activiteiten op een niet scherp af te bakenen of onsamenhangend gebied.

Gemeentelijk Ontvangcentrum

Door de gemeente aangewezen locatie met als doel het opvangen van niet-gewonde slachtoffers na een incident.

Gemeentelijke Rampenstaf

Het door de burgemeester samengestelde orgaan dat hem bij het voeren van het opperbevel over de rampbestrijding bijstaat.

Geneeskundig potentieel

Verzamelterm voor ambulancehulpverlening, traumateams, SIGMA, geneeskundige groepen en andere vormen van geneeskundige bijstand.

Geneeskundige hulpverlening

Het in georganiseerd verband verrichten van gewondenzorg vanaf de vindplaats tot het moment waarop de behandeling door een ziekenhuis of de eerstelijns gezondheidszorg wordt overgenomen.

Geneeskundige hulpverleningsketen

De keten van samenhangende en georganiseerde reddings, medische en paramedische handelingen, vanaf het opsporen van de gewonden, tot het moment dat verdere behandeling in een ziekenhuis niet meer nodig is. De geneeskundige elementen in de hulpverleningsketen zijn: de hulpverlening op het rampterrein aan de gewonden; de hulpverlening in het gewondennest; het vervoer vanuit het gewondennest naar de verzamelplaats gewonden, alsmede de begeleiding tijdens dat vervoer; de hulpverlening in de verzamelplaats gewonden; het vervoer van de verzamelplaats gewonden naar een ziekenhuis, alsmede verzorging tijdens dat vervoer; en de behandeling, nazorg en revalidatie in de ziekenhuizen.

Gewondenkaart

Kaart waarop vanaf de vindplaats de persoonlijke en medische registratie plaats vindt en die steeds bij het slachtoffer blijft.

Gewondennest

Een eerste verzamelpunt van gewonde slachtoffers in het rampterrein. In een gewondennest worden ten minste de volgende taken verricht: de eerste hulp dan wel de aanvullende eerste hulp aan gewonden; het opvangen van ambulante gewonden en het verwijzen daarvan naar de verzamelplaats gewonden; het invullen van de gewondenkaarten.

Gewondenspreidingsplan

Een voorbereidingsplan waarin in volgorde van afstand de ziekenhuizen staan vermeld, met onder andere de medische benaming en capaciteit van het ziekenhuis.

Gezondheidsdienst (GGD)

Een gemeentelijke of intergemeentelijke gezondheidsdienst ter uitvoering van aan de gemeente opgelegde taken op het gebied van de volksgezondheid.

Gecoördineerde Regionale Incidentenbestrijdings Procedure (GRIP)

Uitwerking van het opschalingsproces in coördinatiealarmfasen. Elk coördinatiealarm heeft zijn eigen kenmerken, die gebaseerd zijn op de bijbehorende taken, bevoegdheden of verantwoordelijkheden.

Hoofdirectie Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen (HS-GOR)

De hoogste geneeskundige functionaris op tactisch niveau die namens de RGF vanuit het (regionaal) operationeel team leiding geeft aan onder andere de CvDG-en, het actiecentrum-GHOR en CPA.

Hulpbehoefte/hulpvraag

Indicatie van de effecten van een ramp voor zover deze een acuut en grootschalig beroep op de hulpdiensten betekenen.

Hulpverleningsgebied

Dat deel van het rampterrein waarop de hulpverlening zich concentreert omdat daar sprake is van waarneembare of te verwachten schade aan de gezondheid van grote aantallen personen of aan grote materiële belangen.

Informatie- en Adviescentrum (IAC)

Centrum dat informatie en advies verzorgt aan door een zwaar ongeval of ramp getroffen, relaties en omwonenden vanuit een één-loketorganisatie.

Inzetvak

Het aangewezen gedeelte van het rampterrein, waarin een daarvoor bestemde rampbestrijdingseenheid zijn opdracht uitvoert.

Leidingstructuur

De structuur van de gehele leidinggevende organisatie voor de rampbestrijding, waarin met name te onderscheiden: de bestuurlijke organisatie en de commandostructuur.

Logboek

Document waarin alle gebeurtenissen en afspraken in chronologische volgorde worden genoteerd.

Logistiek

Alle voorbereidingen en handelingen die nodig zijn om het potentieel voor de bestrijding van ongevallen en rampen zo doeltreffend mogelijk in te zetten en te bevoorraden.

Loodspost

Een als regel vooraf bepaalde, gemakkelijk te vinden plaats waar bijstandverlenend potentieel wordt opgevangen en vervolgens uit het noodgebied naar de gewenste plaats wordt geleid.

Maatramp

Samenvatting van de maatscenario's van een regio.

Medische Behandelbaarheid (MBC)

Het aantal gewonden van urgentieklasse 1 en 2 dat per uur (volgens de geldende medische inzichten) in een ziekenhuis kan worden behandeld.

Mobiel Medisch Team (MMT)

Een team bestaande uit een MMT-arts, een MMT-verpleegkundige en een chauffeur, dat in staat is ter plaatse van een zwaar ongeval of ramp *triage* uit te voeren en hoogwaardige medische hulp te verlenen.

Nazorg

Geheel van maatregelen gericht op terugkeer naar de normale situatie.

Officier van Dienst Geneeskundig (OvD-G)

Een functionaris ter plaatse van een ongeval die belast is met de coördinatie van met name de ambulancezorg.

Ondersteuning

Het geheel van secretariële, logistieke en verbindingstechnische voorzieningen, dat ten doel heeft een staf of een beleidsteam te laten functioneren.

Ondersteuningsgebied

Het deel van het rampterrein dat nodig is om het optreden in het hulpverleningsgebied mogelijk te maken.

Ontruiming

Het voor korte duur verlaten van de verblijfplaats op een advies van parate diensten. Brandweer en politie kunnen direct tot een dergelijk advies overgaan, indien daarvoor, binnen aan te geven grenzen, een mandaat is versterkt. Een voorwaarde daarbij kan zijn dat zij de ontruiming zelf in goede banen kunnen leiden (vergelijk: evacuatie).

Operationeel Basisplan (OBP)

Een geordende verzameling operationele gegevens van (vanuit en betreffende) alle bij de rampenbestrijding betrokken diensten in een gemeente, danwel regio.

Operationeel centrum

Een locatie waar onder leiding van de *operationeel leider* de uitvoering- coördinerende functie van een gemeentelijke rampenstaf worden uitgeoefend.

Operationeel leider

De functionaris in de gemeentelijke rampenstaf (GRS) die door het bevoegd gezag is aangewezen om de operationele leiding uit te oefenen. Hij adviseert de burgemeester in het beleidsteam over operationele aangelegenheden. Beleidsbeslissingen vertaalt hij binnen het operationeel team in operationele opdrachten en hij coördineert de uitvoering daarvan.

Operationeel team

Een team van vertegenwoordigers van de betrokken diensten/organisaties in een gemeentelijke of provinciale rampenstaf, onder leiding van respectievelijk de operationeel leider (GRS) of de staf-coördinator (GRS) en die gecoördineerde uitvoering van de rampbestrijding bevordert.

Operationele leiding

De bevoegdheid tot het in opdracht van de burgemeester geven van bindende aanwijzingen aan commandanten/hoofden van de bij de rampbestrijding samenwerkende zelfstandige diensten, zoals om daarbij te treden in de bevoegdheden van de commandanten/hoofden van die diensten aangaande de wijze van uitvoeren van de taken.

Opperbevel

Opperbevel duidt op twee samenhangende noties: enerzijds de politieke en bestuurlijke verantwoordelijkheid, anderzijds de zeggenschap over ieder die aan de (ramp)bestrijding deelneemt, zulks in het bijzonder met het oog op een goede coördinatie.

Opschalen

Het veranderingsproces tijdens een ramp van het functioneren van het bestuur, de parate diensten en de gemeente, vanuit de dagelijkse situatie naar één regionale organisatievorm waarmee een ramp multidisciplinair wordt bestreden. Opschaling is uitgewerkt in coördinatie-alarmfasen; ook wel Gecoördineerde Regionale Incidentenbestrijdings Procedure (GRIP) genoemd.

Opvangcentrum

De plaats waar niet-gewonde en behandelde lichtgewonden worden ondergebracht in afwachting van de mogelijkheid tot terugkeer naar de eigen woongelegenheid of onderbrenging elders.

Provinciaal Coördinatie Centrum

De plaats waar de Commissaris van de Koningin en zijn *provinciale rampenstaf* zijn gezeteld.

Preventie

Geheel van maatregelen gericht op het zo klein mogelijk houden van risico's en de gevolgen van eventuele ongevallen te beperken.

Preventieve Volksgezondheid en Medisch-Hygiënische Maatregelen

Dit betreft het geven van adviezen en voorlichting over medisch-hygiënische maatregelen en zondig het preventief collectief verstrekken van medicamenten.

Preparatie

De voorbereiding op de acute bestrijding van ongevallen en rampen.

Pro-actie

Het wegnemen van structurele oorzaken van onveiligheid.

Provinciale Rampenstaf

De plaats waar de Commissaris van de Koningin een aangesteld orgaan dat hem bijstaat bij zijn coördinerende en bijstand regelende taak in de rampenbestrijding.

Ramp of zwaar ongeval

Een gebeurtenis waardoor een ernstige verstoring van de openbare veiligheid is ontstaan, waarbij het leven en de gezondheid van personen, het milieu, of grote materiële belangen in ernstige mate worden bedreigd of zijn geschaad, en waarbij een gecoördineerde inzet van diensten en organisaties van verschillende disciplines is vereist om de dreiging weg te nemen of de schadelijke gevolgen te beperken.

Rampbestrijdingsplan

Het samenspel van maatregelen dat voorbereid is voor het geval zich een ramp voordoet die naar plaats, aard en gevolgen voorzienbaar is. (Met 'plaats' wordt niet slechts één gebied bedoeld, maar ook een object of een traject (spoorweg, weg).)

Rampenbeheersing

Het geheel van overheidsmaatregelen inzake het voorkomen en beperken van risico's die tot rampen en zware ongevallen kunnen leiden, de voorbereiding op de bestrijding van rampen en zware ongevallen, de daadwerkelijke bestrijding en de zorg na rampen. Rampenbeheersing omvat het risicobeleid van de overheid en de rampenbestrijding.

Rampenbestrijding

Het geheel van overheidsmaatregelen inzake de voorbereiding op de bestrijding van rampen en zware ongevallen, de daadwerkelijke bestrijding en de zorg na rampen.

Rampenopvangteam (PSH)

Een team met een vaste samenstelling van psychosociale hulpverleners van GGD, RIAGG, Slachtofferhulp, Rode Kruis, Leger des Heils en Algemeen Maatschappelijk Werk, dat in de opvangfase van een calamiteit aan slachtoffers en hulpverleners psychosociale hulp en begeleiding biedt in een Opvang- en Verzorgingscentrum en, indien gewenst, ook in ziekenhuizen en bij het informatiepunt van het CRIB.

Rampenplan

Een organisatieplan waarin in algemene zin is aangegeven hoe in geval van een ramp of een dreigende ramp gehandeld dient te worden te einde tot een doelmatig bestrijden van de ramp en de gevolgen daarvan te komen.

Rampgebied

Deel van het Nederlands grondgebied waarvoor buitengewone omstandigheden in de zin van de rampenwet zijn afgekondigd.

Rampterrein

Het door de opperbevelhebber aangewezen gedeelte van een gemeente waarbinnen bijzondere regimes gelden ten aanzien van de handhaving en het herstel van openbare veiligheid en openbare orde.

Ramptype

Een categorie van mogelijke rampen, die qua soort effecten en qua ontwikkeling in de tijd op elkaar lijken.

Regionaal Coördinatie Centrum (RCC)

De plaats waar de coördinerend burgemeester en zijn intergemeentelijke rampenstaf, inclusief de operationeel leider, zijn ondergebracht.

Regionaal Geneeskundig Functionaris (RGF)

Hoogst leidinggevende en ambtelijk verantwoordelijk functionaris binnen de geneeskundige hulpverlening bij overgevalen en rampen.

Repressie

Het daadwerkelijk bestrijden van onveiligheid en het zorgen voor de daarbij behorende hulpverlening.

Risicobeid

Het geheel van overheidsmaatregelen gericht op het voorkomen en beperken van risico's die kunnen leiden tot rampen en zware ongevallen.

SIGMA

Snel Inzetbare Groep ter Medische Assistentie, bestaande uit 8 vrijwilligers van bij voorkeur het Rode Kruis, waaronder een leider en een chauffeur, die de professionele hulpverleners assisteert en ondersteunt bij grootschalige ongevallen en rampen.

Traumateam

Een team dat in staat is ter plaatse (buiten een ziekenhuis) triage uit te voeren en hoogwaardige specialistische hulp te verlenen. Ook: MMT.

Triage

Het classificeren van gewonden naar de ernst van de opgelopen letsels. Deze classificatie resulteert in een aantal *urgentieklassen* voor behandeling.

Uitgangstelling (UGS)

De plaats waar het bij de rampbestrijding in te zetten potentieel wordt samengetrokken, van waaruit het wordt ingezet en waarheen het na de werkzaamheden terugkeert.

Urgentieklassse

De medische behandelurgentie van bepaalde gewonden. Resultaat van triage. De classificatie geschiedt aan de hand van de toestand van de Ademhaling (A), het Bewustzijn (B) en de Circulatie (C).

De urgentieklassen zijn:

1. Urgentieklassse 1 (A, B, C-instabiele slachtoffers):
Gewonden wier leven onmiddellijk worden bedreigd door een obstructie van de ademwegen en/of door stoornissen van de ademhaling en/of circulatie.
2. Urgentieklassse 2 (A, B, C-stabiele slachtoffers te behandelen binnen 6 uur):
Gewonden wier leven na enkele uren wordt bedreigd door een obstructie van de ademwegen, stoornissen van de ademhaling en/of circulatie of die gevaar lopen voor ernstige infecties of invaliditeit, wanneer zij niet binnen 6 uur na het lopen van het letsel behandeld worden.
3. Urgentieklassse 3 (A, B, C-stabiele slachtoffers):
Gewonden die niet bedreigd worden door een ademwegene obstructie, stoornissen van de ademhaling en/of circulatie, ernstige infectie of invaliditeit. Daarnaast bestaat een urgentieklassse 4. Deze kan in principe alleen onder uitzonderingsomstandigheden worden gehanteerd.
4. Urgentieklassse 4 (A, B, C-stabiele slachtoffers):
Gewonden, waarbij onder de gegeven omstandigheden de ademweg niet kan worden vrijgemaakt en vrijhouden van de ademhaling niet kan worden veiliggesteld, bloedingen niet tot staan kunnen worden gebracht en shock niet toereikend kan worden bestreden.

Verbinding Commando's (VC)

Voering van waaruit de coördinatie van de inzet geregeld wordt.

Veiligheidszone

Een gebied rond het rampterrein dat de politie in staat stelt het rampterrein af te zetten/af te baken.

Versterking

Aanvullend potentieel uit eigen dienst.

Verzamelpplaats gewonden

Een plaats waar gewonden bijeenbracht worden, waar door georganiseerde hulpverleners een voortgezette triage plaatsvindt, ten behoeve van het bepalen van de behandel- en vervoersurgentie, levensreddende en stabiliserende behandelingen worden verricht en waar zij gereed gemaakt worden voor verder vervoer naar een ziekenhuis.

Waarschuwen

Betrokkenen informeren over een gevaar en het daarbij geven van een gedragsadvies.

Ziekenautostation

Een plaats waar de aan het gewondenvervoer deelnemende ziekenauto's zich melden om een rij-opdracht te ontvangen.

Ziekenhuisrampenopvangplan (ZiROP)

Een door een ziekenhuis opgesteld plan, waarin opgenomen alle noodzakelijke interne medisch-organisatorische maatregelen voor de medische behandeling van gewonden, waarmee de Medische Behandel Capaciteit maximaal benut kan worden.

VERVALLEN

VERVALLEN

Bijlage 3   Literatuurlijst

Algemene Rekenkamer, *Rapport Voorbereiding rampenbestrijding*, Den Haag, TK, vergaderjaar 2000-2001, 27795, nrs. 1 en 2.

Arjan Driesprong en Sjaak Poortvliet, *Waterstaatsnoodwetgeving. Modernisering waterstaatswetgeving betreffende gevaar voor waterstaatswerken*, Hoofddirectie Juridische Zaken, ministerie van V&W en Unie van Waterschappen.

AVD/ SAVE/ NivU/ NIBRA, *Leidraad Operationele Prestaties*, versie 2001, i.o.v. Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

B&A Groep, *Eindrapport risicocommunicatie*, Den Haag, 2002

Berenschot, COT, Cebeon i.o.v. Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, *Tussentijdse evaluatie beleidsnota rampenbestrijding 2000-2004. Richt op vooruitgang, vooruitgang in zicht*, Utrecht/Den Haag/Amsterdam, 2002

Besluit rampbestrijdingsplan inrichtingen (Besluit van 7 juni 1999, houdende regels met betrekking tot rampbestrijdingsplannen voor bepaalde categorieën inrichtingen die vallen onder de reikwijdte van richtlijn nr. 6/82/EEG van de Raad van de Europese Unie van 9 december 1996 betreffende de aanpak van de gevaren van zware ongevallen waarbij gevaarlijke stoffen zijn betrokken), Staatsblad 1999, nr. 237

Besluit van 11 februari 2001 tot regeling van de doeluitkering bestrijding van rampen en zware ongevallen voor de periode van 1 januari 2001 tot en met 31 december 2002 (Interim-besluit de doeluitkering bestrijding van rampen en zware ongevallen), Staatsblad 2001, nr. 115

Besluit van 23 april 1997, houdende vaststelling van het tijdstip van inwerkingtreding van de Coördinatiewet uitzonderingstoestanden, de Invoeringswet Coördinatiewet uitzonderingstoestanden, de Wet buitengewone bevoegdheden burgerlijk gezag en de Oorlogswet voor Nederland, Staatsblad 1997, nr. 172

Brandweerwet 1985 (Wet van 30 januari 1985, houdende nieuwe regel met betrekking tot het brandweerwezen), Staatsblad 1985, nr. 88

Commissaris der Koningin Provincie Zuid-Holland, *Provinciaal coördinatieplan voor de bestrijding van rampen en zware ongevallen in de provincie Zuid-Holland*, Den Haag, 2002

Commissaris der Koningin Provincie Zuid-Holland, *Provinciaal coördinatieplan voor de bestrijding van rampen en zware ongevallen in de provincie Zuid-Holland*, Den Haag, 2001

Commissie onderzoek cafébrand Nieuwjaarsnacht (Commissie Alders), *Tussenrapportage*, 2001

Commissie onderzoek cafébrand Nieuwjaarsnacht Volendam (Commissie Alders), *Cafébrand nieuwjaarsnacht, Eindrapport*, 2001

Commissie onderzoek vuurwerkcramp (Commissie Oosting), *De vuurwerkcramp, eindrapport (delen a,b,c)* Enschede/ Den Haag, 2001

Convenant inzake de bestuurlijke coördinatie bij rampen van gemeenten in plaatselijke betekenis en de operationele leiding bij de rampenbestrijding, Amsterdam, 2001-1994

Coördinatiewet uitzonderingstoestanden (wet van 3 april 1996, houdende regeling met betrekking tot uitzonderingstoestanden), Staatsblad 1996, nr. 365

Deloitte & Touche, *Basisboek ROR (Concept)* versie 02-07-2002

E.W. Gros, P.M. van Vullpen, *Handboek Project Management Organisatie grootschalig en bijzonder optreden (concept)* Politie regio Utrecht, 2002

Eindbeeld van de Samenleving HR

Expertisecentrum Conflict- en Crisisbeheersing, *Referentiekader Conflict- en Crisisbeheersing Politie Den Haag*, Den Haag, 2002

Functie en werkwijze Coördinerend Bestuurder (CB) Regio Achterhoek, 1998

Gemeenschappelijke Regeling Regionale Hulpverleningsdienst Rotterdam - Rijnmond (259/1991), Rotterdam, 1999

Gemeenschappelijke verklaring van Nederland en Nedersaksen inzake grensoverschrijdende samenwerking, Staatscourant 2001, nr. 121

Gemeenschappelijke verklaring van Nederland-Noordrijn Westfalen inzake grensoverschrijdende samenwerking, Staatscourant 2000, nr. 233

Gemeentewet (wet van 14 februari 1992, houdende nieuwe bepalingen met betrekking tot gemeenten), Staatsblad 1992, nr. 96

Het Anker, Beleidsplan. Het Anker, Advies- en informatiecentrum, Volendam 2001

Hulpverleningsregio Haaglanden i.s.m. Politie Haaglanden en GGD, *De Informatiebundel Regionaal Coördinatiecentrum*, Den Haag, 1999

Hulpverleningsregio Haaglanden, *Normenboek Brandweer 2001*, Den Haag, 2002

Hulpverleningsregio Zuid-Oost Noord-Brabant, regio Zuid-Holland Zuid en Regio Amsterdam-Amstelland, *Inhoudsopgaven voor regionale beheersplannen van de (Hulpverlenings)regio's Zuid-Oost Noord-Brabant, Zuid-Holland Zuid en Amsterdam-Amstelland*, 2002

Ingenieurs/Adviesbureau SAVE en Adviesbureau Van Dijke, *Leidraad Natramp, versie 1.3*, 2000

Inspectie Brandweezorg en Rampenbestrijding en de Inspectie voor de Gezondheidszorg, *Rapportage inzake de opbouw van de organisatie van de geneeskundige hulpverlening bij rampen*, Den Haag, 1995. I.o.v. Ministerie van Binnenlandse Zaken, Directoraat-generaal voor openbare orde en veiligheid, Directie Brandweer en rampenbestrijding

Inspectie Brandweezorg en Rampenbestrijding, *Melding en opschaling, informatie en communicatie bij acute rampen. Onderzoek naar "groot opschalen", interregionaal en interdisciplinair samenwerken, het uitbreiden van informatiemanagement en één meld- en opschalingscentrum*, Den Haag, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, IBR, 2001

Inspectie Openbare Orde en Veiligheid, *Algemene doorlichting Rampenbeheersing. Modelscenario's thema 1: het voorkomen van rampen. Conceptversie 2.0*, Den Haag 2002

Inspectie Openbare Orde en Veiligheid, *Algemene doorlichting Rampenbeheersing. Modelscenario's thema 2: de bestuurlijk-organisatorische processen. Conceptversie 2.0*, Den Haag, 2002

Inspectie Openbare Orde en Veiligheid, *Algemene doorlichting Rampenbeheersing. Modelscenario's thema 3: de actuele voorbereiding van rampbestrijdingsprocessen, Conceptversie 2.0*, Den Haag, 2002

Kabinet CvdK Utrecht, *Telebrains: onmisbare schakel in de rampenbestrijding (folder)*, 2001

Kabinetstandpunt Nieuwjaarsbrand Volendam, Tweede Kamer, vergaderjaar 200-2001, 27 575, nr. 5

Kabinetstandpunt vuurwerkkramp Enschede, Tweede Kamer, vergaderjaar 2000-2001, 27 157, nr. 20

Kabinetsstandpunt naar aanleiding van de rapportage "Quick-scan gevolgen beleidsvernieuwing externe veiligheid", Tweede Kamer, vergaderjaar 2001-2002, nr. 16

Kernongevallenbestrijding: Nota en Nationaal Plan, Tweede Kamer, vergaderjaar 1988-1989, 21 015, nrs. 1 en 2.

Kwaliteitswet zorginstellingen (wet van 18 januari betreffende de kwaliteit van zorginstellingen), Staatsblad 1996, nr. 80

Lettinga, G (NIBRA), T.J. Noordsij en J.C.M de Haas (NIGHR), *Ba*... of GHOR, Den Haag, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2001

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en Ingenieurs / adviesbureau SAVE, *Handreiking Rampbestrijdingsplan Veiligheidsrapportplan de Bedrijven Workshop*, 2001

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en Koninklijke Nederlandse Brandweervereniging, *Project Versterking Brandweer (1992) Referentiekader bedrijfsvoering en ondersteuning*, Den Haag, Ministerie van Binnenlandse Zaken, Directie Brandweer en rampenbestrijding, 1996

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, *Voorlichting bij Rampen*, Den Haag, 1989

Ministerie van Binnenlandse Zaken, Nota hulpverlening bij ongevallen en rampen, Tweede Kamer 1975-1976, 3263, nr.2

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, *Eindrapportage Project Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen*, Den Haag, Projectbureau Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen, 1999

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en Nibra, *Leidraad ongevalsbestrijding gevaarlijke stoffen. Richtlijn voor de organisatie van de ongevalsbestrijding gevaarlijke stoffen*, Den Haag, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Directie Brandweer en rampenbestrijding, 2001

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, *Handleiding Oefenen, samenwerking is noodzaak. Oefenmodule Waterschap*, Den Haag, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Directie Brandweer en Rampenbestrijding, 2000

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, *Handleiding Oefenen, samenwerking is noodzaak. Oefenmodule Korps Nationale Reserves (NATRES)*, Den Haag, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Directie Brandweer en Rampenbestrijding, 1998

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, *Handleiding Oefenen, samenwerking is noodzaak. Oefenmodule Milieuzorg en brandweeroefenterreinen*, Den Haag, Ministerie van Binnenlandse Zaken, Directie Brandweer, 1993

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, *Handleiding Oefenen, samenwerking is noodzaak. Module brandbestrijding*, Den Haag, Ministerie van Binnenlandse Zaken, Directie Brandweer, 1991

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, *Handleiding Oefenen, samenwerking is noodzaak. Module gemeente*, Den Haag, Ministerie van Binnenlandse Zaken, Directie Brandweer, 1991

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, *Handleiding Oefenen, samenwerking is noodzaak. Module provincie*, Den Haag, Ministerie van Binnenlandse Zaken, Directie Brandweer, 1991

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, *Actieprogramma rampenbeheersing en brandweer 2002-2006, Bouwst veiliger*, Den Haag, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2002.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, *Beleidsnota rampenbestrijding 2000-2004, De veiligheidsketen gesmeed*, Den Haag, 1999

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, *Handreiking opzet Informatie- en Adviescentrum (IAC) na rampen (concept)*, Den Haag, 2002

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, *Incidentele bijdrageregeling versterking rampenbestrijding 2000. Aanvragen en toekenningen*, Den Haag, 2000

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, *Leidraad Opzet en Operationeel CRIB Proces (versie 1.0)*, Den Haag, 2002

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, *Nota Internationale aspecten van het beleid inzake brandweer en rampenbestrijding*, Den Haag, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2000. Tweede kamer 27556. Nr.2

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, *Integrale Veiligheidsrapportage 2002*, Den Haag, 2002

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, *Toelichting provinciaal toetsingskader rampbestrijdingsplannen (concept)*, Den Haag, 2001

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, *Met zorg verbonden: Naar een nieuwe structuur voor ambulancezorg, traumazorg en geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen*, Den Haag, 1997

Ministerie van Binnenlandse Zaken i.s.m. Koninklijke Nederlandse Brandweervereniging, *Project Versterking Brandweer (PVB). Gewenst zorgniveau*, Den Haag, Ministerie van Binnenlandse Zaken Directie Brandweer en rampenbestrijding, 1996

Ministerie van Binnenlandse Zaken, *Circulaire Archiefwet Rampen*, Den Haag, 2001

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, *Circulaire invulling versterking rampenbestrijding*, Den Haag, 1999

Ministerie van Binnenlandse Zaken, *Handleiding Rampenbestrijding*, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990

Ministerie van Binnenlandse Zaken, *Handboek Vliegtuigongevallenbestrijding op luchtvaartterreinen*, Den Haag, Directie Brandweer en rampenbestrijding, 1997

Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu, i.s.m. ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, *De Revitalisatie van het Nationaal Plan voor de Kernongevallenbestrijding, een rapportage project RNPk, in het kader van crisisbeheersing en rampenbestrijding*, Den Haag, 2002

Ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur en Ministerie van Binnenlandse Zaken, *Handboek Geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen*, Den Haag, VUGA Uitgeverij BV, 1990

Ministeries van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu, Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Sociale Zaken en Werkgelegenheid, *Handreiking: Uitvoering Brzo 1999 voor Overheden. Eindconcept 3.1. Ten behoeve van provincies, gemeenten, brandweer, Arbeidsinspectie en waterschappen bij de uitvoering van het Besluit risico's zware ongevallen 1999 en daarmee samenhangende regelgeving*, Den Haag, 1999

Modernisering waterstaatswetgeving betreffende gevaar voor waterstaatswerken (Wet van 16 mei 2002, houdende vervanging van paragraaf 17 van de Waterstaatswet 1900 door algemene regels inzake voorbereiding op en optreden bij gevaar voor waterstaatswerken), Staatsblad 2002, nr. 292

Nationaal Coördinatie Centrum, *Nationaal Handboek Crisisbesluitvorming*, Den Haag, 1998

Nederlands Instituut voor Brandweer en Rampenbestrijding (NIBRA), *Opleidingen crisisbeheersing en rampenbestrijding (OCR). Organisatie van de crisisbeheersing en rampenbestrijding (Reader)*, 1998

Nederlands Instituut voor Brandweer en Rampenbestrijding i.o.v. Ministerie van Binnenlandse Zaken, Directie Brandweer en rampenbestrijding, *Leidraad Brandweercompagnie*, Arnhem, NIBRA (1996)

Nederlands Instituut voor Brandweer en Rampenbestrijding, *Onderbrandwester. Gevaarlijke Stoffen*, Arnhem, NIBRA, 2000

Nota van verbetering bij de Voortgangsrapportage Jeugd en veiligheid (veiligheidsbeleid 1995-1998), Tweede Kamer vergaderjaar 1995-1996, 24505, nr. 4

Octaaf Adviesgroep BV, in opdracht van Ministerie van Volksgesondheid, Welzijn en Sport en Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, *Monitor-instrument voorbereiding rampenbestrijding, conceptversie 0.7*, 2002

Overeenkomst tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Bondsrepubliek Duitsland inzake wederzijdse bijstandsverlening bij het bestrijden van rampen, zware ongevallen daaronder begrepen, 7 juni 1988

Overeenkomst tussen het Koninkrijk der Nederlanden en het Koninkrijk België inzake wederzijdse bijstandsverlening bij het bestrijden van rampen en ongevallen, 14 november 1984

Onderleg CdU met voorzitters regionale brandweren en hulpverleningsdiensten, *Regeling voor de bestrijding en coördinatie bij de bestrijding van rampen en zware ongevallen van meer dan plaatselijke betekenis in de provincie Zuid-Holland*, 1998

PLATO (Platform Opleiding, Onderwijs en Organisatie), *'In goede banen' Competenties voor representatieve brandweerfuncties. Rapportage fase 1*, 2001

Politie Haaglanden, *Leidraad Grootschalig en Bijzonder Optreden, versie 1.05*, Den Haag, 2002

Politie Rotterdam-Rijnmond, Regionale Operationele Ondersteunende Diensten, *Regeling grootschalig en bijzonder optreden (GBO)*, Rotterdam, 1999

Politiewet 1993 (wet van 9 december 1993), Staatsblad 1993, nr. 724

Procedure Brandweerbijstand, Staatscourant 1989, nr. 91

Provinciaal toetsingskader rampbestrijdingsplannen (inclusief toelichting), versie 23 april 2001

Regeling inzake SAR-dienst 1994 (26 augustus 1994), Staatscourant 1994, nr. 188

Regionale Hulpverleningsdienst Rotterdam Rijnmond, *Handleiding Technische Hulpverlening. De gezamenlijke inzet van: brandweer, ambulancediensten, politie, en overige (kern)diensten, bij ongevallen waarbij beknelde slachtoffers zijn betrokken*, Rotterdam (1999)

Rijkswet Onderzoeksraad voor veiligheid. Instelling van een onderzoeksraad voor veiligheid. Tweede kamer, vergaderjaar 2002-2003, 28634. nr.4

Samenwerkingsverband Noord-Kennemerland Regionale Brandweer Hulpverleningsdienst, *Convenant inzake de bestuurlijke coördinatie bij rampen of ongevallen van meet af aan plaatselijke betekenis en de operationele leiding bij de bestrijding van een ramp of zwaar ongeval*, 19-02-2001

Samenwerkingsverband van operationele diensten in de regio Rotterdam-Rijnmond, *Toelichting bij het regionaal operationeel basisplan Rotterdam-Rijnmond*, Rotterdam, 2001

SGBO, *Plan van aanpak actiepunten 57: Versterking gemeentelijke processen. Concept versie 1.1*, Den Haag, VNG, 2002

Stichting HKZ, *HKZ Harmonisatiemodel. Basismodel voor externe kwaliteitsbeoordeling. Gericht op certificatie in de sociale zorg en welzijn, versie 2001*, Stichting HKZ, 2002

Stichting Opleiding en Scholing Ambulancehulpverlening i.o.v. Ministerie van Binnenlandse Zaken, Leiden en Geneeskundige Combinatie, Den Haag, Ministerie van Binnenlandse Zaken, Directie Brandweer en Rampenbestrijding, 1998

Stuurgroep PVB, *Eindrapportage Project Versterking Brandweer: Van project naar proces*, november 1998

Vereniging van Waterschappen, *'De ketens gesmeed.' Het waterschap en de rampen- en ongevallenbestrijding*, Datum onbekend

Vereniging van Nederlandse Gemeenten i.s.m. Nibra, *Krachten bundelen voor veiligheid. Regionaal denken, lokaal doen. Een strategische visie uit gemeentelijk perspectief op de zorg voor brandweer, geneeskundige hulpverlening en rampenbestrijding in de kabinetsperiode 2002-2006*, VNG-commissie Brouwer, 2002

Vereniging van Nederlandse Gemeenten, *Om het vertrouwen van de burger, project voorbereiding gemeenteraadsperiode 2002-2006 en kabinetsformatie 2002 / VNG-commissie Brouwer, Krachten bundelen voor veiligheid. Regionaal denken, lokaal doen*, 2002

Werkgroep Herijking Opleidingen Rampenbestrijding, *Opleiden voor samenwerking in de rampenbestrijding*, maart 1998

Wet bescherming bevolking, Staatsblad 1952, nr. 404

Wet bestrijding ongevallen Noordzee (wet van 12 maart 1992), Staatsblad, nr.211

Wet kwaliteitsbevordering rampenbestrijding, (Wetswijzigingen van de Brandweerwet 1985, de Wet rampen en zware ongevallen en de Wet geneeskundige hulpverlening bij rampen, wijziging van de Wet Ambulancevervoer) inclusief Memorie van Toelichting, versie van 09-01-2002, inwerkingtreding per 01-01-2004

Wet geneeskundige hulpverlening bij rampen (wet van 14 november 1991 houdende de regels inzake de organisatie en uitvoering van de geneeskundige hulpverlening bij rampen alsmede de voorbereiding daarop), Staatsblad 1991, nr. 653

Wet rampen en zware ongevallen (wet van 30 januari 1985 houdende regels inzake de rampenbestrijding en de voorbereiding daarop), Staatsblad 80, in werking getreden 22-02-1985, staatsblad 101

VERVALLEN

Bijlage 4

Activiteitschema's bij uitwerking van rampbestrijdingsprocessen

Activiteitschema bij het proces **Bestrijden van brand en emissie van gevaarlijke stoffen** (paragraaf B3.4.1)

Activiteit	Brandweer	Politie	GHOR	Gemeente
1. Analyse van de situatie	*	+	+	-
1.1 Het bepalen van de aard, omvang en verwachte ontwikkeling van de brand (vuurfront, brandend oppervlak, betrokken brandstoffen.	+	-	-	-
1.2 Inschatten van het effectgebied (beneden-winds gasgebied. Schadecirkel bij dreigende explosie, effectgebied bij verspreiding via oppervlaktewater en riolen etc. o.a. op basis van klachten en waarnemingen bevolking)	*		+	-
1.3 Het bepalen van de invloed van terrein-, weers- en infrastructuurfactoren op de (ontwikkeling van de) bron.	+	-	-	-
2. Opstellen van plan voor de bronbestrijding	+		-	-
2.1 Vaststellen brandbestrijdingsstrategie	+	-	-	-
2.2 Het vaststellen van de toe te passen brandbestrijdingsmaatregelen (waterschermen, schuiminzet, indammen gevaarlijke vloeistof, dichten reservoirs etc.)		-	-	-
2.3 Het bepalen van de te handhaven veiligheidsregels (gebied dat niet betreden mag worden, of alleen betreden mag worden met bepaalde persoonlijke beschermingsmaatregelen)	+	-	-	-
2.4 Het bepalen van de benodigde personele en materiële middelen: - (sleutel) functionarissen (officier gevaarlijke stoffen); - eenheden (peloton met bloegen, gaspak-teams); - materiële hulpmiddelen (pompen, slangen waterkanonnen, blusstoffen, perslucht beschermend ademapparaat, reservoirs voor vloeistofopvang, absorptiemiddelen, dichtingsmiddelen etc.)	+	-	-	-
2.5 Het bepalen van de beschikbaarheid van benodigde inzet	+	-	-	-
2.6 Het formuleren van een inzetplan (wie, wat waar, wanneer, waarmee)	+	-	-	-
Het afstemmen van het plan met het operationeel team	+	-	-	-
3. Het bekendmaken van het inzetplan	+	-	-	-
3.1 Het informeren van het naast hogere echelon, commandanten van uitvoerende eenheden, andere diensten en de bij de voorlichting betrokken functionarissen (mondeling/fax)	+	+	+	-

Activiteit	Brandweer	Politie	GHOR	Gemeente
4. Het beschikbaar krijgen van personeel en middelen	*	+	-	+
4.1 Het alarmeren van de eenheden:				
- wijze van alarmering;				
- opkomstlocatie;	*	-	-	+
- aanrijroute;				
- bestemming.				
4.2 Het beschikbaar krijgen van de benodigde materiële middelen:				
- opslaglocatie(s);	*	-	-	-
- transport;				
- afleverlocatie(s).				
4.3 Het zonedig aanvragen van bijstand:				
- buurtdistricten en regio's;	*		-	-
- militaire eenheden.				
4.4 Het opvangen van eenheden:				
- loodspost, uitgangstelling;	*	-		+
- melding binnenkomst;				
- begidsing				
5. Het inzetten van personeel en middelen	+		-	-
5.1 Het instrueren van eenheden (inzetvlakken, strategie en bestrijdingsmethoden, naast opereren eenheden etc.)	+	-	-	-
5.2 Het bepalen van de verbindingen en coördinatie	+	-	-	-
5.3 Het aangeven van bijzonderheden:				
- prioriteiten				
- aanrijroutes;	+	-	-	-
- afzettingen / doorlooptpunten;				
- af te sluiten NUTS-voorzieningen / stil te leggen bedrijven.				
6. Voortgangsbepaling	+	-	-	-
6.1 handhaving veiligheidsregio	+	-	-	-
6.2 Bijstellen van het plan	+	-	-	-
6.3 Het informeren van de met voorlichting belaste functionarissen over de voortgang van de rampbestrijding	+	-	-	-

- = geen bemoeienis met deze activiteit

= wel bemoeienis met deze activiteit

* = verantwoordelijke voor deze activiteit

Activiteitschema bij het proces **Ontsmetten van mens en dier** (paragraaf B3.4.3)

Activiteit	Brandweer	Politie	GHOR	Gemeente
1. Analyse van de situatie	*	-	+	-
1.1 Het bepalen van de aard, omvang en verwachte ontwikkeling van de besmetting	*	-	+	-
1.2 Bepalen van de norm (dosisbelasting) en de gevolgen voor mens en dier (o.a. informatie inwinnen bij NVIC/RIVM)	+	-	*	-
1.3 Het bepalen of ontsmetting noodzakelijk is	+	-	*	-
1.4 Bepalen van de noodzaak tot quarantaine	-	-	*	-
1.5 Vaststellen welke deelplannen daarbij horen	+	-	+	-
1.6 De betrokken deelplannen raadplegen	+	-	-	-
2. Opstellen van plan van aanpak voor ontsmetting mens en dier	*	+	+	+
2.1 Bepalen van het aantal besmetten mensen en dieren	*	-	-	+
2.2 Bepalen van individuele en collectieve besmetting	-	-	*	-
2.3 Bepalen wijze van ontsmetting	+	-	*	-
2.4 Bepalen opvanglocaties (en eventuele quarantainelocaties) voor besmette mensen	*	+	+	+
2.5 Bepalen ontsmettingsluizen / -locaties	*	-	+	+
2.6 Bepalen opvanglocaties voor ontsmette mensen en dieren	-	-	-	*
2.7 Bepalen personeel en middelen:				
- ontsmetting eenheden en deskundigen;	*	+	+	+
- meetploegen;				
- personeel voor begeleiding opvang bevolking				
2.8 Bepalen van wijze van informeren van de bevolking	-	-	-	*
2.9 Het opstellen van het inzetplan en het afschrijven van het plan met het operationeel team	*	+	+	+
3. Het beschikbaar krijgen van personeel en middelen	*	+	-	-
3.1 Het alarmeren van de eenheden:				
- wijze van alarmeren;				
- communicatie;	*	-	-	-
- aanrijroute;				
- bestemming.				
3.2 Het konnoodig aanvragen van bijstand:				
- extra meetploegen buurregio's;	*	-	-	-
- extra ontsmettingdeskundigen;				
- extra stralingsdeskundigen.				
3.3 Het opvangen van eenheden:				
- loodspost, uitgangstelling;				
- melding binnenkomst;	-	*	-	-
- begidsing;				
- op de ontsmettinglocaties.				
4. Het inzetten van personeel en middelen	*	-	-	-
4.1 Het instrueren van eenheden	*	-	-	-
4.2 Het bepalen van de verbindingen en de coördinatie	*	-	-	-

Activiteit	Brandweer	Politie	GHOR	Gemeente
4.3 Het aangeven van bijzonderheden: - begeleiden van bevolking van uit besmet gebied naar opvang- en ontsmettinglocaties; - veiligheidsaanwijzingen; - geneeskundige hulpverlening (medische aanspraakpunten); - registratie; - verstrekken nieuwe kleding; - afvoer besmet materiaal/labelling; - opvang dieren in asiel; - destructie van dieren.	*	-	-	-
5. Het informeren van de bevolking en andere belanghebbenden	-	-	-	*
5.1 Het bepalen van de inhoud	-	-	-	*
5.2 Opstellen van een overzicht van belanghebbenden: - bevolking (m.n. betrokkenen); - eigen eenheden; - medische aanspreekpunten; - waterschappen / milieudiensten; - overig belanghebbenden.	+	+	+	*

- = geen bemoeienis met deze activiteit
- + = wel bemoeienis met deze activiteit
- * = verantwoordelijke voor deze activiteit

VERVALLEN

Activiteitschema bij het proces **Ontsmetten van voertuigen en infrastructuur**
(paragraaf B3.4.4)

Activiteit	Brandweer	Politie	GHOR	Gemeente
1. Analyse van de situatie	*	-	-	-
1.1 Het bepalen van de aard, omvang en verwachte ontwikkeling van de besmetting	*	-	-	-
1.2 Bepalen van de norm en de gevolgen voor m.n. de infrastructuur	*	-	-	-
1.3 Het bepalen of ontsmetting noodzakelijk is	*	-	-	-
1.4 Vaststellen welke deelplannen daarbij horen	+	-	-	-
1.5 De betrokken deelplannen raadplegen	+	-	-	-
2. Opstellen van plan van aanpak voor ontsmetting van voertuigen en infrastructuur	*	-	-	-
2.1 Bepalen van het aantal besmette voertuigen, locaties aan en afvoerwegen, terrein en gebouwen	*	-	-	-
2.2 Bepalen wijze van ontsmetting	*	-	-	-
2.3 Bepalen ontsmettingsluizen / -locaties	*	-	-	-
2.4 Bepalen personeel en middelen: - ontsmetting eenheden; - deskundigen; - meetploegen.	*	-	-	-
2.5 Het opstellen van het inzetplan en het afstemmen van het plan met het operationeel team	*	-	-	-
3. Het beschikbaar krijgen van personeel en middelen	*	+	-	-
3.1 Het alarmeren van de eenheden - wijze van alarmering; - opkomstlocatie; - aanrijroute; - bestemming.	*	-	-	-
3.2 Het zonnodig aanvragen van bijvoorbeeld: - extra meetploegen buur regio's; - extra ontsmetting deskundigen; - extra strijksdeskundigen.	*	-	-	-
3.3 Het opvroegen van eenheden: - noodsoortelijke toewijzing; - mogelijkheid binnenkomst; - begroting; - op de ontsmettinglocaties.	-	*	-	-
4. Het inzetten van personeel en middelen	*	-	-	-
4.1 Het instrueren van eenheden	*	-	-	-
4.2 Het bepalen van de verbindingen en de coördinatie	*	-	-	-
4.3 Het aangeven van bijzonderheden: - veiligheidsaanwijzingen; - registratie; - afvoer besmet materiaal labelling; - gebied definitief vrijgeven (geheel / gedeeltelijk).	*	-	-	-

Activiteit	Brandweer	Politie	GHOR	Gemeente
5. Het informeren van de bevolking en andere belanghebbenden	*	-	-	-
5.1 Het bepalen van de inhoud	*	-	-	-
5.2 Opstellen van een overzicht van belanghebbenden:				
- bevolking (m.n. betrokkenen);				
- eigen eenheden;	*	-	-	-
- waterschappen / milieudiensten;				
- overig belanghebbenden.				

- = geen bemoeienis met deze activiteit
- + = wel bemoeienis met deze activiteit
- * = verantwoordelijke voor deze activiteit

VERVALLEN

Activiteitschema bij het proces **Waarnemen en meten** (paragraaf B3.4.5)

Activiteit	Brandweer	Politie	GHOR	Gemeente
1. Analyse van de situatie	*	-	-	-
1.1 Het in kaart brengen van				
- De aard van het incident (systeem, stof, emissiegrootte, enz.);	*	-	-	-
- De meteogegevens;				
- De omvang van het incident;				
- De ontwikkeling.				
1.2 Bepalen van de norm voor:				
- Acute veiligheid;	*	-	+	+
- Volksgezondheid;				
- Milieu.				
1.3 Bepalen in welke mate waargenomen/ gemeten moet worden	*		+	+
1.4 vaststellen welke deelplannen daarbij horen	*	+	+	+
1.5 De betrokken deelplannen raadplegen	*	+	+	+
2. Opstellen van een inzetplan en het afstemmen van het plan met het operationeel team	*	+	+	+
2.1 Vaststellen van de meetstrategie	*		+	+
2.2 Vaststellen van een coördinatiepunt voor het verwerken van meetgegevens	*	-	+	+
2.3 Vaststellen:				
- Welke meetploegen moeten worden ingezet;				
- Waar er gemeen moet worden;	*	-	+	+
- Welke metingen verricht moeten worden;				
- Van de te gebruiken beschermende middelen;				
- Van een veilige aanpakroute.				
2.4 Vaststellen welke andere meetdiensten moeten worden ingeschakeld	*	-	+	+
3. Het beschikbaar krijgen van personeel en middelen	*	+	+	+
3.1 Het alarmeren van de eenheden				
- MOD-deskundigen;				
- Meetploegen;	*	+	+	+
- Meetdiensten;				
- Planners/centralisten.				
3.2 Het indien nodig aanvragen van bijstand: extra meetploegen buurregio's;	*	-	+	+
- overige meetdiensten (sterlabs, RIVM MOD);				
- Evaluatiedeskundigen.				
Het opvangen van eenheden:				
- loodspost, uitgangstelling;	-	*	-	-
- melding binnenkomst;				
- begidsing;				
4. Het inzetten van personeel en middelen	*	+	+	+
4.1 Het instrueren van eenheden	*	+	+	+
4.2 Het bepalen van de verbindingen en de coördinatie	*	+	+	+
4.3 Het aangeven van bijzonderheden:				
- veiligheidsaanwijzingen;				
- afwijking op de standaardprocedure;	*	+	+	+
- het onder het bevel stellen van de regionaal OGS officier.				

Activiteit	Brandweer	Politie	GHOR	Gemeente
5. Het uitvoering geven aan het meten	*	+	+	+
5.1 Controle en voortgangsbewaking	*	+	+	+
5.2 Het corrigeren van het effectgebied op basis van meetresultaten	*	-	+	+
5.3 Het geven van extra (aanvullende) meetopdrachten	*	-	+	+
5.4 Het aangeven van logistieke ondersteuning	*	+	+	+
6. Het adviseren aan het bevoegd gezag van te nemen maatregelen	*	+	+	+
6.1 Het adviseren en treffen van maatregelen t.a.v.:				
- Acute veiligheid;	*	-	+	+
- De volksgezondheid;	+	-	*	+
- Het milieu.	+	+	+	*
6.2 Het geven van informatie aan:				
- Bevolking (m.n. betrokkenen);	+		+	*
- Betrokken diensten;				
- Buurregio's die betrokken zijn of worden.				

- = geen bemoeienis met deze activiteit
 + = wel bemoeienis met deze activiteit
 * = verantwoordelijke voor deze activiteit

Activiteitschema bij het proces **Waarschuwen van de bevolking** (paragraaf B3.4.6)

Activiteit	Brandweer	Politie	GHOR	Gemeente
1. Analyseren van informatie	*	+	+	+
1.1 Bepalen op grond van de gegevens over de aard, omvang en ontwikkeling van het incident, of waarschuwing van de politie noodzakelijk is	*	+	+	+
1.2 Bepalen of de bevolking acuut of niet acuut gewaarschuwd moet worden	*	+	+	+
1.3 Bepalen van de omvang van het te waarschuwen gebied	*	+	+	+
1.4 Vaststellen welke deelplannen daarbij betrokken zijn en deze raadplegen	*	+	+	+
2. Het opstellen van een waarschuwingsplan		+	+	+
2.1 Bepalen van de wijze van waarschuwen: - sirenes; - luidsprekerwagens; - vlugschriften; - mondelinge aanzegging; - radio/tv.		+	+	+
2.2 Het opstellen en vaststellen van de inhoud van de waarschuwingsberichten: - standaardbrieven; - te formuleren berichten.	*	+	+	+
2.3 bepalen van de benodigde personeel en materiele middelen: - WVD deskundigen; - plotters; - centraliseren; - personeel luidsprekerwagens; - bezetting radio/tv stations; - voorlichtingsfunctionarissen; - sirenes; - luidsprekerwagens; - telecommunicatielijnen naar radio en tv.	*	+	+	+
2.4 Bepalen van de beschikbaarheid van benodigd personeel en materieel - herkomst; - opkomstlocatie.	*	+	-	+
2.5 Bij niet acuut gevaar wordt het waarschuwingsplan opgesteld door het OT en aangeboden aan het BT Bij acuut gevaar wordt de waarschuwing direct in gang gezet en het beleidsteam z.s.m. geïnformeerd	-	-	-	*
	*	+	-	-

Activiteit	Brandweer	Politie	GHOR	Gemeente
3. Beschikbaar krijgen van personeel en middelen	*	+	-	-
3.1 Het alarmeren van:				
- het in te zetten personeel;				
- meldkamers hulpverlenende instanties;				
- meldkamers buurregio's;	*	+	-	-
- radio M;				
- overige radio en tv stations;				
- voorlichtingsfunctionarissen.				
3.2 Eventueel opvangen van bijstandspersoneel op opkomstlocaties	*	+	-	-
4. Het inzetten van personeel en middelen	*	+		-
4.1 Het instrueren van personeel:				
- personeel t.b.v. luidsprekerwagens;				
- personeel brandweermeldkamer;				
- personeel overige betrokken meldkamers;	*	+	-	-
- instrueren personeel tv/radio betreffende berichtgeving;				
- informeren van voorlichtingsfunctionaris.				
4.2 Aangeven van de te gebruiken in- en externe communicatielijnen	*		-	-
4.3 Aangeven van prioriteiten	*	-	-	-
5. Uitvoering geven aan de waarschuwing		+	-	-
5.1 Voortgangsbewaking	*	+	-	-
5.2 Bijstelling/aanvulling van berichtgeving, e	*	+	-	-
6. Ontalarmering	*	+	+	+
6.1 Vaststellen van tijdstip(pen) en (de) gebied(e)n	*	+	-	-
6.2 Bepalen van de wijze van ontalarmeren	*	+	+	*

- = geen bemoeienis met deze activiteit
 + = wel bemoeienis met deze activiteit
 * = verantwoordelijk voor deze activiteit

Activiteitschema bij het proces **Toegankelijk maken en opruimen** (paragraaf B3.4.7)

Activiteit	Brandweer	Politie	GHOR	Gemeente
1. Analyseren van informatie	*	-	-	-
1.1 Het in kaart brengen van de infrastructuur				
- omvang inzetgebied;				
- toegankelijkheid inzetgebied;				
- toestand gebouwen, wegen, bruggen, etc.;	*	-	-	-
- bijzondere gebouwen;				
- zwaartepunten;				
- operationele locaties.				
2. Opstellen van een plan voor het toegankelijk/ begaanbaar maken, opruimen	*	+	+	-
2.1 Het formuleren van beleid inzake:				
- prioriteiten;				
- methode;				
- capaciteit;				
- aan- en afvoerwegen;	*	+	+	-
- veiligheid;				
- veilig stellen bewijsmateriaal.				
- redden/bergen slachtoffers;				
- medische begeleiding beknelde slachtoffers;				
- identificatie (zie ...).				
2.2 Bepalen van de benodigde personele en materiele middelen:				
- openbare werken;	*	-	-	-
- hulpverleningseenheden;				
- bergingsbedrijven;				
- defensie.				
2.3 Bepalen van de beschikbaarheid van het benodigde personeel en materieel:				
- herkomst;	*	-	-	-
- opkomstlocatie, o.mst. d.				
2.4 Opstellen van inzetplan:				
- wie;	*	-	-	-
- wat;				
- wanneer;				
- Het beschikbaar krijgen van personeel en middelen	*	-	-	+
3.1 Alarmeren van het personeel:				
- wijze van alarmering;	*	-	-	-
- opkomstlocatie;				
- aanrijroute;				
- bestemming.				
3.2 Het zonodig aanvragen van bijstand				
- particuliere bedrijven;	*	-	-	-
- omliggende gemeenten;				
- militaire bijstand.				

Activiteit	Brandweer	Politie	GHOR	Gemeente
4. Inzetten van personeel en middelen	*	+	+	-
4.1 instrueren van personeel	*	+	+	-
4.2 bepalen van communicatie en coördinatie	*	-	-	-
4.3 aangeven van bijzonderheden:				
- verzorging;	*	-	-	-
- aflossing;				
- veiligheidsrichtlijnen.				
5. Uitvoering geven aan inzetplan	*	-	-	-

- = geen bemoeienis met deze activiteit
- + = wel bemoeienis met deze activiteit
- * = verantwoordelijke voor deze activiteit

VERVALLEN

Activiteitschema bij het proces **Geneeskundige hulpverlening-somatisch** (paragraaf B3.5.1)

Activiteit	Brandweer	Politie	GHOR	Gemeente
1. Analyseren van informatie	+	+	*	+
1.1 In kaart brengen infrastructuur:				
- omvang inzetgebied;				
- toegankelijkheid inzetgebied;				
- toestand objecten;	+	+	*	+
- toestand slachtoffers;				
- vermoedelijk aantal slachtoffers;				
- operationele locaties;				
- zwaartepunten.				
2. Opstellen plan geneeskundige hulpverlening	+	+	*	+
2.1 Formuleren van beleid:				
- prioriteiten;				
- urgentieklasse slachtoffers (triage);	+		*	+
- normstelling, ontsmettingsverplichting en -maatregelen;				
- behandelingsprotocol (overleg RIVM/NVIC).				
2.2 Bepalen benodigde personele en materiële middelen:				
- GGD piketfunctionarissen;				
- Ambulances;				
- Crash-, traumateams;	-	-	*	+
- Sigma(s);				
- Geneeskundige pelotons RKK;				
- Militair geneeskundige eenheden;				
- Overige eenheden/hulpmiddelen.				
2.3 Bepalen van locaties t.b.v. gewondenspreidingsplan, eerste opvang en geneeskundige verzorging, behandelcentrum, verzamelplaats gewonden en Ambulancestation.	+	+	*	+
2.4 Bepalen van de benodigde ziekenhuizen (gewondenspreidingsplan).	-	-	*	-
2.5 Bepalen beschikbaarheid personeel en materieel: (inverrichtingsplan/ambulancebijstandsplan!);				
- opkomstlocatie;	-	-	*	+
- opkomsttijd;				
- transport;				
2.6 Opstellen inzetplan:				
- Wanneer;				
- Wat;	+	+	*	+
- Waar;				
3. Beschikbaar krijgen personeel en middelen	-	+	*	+
3.1 Alarmeren van de eenheden:				
- Wijze van alarmeren;	-	-	*	+
- Opkomstlocatie/bestemming;				
- Aanrijroute.				
3.2 Het (voor)waarschuwen van ziekenhuizen (ziekenhuis-rampenopvangplan)	-	-	*	-
3.3 Zonodig aanvragen van bijstand:				
- buurregio's (CPA's);	-	-	*	+
- militaire eenheden;				
- overige eenheden (particulieren, bedrijven, etc.).				

Activiteit	Brandweer	Politie	GHOR	Gemeente
3.4 Opvangen van de eenheden:				
- loodspost, uitgangstelling;	-	*	-	-
- begeleiding;				
- melding binnenkomst.				
3.5 Beschikbaar krijgen benodigde materiele voorzieningen:				
- opslaglocaties;	-	-	*	+
- transport;				
- afleverlocaties.				
4. Inzetten van personeel en middelen	+	-	*	-
4.1 Instrueren eenheden	-	-	*	-
4.2 Bepalen verbindingen en coördinatie				
- inzet verbindingen- en commandowagen;	*		+	-
- splitsing regulier en bijzonder berichtenverkeer;				
- overleg OvD Brandweer.				
4.3 Aangeven bijzonderheden geneeskundige hulpverlening algemeen:				
- prioriteiten;				
- maatregelen t.b.v. eerste levensreddende hulp;				
- behandelingsurgentie/triage;				
- stabiliseren en transportgereed maken;	-	-	*	-
- locatie gewondennesten;				
- geestelijke verzorging;				
- registratie;				
- identificatie;				
- behandeling dodelijke slachtoffers.				
4.4 Aangeven bijzonderheden transportslachtoffers:				
- ambulancestation;				
- verzamelplaatsen gewonden;				
- ziekenhuis;	-	-	*	-
- behandelcentra;				
- plan en alternatieve routes/verkeerscirculatieplan;				
- begeleiding;				
- evacuatieplan.				
4.5 Aangeven bijzonderheden verzorging:				
- aflossing;	-	-	*	-
(logistieke) verzorging.				
5. Informeren publiek, bevolking en andere belanghebbenden	-	-	+	*
Bepalen van de inhoud van de informatie	-	-	+	*
5.2 Opstellen van een overzicht van belanghebbenden:				
- bevolking/bewoners;				
- publiek/pers/media;				
- eigen eenheden;	-	-	*	+
- huisartsen;				
- inspectie volksgezondheid;				
- overige belanghebbenden.				
Evaluatie geneeskundige hulpverleningsketen	+	+	*	+

- = geen bemoeienis met deze activiteit
+ = wel bemoeienis met deze activiteit
* = verantwoordelijke voor deze activiteit

Activiteitschema bij het proces **Preventieve openbare gezondheidszorg** (paragraaf B3.5.2)

Activiteit	Brandweer	Politie	GHOR	Gemeente
1. Het analyseren van relevante gegevens.	+	-	*	+
1.1 Het in kaart brengen van aard, omvang, gevolgen en ontwikkelingen van het incident, beschadigde infrastructuur en nutsvoorzieningen, zwaartepunten (o.a. bevolkingsconcentraties).	-	-	*	-
1.2 Het nagaan of in het kader van de volksgezondheid preventieve maatregelen genomen moeten worden				
- Profylactisch regime (verstrekken medicamenten, regelen van inentingen/ontsmettingen en quarantainemaatregelen;	+	-	*	+
- Nooddrinkwatervoorziening;				
- Afschermen besmettingshaarden/voorkomen verspreiding besmet drinkwater/besmette voedingsmiddelen.				
2. Het opstellen van een plan voor de preventieve volksgezondheid.	-	-	*	-
2.1 Het formuleren van beleid:				
- bepalen welke maatregelen genomen moeten worden, alsmede de wijze waarop;	-	-	*	-
- afstemming betrokken diensten en organisaties;				
- informeren bevolking en hulpverleners;				
- informeren medische beroepsgroep;				
- vaststellen locaties (distributiepunten, inzamellocaties).				
2.2 Bepalen van de noodzakelijke personeel en materiële middelen.				
- functionarissen;	-	-	*	-
- tolken;				
- middelen (drinkwater, medicamenten etc.).				
2.3 Bepalen van de beschikbaarheid van benodigd personeel en materieel.				
- herkomst;	-	-	*	-
- transport;				
- opkomstlocatie/opkomsttijd.				
2.4 Het opstellen van een inzetplan:				
- wie;				
- wat;	-	-	*	-
- waar;				
- wanneer.				

- = geen bemoeienis met deze activiteit

+ = wel bemoeienis met deze activiteit

* = verantwoordelijke voor deze activiteit

Activiteitschema bij proces geneeskundige hulpverlening-psychosociaal (paragraaf B3.5.3)

Activiteit	Brandweer	Politie	GHOR/ GGZ	Gemeente
1. Analyse informatie	+	+	+	+
1.1 Bepalen wie voor gerichte geestelijke verzorging in aanmerking komt. Zonodig prioriteiten stellen.	+	+	*	+
2. Opstellen plan geestelijke verzorging				
2.1 Bepalen benodigde personele en materiele middelen:				
- bedrijfsopvangteams;				
- arts, psycholoog, psychiater;	+	+	*	-
- methode van onderzoek;				
- papier en schrijfmiddelen;				
- eventuele verbindingsmiddelen.				
3. Beschikbaar krijgen van personeel en middelen	+		*	-
3.1 Alarmeren personeel en regelen benodigde middelen	+		*	-
4. Inzetten van personeel en middelen	+	+	*	-
4.1 Instrueren van het personeel	+	+	*	-
4.2 Het bepalen van verbindingen en coördinatie		+	*	-
4.3 Aangeven van bijzonderheden	+		*	-
5. Uitvoeren inzetplan geestelijke verzorging	+	+	*	-
5.1 Inschakelen deskundig personeel	+	+	*	-
5.2 Controleren en begeleiden van slachtoffers en hulpverleners t.a.v. geestelijk functioneren		+	*	-
5.3 Registreren relevante gegevens van de behandelde personen	-	-	*	-
6. Controle op de geestelijke verzorging	-	-	*	-
6.1 controleren acute verzorging van slachtoffers en hulpverlener	-	-	*	-
6.2 Controleren van de voortgang van de verzorging	-	-	*	-
Psycho-sociale en maatschappelijke nazorg	-	+	*	-
Evaluatie geestelijke verzorging	-	-	*	-

- = geen bemoeienis met deze activiteit

+ = wel bemoeienis met deze activiteit

* = verantwoordelijke voor deze activiteit

Activiteitschema bij het proces **Ontruimen** (paragraaf B3.6.1)

Activiteit	Brandweer	Politie	GHOR	Gemeente
1. Het analyseren van relevante gegevens.	*	*	+	+
1.1 Op grond van gegevens over aard, omvang en ontwikkeling van het incident bepalen of ontruiming van (klein) bedreigd gebied noodzakelijk is.	*	*	+	+
Indien ja:				
- bepalen binnen welke tijd ontruiming en/of evacuatie noodzakelijk is				
1.2 Omvang bepalen van te ontruimen gebied	*	*	+	+
1.3 Aantal betrokken personen (en huisdieren) en/of bijzondere (kunst)objecten bepalen, alsmede de mobiliteit ervan	*	*	+	+
1.4 Vaststellen welke deelplannen hierbij zijn betrokken	+	-	-	-
1.5 Betrokken deelplannen raadplegen	+	-	-	-
2. Opstellen van een ontruimingsplan	*	*	+	+
2.1 Bepalen hoe betrokkenen worden geïnformeerd/gealarmeerd	*	*	+	+
2.2 Bepalen van te gebruiken beschermingsmiddelen, ontruimingsroutes en opvanglocaties		+	+	+
2.3 Bepalen van benodigde personele en materiële middelen:				
- begeleidend personeel;				
- transportmiddelen (brancards, rolstoelen, etc.);	+	*	+	+
- verhuis- en/of vrachtwagens;				
- beschermingsmaterialen voor bijzondere (kunst)objecten.				
2.4 Bepalen wie controle op de ontruiming uitvoert	-	*	-	-
2.5 Bepalen welke Nutsvoorzieningen moeten worden afgeschakeld	*	-	-	-
2.6 Bepalen op ontruimde gebied bewaakt moet worden	-	*	-	-
3. Beschikbaar krijgen van personeel en middelen	+	*	+	+
3.1 Aankomende personeel en middelen van benodigde	+	*	+	+
3.2 Gerechtigden van opvanglocaties	-	*	-	+
3.3 Aankomende van derden, zoals Nutsbedrijven	*	-	-	-
4. Inzetten van personeel en middelen	+	+	+	*
4.1 Instrueren van personeel	-	*	-	-
4.2 Inzetten personeel en middelen voor				
- begeleiding ontruiming;				
- controle op ontruimde gebouwen, incl. afsluiten Nutsvoorzieningen;	-	*	-	-
- bewaking ontruimde gebied (w.o. patrouilleren);				
- opvang op opvanglocaties;				
- veiligstellen van bijzondere (kunst)objecten.				

Activiteit	Brandweer	Politie	GHOR	Gemeente
5. Terugkeer	+	+	+	*
5.1 Bepalen wanneer en onder welke voorwaarden terugkeer mogelijk is	+	+	+	*
5.2 Regelen van terugkeer:				
- begeleiding;				
- vervoer;	+	+	+	*
- aansluiten Nutsvoorzieningen;				
- bekendmaken informatiepunt.				

* = verantwoordelijke voor deze activiteit

+ = wel bemoeienis met deze activiteit

- = geen bemoeienis met deze activiteit

VERVALLEN

Activiteitschema van het proces **Evacueren** (paragraaf B3.6.1)

Activiteit	Brandweer	Politie	GHOR	Gemeente
1. Het analyseren van relevante gegevens.	+	+	+	*
1.1 Op grond van gegevens over aard, omvang en ontwikkeling van het incident bepalen of evacuatie van bedreigd gebied noodzakelijk is:				
- bepalen of bevolking geadviseerd moet worden hun gebouwen en objecten veilig te stellen;	+	+	+	*
- bepalen of publieke gebouwen en andere overheidseigendommen veiliggesteld moeten worden.				
1.2 Bepalen omvang te evacueren gebied en bepalen aard evacuatie:				
- binnen- of buitengemeentelijk (melden CdK!);	+		+	*
- preventief of acuut;				
- vrijwillig of gedwongen.				
1.3 Bepalen of afkondiging noodverordening noodzakelijk is.	+	+	+	*
- indien ja: afspraken maken met OM over handhaving en snelrecht				
1.4 Aan de hand van vooraf door de gemeente(n) geïnventariseerde gegevens bepalen van:				
- aantal betrokken personen, huisdieren en vee, alsmede de mobiliteit daarvan;				
- prioriteiten van de verschillende groepen. Dit is afhankelijk van aard van de ramp;				
- aantal en wijze van veilig te stellen vastzame locaties (w.o. overheidsgebouwen, inventarissen, (kunst)objecten);	+	+	-	*
- veilig te stellen productieprocessen en opslagvormen van gevaarlijke stoffen (o.a. stoffen met negatieve invloed op leefbaarheid milieu);				
- bepalen prioriteiten van de verschillende categorieën;				
- bepalen welke middelen, gegeven de situatie, tot de overheidstaak horen.				
1.5 Vaststellen welke deelplannen hierbij zijn betrokken: raadplegen en zonodig activeren en de benodigde gegevens voor evacuatie aanleveren en afstemmen. Maakvlamovereenkomst voorlichting activeren.	+	+	+	*
Het opstellen van een evacuatieplan	+	+	+	*
2.1 Bepalen of afzonderlijk regionaal actiecentrum voor evacuatie moet worden ingesteld bij RCC. Taakverdeling afspreken RCC en gemeentelijke coördinatoren. Ook aandacht bestuurlijke en technische coördinatiestructuur.	+	+	+	*

Activiteit	Brandweer	Politie	GHOR	Gemeente
2.2 Deze gegevens zijn nodig voor uitvoer van de deelplannen voorlichting, waarschuwing bevolking en verkeer regelen: - bepalen te gebruiken beschermingsmiddelen voor hulpdiensten en maximale verblijfsduur in te evacueren gebied; - bepalen verzamel-, registratie-, convooi-, en opstappunten; - bepalen aan- en afvoerroutes evacuatie, bij voorkeur scheiden voor mens en dier; - bepalen eerste doorvoerlocaties of (voorlopige) actiecentra; - bepalen tijdschema's voor de achtereenvolgende evacuatiestappen.	+	+	+	*
2.3 Bepalen hoe en in welke talen evacués worden gearmeerd. Bepalen inhoud eerste en nadere berichtgeving in afstemming met afdeling Voorlichting.	-	-	-	*
2.4 Bepalen van benodigde personele en materiële middelen - begeleidend en toezichhoudend personeel (politie, militairen) - (medisch) verzorgend personeel voor onderweg - registratie-personeel (CRIB, CRAS) - veterinaire dienst, dierenbescherming; - voorlichting, berichtencentra - transportmiddelen (w.o. Ombaxi's, ambulances, rolstoelen), verhuur vracht-, en verhuur vragens, helikopters, scheper, boten, vliegtuigen; - beschermingsmateriaal en bijzondere (kunst)objecten, gebouwen, infrastructuur - geluidsvragens, verdediging materieel; - bewegwijzering, borden en afzetmiddelen.	+	+	+	*
2.5 Bepalen controle ontruiminggebied, incl. materiaal voor controlegebied	-	+	-	*
2.6 Bepalen welke Nutsvoorzieningen moeten worden afgesloten. Uitgangspunt Nutsvoorzieningen is dat deze zo lang mogelijk in stand worden gehouden	+	-	-	*
2.7 Bepalen hoe geëvacueerd gebied bewaakt moet worden (relatie met afzetten/afschermen)	-	+	-	*
Indien nodig afstemmen te nemen maatregelen met buurgemeenten, gewest/regio, provincie(s) en NCC	-	-	-	*

Activiteit	Brandweer	Politie	GHOR	Gemeente
3. Beschikbaar krijgen personeel en middelen	+	+	+	*
3.1 Alarmeren personeel en regelen benodigde middelen. Hierbij valt te denken aan:				
- Rode Kruis, Kruisvereniging, huisartsen, EHBO-ers;				
- kerken en andere netwerken van levensbeschouwelijke organisaties;				
- maatschappelijk / welzijnswerkers;				
- (vrijwillige) politie;				
- militairen.	+	*	+	+
Materiele middelen van				
- vervoersondernemingen (w.o. touringcar-, taxi- en verhuisbedrijven);				
- dierenambulances;				
- veevervoerders;				
- militaire steun.				
3.2 Bemensen en gereedmaken van				
- verzamelpunten;		-	-	*
- opvanglocaties (zie ook verkeer regelen, begidsen, informatiepunten en CRIB!).				
3.3 Alarmeren van derden, zoals Nutsbedrijven	*	-	-	-
4. Inzet personeel en middelen		+	+	*
4.1 Instrueren van personeel	-	+	+	*
4.2 Inzet personeel en middelen voor:				
- opvang- en verzamelpunten;				
- begeleiding evacuatie naar opvanglocaties;				
- controle en bewaking geëvacueerd gebied, incl. afsluiten Nutsvoorzieningen;				
- ordehandhaving;				
- verkeersbegeleiding;				
- opvang in opvanglocaties;	-	-	-	*
- instructies verplaatsen personen (denk om medicatie/medische gegevens);				
- medische begeleiding transporten;				
- transport en opvang van huisdieren en vee;				
- veiligstellen bijzondere (kunst)objecten;				
- activeren deelplannen voorlichting, waarschuwen				
- bewaking en opvangen/verzorgen.				
4.3 Registreren van veiliggestelde personen, dieren en bijzondere (kunst)objecten. NB ook: verspreiden en controleren registraties.	-	-	-	*

Activiteit	Brandweer	Politie	GHOR	Gemeente
5. Terugkeer (globaal punt 2 in omgekeerde volgorde!)	+	+	+	*
5.1 Bepalen wanneer en onder welke voorwaarden terugkeer mogelijk is. Mogelijke voorwaarden zijn: veiligheid in het gebied, gevaar voor herhaling calamiteit, (weer) gereed zijn van huisvesting voor hulpbehoevenden, beschikbaarheid nutsvoorzieningen, toestand infrastructuur, spreiding van de vervoersstromen (mens, vee, etc).	+	+	+	*
Verder bepalen algemene informatie over terugkeermogelijkheden aan de bevolking; om ook niet-geregistreerden te bereiken bij voorkeur via regionale / landelijke media.				
5.2 Regelen terugkeer				
- bevoorrading winkels of instructie om levensmiddelen mee te nemen;				
- hulp bij terugkeer; centraal aanvraagpunt voor hulp bij kleinere ongemakken. Dus: informatie verstrekken over regelingen voor klachten, schade, ontbrekende nutsvoorzieningen, meldpunten, etc. (evt. via huis-aan-huis blad);	+	+	+	*
- bewaking totdat iedereen terug is;				
- vervoermiddelen;				
- begeleiding georganiseerde vervoersstromen, leegmaken opvangcentra;				
- aansluiting Nutsvoorzieningen.				
Nazorg: geestelijke en maatschappelijke begeleiding				

- * = verantwoordelijke voor deze activiteit
 + = wel bemoeienis met deze activiteit
 - = geen bemoeienis met deze activiteit

Activiteitschema bij het proces **Afzetten en afschermen** (paragraaf B3.6.2)

Activiteit	Brandweer	Politie	GHOR	Gemeente
1. Het analyseren van relevante gegevens.	-	*	-	-
1.1 In kaart brengen van de infrastructuur				
- geografische begrenzingen;	-	*	-	-
- bijzondere objecten;				
- operationele locaties.				
2. Het opstellen van een plan m.b.t. afzetten en afschermen	-	*	-	+
2.1 Bepalen van de wijze en "dichtheid" van de afzettingen	-	*	-	-
2.2 Bepalen van de mate van afscherming van objecten, etc.	-	*	-	-
2.3 Bepalen van benodigde personele en materiële middelen				
- sleutelfunctionarissen;		*	-	-
- eenheden;				
- (hulp)middelen (w.o. afzetlint, dranghekken, richtingborden en -pijlen, obstakellichten, etc.).				
2.4 Het bepalen van de beschikbaarheid van benodigde eenheden / middelen:				
- herkomst;	-	*	-	+
- opkomstlocatie;				
- opkomsttijd;				
- transport.				
2.5 Opstellen van het inzetplan				
- wie;		*	-	-
- wat;	-	*	-	-
- waar;				
- wanneer.				
2.6 Afstemmen van plan met operationeel team	-	*	-	-
3. Verspreiden afzet- en afschermplan	+	*	+	+
3.1 Opstellen van de verzendlijst	+	*	+	+
3.2 Realiseren van de verspreiding	-	*	-	-
4. Beschikbaarheid personeel en middelen	-	*	-	+
4.1 Her- alarmeren van benodigde eenheden				
- wijze van alarmering;				
- opkomstlocatie;	-	*	-	+
- aanpakroute;				
- afstemming.				
Indien nodig vragen van bijstand aan:				
- buurdistricten;				
- vrijwillige politie;				
- KLPD;	-	*	-	+
- ME-eenheden;				
- Koninklijke Marechaussee;				
- buurregio's;				
- militaire eenheden.				
4.3 Opvangen van de eenheden				
- loodspost, uitgangstelling;	-	*	-	-
- melding van binnenkomst;				
- begidsing.				

Activiteit	Brandweer	Politie	GHOR	Gemeente
4.4 Beschikbaar krijgen van de benodigde materiële voorzieningen				
- opslaglocaties;	-	*	-	+
- transport;				
- afleverlocaties.				
5. Het inzetten van personeel en middelen	-	*	-	-
5.1 Instrueren van eenheden	-	*	-	-
5.2 Bepalen verbindingen en coördinatie				
- inzet verbinding- / commandowagen;	-	*	-	-
- splitsing regulier / bijzonder berichtenverkeer.				
5.3 Aangeven bijzonderheden				
- prioriteiten;				
- aanrijroutes;				
- mate van afzetting (dichtheid);				
- toelating (legitimatie);		*	-	-
- controle van afzettingen;				
- toezicht op naleving;				
- de handhaving van de rechtsorde;				
- aflossing;				
- verzorging.				
6. Informeren publiek, bevolking en overige belanghebbenden (relatie met deelplan voorlichting)	+	*	+	(*)
6.1 Bepalen van de inhoud van de informatie	-	*	-	(*)
6.2 Overzicht van belanghebbenden opstellen				
- bevolking, bewoners;				
- publiek;				
- eigen eenheden/moedkamer;	+	*	+	(*)
- Rijksluchtvaartdiens				
- Rijks- en Provinciale Waterstaat				
- Openbaar vervoer (bus ondernemingen, spoorwegen);				
- overige belanghebbenden				
6.3 Bepalen wijze van verspreiding	-	*	-	(*)
6.4 Realiseren van verspreiding	-	*	-	(*)
7. Sanctiëren van afzettingsmaatregelen	-	+	-	*
7.1 Uitvaardigen aanwijzingen/noodverordeningen o.b.v. art. 176 en 176 Gemeentewet.	-	+	-	*

= verantwoordelijke voor deze activiteit

(*) = discipline die indien ingeschakeld de activiteit uitvoert / coördineert

+

= wel bemoeienis met deze activiteit

- = geen bemoeienis met deze activiteit

Activiteitschema bij het proces **Verkeer regelen** (paragraaf B3.6.3)

Activiteit	Brandweer	Politie	GHOR	Gemeente
1. Het analyseren van relevante gegevens.	-	*	-	-
1.1 In kaart brengen van de infrastructuurgeografische begrenzingen;				
- bijzondere objecten;	-	*	-	-
- operationele locaties;				
- verkeersintensiteit;				
- wegomleggingen/-opbrekingen.				
2. Het opstellen van een verkeerscirculatieplan	-	*	-	+
2.1 Bepalen aan- en afvoerroutes	-	*	-	-
2.2 Bepalen van bewijzing en te bewaken kruispunten	-	*	-	-
2.3 Bepalen van benodigde personele en materiele middelen				
- sleutelfunctionarissen;	-	-	-	-
- (surveillance) eenheden;				
- (hulp)middelen (dranghekken, richtingborden, obstakellichten, etc).				
2.4 Het bepalen van de beschikbaarheid van de benodigde eenheden/middelen:				
- herkomst;	-	*	-	-
- opkomstlocatie/opkomsttijd;				
- transport.				
2.5 Opstellen van het inzetplan:				
- wie;		*	-	-
- wat;	-	*	-	-
- waar;				
- wanneer.				
2.6 Afstemmen plan met operationeel team	-	*	-	-
3. Verspreiden verkeerscirculatieplan	+	*	+	+
3.1 Opstellen van de verzamellijst	+	*	+	+
3.2 Realiseren van de verspreiding	-	*	-	-
4. Beschikbaar krijgen personeel en middelen	-	*	-	+
4.1 Het alarmeren de eenheden				
- wijze van alarmeren;	-	*	-	+
- opkomstlocatie/bestemming;				
- aanrijroute.				
4.2 Indien nodig vragen van bijstand aan:				
- buurndistricten;				
- vrijwillige politie;				
- KLPD;	-	*	-	+
- ME-eenheden;				
- Koninklijke Marechaussee;				
- buurregio's;				
- militaire eenheden.				
4.3 Opvangen van de eenheden				
- loodpost, uitgangstelling;	-	*	-	-
- melding van binnenkomst.				
4.4 Beschikbaar krijgen van de benodigde materiele voorzieningen				
- opslaglocaties;	-	*	-	+
- transport;				
- afleverlocaties.				

Activiteit	Brandweer	Politie	GHOR	Gemeente
5. Het inzetten van personeel en middelen	-	*	-	-
5.1 Instrueren van de eenheden	-	*	-	-
5.2 Bepalen verbindingen en coördinatie - inzet verbinding-/commandowagen; - splitsing regulier/bijzonder berichtenverkeer.	-	*	-	-
5.3 Aangeven bijzonderheden - prioriteiten; - aanrijroutes; - aflossing; - verzorging.	-	*	-	-
6. Informeren publiek, bevolking en overige belanghebbenden (relatie met deelplan voorlichting)	+	*	-	(*)
6.1 Bepalen van de inhoud van de informatie	-	-	-	-
6.2 Overzicht van belanghebbenden opstellen - bevolking, bewoners en publiek; - media (lokale rampenzenders); - eigen eenheden/meldkamer; - KLPD Driebergen; - Rijksluchtvaartdienst; - Rijks- en Provinciale Waterstaat; - Openbaar Vervoer (busondernemingen, spoorwegen); - overige belanghebbenden.	-	*	-	(*)
6.3 Bepalen wijze van verspreiding	-	*	-	(*)
6.4 Realiseren van verspreiding	-	*	-	(*)

- * = verantwoordelijke voor de activiteit
 (*) = discipline die indicatief is ingeschakeld de activiteit uitvoert / coördineert
 + = wel bemoeienis met deze activiteit
 - = geen bemoeienis met deze activiteit

Activiteitschema bij het proces **Handhaven van de rechtsorde** (paragraaf B3.6.4)

Activiteit	Brandweer	Politie	GHOR	Gemeente
1. Het analyseren van relevante gegevens.	-	*	-	-
1.1 Infrastructuur in kaart brengen				
- geografische begrenzingen;	-	*	-	-
- bijzondere objecten;				
- operationele locaties.				
1.2 Betrokken deelplannen raadplegen (m.b.t. genomen maatregelen, aanwijzingen, noodverordeningen)	-	*	-	-
2. Het opstellen van een plan voor het handhaven van de rechtsorde.	-	*	+	+
2.1 Formuleren van beleid				
- begrenzing te bewaken gebied;				
- te bewaken objecten;				
- prioriteiten;	-		-	+
- (nood)verordeningen;				
- snelrecht;				
- driehoeksoverleg e.d.				
2.2 Bepalen van benodigde personele en materiele middelen				
- sleutelfunctionarissen;				
- surveillance eenheden;				
- voer-, vaar- en vliegtuigen;		*	-	-
- eenheden te voet;				
- levende have;				
- video eenheden;				
- overige (hulp)middelen.				
2.3 Het bepalen van de beschikbaarheid van de benodigde eenheden				
- herkomst;	-	*	-	-
- opkomstlocatie/opkomsttijd;				
- transport.				
2.4 Opstellen van het inzetplan				
- wie;				
- wat;	-	*	+	-
- wanneer;				
- waarvoor.				
2.5 Het beschikbaar krijgen van personeel en middelen.	-	*	-	+
3.1 Het alarmeren de eenheden				
- wijze van alarmering;				
- opkomstlocatie;	-	*	-	-
- aanrijroute;				
- bestemming.				
3.2 Indien nodig vragen van bijstand aan:				
- buurdistricten;				
- vrijwillige politie;				
- ME-eenheden;	-	*	-	+
- Koninklijke Marechaussee;				
- buurregio's;				
- militaire eenheden.				
3.3 Opvangen van de eenheden				
- loodpost, uitgangstelling	-	*	-	-
- melding van binnenkomst				

Activiteit	Brandweer	Politie	GHOR	Gemeente
4. Het inzetten van personeel en middelen	-	*	+	-
4.1 Instrueren van de eenheden	-	*	-	-
4.2 bepalen verbindingen en coördinatie				
- inzet verbinding-/commandowagen;	-	*	-	-
- splitsing regulier/bijzonder berichtenverkeer.				
4.3 Aangeven bijzonderheden				
- prioriteiten;				
- voorkoming plunderingen;				
- verwijderen onbevoegden;				
- naleving (nood)verordeningen;	-	*	-	-
- distributie van goederen;				
- bewaking gebouwen en terreinen;				
- aflossing;				
- verzorging.				
5. Strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde		*	-	-
5.1 bepalen van de wijze van optreden	-	*	-	-
5.2 bepalen van locatie(s) voor insluiting	-	*	-	-
5.3 realiseren van verhoor en het proces-verbaal		*	-	-
5.4 justitiële afhandeling	-		-	-

* = verantwoordelijke voor deze activiteit

(*) = discipline die indien ingeschakeld de activiteit uitvoert / coördineert

+ = wel bemoeienis met deze activiteit

- = geen bemoeienis met deze activiteit

Activiteitschema bij het proces **Identificeren van slachtoffers** (paragraaf B3.6.5)

Activiteit	Brandweer	Politie	GHOR	Gemeente
1. Het analyseren van relevante gegevens.	+	*	+	+
1.1 Vaststellen van het (vermoedelijke) aantal overleden slachtoffers.	+	*	+	+
1.2 Vaststellen van de plaats(en) waar de overleden slachtoffers zich (vermoedelijk) bevinden.	+	*	+	+
1.3 Vaststellen van de mate van herkenbaarheid van de overleden slachtoffers.	+	*	+	-
2. Het opstellen van een identificatieplan.	-	*	+	-
2.1 Vaststellen van de plaats waar de morgue wordt ingericht.	-	*	-	+
2.2 Het bepalen van de benodigde personele en materiele middelen: - arts(en) i.v.m. constateren van de dood; - gemeente-arts(en) i.v.m. lijkshouw; - technische recherche/fotograaf; - tactische recherche; - (rijks)identificatieteam; - (H)Ovj i.v.m. toestemming vervoer; - identificatiekoffers; - transport overleden slachtoffers; - transport van identificatiematerialen.	-	*	+	-
2.3 Het bepalen van de beschikbaarheid van het benodigde personeel en materieel: - herkomst; - opkomstlocatie; - opkomsttijd e.d.	-	*	+	-
2.4 Het opstellen van het inzetplan: - wie; - wat; - waar; - wanneer.	-	*	+	-
3. Het beschikbaar krijgen van personeel en middelen.	-	*	+	-
3.1 Het alarmeren van identificatiepersoneel en het regelen van de benodigde identificatiemiddelen: - wijzen op alarmering; - opkomstlocatie; - aanpakroute; - toestemming.	-	*	+	-
Indien nodig vragen van bijstand aan: - andere politiediensten; - R.I.T.	-	*	+	-
3.3 Opvangen van (bijstands)personeel - verzamelpunt; - melding van binnenkomst.	-	*	+	-

Activiteit	Brandweer	Politie	GHOR	Gemeente
4. Het inzetten van personeel en middelen	-	*	+	-
4.1 Instrueren van het personeel	-	*	+	-
4.2 Bepalen verbindingen en coördinatie				
- teamvorming;	-	*	+	-
- in- en externe overlegstructuur;				
- communicatielijnen.				
4.3 Aangeven bijzonderheden				
- verzorging;	-	*	+	-
- aflossing;				
- veiligheidsrichtlijnen.				
5. Uitvoering geven aan het inzetplan	+	*	+	+
5.1 Inrichten van de morgue	-	*	(+)	+
5.2 Medisch vaststellen van de dood		*	+	-
5.3 Inbeslagneming stoffelijk overschot	-	*	-	-
5.4 Registratie vindplaats en omstandigheden	+	*	-	-
5.5 (Toezicht op) bergen van stoffelijke overschotten		*	(+)	+
5.6 Overbrengen stoffelijke overschotten naar morgue	-	*	-	-
- toestemming tot vervoer (H)Ov)				
5.7 Veiligstellen en registreren persoonlijke eigendommen	-	*	-	-
5.8 Verrichten van lijkenschouw door een gemeenteschout		*	(+)	+
5.9 Instellen technisch/tactisch onderzoek identiteit overleden slachtoffers				
- gegevens bevolkingsregister;				
- omgevingsonderzoek;	-	*	-	-
- registreren anatomische gegevens;				
- registreren persoonsgegevens;				
- confrontatie.				
5.10 Informeren familie en CRIB	-	*	-	+
5.11 Aangifte doen van overlijden bij de burgerlijke stand	-	*	-	+
5.12 Vrijgeven van het lichaam voor uitvaartverzorging door de Officier van Justitie	-	*	-	-
5.13 Opstellen van een proces-verbaal betreffende identificatie overleden	-	*	-	-

* = verantwoordelijke voor deze activiteit

+ = wettelijk bevoegd met deze activiteit

(+) = discipline die, indien ingeschakeld, mede betrokken is bij de uitvoering van onderdelen van de activiteit

- = geen bevoegdheid met deze activiteit

Activiteitschema bij het proces **Begidsen** (paragraaf B3.6.6)

Activiteit	Brandweer	Politie	GHOR	Gemeente
1. Het analyseren van relevante gegevens.	-	*	-	-
1.1 In kaart brengen van de infrastructuur - rampgebied; - belangrijkste toe- en afvoerwegen; - operationele locaties.	*	+	+	+
2. Het opstellen van een begidsingsplan	+	*	+	+
2.1 Vaststellen van te gebruiken routes naar de uitgangstellingen	-	*	-	-
2.2 Vaststellen van te gebruiken loodsposten	+	*	+	-
2.3 Bepalen van benodigde personele en materiele middelen - personeel loodspost; - materiele voorzieningen loodspost; - personeel en voertuigen voor begeleiding.	+	-	-	-
2.4 Het bepalen van de beschikbaarheid van benodigd personeel / middelen: - herkomst; - opkomstlocatie; - opkomsttijd; - transport.	-	*	-	+
2.5 Opstellen van een begidsingsplan	-	*	-	-
2.6 Afstemmen plan met operationeel plan, het afzettingsplan en het verkeerscirculatieplan	-	*	-	-
3. Verspreiden begidsingsplan	+	*	+	+
3.1 Opstellen van de verzendlijst	+	*	+	+
3.2 Realiseren van de verspreiding	-	*	-	-
4. Beschikbaar krijgen personeel en middelen	-	*	-	+
4.1 Het alarmeren van benodigd personeel - wijze van alarmering; - opkomstlocatie; - oprijroute; - bestemming.	-	*	-	-
4.2 Indien nodig aanvragen van bijstand aan: - buurdistricten; - vrijwillige politie; - KLPD; - ME eenheden; - Koninklijke Marechaussee; - buurregio's; - militaire eenheden.	-	*	-	+
4.3 Opvangen gealarmeerd personeel/bijstand - opvanglocatie; - melding van binnenkomst.	-	*	-	-
4.4 Beschikbaar krijgen van de benodigde materiele voorzieningen - opslaglocaties; - transport; - afleverlocaties, met name loodsposten.	-	*	-	+

Activiteit	Brandweer	Politie	GHOR	Gemeente
5. Het inzetten van personeel en middelen	+	*	+	-
5.1 Instrueren van personeel	-	*	-	-
5.2 Bepalen verbindingen en coördinatie - inzet verbinding-/commandowagen; - splitsing regulier/bijzonder berichtenverkeer.	-	*	-	-
5.3 Aangeven bijzonderheden - prioriteiten; - te bewaken kruispunten; - af te zetten wegen.	+	*	+	-
6. Informeren publiek, bevolking en overige belanghebbenden (relatie met deelplan voorlichting)	+	*	+	(*)
6.1 Bepalen van de inhoud van de informatie	-	*	-	-
6.2 Overzicht van belanghebbenden opstellen - bevolking, bewoners en publiek; - media; - eigen eenheden/meldkamer/KLPD/KMAR; - Rijksluchtvaartdienst; - Rijks- en Provinciale Waterstaat; - Openbaar Vervoer (busondernemingen, spoorwegen); - overige belanghebbenden.	-	*	-	(*)
6.3 Bepalen wijze van verspreiding	-	*	-	(*)
6.4 Realiseren van verspreiding	-	*	-	(*)
7. Sanctioneren van de afzettingsmaatregelen	-	-	-	*
7.1 Uitvaardigen aanwijzingen en overordening op basis van art. 175 en 176 Gemeentewet.	-	-	-	*

* = verantwoordelijke voor deze activiteit

(*) = discipline die indien geschikt de activiteit uitvoert / coördineert

+ = wel bemoeienis met deze activiteit

- = geen bemoeienis met deze activiteit

Activiteitschema bij het proces **Strafrechtelijk onderzoek** (paragraaf B3.6.7)

Activiteit	Brandweer	Politie	GHOR	Gemeente
1. Het analyseren van relevante gegevens.	-	*	-	-
1.1 Omvang van het incident in kaart brengen				
- geografische begrenzingen;	-	*	-	-
- bijzondere objecten;				
- operationele locaties.				
1.2 Betrokken deelplannen raadplegen (m.b.t. genomen maatregelen, aanwijzingen, noodverordeningen)	-	*	-	-
2. Het opstellen van een plan voor strafrechtelijk onderzoek.	-	*	-	-
2.1 In overleg met de Officier van Justitie formuleren van beleid				
- prioriteiten;	-	*	-	-
- methode.				
2.2 Bepalen van benodigde personele en materiele middelen				
- sleutelfunctionarissen;				
- recherche-eenheden (RBT,TR);	-	*	-	-
- vliegtuigen (luchtwaarneming);				
- foto- en video-eenheden;				
- overige (hulp)middelen.				
2.3 Het bepalen van de beschikbaarheid van de benodigde eenheden:				
- herkomst;	-	*	-	-
- opkomstlocatie;				
- opkomsttijd.				
2.4 Opstellen van het inzetplan:				
- wie;				
- wat;	-	*	-	-
- waar;				
- wanneer.				
3. Het beschikbaar krijgen van personeel en middelen.	-	*	-	+
3.1 Het alarmeren van de eenheden				
- wijze van alarmeren;	-	*	-	-
- opkomstlocatie/bestemming;				
- aanrijroute.				
3.2 Indien nodig aanvragen van bijstand aan:				
- buurdistricten;				
- divisie recherche;	-	*	-	-
- buurregio's;				
- gemeentelijk laboratorium;				
- overige instanties.				
3.3 Opvangen van de eenheden				
- loodpost, uitgangstelling;	-	*	-	-
- melding van binnenkomst.				

Activiteit	Brandweer	Politie	GHOR	Gemeente
4. Het inzetten van personeel en middelen	+	*	-	-
4.1 Instrueren van de eenheden	-	*	-	-
4.2 Bepalen verbindingen en coördinatie				
- inzet verbinding-/commandowagen;	*	+	-	-
- splitsing regulier/bijzonder berichtenverkeer.				
4.3 Aangeven bijzonderheden				
- vrijgeven brongebied;				
- veiligheidsmaatregelen;				
- prioriteiten;				
- verhoren getuigen;				
- opsporen/aanhouden verdachte(n);	-	*		-
- verhoren verdachte(n);				
- behandeling sporen;				
- inbeslagnemen voorwerpen;				
- behandeling gevonden voorwerpen;				
- aflossing;				
- verzorging.				
5. Justitiële afhandeling		*	-	-
5.1 Opmaken proces-verbaal	-		-	-
6. Informeren bevoegd gezag en overige belanghebbenden (relatie met deelplan voorlichting)	-	*	-	+
6.1 Bepalen van de inhoud van de informatie		*	-	+
6.2 Overzicht van belanghebbenden opstellen				
- bevoegd gezag (Ovj, burgemeester)				
- media/publiek;				
- bevolking;	-	*	-	+
- eigen eenheden/afdelingen;				
- gedupeerden;				
- overige belanghebbenden.				

* = verantwoordelijk voor deze activiteit

+ = wel bemoedigen met deze activiteit

- = geen bemoedigen met deze activiteit

Activiteitschema bij het proces **Voorlichten** (paragraaf B3.7.1)

Activiteit	Brandweer	Politie	GHOR	Gemeente
1. Analyseren van informatie	(+)	*	(+)	(*)
1.1 Bepalen welke informatie over bron, aard, omvang en ontwikkeling van het incident mag worden gebruikt	(+)	*	(+)	(*)
1.2 Vaststellen welke overige processen daarbij betrokken zijn	-	*	-	(*)
1.3 De betrokken procesbeschrijvingen raadplegen	-	*	-	(*)
1.4 Bepalen op welke wijze de informatie uit de procesbeschrijvingen bij de voorlichtingsfunctionaris komt	-	*	-	(*)
2. Opstellen van voorlichtingsplan	+	+	+	*
2.1 Formuleren van beleid: - coördinatie voorlichting; - locatie voorlichting; - voorlichtingsmiddelen; - frequentie; - onderwerpen.	+		+	*
2.2 Bepalen van benodigde personele en materiele middelen: - voorlichtingsfunctionarissen; - overig personeel; - tolken; - telefoonlijnen; - informatie-telefoonlijnen; - fax, kopieerapparatuur, e.d. - inrichting actiecentrum.			+	+
2.3 Bepalen van de beschikbaarheid van het benodigde personeel en materiaal: - herkomst; - opkomstlocatie; - opkomsttijd, e.d.	+	+	+	*
2.4 Opstellen van inzetplan: - wie; - wat; - wanneer; - waar.	-	-	-	*
2.5 Voorlichtingsplan ter goedkeuring aanbieden aan het beleidssteam	-	-	-	*
3. Beschikbaar krijgen van personeel en middelen	+	+	+	*
Alarmeren van het personeel: - wijze van alarmering; - opkomstlocatie; - aanrijroute; - bestemming.	+	+	+	*
3.2 Zonodig aanvragen van bijstand: - voorlichtingsfunctionarissen omliggende gemeenten; - PTT (HOT-team); - PTT (openstellen informatienummers).	-	-	-	*
3.3 Opvangen (bijstands-) personeel verzamelpunt; melding bij binnenkomst	-	-	-	*

Activiteit	Brandweer	Politie	GHOR	Gemeente
4. Inzetten van personeel en middelen	-	-	-	*
4.1 Instrueren van het personeel	-	-	-	*
4.2 Bepalen van de verbindingen en coördinatie - in- en externe verhoudingen; - communicatielijnen.	-	-	-	*
4.3 Aangeven van bijzonderheden: - beschermde informatie; - persoonsgegevens niet vrijgeven; - bewaking actiecentrum voorlichting; - verzorging; - aflossing.	-	-	-	*
5. Uitvoering geven aan de voorlichting	+	+	+	*
5.1 Maken van een aantal standaardvoorlichtings- en persberichten. De informatie die verlangd wordt is tamelijk voorspelbaar. Men is geïnteresseerd in feiten, harde gegevens, getallen, overzichten, kaarten e.d. Het gaat daarbij om: - wie, wat, waarom, wanneer, waar; - hoe/hoe omvangrijk; - hoeveel; - genomen (overheids) maatregelen; - aantallen gewonden, vermisten, doden en overledenen; - mogelijke gevolgen voor volksgezondheid; - de te volgen gedragslijn; - totale schade; - economische gevolgen; - eventuele schuldvragen	+	+	+	*
5.2 Indien nodig vertalen in (standaard) voorlichtings- en persberichten	-	-	-	*
5.3 Aangeven van kaarten om de berichten uit te dragen	-	-	-	*
5.4 Informeren van pers inzake locatie en tijdstip van de voorlichting/persconferentie	-	-	-	*
5.5 Informeren van pers inzake locatie en tijdstip van de voorlichting/persconferentie	-	-	-	*
5.6 Onder begeleiding bezoeken van het ongevals-/ rampterrein, aanwijzen begeleiders, legitimatie regelen, regelen vervoer	-	+	-	*
5.7 Voorlichtingsactiviteiten vastleggen in een logboek	-	-	-	*
6. Informeren van de bij de hulpverlening betrokken diensten, organisaties, en eenheden	+	+	+	*

Activiteit	Brandweer	Politie	GHOR	Gemeente
7. Voorlichtingsactiviteiten in de fase van herstel, wederopbouw en afronding van de nazorg Daarbij gaat het over:				
- de oorzaak;				
- het aantal doden;				
- het aantal gewonden;	+	+	+	*
- omvang van de schade;				
- schadevergoeding;				
- wederopbouw;				
- veiligheid;				
- volksgezondheid.				

* = verantwoordelijke voor deze activiteit

(*) = discipline die indien ingeschakeld de activiteit uitvoert / coördineert

+ = wel bemoeienis met deze activiteit

- = geen bemoeienis met deze activiteit

VERVALLEN

Activiteitschema bij het proces **Opvangen en verzorgen** (paragraaf B3.7.2)

Activiteit	Brandweer	Politie	GHOR	Gemeente
1. Analyseren van de uit het besluitvormingsproces afkomstige informatie	+	+	+	*
1.1 Bepalen van opvangduur: - dag- en/of nachtverblijf	+	+	+	*
1.2 Vaststellen van aantal en soort op te vangen personen aan de hand van: - demografische gegevens; - gegevens uit ontruiming/evacuatie; - gegevens uit geneeskundige hulpverleningsketen; - in categorieën allochtoon/autochtoon, validiteit, hulpbehoefte, leeftijd, man/vrouw, religie.	+	+	+	*
1.2 Vaststellen van aantal en soort op te vangen (huis) dieren en vee: - in categorieën kleinvee, grootvee, uitheemse dieren	-	-	-	*
2. Opstellen van een plan voor het opvangen / verzorgen	+	+	+	*
2.1 Formuleren van beleid: - prioriteitsgroep; - mate van verzorging; - aanwijzing van geschikte en niet voor andere doeleinden geclaimde gebouwen; - beveiliging; - registratie; - opvang en registratie dieren	+	+	+	*
2.2 Bepalen van de benodigde personeel en materiele middelen: - tolken; - registratiepersoneel; - bewakingpersoneel; - medische verzorging; - maatschappelijke verzorging; - pastorale verzorging; - overige personen (VV, Leger des Heils, e.a.); - inrichting en meubilair; - (extra) sanitaire voorzieningen; - slaapgelegenheid; - opvangplaatsen en eigendommen; - telefoon- en faxverbindingen; - ontspanningsvoorzieningen; - registratiekaarten; - legitimatiemiddelen; - ruimten en middelen dierenopvang.	-	-	(+)	*
2.3 Logistieke verzorging: - eten en drinken; - medicijnen/medische hulpmiddelen; - overige middelen.	-	-	(+)	*
2.4 Bepalen van de beschikbaarheid van het benodigde personeel en materieel: - herkomst; - opkomstlocatie; - opkomsttijd; - inrichtingstijd.	-	-	(+)	*

Activiteit	Brandweer	Politie	GHOR	Gemeente
2.5 Het opstellen van het inzetplan:				
- wie;	-	-	-	*
- wat;				
- waar;				
- wanneer.				
3. Beschikbaar krijgen van personeel en middelen	-	(+)	(+)	*
3.1 Alarmeren van personeel:				
- wijze van alarmeren;				
- opkomstlocatie;	-	-	-	*
- aanrijroute;				
- bestemming.				
3.2 Zonodig aanvragen van bijstand: personeel buurgemeenten en diensten	-	-	-	*
3.3 Opvangen van (bijstands) personeel:				
- opvanglocatie;				
- loodspost;	-	(+)		*
- melding binnenkomst;				
- begidsing.				
3.4 Beschikbaar krijgen van de benodigde materiele voorzieningen:				
- opslaglocaties;	-	-	(+)	*
- transport;				
- afleverlocaties.				
4. Inzetten van personeel en middelen	-	(+)	(+)	*
4.1 Instrueren van personeel	-	(+)	(+)	*
4.2 Bepalen van verbindingen en coördinatie: in- en externe verbindingen communicatielijnen	-	(+)	(+)	*
4.3 Aangeven van bijzonderheden:				
- registratie;				
- gezinshereniging;	-	(+)	-	*
- planningsaanpak voor onbeveiligde gebouwen;				
- beveiliging van eigendommen.				
4.4 Aangeven van eenheden m.b.t. de verzorging:				
- aanpak;				
- logistieke verzorging;	-	-	+	*
- medische verzorging;				
- geestelijke verzorging.				
5. Informeren van publiek, de bevolking en anderen belanghebbenden	-	-	-	*
5.1 Bepalen van de inhoud van de informatie	-	-	-	*
5.2 Opstellen overzicht van belanghebbenden:				
- bevolking/bewoners;				
- publiek;	-	-	-	*
- eigen eenheden;				
- overige belanghebbenden.				
5.3 Bepalen van de wijze van verspreiding	-	-	-	*
5.4 Realiseren van de verspreiding	-	-	-	*
5.5 Bewaken en ordehandhaving	-	(+)	-	*

* = verantwoordelijke voor deze activiteit

+ = wel bemoeienis met deze activiteit

(+) = discipline die, indien ingeschakeld, mede betrokken is bij de uitvoering van onderdelen van de activiteit

- = geen bemoeienis met deze activiteit

Activiteitschema bij het proces **Uitvaartverzorging** (paragraaf B3.7.3)

Activiteit	Brandweer	Politie	GHOR	Gemeente
1. Analyseren van de uit het besluitvormingsproces afkomstige informatie	+	+	+	+
1.1 Vaststellen van het aantal overleden slachtoffers aan de hand van gegevens van het CRIB	-	-	-	*
1.2 Vaststellen van mogelijke besmetting en aard daarvan, waardoor speciale voorzieningen voor de uitvaart noodzakelijk zijn (risico's volksgezondheid)	-	-	*	(+)
1.3 Bepalen wie van familie/relaties geïnformeerd moet worden over:				
- de locatie van de begraafplaats;	-	-		*
- het tijdstip van ter aarde bestelling;				
- locatie van de begraafplaats;				
- het tijdstip van ter aarde bestelling.				
2. Opstellen van een uitvaartverzorgingsplan		(+)	(+)	*
2.1 Bepalen capaciteit bestaande begraafplaats(en)	-	-		*
2.2 Bepalen of het noodzakelijk is noodbegraafplaats(en) in te richten gelet op gegevens uit 1.1, 1.2 en 2.1	-	-	(+)	*
2.3 Bepalen waar noodbegraafplaats(en) ingericht kunnen worden, gelet op:				
- geschikte ligging;				
- waterstand;		-	(+)	*
- bereikbaarheid;				
- toestemming van eigenaren grond;				
- vergunning betrokken instanties i.v.m. volksgezondheid.				
2.4 Bepalen van wijze van uitvaart aan de hand van:				
- aantallen;	-	-	(+)	*
- gegevens m.b.t. besmetting;				
- wensen overledenen/nabestaanden.				
3. Het beschikbaar krijgen van personeel en middelen	(+)	+	+	*
3.1 Bepalen te gealarmeerd worden:				
- personeel begraafplaatsen;	-	-	-	*
- begrafenisondernemers;				
- personeel parate diensten.				
3.2 Het alarmeren van het personeel:				
- wijze van alarmeren;	-	-	-	*
- opkomstlocatie.				
3.3 Het beschikbaar krijgen van de benodigde materiele voorzieningen:				
- schuil- en opvanglocatie;	(+)	-	-	*
- transportlocatie;				
- graafmachines en materiaal;				
- beschermende kleren (indien nodig).				
4. Inzetten van personeel	(+)	+	+	*
4.1 Het instrueren van personeel	-	+	+	*
4.2 Het bepalen van de verbindingen en de coördinatie daarvan	-	-	-	*
4.3 Het aangeven van bijzonderheden:				
- met betrekking tot de openbare orde;	-	+	+	*
- voorschriften i.v.m. volksgezondheid;				
- verzorging.				

Activiteit	Brandweer	Politie	GHOR	Gemeente
5. Uitvoering geven aan het proces van uitvaartverzorging	(+)	+	+	*
5.1 Het informeren van familie/relaties over:				
- locatie van de begraafplaats	-	-	-	*
- tijdstip van ter aarde bestellen				
5.2 Het inrichten van noodbegraafplaatsen:				
- toegangs- en circuitmogelijkheden;	-	-	(+)	*
- graf-, rij- en vakaanduiding;				
- bepalen grafdiepte;				
- hygiënische omstandigheden.				
5.3 Vervoer van overleden slachtoffers van morgue en/of chapelle ardente naar (nood)begraafplaats	(+)	-		*
5.4 Organiseren van een rouwdienst (incl. geestelijke verzorging en medische begeleiding)	-			*
5.5 Begraven of cremeren van overleden slachtoffers				
- alle graven moeten afzonderlijk worden gedolven;	-	-		*
- registreren van graf-rij en vaknummer, naam en datum.				
5.6 Het toepassen van lijkverbranding (bij gevaar voor epidemieën of besmetting)	+		*	+
5.7 Het begraven van overleden slachtoffers, die radioactief besmet zijn (bijzondere richtlijnen)	+	-	*	+
5.8 Het handhaven van de openbare orde in verband met de uitvoering van de uitvaart.	-	*	-	+
6. Informeren van het publiek, bevolking, en andere belanghebbenden	-	-	-	*
6.1 Opstellen van een overzicht van belanghebbenden:				
- publiek;				
- beleidsteam GRS;	-	-	-	*
- officier en politie;				
- brandweer/politie/SGD, MKK;				
- maatschappelijk en pastoraal werkers.				
7. Het verlenen van nazorg	-	+	+	*
7.1 Verlenen van geestelijke begeleiding en geestelijke verzorging aan familie/relaties	-	+	+	*

* = verantwoordelijke voor deze activiteit

= wel bemoeienis met deze activiteit

(+) = discipline die, indien ingeschakeld, mede betrokken is bij de uitvoering van onderdelen van de activiteit

- = geen bemoeienis met deze activiteit

Activiteitschema bij het proces **Registratie van slachtoffers (CRIB)** (paragraaf B3.7.4)

Activiteit	Brandweer	Politie	GHOR	Gemeente
1. Het analyseren van relevante informatie.	+	+	+	*
1.1 Het vaststellen van het aantal te registreren slachtoffers aan de hand van: <ul style="list-style-type: none"> - demografische gegevens; - gegevens van ongevals-/rampsterrein; - gegevens van behandel-/opvangcentra; - gegevens van ziekenhuizen; - gegevens van morgue; - gegevens van chapelles ardentees; - gegevens van publiek. 	+	+	+	*
2. Opstellen van een plan voor het registreren van slachtoffers.	-	-	-	*
2.1 Het formuleren van beleid: <ul style="list-style-type: none"> - wie wordt geregistreerd; - wat wordt geregistreerd; - hoe wordt geregistreerd; - waar wordt geregistreerd; - beveiliging registratie. 	-	-	-	*
2.2 Het bepalen van de benodigde personele en materiele middelen: <ul style="list-style-type: none"> - personeel voor verspreiding en verzameling van registratiekaarten en informatieformulieren; - registratiepersoneel; - registratiekaarten; - kantoor- en schrijfbehoeften; - telefoon- en faxverbindingen; - kopieermachine 	-	-	-	*
2.3 Het bepalen van de beschikbaarheid van het benodigde personeel en materiaal: <ul style="list-style-type: none"> - herkomst; - opkomsttijd; - inrichtingsrijd. 	-	-	-	*
2.4 Het opstellen van een inzetplan: <ul style="list-style-type: none"> - wat, wat, waar, wanneer, hoe lang. 	-	-	-	*
3. Het beschikbaar krijgen van personeel en middelen	-	-	-	*
3.1 Bepalen wie gealarmeerd worden: <ul style="list-style-type: none"> - hoofd CRIB - personeel Intergemeentelijk Meldpunt CRIB - personeel bureau CRIB - derden 	-	-	-	*
3.2 Het alarmeren van het personeel: <ul style="list-style-type: none"> - wijze van alarmering; - opkomstlocatie; - aanrijroute. 	-	-	-	*

Activiteit	Brandweer	Politie	GHOR	Gemeente
3.3 Het zonodig aanvragen van bijstand: - personeel buurgemeenten en diensten.	-	-	-	*
3.4 Het opvangen van (bijstands-) personeel: - op opkomstlocatie.	-	-	-	*
3.5 Het beschikbaar krijgen van de benodigde materiele voorzieningen: - opslaglocaties; - transport; - afleverlocaties	-	-	-	*
4. Het inzetten van personeel en middelen.	-	+	-	*
4.1 Het instrueren van het personeel.	-	-	-	*
4.2 Het bepalen van de verbindingen en verbindingsmiddelen en de coördinatie daarvan: - in- en externe verhoudingen; - communicatielijnen.	-	-	-	*
4.3 Het aangeven van bijzonderheden: - afschermen voor onbevoegden.	-	+	-	*
4.4 Het aangeven van bijzonderheden m.b.t. de verzorging: - aflossing op grond van het inzetplan; - (log.) verzorging.	-	-	-	*
5. Uitvoering geven aan het registratieproces.	-	-	-	*
5.1 Het distribueren van registratiekaarten (door bodes/ ordonnansen) bij: - verzamelpunten; - opvangcentra; - ziekenhuizen; - chapelle(s) ardente; - morgue(s); - politiebureau(s); - postkantoren.	-	-	-	*
5.2 Het inrichten van het registratiebureau.	-	-	-	*
5.3 Het INTERN bekendmaken van de locatie van het registratiebureau.	-	-	-	*
5.4 Het verzamelen van registratiekaarten (b.v. door ordonnansen).	-	-	-	*
5.5 Het groeperen en verifiëren van informatie.	-	-	-	*
5.6 Het bewerken van vrije informatie van o.a. politie, brandweer, geneeskundig, publiek.	-	-	-	*
5.7 Informatieverstrekking aan het informatiebureau en de gemeentelijke rampenstaf.	-	-	-	*
6. Uitvoering geven aan het informatieproces.	+	+	+	*
6.1 Het inrichten van het informatiebureau.	-	-	-	*
6.2 Het INTERN en EXTERN bekendmaken van de locatie van het informatiebureau.	-	-	-	*

Activiteit	Brandweer	Politie	GHOR	Gemeente
6.3 Het distribueren van inlichtingenformulieren bij: - verzamelpunten; - opvangcentra; - ziekenhuizen; - politiebureau(s); - postkantoren; - gemeentehuizen buurgemeenten.	-	-	-	*
6.4 Het invullen van de inlichtingenformulieren door: - personeel informatiebureau; - personeel genoemd onder 6.3.	+	+	+	*
6.5 Het verzamelen van de inlichtingenformulieren.	-	-	-	*
6.6 Nagaan of van de persoon over wie inlichtingen worden gevraagd gegevens beschikbaar zijn, al dan niet door tussenkomst van het registratiebureau.	-	-	-	*
6.7 Het verstrekken van beschikbare en door de burgemeester vrijgegeven gegevens door of via de politie.	-	*	-	+
6.8 Het opsporen van mogelijke familie/relaties van (overleden) slachtoffers.	-	*	-	+
6.9 Het sturen van een afschrift van het inlichtingenformulier naar de politie, indien geen gegevens van de persoon over wie inlichtingen worden gevraagd, beschikbaar zijn.	-	-	-	*
6.10 Het verstrekken van gegevens aan de informant van het Nederlands Rode Kruis.	-	-	-	*
7. Het informeren van het publiek, de bevolking en andere belanghebbenden.	-	-	-	*
7.1 Het opstellen van een overzicht van belanghebbenden: - publiek/bevolking; - beleidsteam GRS; - lokale voorlichting GRS, - registratiebureau; - afdeling bevel; - brandweer/politie/GGD, RKK; - andere gemeente(n) i.v.m. registratie van eigen ingezetenen.	-	-	-	*
7.2 Het verstrekken van algemene informatie, gebaseerd op beschikbare gegevens aan belanghebbenden genoemd onder 7.1 m.u.v. publiek/bevolking.	-	-	-	*
7.3 Het bepalen van de wijze van verspreiding van de algemene informatie.	-	-	-	*
7.4 Het realiseren van de verspreiding.	-	-	-	*
8. Het verlenen van nazorg.	-	-	+	*
8.1 het verlenen van medische begeleiding en geestelijke verzorging aan familie/relaties.	-	-	+	*

Activiteit	Brandweer	Politie	GHOR	Gemeente
9. Het beëindigen van de werkzaamheden van het CRIB.	-	-	-	*
9.1 Bepalen welke organisatie de resterende werkzaamheden overneemt.	-	-	-	*
9.2 Het INTERN en EXTERN bekendmaken dat de werkzaamheden CRIB beëindigd zijn.	-	-	-	*
9.3 Het INTERN en EXTERN bekendmaken welke organisatie de resterende werkzaamheden voortzet.	-	-	-	*

- = geen bemoeienis met deze activiteit
- + = wel bemoeienis met deze activiteit
- * = verantwoordelijke voor deze activiteit

VERVALLEN

Activiteitschema bij het proces **Voorzien in primaire levensbehoeften** (paragraaf B3.7.5)

Activiteit	Brandweer	Politie	GHOR	Gemeente
1. Het analyseren van relevante informatie.	+	+	+	*
1.1 Bepalen van vermoedelijke tijdsduur van tijdelijke huisvesting en voedsel- en drinkwatervoorziening.	+	+	+	*
1.2 Bepalen van het betrokken aantal personen en/of dieren.	+	+	+	*
2. Het opstellen van een plan voor de voorziening in primaire levensbehoeften. (ook levensreddende medicijnen).	-	-	+	*
2.1 het formuleren van beleid (mens/dier)				
Huisvesting:				
- stimuleren eigen initiatief tot individuele huisvesting;				
- Inventariseren van bijzondere eisen voor (tijdelijke) huisvesting;	-	-	-	*
- culturele achtergronden;				
- validiteit;				
- prioriteiten stellen;				
- collectie/individueel;				
- volgorde van toewijzing.				
Voedsel- en Drinkwatervoorziening:				
- zoveel mogelijk rekening houden met culturele achtergronden en voedingsgewoonten;				
- eventueel registreren van voedsel- en drinkuitgifte aan personen en dieren;				
- overwegen het (nood) distributieplan in werking te stellen;				
- normeren van rantsoenen				
2.2 Het bepalen van de benodigde personele en materiele middelen				
Huisvesting:				
- ambtenaren bureau huisvesting;				
- overig personeel (bijstand behoefte);				
- makelaars, woningbouwverenigingen;				
- bepalen van benodigde huisvestingsruimte.	-	-	-	*
Voedsel- en drinkwatervoorziening:				
- distributiepersoneel;				
- distributiemiddelen (tankwagens, waterzakken, mobil drinkwaterleiding systeem);				
- benodigde hoeveelheden en soorten voedsel, drinkwater en medicijnen.				

Activiteit	Brandweer	Politie	GHOR	Gemeente
<p>2.3 Het bepalen van de beschikbaarheid van het benodigde personeel en materiaal</p> <p>Huisvesting:</p> <ul style="list-style-type: none"> - toewijzingspersoneel bureau huisvesting en makelaardij/woningbouwverenigingen; - inventariseren van de beschikbare ruimte voor tijdelijke huisvesting: - wisselwoningen; - hotels, pensions e.d.; - kazernes, (hotel-)schepen e.d.; - indien nodig inschakelen omliggende gemeenten voor huisvesting. <p>Voedsel- en drinkwatervoorziening:</p> <ul style="list-style-type: none"> - geschikt distributiematerieel; - personeel; - inventariseren mogelijkheden voor het verkrijgen van voedsel en drinkwater (en levensreddende medicijnen), waarbij gedacht kan worden aan: - grote levensmiddelenbedrijven; - cateringbedrijven; - waterbronnen; - noodkeukens; - relatie met verzorging van de hulpdiensten. 	-	-	-	*
<p>2.4 Opstellen van een plan voor tijdelijke huisvesting en voedsel-/drinkwatervoorziening</p> <p>Huisvesting:</p> <ul style="list-style-type: none"> - maken van een voorsel voor de toewijzing van de beschikbare huisvestingsruimte <p>Voedsel- en drinkwater:</p> <ul style="list-style-type: none"> - bepalen van de distributiepunten; - bepalen van de distributietijden; - bepalen van de uitgifteorganisatie; - ordebewaking; - voorlichting. 	-	-	-	*
<p>2.5 Het goedkeuren van het plan voor de tijdelijke huisvesting</p> <ul style="list-style-type: none"> - overleg met (college) B(&W); - overleg met provincie; - overleg met rijk). <p>Het beschikbaar krijgen van personeel en middelen.</p>	-	-	-	*
<p>3.1 Het beschikbaar krijgen van ruimten en middelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - eventuele vordering van ruimte; - afsluiten c.q. activeren van contracten; - eventueel bijstandpersoneel en –materiaal. 	-	-	-	*

Activiteit	Brandweer	Politie	GHOR	Gemeente
4. Uitvoering huisvestingsplan.	-	-	-	*
4.1 Het geschikt maken en inrichten van (tijdelijke) huisvesting:				
- energievoorzieningen d.t.v. nutsbedrijven;	-	-	-	*
- schoonmaken;				
- meubileren d.t.v. b.v. Leger des Heils, Ministerie van Defensie, RKK.				
4.2 Het informeren van betrokkenen				
- welke ruimte(n) voor wie;	-	-	-	*
- tijdstip van ingebruikname;				
- voorwaarden waaronder (huisregels).				
4.3 Het in gebruik geven van de ruimten				
- begeleiding bij in gebruik name ;	-		-	*
- regelen van toezicht en behandeling van klachten.				
5. Uitvoering geven aan voedsel- en (drink) waterdistributie (en levensreddende medicijnen)				
- instrueren van het personeel;				
- geschikt maken distributielocaties;				
- bekendmaking distributielocaties en de gedragsregels aan bevolking en hulpverleningsdiensten;	-		+	*
- regelen ordehandhaving;				
- regelen registratie van de uitgifte van voedsel en drinkwater (en levensreddende medicijnen).				
6. Nazorg.	-	-	-	*

- = geen bemoeienis met deze activiteit
+ = wel bemoeienis met deze activiteit
* = verantwoordelijke voor deze activiteit

VERVALLEN

Activiteitschema bij het proces **Registratie van schade en afhandeling (CRAS)**
(paragraaf B3.7.6)

Activiteit	Brandweer	Politie	GHOR	Gemeente
1. Het analyseren van relevante informatie.	-	-	-	*
1.1 Het beslissen tot het instellen van een:				
- Schaderegistratiebureau (SRB) bij kleinschalig(e) incident/calamiteit of een:	-	-	-	*
- bureau Centrale Registratie Afhandeling Schade (CRAS), bij grootschalig incident/calamiteit.				
1.2 Het bepalen van het tijdstip van instelling van een SRB of CRAS	-	-	-	*
2. Opstellen van een plan voor schaderegistratie.	-	-		*
2.1 Het formuleren van beleid:				
- wat wordt geregistreerd? (schade aan inboedel, opstallen, infrastructuur)	-	-		*
- hoe wordt geregistreerd?				
- waar wordt geregistreerd?				
2.2 Het bepalen van de benodigde personele en materiele middelen:				
- personeel voor uitgifte/inname van schaderegistratieformulieren (loketfunctie);				
- personeel stichting salvage, (beëdigde) taxateurs, bouwkundigen;				
- coördinator schadeverwerking gemeentelijke eigendommen;	-	-	-	*
- schade-aangifte-/schade-registratieformulieren;				
- kantoor-/schrijfbehoeften, kopieerapparaat;				
- gegevens uit kadastrale/scheepsregister e.d.;				
- telefoon en telefaxverbindingen;				
- foto-/film/videoapparatuur.				
2.3 Het bepalen van de beschikbaarheid van het benodigde personeel en materieel.				
- herkomst;	-	-	-	*
- opkomstlocatie;				
- oprichtingslocatie.				
2.4 Het opstellen van een inzetplan	-	-	-	*
- wie, wat, waar, wanneer, hoe				
- Het beschikbaar krijgen van personeel en middelen.	-	-	-	*
3.1 Bepalen wie gealarmeerd worden:				
- salvage-organisatie (beëdigde taxateurs);				
- personeel bouw- en woningtoezicht;	-	-	-	*
- coördinator schadeverwerking gemeentelijke gebouwen;				
- administratie (loket)personeel.				
3.2 Het alarmeren van het personeel:				
- wijze van alarmering;	-	-	-	*
- opkomstlocatie;				
- aanrijroute.				

Activiteit	Brandweer	Politie	GHOR	Gemeente
3.3 Het zonodig aanvragen van bijstand aan buurgemeenten.	-	-	-	*
3.4 Het opvangen van (bijstands-)personeel op opkomstlocatie.	-	-	-	*
3.5 Het beschikbaar krijgen van de benodigde materiele voorzieningen.	-	-	-	*
4. Het inzetten van personeel en middelen.	-	-	-	*
4.1 Het instrueren van personeel.	-	-	-	*
4.2 Het bepalen van de verbindingen en de coördinatie daarvan: - in- en externe verhoudingen; - communicatielijnen.	-	-	-	*
4.3 Het aangeven van bijzonderheden: - alleen registreren (geen toezeggingen doen over schadevergoedingen); - alleen in overleg met brandweer en politie het ongevals-/rampterrein betreden in verband met eigen veiligheid en het voorkomen van vernieling van sporen.	-	-	-	*
4.4 Het aangeven van bijzonderheden m.b.t. de verzorging: - aflossing op grond van inzetplan; - (logistieke) verzorging.	-	-	-	*
5. Uitvoering geven aan de schaderegistratie (SRB).	-	+	-	*
5.1 Het inrichten van het Schade Registratie Bureau (SRB).	-	-	-	*
5.2 Het intern en extern bekendmaken van de locatie van het schaderegistratiebureau.	-	-	-	*
5.3 Het uitgeven van schade-aangifte-/schaderegistratieformulieren.	-	-	-	*
5.4 Het invullen van de schade-aangifte-/schaderegistratie-formulieren door: - gedupeerden: particuliere eigenaren, bedrijven/instellingen, etc.; bewoners/gebruikers (niet-eigenaars); - personeel van het SRB.	-	-	-	*
5.5 Het verzamelen van de schade-aangifte-/schaderegistratieformulieren.	-	-	-	*
5.6 Het coördineren van de registratie van de schade a.h.v. de ingediende schade-aangifte-/schaderegistratieformulieren.	-	-	-	*
5.7 Het verifiëren van meldingen van schades m.b.t. eigendom (kadaster, scheepsregister, bevolkingsregister, etc.) – omvang van de schade	-	-	-	*
5.8 Het verstrekken van informatie aan het beleidsteam over het schadebeeld, i.v.m. het voorkomen van meer schade en het stellen van prioriteiten m.b.t. opruim-, herstel- en wederopbouwwerkzaamheden.	-	-	-	*

Activiteit	Brandweer	Politie	GHOR	Gemeente
5.9 Het in behandeling geven van schademeldingen aan verzekeringmaatschappijen van: - geverifieerde schademeldingen; - schade aan gemeentelijke eigendommen.	-	-	-	*
5.10 Het inventariseren van niet te verhalen schade i.v.m. het zich beroepen op het Rampenfonds.	-	-	-	*
6. Uitvoering geven aan de Centrale Registratie Afhandeling Schade (CRAS).	+	+	+	*
6.1 Het inrichten van het CRAS.	-	-	-	*
6.2 Het intern en extern bekendmaken van de locatie van het CRAS.	-	-	-	*
6.3 Het bieden van de mogelijkheid aan gedupeerden schade te melden.	-	-	-	*
6.4 Het verrichten van onderzoek naar de omvang van de schade in het getroffen gebied op verzoek en t.b.v. het beleidsteam GRS: - coördineren van de werkzaamheden; - het 'poolen' van medewerkers (deskundigen, taxateurs) naar het ongevals-/rampterrein; - het al dan niet onder begeleiding van de paradijnen diensten (afhankelijk van omstandigheden) betreden van het ongevals-/rampterrein; - het terugmelden van de onderzoeksresultaten; - het informeren van het beleidsteam GRS over de onderzoeksresultaten (schade omvang), i.v.m. het voorkomen van meer schade en het stellen van prioriteiten m.b.t. ruim-, herstel- en wederopbouw werkzaamheden.	+	+	+	*
6.5 Het coördineren van de schade afhandeling.	-	-	-	*
6.6 Het inventariseren van niet te verhalen schade i.v.m. het zich beroepen op het Rampenfonds.	-	-	-	*
7. Het informeren van het publiek, de bevolking en andere belanghebbenden: - publiek bereik - beleidsteam GRS, denk ook aan: andere (buur)gemeenten, provincie, (rijks)diensten verzekeraars	-	-	-	*
7.1 Het opstellen van een overzicht van belanghebbenden.	-	-	-	*
Het verlenen van nazorg.	-	+	+	*
8.1 Het verlenen aan bijstand aan gedupeerden m.b.v. (externe) deskundigen (b.v. advocaten, verzekeringsmaatschappijen).	-	+	+	*
9. Het beëindigen van de werkzaamheden van het SRB of van het CRAS.	-	-	-	*
9.1 Bepalen welke organisatie(s) de resterende werkzaamheden voortzet(ten).	-	+	-	*
9.2 Het intern en extern bekendmaken dat de werkzaamheden van het SRB of het CRAS beëindigd zijn.	-	-	-	*
9.3 Het intern en extern bekendmaken welke organisatie(s) de resterende werkzaamheden voortzet(ten).	-	-	-	*

- = geen bemoeienis met deze activiteit

+ = wel bemoeienis met deze activiteit

* = verantwoordelijke voor deze activiteit

VERVALLEN

Activiteitschema bij het proces **Milieuzorg** (paragraaf B3.7.7)

Activiteit	Brandweer	Politie	GHOR	Gemeente
1. Het analyseren van relevantie informatie.	*	-	+	*
1.1 Het in kaart brengen van:				
- de aard van het incident (systeem, stof, emissiegrootte, enz.);	*	-	+	+
- de omvang van het incident;				
- de ontwikkeling.				
1.2 Bepalen van de te hanteren norm(en) voor het milieu.	*	-	+	*
1.3 Bepalen hoe milieuschade moet worden vastgesteld.	*	-	+	*
1.4 Bepalen welke deelplannen daarbij zijn betrokken en deze raadplegen.	*	-	+	+
2. Het opstellen van een inzetplan.	*		+	*
2.1 Vaststellen van de meetstrategie voor:				
- bodem;	*	-	+	*
- grondwater;				
- oppervlaktewater;				
- lucht;				
- volksgezondheid.				
2.2 Vaststellen van een coördinatiepunt voor het verwerken van meetgegevens.	*	-	+	*
2.3 Vaststellen welke meetdiensten/laboratoria moeten worden ingeschakeld.		-	+	*
2.4 Afstemmen met en laten vaststellen door bestuur.	*	-	+	*
3. Het beschikbaar krijgen van personeel en middelen.	*	+	-	*
3.1 Het alarmeren van milieuhetenaars, meetdiensten en saneringsbedrijven.	*	-	-	*
3.2 Het in acute situaties alarmeren en informeren van betrokken diensten, zoals:				
- waterschappen;	*	-	-	-
- (drink-)waterzuren; en				
- milieubehorers.				
3.3 Het oproepen van bijstandseenheden:				
- noodoproepverzekering;	-	+	-	-
- brandweer;				
- melding van binnenkomst op locatie.				
Het inzetten van personeel en middelen.	*	-	+	*
4.1 Het instrueren van de eenheden.	+	-	-	*
4.2 Het bepalen van de verbindingen en de coördinatie.	+	-	-	-
Het aangeven van bijzonderheden:	*	-	+	+
- veiligheidsaspecten				
5. Het uitvoering geven aan het meten.	*	-	+	*
5.1 Controle en voortgangsbewaking.	+	-	-	*
5.2 Het corrigeren van het schadegebied op basis van de meetresultaten.	*	-	+	*
5.3 Het geven van extra (aanvullende) meetopdrachten.	*	-	+	*
5.4 Vaststellen van consequenties voor:				
- bodem;				
- grondwater;				
- oppervlaktewater;	+	-	+	*
- lucht;				
- volksgezondheid;				
- mens, dier en natuur.				

Activiteit	Brandweer	Politie	GHOR	Gemeente
6. Het vaststellen en uitvoeren van milieumaatregelen.	*	-	+	*
6.1 Het treffen van maatregelen t.a.v.:				
- het milieu;	*	-	+	*
- de volksgezondheid				
6.2 Het bepalen van de wijze van opruimen, saneren, enz	+	+	+	*
6.3 Opdracht geven om over te gaan tot opruimen/ saneren enz.	-	-	-	*
6.4 Afhandeling schade.				
- strafrechterlijk;	+	-	+	*
- financieel.				
6.5 Het geven van voorlichting aan betrokkenen.	+	+	+	*

- = geen bemoeienis met deze activiteit
+ = wel bemoeienis met deze activiteit
* = verantwoordelijke voor deze activiteit

VERVALLEN

Activiteitschema bij het proces **Nazorg tijdens rampen** (paragraaf B3.7.8)

Activiteit	Brandweer	Politie	GHOR	Gemeente
1. Het analyseren van relevante informatie.	+	+	+	*
1.1 Bepalen welke (sub)groep dan wel wie voor gerichte nazorg in aanmerking komt:				
- slachtoffers, zowel directe als indirecte (m.u.v. dodelijke slachtoffers);	+	+	+	*
- hulpverleners.				
1.2 Bepalen of en zo ja waar het centraal meldpunt (IAC) voor het verkrijgen van nazorg wordt gevestigd.	-	-	-	*
1.3 Bepalen taken, omvang en bevoegdheden van centraal meldpunt.	-	-	-	*
1.4 Bepalen op welke wijze nazorg kan worden aangevraagd voor zover deze niet gericht worden gegeven.	-	-	-	*
2. Het opstellen van een nazorgplan.				
2.1 Bepalen of er een afzonderlijk nazorgorgaan moet worden ingesteld	-	-	-	*
2.2 Bepalen van de taken van het centraal meldpunt:				
- het verstrekken van relevante informatie in de individuele hulpverlenings sfeer;				
- het gericht doorverwijzen naar daarvoor in aanmerking komende beroepsbeoefenaren en instellingen;				
- het registreren van signalen zowel van positieve als negatieve aard voor de optimalisering van de hulpverlening;	-	-	-	*
- het registreren van het aantal en soort binnengekomen meldingen, en kennis voor evaluatiedoelinden.				
2.3 Bepalen van de benodigde personele en materiele middelen, waarbij gedacht kan worden aan:				
- maatschappelijk werkenden;				
- (huis)artsen;				
- juristen;				
- overige gespecialiseerde instellingen op dit gebied.				
- goed bereikbare en toegankelijke voorzieningen;	-	-	-	*
- werkruimte(n);				
- wachruimten;				
- spreekruimten;				
- toiletruimten;				
- goede en voldoende (tele)communicatieve voorzieningen;				
- voldoende schrijf- en bureaubehoeften.				
2.4 Instrueren van het personeel van het meldpunt (IAC).	-	-	-	*
2.5 Bepalen van de controle op de nazorg.	-	-	-	*
3. Het beschikbaar krijgen van personeel en middelen.	-	-	-	*
3.1 Het alarmeren van personeel en het regelen van de benodigde middelen, waarbij gedacht kan worden aan:				
- maatschappelijk werkenden;				
- (huis)artsen;				
- juristen;				
- overige gespecialiseerde beroepsbeoefenaren en instellingen op dit gebied;	-	-	-	*
- goed bereikbare en toegankelijke voorzieningen, zoals: werkruimten, wachruimten, spreekruimten, toiletruimten				
- goede en voldoende (tele)communicatieve voorzieningen;				
- voldoende schrijf- en bureaubehoeften.				

Activiteit	Brandweer	Politie	GHOR	Gemeente
3.2 Het gereed laten maken van het meldpunt.	-	-	-	*
3.3 Het eventueel informeren van beroepsbeoefenaren en instellingen omtrent de aanmelding van mogelijke slachtoffers.	-	-	-	*
3.4 Het zo nodig afstemmen van de te nemen maatregelen met de betrokken gemeenten, beroepsbeoefenaren en hulpverleningsinstellingen.	-	-	-	*
3.5 Het instrueren van het personeel van het meldpunt.	-	-	-	*
4. Het inzetten van personeel en middelen.	-	-	-	*
4.1 Het instrueren van het personeel.	-	-	-	*
4.2 Het inzetten van personeel en middelen voor: <ul style="list-style-type: none"> - het bemensen van het centraal meldpunt; - het geven van voorlichting aan beroepsbeoefenaren en hulpverleningsinstellingen omtrent de te verlenen hulpverlening; - het bekend maken van de hulpverleningsmogelijkheid en voor de directe en indirecte slachtoffers van een ramp of een zwaar ongeval; - het inrichten van het centraal meldpunt; - het doen treffen van goede en adequate (tele)communicatieve voorzieningen; - het zorgdragen van voldoende schrijf- en bureaubehoeften. 				*
5. Het uitvoering geven aan het inzetplan.		-	-	*
5.1 Het (doen) verlenen van adequate nazorg aan de directe en indirecte slachtoffers van een (dreigend) ramp/zwaar ongeval.	-	-	-	*
5.2 Het inrichten en bemensen van het centraal meldpunt.	-	-	-	*
5.3 Het bekendheid geven (aan het bereiken) van het centraal meldpunt.	-	-	-	*
5.4 Het inschakelen van deskundig personeel van andere diensten en/of instellingen in de woonplaats of regio van het slachtoffer.	-	-	-	*
5.5 Bij inschakeling van deskundig personeel kan, afhankelijk van het nodige soort nazorg, gedacht worden aan: <ul style="list-style-type: none"> - (huis)artsen en andere paramedische beroepsbeoefenaren/instellingen; - maatschappelijk werkenden; - administratief geschoolden/notarissen/juristen; - overige gespecialiseerde beroepsbeoefenaren en/of instellingen. 	-	-	-	*
5.6 De controle op de nazorg.	-	-	-	*
6. Evaluatie nazorg.	-	-	-	*
6.1 Het bepalen wanneer en op welke wijze de evaluatie van de nazorg zal plaatsvinden.	-	-	-	*
6.2 Het bepalen aan wie de evaluatie zal worden toegezonden.	-	-	-	*

- = geen bemoeienis met deze activiteit

+ = wel bemoeienis met deze activiteit

* = verantwoordelijke voor deze activiteit